

**UCHWAŁA NR XXV/160/26
RADY GMINY NIEBORÓW**

z dnia 20 kwietnia 2026 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Nieborów

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153, 1436) oraz art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2024 r. poz. 278) Rada Gminy Nieborów uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Rewitalizacji Gminy Nieborów, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Nieborów.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Krzysztof Osóbka

2025

GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI

Gminy Nieborów

SPIS TREŚCI

1.	WPROWADZENIE.....	3
2.	SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI	4
2.1.	Sfera społeczna	4
2.2.	Sfera gospodarcza	21
2.3.	Sfera środowiskowa	32
2.4.	Sfera przestrzenno-funkcjonalna.....	49
2.5.	Sfera techniczna	66
2.6	Podsumowanie negatywnych zjawisk/ problemów	72
3.	OBSZAR REWITALIZACJI GMINY NIEBORÓW	74
3.1.	Analiza potrzeb i potencjałów obszaru rewitalizacji.....	89
4.	POWIĄZANIE GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI WOJEWÓDZTWA I GMINY	90
5.	WIZJA STANU OBSZARU PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI	96
6.	CELE REWITALIZACJI I KIERUNKI DZIAŁAŃ.....	98
7.	OPIS PRZEDSIĘWZIĘĆ	109
7.1.	Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne	109
7.2.	Dopuszczalne przedsięwzięcia rewitalizacyjne	117
8.	SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE ORAZ RAMOWY HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU.....	118
9.	MECHANIZMY INTEGROWANIA DZIAŁAŃ ORAZ PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	120
10.	OPIS STRUKTURY ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	127
11.	SYSTEM MONITORINGU I OCENY PROGRAMU REWITALIZACJI	128
12.	ZAKRES ZMIAN W INNYCH UCHWAŁACH	130
13.	SPECJALNA STREFA REWITALIZACJI	130
14.	SPOSÓB REALIZACJI PROGRAMU W ZAKRESIE PLANOWANIA I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	131
14.1	Zakres niezbędnych zmian w planie ogólnym gminy	131
14.2	Zmiany w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gminy	131
15	PARTYCYPACJA SPOŁECZNA	131
16	OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO.....	137
	Załącznik do Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Nieborów	137
	Spis fotografii.....	138
	Spis rysunków.....	138
	Spis tabel	138
	Spis wykresów	140

1. WPROWADZENIE

Zgodnie z ustawą z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji, *Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji (Art.2).* Przed przystąpieniem do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji, gmina musi wyznaczyć obszar zdegradowany oraz obszar podlegający rewitalizacji (Art. 8). Zgodnie z zapisami Art. 9 ustawy o rewitalizacji obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- 1) gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub
- 2) środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
- 3) przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub
- 4) technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Zgodnie z art. 10 pkt 1 ustawy o rewitalizacji obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy.

Wytyczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Nieborów przeprowadzono w oparciu o podział gminy na niepodzielne jednostki analityczne, stanowiące całość pod względem funkcjonalnym i społecznym. Dla tych jednostek zebrano i przetworzono dane opisujące sfery: społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną oraz techniczną. Wykorzystano istniejący podział administracyjny - jednostki analityczne to sołectwa, do których należą: Arkadia, Bednary, Bednary-Kolonia, Bełchów Osiedle, Bełchów, Bobrowniki, Chyleniec, Dzierzgow, Dzierzgowek, Janowice, Julianów, Karolew, Kompina, Michałówek, Mysłaków, Nieborów, Patoki, Piaski, Sypień.

Informacje wykorzystane do diagnozy pochodziły głównie z: Urzędu Gminy w Nieborowie, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nieborowie, Powiatowego Urzędu Pracy w Łowiczu, Komendy Powiatowej Policji w Łowiczu. Dodatkowo, część danych pozyskano z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

W obszarze społecznym analizowano m.in. strukturę wiekową mieszkańców, ruch naturalny ludności, migracje, poziom bezrobocia oraz liczbę osób korzystających z pomocy społecznej, w tym

funkcjonowanie Procedury Niebieska Karta. Sfera gospodarcza skupiała się głównie na aktywności gospodarczej w poszczególnych jednostkach analitycznych. Przeprowadzona została również wizja lokalna.

Projekt uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Nieborów został poddany konsultacjom społecznym, które prowadzono od 11 kwietnia 2025 roku do 16 maja 2025 roku. Dnia 21 lipca 2025 r. Rada Gminy Nieborów podjęła uchwałę Nr XV/102/25 w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Nieborów. Następnie na podstawie uchwały nr XVI/108/25 Rady Gminy Nieborów z dnia 20 sierpnia 2025 r. przystąpiono do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Nieborów.

2. SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI

2.1. Sfera społeczna

Liczba ludności

Poniżej przedstawiono dane dotyczące liczby mieszkańców Gminy Nieborów udostępnione przez Urząd Gminy w Nieborowie. Najbardziej zaludnionymi sołectwami wg. danych na dzień 31.12.2023 r. są: Bełchów Osiedle (1 500 mieszkańców), Mysłaków (1 173 mieszkańców) oraz Bobrowniki (1 166 mieszkańców). Najmniej licznym sołectwem jest Michałówek (45 mieszkańców). Na przestrzeni badanych lat 2020-2023 liczba mieszkańców zwiększyła się w 6 sołectwach, należą do nich: Chyleniec (+5), Dzierzgówek (+14), Michałówek (+6), Mysłaków (+30), Patoki (+2) oraz Piaski (+2).

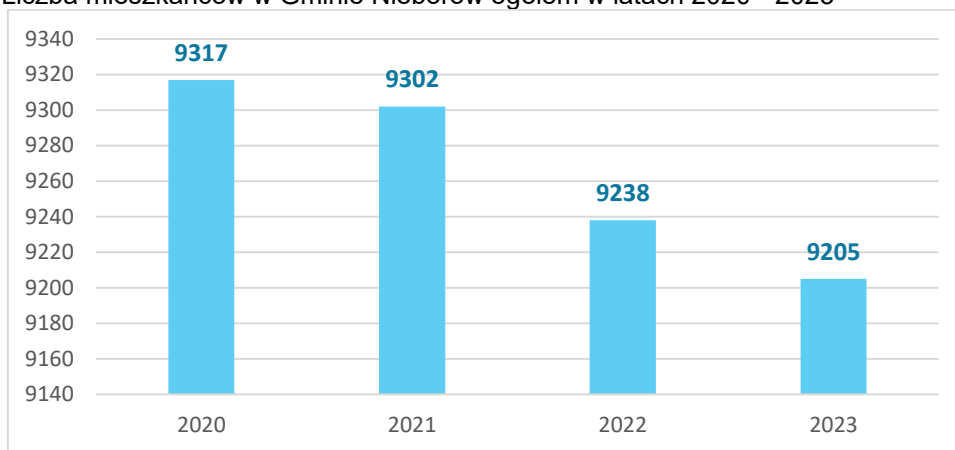
Tabela 1 Liczba mieszkańców w Gminie Nieborów z podziałem na sołectwa w latach 2020-2023 - stan na 31 grudnia

Obszar	2020	2021	2022	2023	Saldo
Gmina - ogółem	9317	9302	9238	9205	-112
sołectwa					
Arkadia	256	258	251	247	-9
Bednary	937	943	928	934	-3
Bednary-Kolonia	353	349	354	351	-2
Bełchów Osiedle	1546	1531	1511	1500	-46
Bełchów	651	654	643	637	-14
Bobrowniki	1210	1201	1190	1166	-44
Chyleniec	53	52	52	58	5
Dzierzgów	428	429	423	420	-8
Dzierzgówek	428	431	436	442	14
Janowice	182	181	182	179	-3
Julianów	79	79	79	78	-1
Karolew	150	149	150	148	-2
Kompina	363	358	352	352	-11
Michałówek	39	43	43	45	6
Mysłaków	1143	1156	1161	1173	30
Nieborów	935	923	916	914	-21
Patoki	159	166	170	161	2
Piaski	189	187	191	191	2
Sypień	216	212	206	209	-7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nieborów

Liczba mieszkańców w gminie zmniejszyła się o 112 osób, spadki odnotowywano co roku. Zależności przedstawia poniższy wykres.

Wykres 1 Liczba mieszkańców w Gminie Nieborów ogółem w latach 2020 - 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nieborów

Na zmianę liczby mieszkańców wpływ ma przyrost naturalny (różnica między liczbą urodzeń i zgonów) oraz saldo migracji (różnica między napływem ludności na dany teren i odpływem z niego).

Ruch naturalny ludności

Urodzenia są kluczowym czynnikiem wpływającym na strukturę ludności. Według danych GUS w Gminie Nieborów w 2023 roku odnotowano 72 żywe urodzenia oraz 126 zgonów, zatem przyrost naturalny jest ujemny i wynosi (-54) osoby. W poprzednich latach również odnotowano ujemny przyrost naturalny.

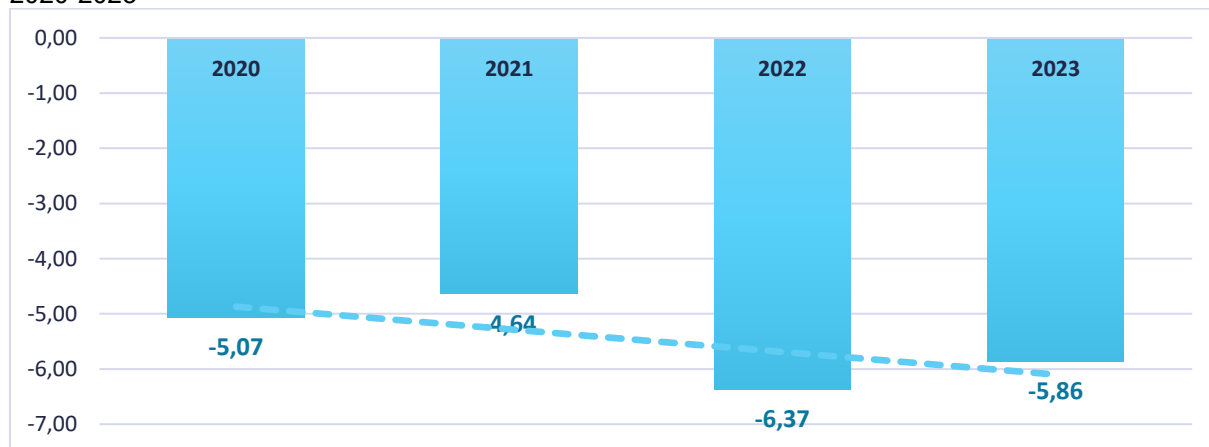
Tabela 2 Ruch naturalny ludności na terenie Gminy Nieborów (stan w dniu 31 XII) w latach 2020-2023

	2020	2021	2022	2023
Urodzenia żywe ogółem	84	80	69	72
Zgony ogółem	131	123	128	126
Przyrost naturalny ogółem	-47	-43	-59	-54

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

Najniższa wartość wskaźnika przyrost naturalny na 1000 ludności została odnotowana dla roku 2022 i wyniosła (-6,37). Wartości zaprezentowano na wykresie poniżej.

Wykres 2 Przyrost naturalny na 1000 ludności na terenie Gminy Nieborów (stan w dniu 31 XII) w latach 2020-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

Migracje

Czułym miernikiem zmian sytuacji społeczno-gospodarczej jest migracja. Ludzie osiedlają się na terenach, których perspektywy rozwojowe postrzegają z optymizmem, natomiast spontaniczna emigracja z danego terenu jest zawsze sygnałem zagrożenia zapaścią rozwojową.

Migracje ludności są bardzo istotnym czynnikiem wpływającym na liczbę i strukturę ludności danego regionu. „Migracjami (lub wędrówkami) ludności nazywamy całokształt przemieszczeń prowadzących do stałej lub okresowej zmiany miejsca zamieszkania osób. Migracje uważa się za najważniejszy przejaw przestrzennej mobilności ludności”.¹

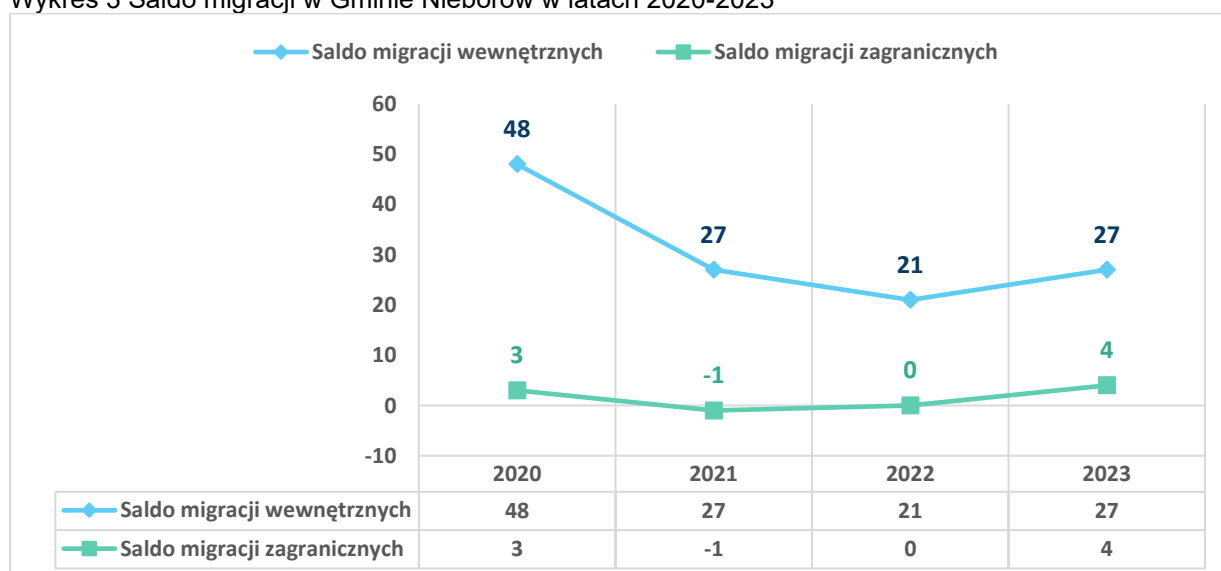
W Gminie Nieborów w 2023 roku saldo migracji (ogółem) odnotowano na poziomie (+31) osób. Liczba osób zameldowanych w roku 2023 ogółem to 106 osób, natomiast wymeldowanych to 75 osób. Zmiany miejsca zamieszkania występują głównie w obrębie kraju, regionu. Najwięcej osób wyprowadziło się z terenu gminy w roku 2022 (92 osoby). Wymeldowania w ruchu wewnętrznym w gminie w ostatnich latach, występują na podobnym poziomie. Według danych GUS wymeldowania za granicę w całym badanym okresie kształtują się na poziomie od 0 do 2 osób w 2021 roku. Najwięcej osób zameldowano w gminie w roku 2020 (130 osób), a najmniej wymeldowało się w roku 2023 (75 osób).

Tabela 3 Migracje wewnętrzne i zagraniczne w Gminie Nieborów w latach 2020-2023

Migracje na pobyt stały	Lata			
	2020	2021	2022	2023
Gmin Nieborów				
Zameldowania w ruchu wew. ogółem	127	113	112	102
Zameldowania z zagranicy ogółem	3	1	1	4
Zameldowania ogółem	130	114	113	106
Wymeldowania w ruchu wew.	79	86	91	75
Wymeldowania za granicę	0	2	1	0
Wymeldowania ogółem	79	88	92	75
Saldo migracji ogółem	51	26	21	31
Saldo migracji wewnętrznych	48	27	21	27
Saldo migracji zagranicznych	3	-1	0	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

Wykres 3 Saldo migracji w Gminie Nieborów w latach 2020-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

¹ Definicja zaczerpnięta z „Materiałów dydaktycznych Zakładu Demografii i Gerontologii Społecznej UŁ” www.demografia.uni.lodz.pl

Wskazane powyżej wartości opisujące ruch migracyjny pokazują, że w ciągu ostatnich lat więcej ludzi zdecydowało się na zamieszkanie w gminie niż jej opuszczenie i zamieszkanie w innym miejscu.

Struktura wieku ludności

W strukturze wieku ludności można wyróżnić trzy podstawowe kategorie, które są istotne z punktu widzenia rynku pracy i zasobów siły roboczej:

- ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. w wieku od 0 do 17 lat,
- ludność w wieku produkcyjnym, w tym: kobiety od 18 do 59 lat, a mężczyźni od 18 do 64 lat,
- ludność w wieku poprodukcyjnym, w tym: kobiety od 60 lat i więcej, a mężczyźni od 65 lat i więcej.

Tabela 4 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w Gminie Nieborów w latach 2020-2023

	2020	2021	2022	2023
Gmina - ogółem	9317	9302	9238	9205
wiek przedprodukcyjny	1848	1866	1838	1840
wiek produkcyjny	5585	5537	5490	5444
wiek poprodukcyjny	1884	1899	1910	1921
w % ogółem ludność w wieku:				
wiek przedprodukcyjny	19,83	20,06	19,90	19,99
wiek produkcyjny	59,94	59,52	59,43	59,14
wiek poprodukcyjny	20,22	20,41	20,68	20,87

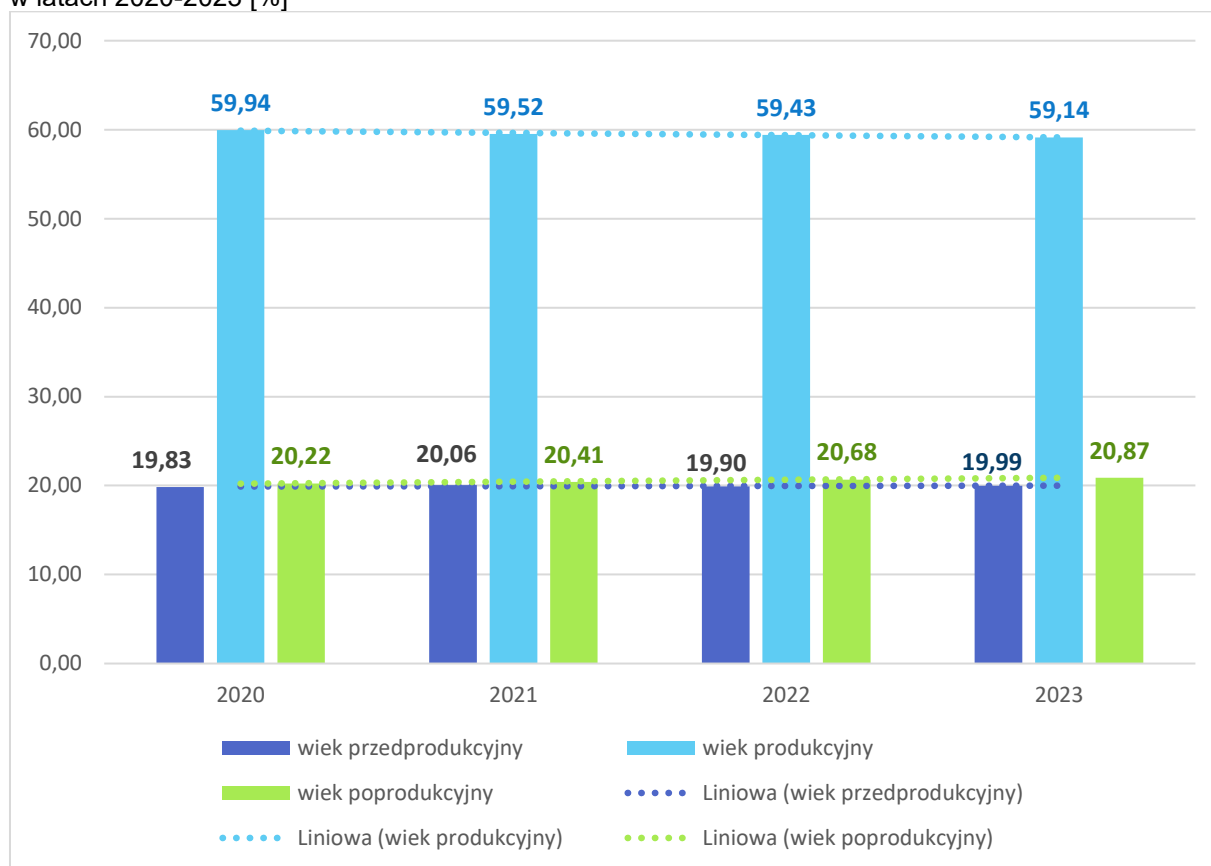
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nieborów

Z powyższych danych wynika, że w latach 2020-2023 w Gminie Nieborów obserwujemy:

- zmniejszenie się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym o 8 osób;
- zmniejszenie się liczby ludności w wieku produkcyjnym o 141 osób;
- zwiększenie się liczby ludności w wieku poprodukcyjnym o 37osób.

W gminie dominuje zatem ludność w wieku produkcyjnym obejmując 59,14% społeczeństwa. Niekorzystnym zjawiskiem jest zauważalny na przestrzeni badanych lat ciągły wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym osiągając 20,87% społeczeństwa oraz zmniejszanie się liczby osób w wieku produkcyjnym. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym w badanym okresie najwyższą wartość procentową osiąga w roku 2021 (20,06%), wzrost tego wskaźnika na przestrzeni badanych lat nie jest jednak równomierny. Linie trendu na wykresie poniżej doskonale obrazują przebieg zjawiska.

Wykres 4 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w Gminie Nieborów w latach 2020-2023 [%]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nieborów

W tabeli poniżej przedstawiono liczbę ludności wg ekonomicznych grup wieku w podziale na sołectwa w gminie. Dane te posłużą do wyliczeń wskaźników w dalszym etapie diagnozy.

Tabela 5 Liczba mieszkańców według ekonomicznych grup wieku w Gminie Nieborów z podziałem na sołectwa w latach 2020-2023 - stan w dniu 31 XII

	Wiek przedprodukcyjny				Wiek produkcyjny				Wiek poprodukcyjny			
	2020	2021	2022	2023	2020	2021	2022	2023	2020	2021	2022	2023
Gmina ogółem	1848	1866	1838	1840	5585	5537	5490	5444	1884	1899	1910	1921
Sołectwa												
Arkadia	54	56	51	49	156	155	150	148	46	47	50	50
Bednary	182	189	179	185	550	555	546	548	205	199	203	201
Bednary-Kolonia	63	65	70	68	207	200	198	197	83	84	86	86
Bełchów Osiedle	293	289	282	280	970	947	935	914	283	295	294	306
Bełchów	132	132	124	128	395	402	396	382	124	120	123	127
Bobrowniki	251	247	247	233	704	699	692	679	255	255	251	254
Chylenieć	11	11	11	14	28	26	26	29	14	15	15	15
Dzierzgow	71	71	67	71	273	271	271	264	84	87	85	85
Dzierzgowek	87	92	93	99	260	261	261	260	81	78	82	83
Janowice	33	33	33	32	116	110	112	114	33	38	37	33
Julianów	15	16	17	17	41	41	40	39	23	22	22	22
Karolew	37	33	33	29	79	82	78	79	34	34	39	40
Kompina	76	74	73	74	199	198	193	193	88	86	86	85
Michałówek	8	9	9	9	23	26	26	28	8	8	8	8
Mysłaków	241	251	250	251	694	693	700	716	208	212	211	206
Nieborów	180	179	178	180	559	545	540	535	196	199	198	199
Patoki	25	30	34	34	102	103	102	90	32	33	34	37
Piaski	35	35	38	40	110	108	112	112	44	44	41	39
Sypień	54	54	49	47	119	115	112	117	43	43	45	45

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nieborów

Pomoc społeczna

Pomoc społeczna ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Efektywna realizacja usług społecznych i ich sprawne funkcjonowanie wymaga dopasowania oraz dostosowania działań z wielu obszarów do rzeczywistych potrzeb mieszkańców gminy. Usługi społeczne w Gminie Nieborów przyczyniają się do zwalczania dyskryminacji, zapewnienia równości płci, poprawy warunków życia, tworzenia równych szans dla wszystkich i uczestnictwa w życiu społecznym.

Na terenie Gminy Nieborów pomoc społeczną realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który jest jednostką organizacyjną Gminy Nieborów powołaną na podstawie Uchwały Nr XIII/35/90 Gminnej Rady Narodowej w Nieborowie z dnia 9 kwietnia 1990 r., w sprawie utworzenia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nieborowie. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje zadania pomocy społecznej na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Poprzez bezpośrednie wsparcie finansowe, rzeczowe, usługowe pomoc społeczna umożliwia osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Podstawowe zadania pomocy społecznej to przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń, praca socjalna, rozwijanie nowych form pomocy społecznej i samopomocy. Pomocy udziela się osobom i rodzinom m.in. z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, niepełnosprawności, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony macierzyństwa. Pomoc polega również na realizowaniu programów polegających na wsparciu seniorów oraz zatrudnianiu asystentów rodzin oraz osób niepełnosprawnych.

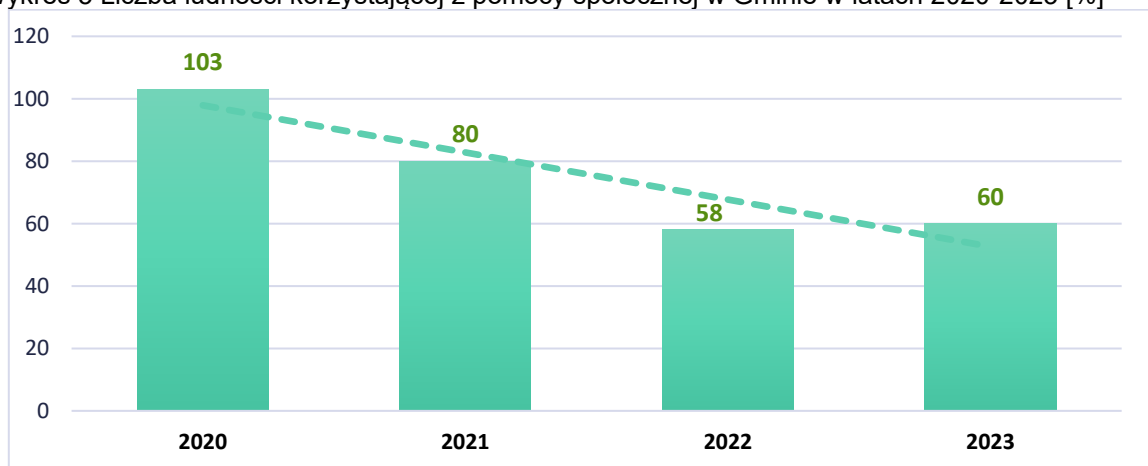
Oprócz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (GOPS) pomoc i wsparcie zapewniają między innymi:

- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Ponadto GOPS w Nieborowie współpracuje z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Łowiczu.

Z danych statystycznych przedstawionych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Nieborowie wynika, iż na dzień 31.12.2023 roku 60 osób (0,65% ludności gminy ogółem) korzystało ze wsparcia instytucji pomocy społecznej, było to o 43 osoby mniej niż w roku 2020 i o 2 osoby więcej niż w roku 2022.

Wykres 5 Liczba ludności korzystającej z pomocy społecznej w Gminie w latach 2020-2023 [%]

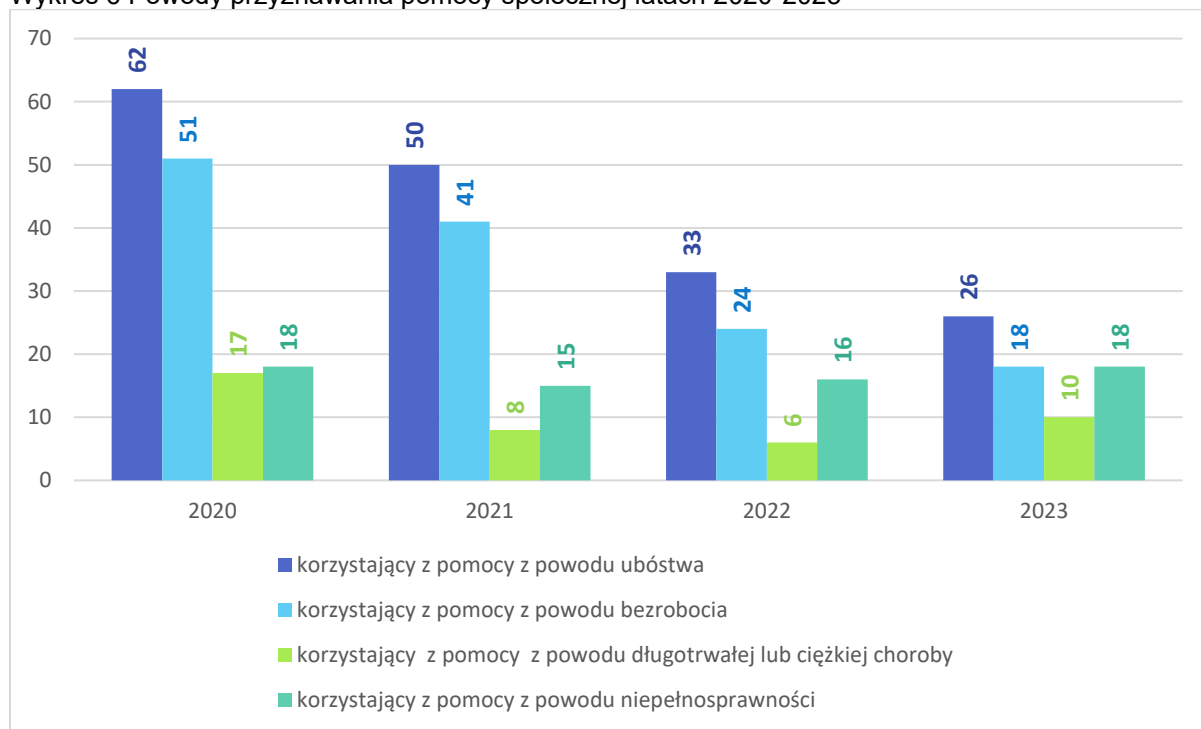

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nieborowie

Powody korzystania ze świadczeń są różnorodne i w wielu przypadkach nie są wskazywane pojedynczo, lecz występują łącznie. Wśród przesłanek, z tytułu których mieszkańcy gminy najczęściej

korzystają z pomocy społecznej wymienia się: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwałą lub ciężką chorobę.

Wykres 6 Powody przyznawania pomocy społecznej latach 2020-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nieborowie

Procedura Niebieska Karta

Zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, przede wszystkim realizowane są przez Zespół Interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy domowej. W większości przypadków przemoc spowodowana jest nadużywaniem alkoholu. W skład Zespołu Interdyscyplinarnego wchodzi przedstawiciele²:

- Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nieborowie,
- Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Policji,
- oświaty,
- ochrony zdrowia,
- organizacji pozarządowych,
- kuratorzy sądowi.

Zespół Interdyscyplinarny może tworzyć grupy robocze/grupy diagnostyczno-pomocowe w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach. Zadania Zespołu, to w szczególności:

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie,

² Raport o stanie Gminy Nieborów za 2023 rok

- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Zadania grup roboczych, w szczególności:

- opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie,
- monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy,
- dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań.

22 czerwca 2023 r., weszły w życie zmiany dotyczące działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Zmiany w przepisach zostały wprowadzone ustawą z dnia 9 marca 2023 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i niektórych innych ustaw. W świetle znowelizowanej ustawy nową formą organizacyjną, która zastępuje dotychczasowe grupy robocze są grupy diagnostyczno-pomocowe.

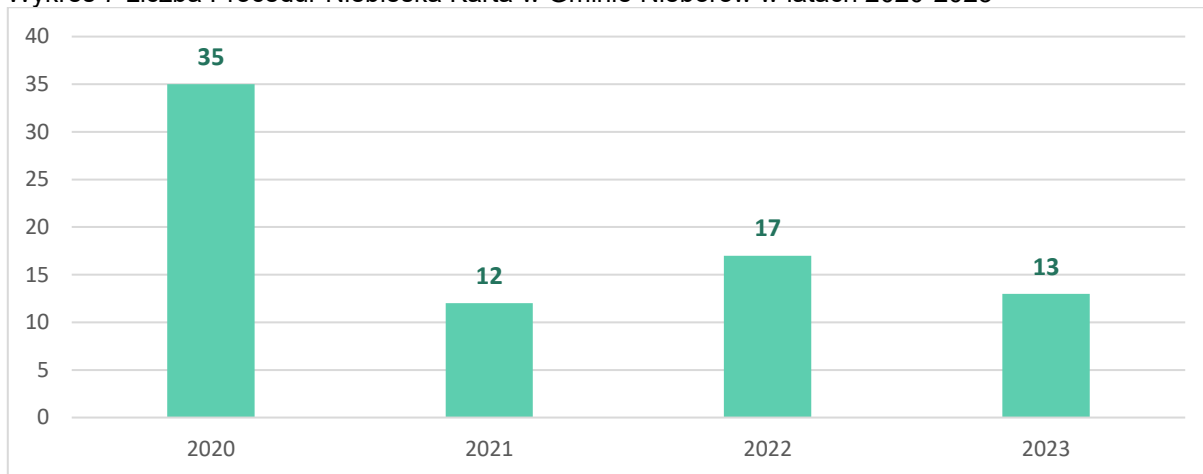
Zadania Grup diagnostyczno-pomocowych zgodnie z Ustawą z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej.

1. Dokonanie, na podstawie procedury „Niebieskie Karty” oceny sytuacji domowej osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową.
2. Realizacja procedury „Niebieskie Karty” w przypadku potwierdzenia wystąpienia przemocy domowej, zwłaszcza w sytuacji wystąpienia ryzyka zagrożenia życia i zdrowia.
3. Zawiadomienie osoby podejrzanej o stosowanie przemocy domowej o wszczęciu procedury „Niebieskie Karty” pod jej nieobecność.
4. Występowanie do Zespołu Interdyscyplinarnego z wnioskiem o skierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową albo w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową.
5. Występowanie do zespołu interdyscyplinarnego z wnioskiem o złożenie zawiadomienia o popełnieniu przez osobę stosującą przemoc domową wykroczenia, o którym mowa w art. 66c ustawy z dnia 20 maja 1971 r. - Kodeks wykroczeń.
6. Monitorowanie sytuacji osób doznających przemocy domowej, a także zagrożonych wystąpieniem przemocy domowej, w tym również po zakończeniu procedury „Niebieskie Karty”.
7. Zakończenie procedury „Niebieskie Karty”.
8. Dokumentowanie podejmowanych działań stanowiących podstawę do uznania braku zasadności wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”, wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”.
9. Informowanie przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego o efektach podjętych działań w ramach procedury „Niebieskie Karty”.
10. Do zadań pracownika socjalnego powołanego do grupy diagnostyczno-pomocowej należy w szczególności praca z osobą doznającą przemocy domowej i opracowanie indywidualnego planu pomocy, zgodnie z jej uzasadnionymi potrzebami.
11. Do zadań funkcjonariusza Policji powołanego do grupy diagnostyczno-pomocowej należy w szczególności praca z osobą stosującą przemoc domową.

W 2023 r. w Gminie Nieborów odbyły się 4 posiedzenia Zespołu Interdyscyplinarnego oraz 96 posiedzeń grup roboczych/grup diagnostyczno-pomocowych. Poniżej przedstawiono zestawienie obrazujące liczbę funkcjonujących Procedur Niebieska Karta (NK) w gminie. W latach 2020-2023 liczba

kart zmniejsza się, lecz spadek ten nie jest równomierny, w 2022 odnotowano wzrost w porównaniu z rokiem 2021.

Wykres 7 Liczba Procedur Niebieska Karta w Gminie Nieborów w latach 2020-2023

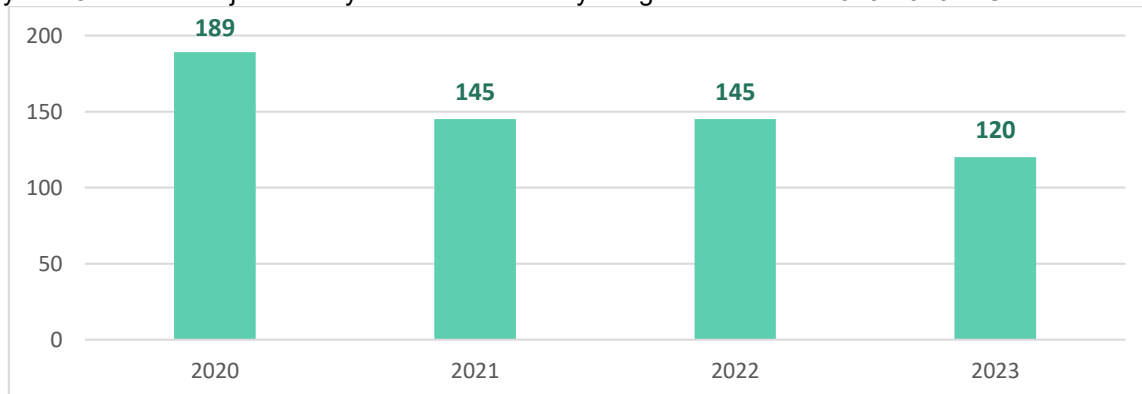
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nieborowie

Bezrobocie

Bezrobocie stanowi jeden z najtrudniejszych problemów społeczno-gospodarczych. Rozmiar bezrobocia zależy od systemu gospodarczego i aktualnie prowadzonej polityki krajowego rynku pracy. Związane jest zwykle z poziomem nowych inwestycji i trwałym zatrudnianiem pracowników w nowopowstałych i nowoczesnych zakładach pracy sektora publicznego lub prywatnego. Bezrobocie niesie za sobą szereg szkodliwych skutków zarówno dla osoby bezrobotnej, jak i dla społeczności, zwłaszcza dla jej struktury rodzinnej i najbliższego otoczenia dotkniętego tym problemem. Brak stałego źródła dochodu generuje zagrożenie ubóstwem, wykluczeniem społecznym, problemami zdrowotnymi (w tym psychicznymi) oraz ogólnym brakiem radzenia sobie z życiem. Przedłużające się bezrobocie może w skrajnych przypadkach prowadzić do obniżenia poczucia własnej wartości, depresji, uzależnień oraz podejmowania nielegalnych działań. Często brak zatrudnienia wynika również z niskiego poziomu przedsiębiorczości wśród mieszkańców.

Na wykresie poniżej przedstawiono dane dotyczące liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych w latach 2020 – 2023 w Gminie Nieborów. W 2023 roku w porównaniu do 2020 roku liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych z obszaru gminy zmniejszyła się o 69 osób. W latach 2021 – 2022 utrzymywała się na stałym poziomie 145 osób.

Wykres 8 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych ogółem w latach 2020-2023 w Gminie Nieborów

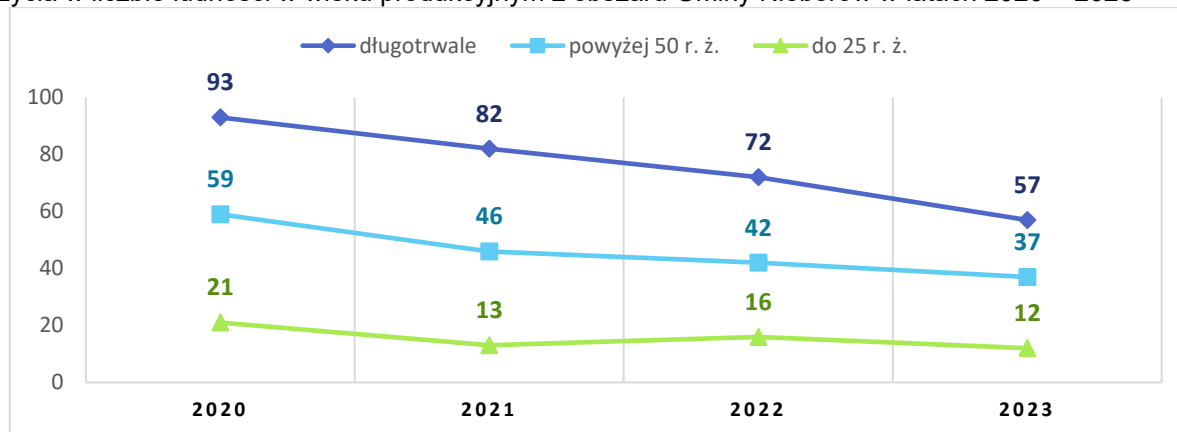

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nieborów oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Łowiczu

Wykres poniżej prezentuje zaś dane dotyczące czasu pozostawania bezrobotnym oraz kształtowania się zmiennej wg kategorii wieku. W analizowanych latach 2020-2023:

- liczba osób bezrobotnych długotrwale zmniejszyła się o 36 osób (38,70%);
- liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia zmniejszyła się o 22 osoby (37,28%);
- liczba osób bezrobotnych do 25 roku życia zmniejszyła się o 9 osób (42,85%).

Wykres 9 Udział zarejestrowanych bezrobotnych długotrwale, do 25 roku życia oraz powyżej 50 roku życia w liczbie ludności w wieku produkcyjnym z obszaru Gminy Nieborów w latach 2020 – 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nieborów oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Łowiczu

ZJAWISKA NEGATYWNE W SFERZE SPOŁECZNEJ

Bazując na danych udostępnionych przez Urząd Gminy Nieborów dokonano analizy zmian w liczbie ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym w podziale gminy na sołectwa.

Zjawisko negatywne: starzenie się społeczeństwa

Wskaźnik: udział liczby osób w wieku przedprodukcyjnym w liczbie mieszkańców ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%]

Bazując na danych udostępnionych przez Urząd Gminy Nieborów wskazuje się, iż w gminie udział osób w wieku przedprodukcyjnym (1 840 osób) w ogólnej liczbie mieszkańców gminy (9 205), stanowi 19,99% ogółu. W tabeli poniżej kolorem pomarańczowym wyróżniono wartości wskaźników niższe od wartości referencyjnej dla gminy - średniej dla gminy oraz odpowiadające im nazwy sołectw, wskazując obszar koncentracji zjawiska negatywnego.

Tabela 6 Udział liczby osób w wieku przedprodukcyjnym w liczbie mieszkańców ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%]

obszar	wskaźnik [%]
Gmina Nieborów	19,99³
Arkadia	19,84
Bednary	19,81
Bednary-Kolonia	19,37
Bełchów Osiedle	18,67
Bełchów	20,09
Bobrowniki	19,98
Chylenieć	24,14
Dzierzgów	16,90
Dzierzgówek	22,40

³ Wartość referencyjna

obszar	wskaźnik [%]
Gmina Nieborów	19,99³
Janowice	17,88
Julianów	21,79
Karolew	19,59
Kompina	21,02
Michałówek	20,00
Mysłaków	21,40
Nieborów	19,69
Patoki	21,12
Piaski	20,94
Sypień	22,49

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nieborów

Zjawisko negatywne: starzenie się społeczeństwa

Wskaźnik: liczba osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%]

W gminie wzrasta liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Udział osób w wieku poprodukcyjnym (1 921 osób) w ogólnej liczbie mieszkańców gminy (9 205), stanowił w 2023 roku 20,87% ogółu. W tabeli poniżej kolorem pomarańczowym wyróżniono wartości wskaźników wyższe od wartości referencyjnej dla gminy - średniej dla gminy oraz odpowiadające im nazwy sołectw, wskazując obszar koncentracji zjawiska negatywnego.

Tabela 7 Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%]

obszar	wskaźnik [%]
Gmina Nieborów	20,87⁴
Arkadia	20,24
Bednary	21,52
Bednary-Kolonia	24,50
Bełchów Osiedle	20,40
Bełchów	19,94
Bobrowniki	21,78
Chylenieć	25,86
Dzierzgów	20,24
Dzierzgówek	18,78
Janowice	18,44
Julianów	28,21
Karolew	27,03
Kompina	24,15
Michałówek	17,78
Mysłaków	17,56
Nieborów	21,77
Patoki	22,98
Piaski	20,42
Sypień	21,53

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nieborów

W tabelach poniżej przedstawiono dane liczbowe oraz procentowe wartości wskaźników dla zjawisk negatywnych z zakresu pomocy społecznej. Kolorem pomarańczowym wyróżniono wartości wskaźników wyższe od wartości referencyjnych dla gminy oraz odpowiadające im nazwy sołectw, wskazując obszar koncentracji zjawisk negatywnych.

⁴ Wartość referencyjna

Zjawisko negatywne: konieczność korzystania z pomocy społecznej

Wskaźnik: udział liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%]

Tabela 8 Udział liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%]

obszar	liczba ludności ogółem	korzystający z pomocy społecznej ogółem	wskaźnik [%]
Gmina Nieborów	9205	60	0,65⁵
Arkadia	247	0	0,00
Bednary	934	5	0,54
Bednary-Kolonia	351	0	0,00
Bełchów Osiedle	1500	9	0,60
Bełchów	637	5	0,78
Bobrowniki	1166	6	0,51
Chylenieć	58	0	0,00
Dzierzgów	420	5	1,19
Dzierzgówek	442	3	0,68
Janowice	179	2	1,12
Julianów	78	0	0,00
Karolew	148	0	0,00
Kompina	352	2	0,57
Michałówek	45	0	0,00
Mysłaków	1173	9	0,77
Nieborów	914	11	1,20
Patoki	161	0	0,00
Piaski	191	3	1,57
Sypień	209	0	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nieborów

Zjawisko negatywne: konieczność korzystania z pomocy społecznej z powodu ubóstwa

Wskaźnik: udział liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w liczbie ludności ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%]

Tabela 9 Udział liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w liczbie ludności ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%]

obszar	liczba ludności ogółem	korzystający z pomocy społecznej z powodu ubóstwa	wskaźnik [%]
Gmina Nieborów	9205	26	0,28⁶
Arkadia	247	0	0,00
Bednary	934	3	0,32
Bednary-Kolonia	351	0	0,00
Bełchów Osiedle	1500	3	0,20
Bełchów	637	7	1,10
Bobrowniki	1166	2	0,17
Chylenieć	58	0	0,00
Dzierzgów	420	2	0,48
Dzierzgówek	442	1	0,23
Janowice	179	0	0,00
Julianów	78	0	0,00
Karolew	148	0	0,00
Kompina	352	0	0,00
Michałówek	45	0	0,00
Mysłaków	1173	3	0,26
Nieborów	914	4	0,44
Patoki	161	0	0,00
Piaski	191	1	0,52
Sypień	209	0	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nieborów

⁵ Wartość referencyjna

⁶ Wartość referencyjna

Zjawisko negatywne: konieczność korzystania z pomocy społecznej z powodu bezrobocia

Wskaźnik: udział liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w liczbie ludności ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%]

Tabela 10 Udział liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w liczbie ludności ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%]

obszar	liczba ludności ogółem	korzystający z pomocy społecznej z powodu bezrobocia	wskaźnik [%]
Gmina Nieborów	9205	18	0,20⁷
Arkadia	247	0	0,00
Bednary	934	3	0,32
Bednary-Kolonia	351	0	0,00
Bełchów Osiedle	1500	8	0,53
Bełchów	637	1	0,16
Bobrowniki	1166	4	0,34
Chyleniec	58	0	0,00
Dzierzgów	420	1	0,24
Dzierzgówek	442	1	0,23
Janowice	179	0	0,00
Julianów	78	0	0,00
Karolew	148	0	0,00
Kompina	352	0	0,00
Michałówek	45	0	0,00
Mysłaków	1173	0	0,00
Nieborów	914	0	0,00
Patoki	161	0	0,00
Piaski	191	0	0,00
Sypień	209	0	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nieborów

Zjawisko negatywne: konieczność korzystania z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności

Wskaźnik: udział liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w liczbie ludności ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%]

Tabela 11 Udział liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w liczbie ludności ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%]

obszar	liczba ludności ogółem	korzystający z pomocy z powodu niepełnosprawności	wskaźnik [%]
Gmina Nieborów	9205	18	0,20⁸
Arkadia	247	0	0,00
Bednary	934	1	0,11
Bednary-Kolonia	351	0	0,00
Bełchów Osiedle	1500	3	0,20
Bełchów	637	1	0,16
Bobrowniki	1166	2	0,17
Chyleniec	58	0	0,00
Dzierzgów	420	3	0,71
Dzierzgówek	442	0	0,00
Janowice	179	1	0,56
Julianów	78	0	0,00
Karolew	148	0	0,00
Kompina	352	1	0,28
Michałówek	45	0	0,00
Mysłaków	1173	2	0,17
Nieborów	914	4	0,44
Patoki	161	0	0,00
Piaski	191	0	0,00
Sypień	209	0	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nieborów

⁷ Wartość referencyjna

⁸ Wartość referencyjna

Zjawisko negatywne: przemoc w rodzinie

Wskaźnik: liczba funkcjonujących Procedur Niebieska Karta w stosunku do liczby ludności ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%]

Poniżej przedstawiono wskaźnik obrazujący liczbę NK w stosunku do liczby ludności na danym obszarze. Ze względu na wrażliwość danych nie przedstawiono liczby funkcjonujących Niebieskich Kart. Kolorem pomarańczowym wyróżniono wartości wskaźników wyższe od wartości referencyjnej dla gminy oraz odpowiadające im nazwy sołectw, wskazując obszar koncentracji zjawiska negatywnego.

Tabela 12 Liczba funkcjonujących Procedur Niebieska Karta w stosunku do liczby ludności ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%]

Obszar	wskaźnik [%]
Gmina Nieborów	0,14⁹
Arkadia	0,00
Bednary	0,32
Bednary-Kolonia	0,00
Bełchów Osiedle	0,27
Bełchów	0,00
Bobrowniki	0,17
Chylenieć	0,00
Dzierzgów	0,24
Dzierzgówek	0,00
Janowice	0,56
Julianów	0,00
Karolew	0,00
Kompina	0,00
Michałówek	0,00
Mysłaków	0,00
Nieborów	0,22
Patoki	0,00
Piaski	0,00
Sypień	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nieborów

Zjawisko negatywne: bezrobocie

Wskaźnik: udział liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze w 2023 r. [%]

Jak pokazała diagnoza, liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w gminie zmniejsza się, choć w 2023 roku odnotowano mniejszy spadek w porównaniu do lat 2021 -2022, niż do roku 2023. Niezależenie od korzystnej linii trendu, bezrobocie stanowi zawsze poważny problem, którego nie należy lekceważyć, a monitorować. Z tego powodu przeanalizowano występowanie zjawiska negatywnego w podziale na sołectwa w gminie, tak aby uzyskać lepszy obraz sytuacji i wskazać obszary o trudniejszej sytuacji mieszkańców na rynku pracy. Kolorem pomarańczowym wyróżniono wartości wskaźników wyższe od wartości referencyjnej dla gminy oraz odpowiadające im nazwy sołectw, wskazując obszar koncentracji zjawiska negatywnego.

Tabela 13 Udział liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze w 2023 r. [%]

obszar	liczba ludności w wieku produkcyjnym	liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych ogółem	wskaźnik [%]
Gmina Nieborów	5444	120	2,20¹⁰
Arkadia	148	5	3,38
Bednary	548	6	1,09
Bednary-Kolonia	197	5	2,54
Bełchów Osiedle	914	16	1,75

⁹ Wartość referencyjna

¹⁰ Wartość referencyjna

obszar	liczba ludności w wieku produkcyjnym	liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych ogółem	wskaźnik [%]
Gmina Nieborów	5444	120	2,20¹⁰
Bełchów	382	6	1,57
Bobrowniki	679	19	2,80
Chylenieć	29	0	0,00
Dzierzgów	264	6	2,27
Dzierzgówek	260	6	2,31
Janowice	114	4	3,51
Julianów	39	1	2,56
Karolew	79	2	2,53
Kompina	193	3	1,55
Michałówek	28	0	0,00
Mysłaków	716	18	2,51
Nieborów	535	16	2,99
Patoki	90	0	0,00
Piaski	112	3	2,68
Sypień	117	4	3,42

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nieborów

Podsumowanie

W tabeli poniżej przedstawiono podsumowanie dotychczasowej analizy, prezentując zjawiska negatywne występujące na obszarze Gminy Nieborów w sferze społecznej. Dla każdego sołectwa podsumowano liczbę występujących negatywnych zjawisk społecznych o wartości wskaźnika mniej korzystnej od wartości referencyjnej dla gminy (oznaczonych kolorem pomarańczowym) - kolumna „ogółem”. Następnie obliczono średnią dla gminy z wartości w kolumnie „ogółem”, kolorem czerwonym oznaczono wartości od niej wyższe. W ten sposób wyróżniono obszar koncentracji występowania zjawisk negatywnych w sferze społecznej – są to sołectwa oznaczone kolorem szarym: Bednary, Bobrowniki, Dzierzgów, Janowice oraz Nieborów.

Tabela 14 Podsumowanie analizy zjawisk negatywnych dla sfery społecznej

Obszar	zjawiska negatywne									ogółem = 58
	starzenie się społeczeństwa		konieczność korzystania z pomocy społecznej				przemoc w rodzinie	bezrobocie		
	wskaźniki									
	udział liczby osób w wieku przedprodukcyjnym w liczbie mieszkańców ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%]	liczba osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%]	udział liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem na danym obszarze w 2023 r.				liczba funkcjonujących Procedur Niebieska Karta w stosunku do liczby ludności ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%]	udział liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze w 2023 r. [%]		
ogółem			ubóstwo	bezrobocie	niepełnosprawność					
Gmina Nieborów¹¹	19,99	20,87	0,65	0,28	0,20	0,20	0,14	2,20	3,05	
Arkadia	19,84	20,24	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3,38	2	
Bednary	19,81	21,52	0,54	0,32	0,32	0,11	0,32	1,09	5	
Bednary-Kolonia	19,37	24,50	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,54	3	
Bełchów Osiedle	18,67	20,40	0,60	0,20	0,53	0,20	0,27	1,75	3	
Bełchów	20,09	19,94	0,78	1,10	0,16	0,16	0,00	1,57	2	
Bobrowniki	19,98	21,78	0,51	0,17	0,34	0,17	0,17	2,80	5	
Chylenieć	24,14	25,86	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1	
Dzierzgów	16,90	20,24	1,19	0,48	0,24	0,71	0,24	2,27	7	
Dzierzgówek	22,40	18,78	0,68	0,23	0,23	0,00	0,00	2,31	3	
Janowice	17,88	18,44	1,12	0,00	0,00	0,56	0,56	3,51	5	
Julianów	21,79	28,21	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,56	2	
Karolew	19,59	27,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,53	3	
Kompina	21,02	24,15	0,57	0,00	0,00	0,28	0,00	1,55	2	
Michałówek	20,00	17,78	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0	
Mysłaków	21,40	17,56	0,77	0,26	0,00	0,17	0,00	2,51	2	
Nieborów	19,69	21,77	1,20	0,44	0,00	0,44	0,22	2,99	7	
Patoki	21,12	22,98	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1	
Piaski	20,94	20,42	1,57	0,52	0,00	0,00	0,00	2,68	3	
Sypień	22,49	21,53	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3,42	2	

Źródło: Opracowanie własne

¹¹ Wartości referencyjne wskaźników

Na obszarze koncentracji występowania zjawisk negatywnych, czyli w sołectwach: Bednary, Bobrowniki, Dzierzgow, Janowice, Nieborow odnotowano występowanie więcej niż trzech zjawisk negatywnych w sferze społecznej (średnia dla gminy Nieborow wyniosła 3,05).

Najtrudniejsza sytuacja występuje w sołectwach Nieborow i Dzierzgow, gdzie odnotowano po 7 zjawisk negatywnych, a następnie w sołectwach: Bednary, Bobrowniki i Janowice – po 5 zjawisk negatywnych.

Dokonana diagnoza wskazuje na występowanie na obszarze gminy niekorzystnej sytuacji demograficznej. Zmniejszająca się liczba ludności ogółem, a także w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym nie napawa optymizmem i świadczy o starzeniu się ludności.

Choć liczba beneficjentów pomocy społecznej maleje w stosunku do roku bazowego, to jednak nadal gminę zamieszkują osoby, które potrzebują wsparcia.

Wśród głównych zjawisk kryzysowych zachodzących w sferze społecznej jest bezrobocie. Bezrobocie jest bardzo niekorzystne społecznie, gdyż wpływa negatywnie zarówno na warunki bytowe jednostki lub rodziny (długotrwały brak stałego wynagrodzenia, uzależnienie od wsparcia z systemu pomocy społecznej), jak również kondycję psychofizyczną (zaburzenia zdrowia psychicznego, dolegliwości psychosomatyczne) oraz społeczną (pogłębiająca się izolacja społeczna, spadek aktywności osoby pozostającej bez pracy). Czynniki te bardzo często skutkują wzrostem ubóstwa, pogłębiają stan wykluczenia zawodowego i społecznego (np. zanik posiadanych kwalifikacji zawodowych i trudności w przystosowaniu się do zmieniających się zasad funkcjonowania rynku pracy), a także mogą prowadzić do pojawienia się patologicznych zjawisk takich jak: nadużywanie alkoholu i przestępczość. Negatywne skutki bezrobocia odciskają również piętno na funkcjonowaniu rodziny osoby pozostającej bez pracy. W szczególności dotyczy to dzieci osoby bezrobotnej, które odczuwając własną sytuacją materialną jako gorszą, w porównaniu do swoich rówieśników, stopniowo mogą izolować się, co jest dotkliwym ograniczeniem naturalnych potrzeb związanych z rozwojem intelektualnym i społecznym. Bezrobocie jest również przyczyną zaniechania uczestnictwa w życiu kulturalnym i społecznym.

Negatywnym zjawiskiem jest także przemoc w rodzinie, diagnozowana na podstawie aktywnych Procedur Niebieska Karta. Dziedzinami szczególnie powiązаныmi z tym obszarem jest profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych, ubóstwo i bezrobocie.

Dziedzinami, szczególnie powiązаныmi ze zjawiskiem przestępczości są:

- bezrobocie i ubóstwo – długotrwałe bezrobocie prowadzi może do obniżenia poczucia własnej sprawczości, z kolei ubóstwo skutkować może przeniesieniem odpowiedzialności za swoje życie i czyny na obecnie panujący ustrój/władze/ konkretne instytucje;
- brak wsparcia rodziny – w zakresie przekazywania pozytywnych norm i wartości życia w bezpiecznym, nie przestępczym społeczeństwie;
- przemoc – przemoc ściśle związana jest z pojęciem przestępczości; przemoc w rodzinie, która nie jest zgłaszana, utwierdzać może sprawcę w poczuciu bezkarności;
- uzależnienia – zarówno w kontekście handlu nielegalnymi towarami, jak i zwiększeniem dokonywanych przestępstw pod wpływem substancji psychoaktywnych.

2.2. Sfera gospodarcza

Analiza gospodarcza ma określić obszary gminy o niskim stopniu przedsiębiorczości oraz słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw.

Gospodarka to "system gospodarstw domowych, rolnych, przedsiębiorstw, instytucji publicznych i prywatnych zapewniający zaspokojenie potrzeb określonej populacji, współcześnie najczęściej regulowany przez państwo lub rynek.

Gospodarka to całokształt działalności gospodarczej prowadzonej w danym regionie (gospodarka regionalna), kraju (gospodarka narodowa) lub na całym świecie (gospodarka światowa) polegającej na wytwarzaniu dóbr i świadczeniu usług zgodnie z potrzebami ludności. W ramach gospodarki funkcjonują trzy podstawowe sektory, tj.: rolnictwo, przemysł i usługi¹².

Gmina Nieborów, położona w województwie łódzkim, korzysta z dogodnej lokalizacji w pobliżu ważnych szlaków komunikacyjnych, co wpływa na jej rozwój gospodarczy. Znajduje się przy trasie autostrady A2, drogi krajowej DK70 oraz w pobliżu węzłów komunikacyjnych łączących Warszawę, Łódź i Poznań. Bliskość Łowicza i Skierniewic sprzyja współpracy gospodarczej i dostępowi do rynków zbytu. Gmina rozwija się dynamicznie, zwłaszcza w sektorze prywatnym. Handel, budownictwo i usługi to kluczowe gałęzie gospodarki. Dobre położenie sprzyja rozwojowi firm, ale transport i logistyka wciąż mają niewykorzystany potencjał. Brak większych przedsiębiorstw i stagnacja sektora publicznego mogą ograniczać dalszy rozwój.

Podmioty gospodarcze

W latach 2020 – 2023 zmiany w liczbie podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON wg Sekcji PKD 2007 w poszczególnych sekcjach, kształtowały się łagodnie, nie odnotowano spektakularnych wzrostów oraz spadków.

Największe zmiany w różnicy liczby podmiotów w roku 2023 w stosunku do 2020 to:

- Zwiększenie liczby podmiotów w sekcji F - Budownictwo – o 16 podmiotów;
- Zwiększenie liczby podmiotów w sekcji G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych włączając motocykle – o 13 podmiotów;
- Zwiększenie liczby podmiotów w sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby – o 13 podmiotów;
- Zwiększenie liczby podmiotów w sekcji M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – o 11 podmiotów;
- Zmniejszenie liczby podmiotów w sekcji G - Transport i gospodarka magazynowa o 3 podmioty;
- Zmniejszenie liczby podmiotów w sekcji Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna o 2 podmioty;
- Zmniejszenie liczby podmiotów w sekcji R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją o 2 podmioty.

Tabela 15 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg sekcji PKD 2007 (stan w dniu 31.XII)

podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg sekcji PKD 2007 (stan w dniu 31.XII)		wartości w latach				
		2020	2021	2022	2023	saldo
1.	Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	15	16	15	16	1
2.	Sekcja B - Górnictwo i wydobywanie	0	0	0	0	0
3.	Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	62	67	64	65	3
4.	Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	1	1	1	0
5.	Sekcja E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	3	3	3	4	1

¹² Portal Edukacji Ekonomicznej NBP <https://www.nbportal.pl/slownik/pozycje-slownika/gospodarka>

podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg sekcji PKD 2007 (stan w dniu 31.XII)		wartości w latach				
		2020	2021	2022	2023	saldo
6.	Sekcja F - Budownictwo	131	133	144	147	16
7.	Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	134	144	145	147	13
8.	Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	45	44	41	42	-3
9.	Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	22	23	23	27	5
10.	Sekcja J - Informacja i komunikacja	24	25	29	31	7
11.	Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	20	19	20	19	-1
12.	Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	8	9	10	10	2
13.	Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	46	50	54	57	11
14.	Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	15	16	21	22	7
15.	Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	13	13	13	13	0
16.	Sekcja P - Edukacja	17	18	19	24	7
17.	Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	25	24	24	23	-2
18.	Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	28	25	26	26	-2
19.	Sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	61	64	63	74	13
Ogółem		670	694	715	748	78

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

W 2023 roku najliczniejszy udział w całkowitym zestawieniu podmiotów gospodarczych mają podmioty zaklasyfikowane do Sekcji:

- G: Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych: 19,65%;
- F: Budownictwo: 19,65%;
- S i T: Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby: 9,89%;
- Sekcja M: Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 7,62%
- Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa – 5,61%

W 2023 roku w Gminie Nieborów działało 748 podmiotów gospodarczych. Analizując ich liczbę w poszczególnych sekcjach PKD, można wskazać, że sektory dominujące w lokalnej gospodarce to:

- Handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów (Sekcja G) – 147 podmiotów (19,6%)

Największy sektor w gminie. Wynika to z położenia gminy przy głównych szlakach komunikacyjnych oraz popytu na usługi handlowe i motoryzacyjne. Zwiększenie liczby o 13 podmiotów od 2020 roku sugeruje rozwój handlu i większą mobilność mieszkańców.

- Budownictwo (Sekcja F) – 147 podmiotów (19,6%)

Jeden z najszybciej rosnących sektorów – zwiększenie liczby o 16 firm od 2020 roku. Wskazuje na duży popyt na usługi budowlane, co może być związane z inwestycjami infrastrukturalnymi.

- Pozostała działalność usługowa (Sekcja S i T) – 74 podmioty (9,9%)

Obejmuje salony fryzjerskie, kosmetyczne, usługi krawieckie, naprawcze i inne drobne usługi. Zwiększenie liczby o 13 podmiotów wskazuje na rosnącą rolę sektora usługowego w lokalnej gospodarce.

- Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (Sekcja M) – 57 podmiotów (7,6%).

Obejmuje doradztwo biznesowe, usługi prawne, księgowość, inżynierskie i IT. Dynamiczny wzrost liczby o (+11 podmiotów) sugeruje rozwój specjalistycznych usług i rosnącą liczbę niezależnych przedsiębiorców.

- Transport i gospodarka magazynowa (Sekcja H) – 42 podmioty (5,6%).

Mimo zmniejszenia liczby o 3 podmioty, transport pozostaje ważnym sektorem, co może wynikać z bliskości głównych dróg i logistycznych szlaków komunikacyjnych.

Handel i budownictwo to dwa dominujące sektory w gminie – razem stanowią 39,2% wszystkich firm. Usługi (w tym pozostałe usługi, działalność profesjonalna i transport) odgrywają kluczową rolę w lokalnej gospodarce. Gmina rozwija się głównie w kierunku usług, handlu i budownictwa, co wskazuje na wzrost zapotrzebowania na te sektory w regionie. Mieszkańcom zapewnia podstawowe usługi społeczne i finansowe – na terenie gminy funkcjonują placówki opieki zdrowotnej i pomocy społecznej, oświaty i edukacji, kultury, komunikacji oraz podstawowej infrastruktury komunalnej. Tak jak w całym kraju, w strukturze podmiotów dominuje sektor prywatny - w 2023 roku odnotowano ogółem 748 podmiotów gospodarczych, do sektora prywatnego należały 732 podmioty, w tym 629 do osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Udział sektora prywatnego wynosi zatem 97,86%. Liczba podmiotów gospodarczych wzrosła z 670 w 2020 r. do 748 w 2023 r. (+78). Sektor prywatny odpowiada więc za 100% wzrostu (sektor publiczny pozostaje bez zmian). Sektor publiczny reprezentowany jest zaś przez Urząd Gminy Nieborów, jednostki oświatowe oraz instytucje kultury.

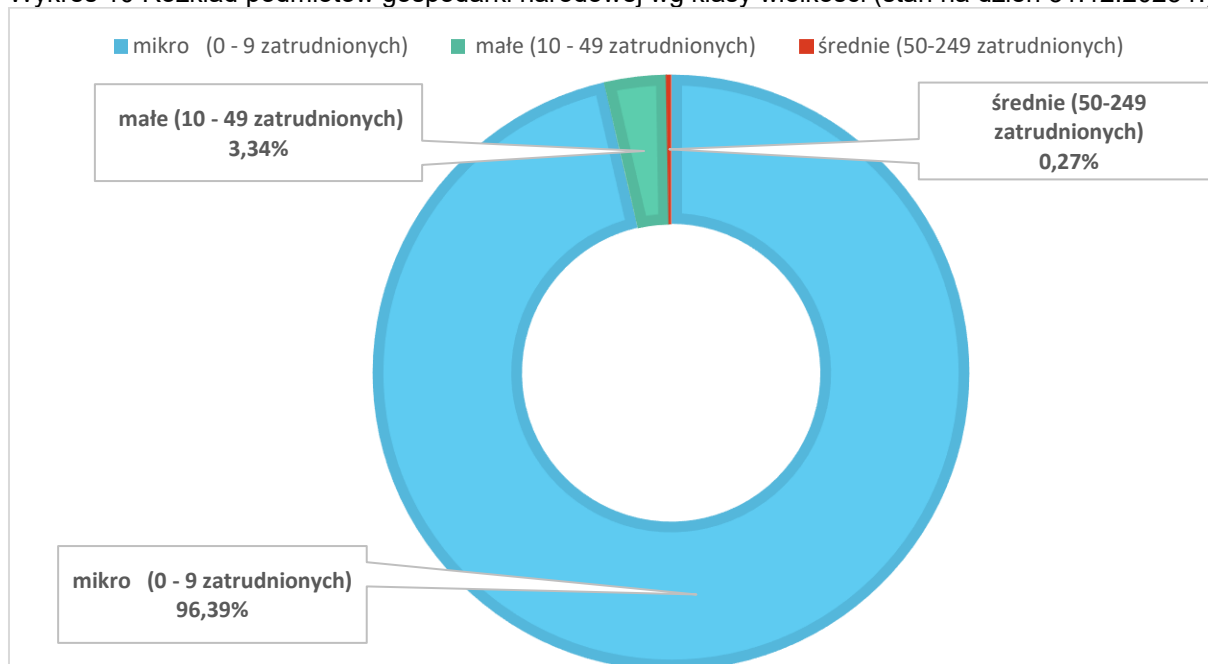
Tabela 16 Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Nieborów w latach 2020-2023

Podmioty wg sektorów własnościowych		2020	2021	2022	2023
1.	podmioty gospodarki narodowej ogółem	670	694	715	748
2.	sektor publiczny - ogółem	16	16	16	16
	sektor publiczny - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	13	13	13	13
	sektor publiczny - przedsiębiorstwa państwowe	0	0	0	0
	sektor publiczny - spółki handlowe	0	0	0	0
	sektor publiczny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	0	0	0	0
3.	sektor prywatny - ogółem	654	678	699	732
	sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	566	588	606	629
	sektor prywatny - spółki handlowe	16	15	16	21
	sektor prywatny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	1	1	1	1
	sektor prywatny - spółdzielnie	2	2	2	2
	sektor prywatny - fundacje	2	2	2	2
	sektor prywatny - fundacje rodzinne	(-)	(-)	(-)	0
	sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne	27	27	27	27

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

W strukturze działalności gospodarczej przeważają firmy małe, w większości są to firmy rodzinne, prowadzące działalność na własny rachunek, w różnych gałęziach usług. Spośród wszystkich podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie gminy, najwięcej podmiotów zatrudniało do 9 osób, na koniec 2023 roku było 721 takich podmiotów (96,39%). Drugą pod względem liczebności grupę stanowiły podmioty zatrudniające od 10 do 49 osób - 25 podmiotów (3,34%). Firmy zatrudniające od 50 do 249 pracowników, stanowiły 0,27% ogółu (2 podmioty). Na terenie gminy nie odnotowano firm zatrudniających powyżej 250 pracowników. Znaczącą rolę w sferze gospodarczej odgrywa Muzeum w Nieborowie i Arkadii. Założenia w Nieborowie i Arkadii (a tym samym gminę) obecnie rocznie odwiedza ok. 240 000 osób z kraju i zagranicy, a Muzeum oferuje turystom szeroki wachlarz usług (m.in.: zwiedzanie w różnych formach, wystawy czasowe, wydarzenia kulturalne, zajęcia edukacyjne, wydawnictwa i pamiątki itp.). Muzeum w Nieborowie i Arkadii jest jednym z największych pracodawców na terenie gminy, zatrudniając powyżej 50 pracowników).

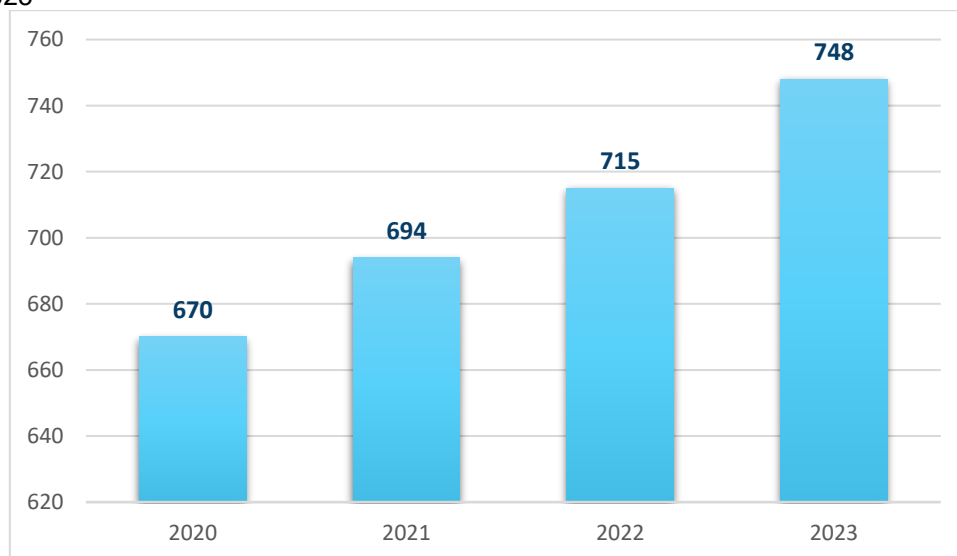
Wykres 10 Rozkład podmiotów gospodarki narodowej wg klasy wielkości (stan na dzień 31.12.2023 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

Liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na obszarze Gminy Nieborów w latach 2020 – 2023 charakteryzowała się tendencją wzrostową. W okresie tym przybyło 78 podmiotów.

Wykres 11 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w Gminie Nieborów w latach 2020 – 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

Nowo zarejestrowane oraz wyrejestrowane podmioty gospodarcze

Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w gminie wzrasta rok do roku. Liczba podmiotów wyrejestrowanych wzrasta do roku 2022 po czym w 2023 maleje jest jednak wyższa od danych dla roku 2020.

Tabela 17 Liczba nowo zarejestrowanych oraz wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w Gminie Nieborów w latach 2020-2023

	liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - ogółem				liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych			
	2020	2021	2022	2023	2020	2021	2022	2023
Gmina Nieborów	44	51	54	55	24	27	35	27
Arkadia	1	0	2	1	1	1	0	1
Bednary	5	8	5	7	3	3	1	5
Bednary-Kolonia	5	1	1	3	3	1	0	0
Bełchów Osiedle*	6	8	11	8	4	7	6	5
Bełchów*	2	3	4	4	1	3	2	2
Bobrowniki	6	3	5	4	3	0	3	2
Chyleniec	2	1	0	2	0	0	2	1
Dzierzgów	1	4	3	4	1	2	1	2
Dzierzgówek	1	2	0	1	1	1	4	0
Janowice	1	0	1	1	0	0	1	0
Julianów	1	1	1	0	0	0	0	0
Karolew	0	1	0	0	0	1	2	0
Kompina	2	2	2	3	2	1	0	1
Michałówek	0	0	1	0	0	0	0	0
Mysłaków	8	5	9	8	2	1	7	6
Nieborów	2	7	8	5	2	5	4	3
Patoki	1	1	0	1	0	0	0	0
Piaski	0	4	0	2	1	0	1	0
Sypień	0	0	1	1	0	1	1	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Nieborowie

(* Sołectwa Bełchów i Bełchów Osiedle, to administracyjnie miejscowość Bełchów. Urząd Gminy Nieborów dysponuje danymi tylko dla jednostki administracyjnej Bełchów. W celu obliczenia nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych firm dla obydwu sołectw, liczbę ludności w sołectwach zsumowano, obliczono wskaźnik procentowy ludności, który pomnożono przez liczbę firm dla jednostki administracyjnej Bełchów.

Rolnictwo

Gmina Nieborów jest gminą o charakterze rolniczym, co potwierdza fakt, iż w ogólnej strukturze terenów gminy dominują użytki rolne. Według danych zamieszczonych na Geoportalu Województwa Łódzkiego <https://mapy.lodzkie.pl/mapa/struktura-uzytkowania-gruntow-w-wojewodztwie-lodzkiem/> obecnie użytki rolne stanowią 72,69% ogólnej powierzchni gminy, lasy i grunty leśne 19,33%. Struktura użytków rolnych kształtuje się w następujący sposób:

- grunty orne – 47,99%;
- sady – 4,43%;
- łąki – 4,49%;
- pastwiska – 8,81%.

Na terenie Gminy Nieborów gleby klas bonitacyjnych I-III w głównej mierze zlokalizowane są w północno zachodniej części gminy, w miejscowościach: Patoki, Kompina, Bednary Wieś, Bednary Kolonia, Karolew oraz Sypień. Stanowią one 16,40% wszystkich użytków rolnych. Gleby te podlegają ochronie przed użytkowaniem nierolniczym. Największe powierzchnie zajmują gleby klas najniższych V i VI, stanowią one 53,6% wszystkich użytków rolnych.

Według wyników Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2020 roku, na terenie gminy znajdowało się 790 gospodarstw rolnych. W gminie obserwuje się duże rozdrobnienie gospodarstw. Najliczniej występują gospodarstwa mieszczące się w grupie obszarowej 1 – 5 ha. Zaledwie 4,56% zajmują gospodarstwa o areale powyżej 15 ha.

Tabela 18 Powierzchnia gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych

ogółem	do 1 ha włącznie	powyżej 1 ha razem	1 – 5 ha	5 – 10 ha	10 – 15 ha	15 ha i więcej
790	8	782	470	209	67	36
100%	1,01%	98,99%	59,49%	26,47%	8,48%	4,56%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

Jedynie 13,04% gospodarstw w gminie to gospodarstwa rolne o powierzchni powyżej 10 ha – co umożliwia zapewnienie akceptowalnych warunków życia jego użytkownikom. Bardzo duży odsetek gospodarstw rolnych na terenie Gminy Nieborów stanowią gospodarstwa o powierzchni 1-5 ha, bo aż 59,49%, co jest czynnikiem negatywnie wpływającym na rozwój rolnictwa. Jest to zjawisko odbiegające od standardów europejskich.

Gmina Nieborów jest zatem gminą o typowo rolniczym charakterze, która wykorzystuje w rozwoju dostępne walory przyrodnicze i krajobrazowe.

ZJAWISKO NEGATYWNE W SFERZE GOSPODARCZEJ

Dokonano szczegółowej analizy wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w oparciu o podział gminy na sołectwa. Celem jest wskazanie obszarów, gdzie poziom przedsiębiorczości jest niższy od średniej dla Gminy Nieborów.

Zjawisko negatywne: zmniejszanie aktywności gospodarczej mieszkańców

Wskaźnik: udział liczby wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w stosunku do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2023 r. [%]

Kolorem pomarańczowym oznaczono wartości wskaźnika wyższe od wartości referencyjnej dla gminy oraz odpowiadające im nazwy sołectw, wskazując obszar koncentracji zjawiska.

Tabela 19 Udział liczby wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w stosunku do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2023 r. [%]

	liczba ludności w wieku produkcyjnym	liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych	wskaźnik [%]
Gmina Nieborów	5444	27	0,50%
Arkadia	148	1	0,68%
Bednary	548	5	0,91%
Bednary-Kolonia	197	0	0,00%
Bełchów Osiedle	914	5	0,55%
Bełchów	382	2	0,52%
Bobrowniki	679	2	0,29%
Chyleniec	29	1	3,45%
Dzierzgów	264	2	0,76%
Dzierzgówek	260	0	0,00%
Janowice	114	0	0,00%
Julianów	39	0	0,00%
Karolew	79	0	0,00%
Kompina	193	1	0,52%
Michałówek	28	0	0,00%
Mysłaków	716	6	0,84%
Nieborów	535	3	0,56%
Patoki	90	0	0,00%
Piaski	112	0	0,00%
Sypień	117	0	0,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

Sfera gospodarcza – wizja lokalna

W gminie, gdzie rolnictwo przez wiele lat stanowiło fundament lokalnej gospodarki, obserwujemy stopniowe wyciszenie się tej kluczowej dziedziny, co wiąże się z szeregiem niekorzystnych trendów wpływających na jej kondycję. Małe gospodarstwa, które dominują w strukturze produkcji rolnej, nie są w stanie efektywnie konkurować z większymi podmiotami, zarówno pod względem ekonomicznym, jak i technologicznym. Niedostateczna innowacyjność, ograniczony dostęp do nowoczesnych technologii i inwestycji w rozwój sprawiają, że tradycyjne metody produkcji nie nadążają za zmieniającymi się wymaganiami rynku, co skutkuje spadkiem dochodów z upraw. Rolnicy, działający na niewielkich terenach, często borykają się z problemami strukturalnymi, takimi jak brak możliwości mechanizacji czy wdrożenia zaawansowanych technologii rolniczych, a także ograniczony dostęp do nowoczesnych systemów zarządzania gospodarstwem. Wszystko to prowadzi do zmniejszenia konkurencyjności ich produkcji na rynku krajowym i międzynarodowym, co w efekcie powoduje systematyczne obniżanie poziomu przychodów. Dodatkowo, wycofywanie się młodszych pokoleń z działalności rolniczej oraz migracja młodych ludzi do miast, gdzie istnieje większa szansa na zatrudnienie w innych sektorach, pogłębia problem utraty potencjału tego sektora. Konsekwencją tego trendu jest nie tylko spadek dochodów rolniczych, ale również osłabienie całej struktury gospodarczej gminy, której rozwój i stabilność przez długie lata były ściśle związane z rolnictwem. W obliczu tych wyzwań niezbędne staje się wdrożenie kompleksowych strategii rewitalizacyjnych, które umożliwią modernizację gospodarstw, poprawę ich efektywności oraz przywrócenie roli rolnictwa jako jednego z filarów lokalnej gospodarki. Tylko poprzez wsparcie innowacyjnych rozwiązań, rozwój współpracy międzysektorowej oraz inwestycje w nowoczesne technologie możliwe będzie odwrócenie tego negatywnego trendu i zapewnienie stabilności ekonomicznej regionu w przyszłości.

W miejscowości Nieborów, będącej jednym z kluczowych ośrodków gminy, obserwujemy niepokojący trend, który negatywnie wpływa na całą sferę gospodarczą regionu – mianowicie, systematyczny spadek liczby małych, rodzinnych firm. Przez dziesięciolecia właśnie te przedsiębiorstwa stanowiły fundament lokalnej gospodarki, nie tylko jako źródło zatrudnienia, ale także jako nośnik tradycji, wartości społecznych oraz umacniania lokalnej tożsamości. Obecnie jednak, rosnące trudności ekonomiczne, nasilająca się konkurencja ze strony dużych, kapitałowo silniejszych podmiotów oraz ograniczony dostęp do nowoczesnych rozwiązań finansowych sprawiają, że małe firmy coraz częściej są zmuszane do zamknięcia lub wycofywania się z rynku. W szczególności widoczne są te problemy w Nieborowie, gdzie spadek aktywności rodzinnych przedsiębiorstw ma bezpośredni wpływ na strukturę rynku lokalnego. Czynniki demograficzne, takie jak migracja młodych ludzi do miast w poszukiwaniu lepszych perspektyw zawodowych oraz brak zainteresowania kolejnych pokoleń kontynuowaniem tradycyjnej formy działalności gospodarczej, pogłębiają kryzys. Efektem tego jest nie tylko ograniczenie różnorodności ekonomicznej, ale również osłabienie potencjału innowacyjnego i konkurencyjności regionu, co prowadzi do pogłębiania się zjawiska stagnacji gospodarczej. Dodatkowo, spadek liczby działających firm rodzimych generuje szereg problemów społecznych – zmniejsza się liczba miejsc pracy, co wpływa negatywnie na poziom życia mieszkańców, a sam spadek aktywności lokalnych przedsiębiorców przekłada się na ograniczenie wpływów do budżetu gminy. W konsekwencji, osłabiona gospodarka utrudnia realizację inwestycji infrastrukturalnych oraz społecznych, co z kolei może prowadzić do dalszego krążenia niekorzystnych zjawisk gospodarczych. W obliczu tych wyzwań, kluczowe staje się opracowanie strategii rewitalizacyjnej, która nie tylko zadba o przywrócenie dynamiki lokalnym przedsiębiorstwom, ale również wzmocni potencjał rozwoju regionu. Konieczne jest wdrożenie działań wspierających małe firmy – poprzez ułatwienie dostępu do nowoczesnych technologii, wsparcie finansowe, programy mentoringowe oraz promocję przedsiębiorczości wśród młodzieży – co mogłoby przywrócić równowagę na lokalnym rynku i przeciwdziałać negatywnym skutkom obecnych trendów gospodarczych. Tylko poprzez kompleksowe podejście i współpracę wszystkich zainteresowanych stron możliwe będzie zatrzymanie negatywnego trendu oraz stworzenie solidnych fundamentów pod przyszły rozwój gminy Nieborów.

W ostatnich latach obserwuje się dynamiczny proces, w wyniku którego tradycyjne, małe sklepy, często stanowiące ważny element lokalnego krajobrazu handlowego, stopniowo ustępują miejsca

dużym dyskontom, co wywiera negatywny wpływ zarówno na funkcjonowanie lokalnej gospodarki, jak i na strukturę społeczną gminy. Wpływ globalizacji oraz zmiany preferencji konsumenckich sprawiły, że konsumenci coraz częściej wybierają miejsca oferujące atrakcyjne ceny, szeroki asortyment oraz komfort zakupów na dużą skalę. Małe, rodzinne sklepy, które przez dekady pełniły rolę nie tylko punktów sprzedaży, ale również miejsc spotkań mieszkańców, nie są w stanie konkurować z efektami skali, jakie osiągają duże sieci handlowe. W rezultacie, wiele z tych lokalnych placówek zaczyna zanikać, a przepływy finansowe koncentrują się w rękach dużych dyskontów, co prowadzi do zmniejszenia wpływów budżetowych na poziomie gminy oraz ogranicza możliwości reinwestycji w rozwój infrastruktury lokalnej. Zjawisko to niesie za sobą szereg negatywnych konsekwencji. Przede wszystkim, utrata małych sklepów oznacza spadek różnorodności oferty handlowej dostępnej dla mieszkańców, którzy coraz częściej mają do czynienia z jednolitym, standaryzowanym asortymentem produktów. Sklepy te często były miejscem, gdzie lokalni producenci i rzemieślnicy mogli prezentować swoje wyroby, co przyczyniało się do utrzymania unikalnego charakteru regionu. Dodatkowo, zanikanie małych przedsiębiorstw wpływa negatywnie na relacje społeczne – wiele z nich pełniło funkcję punktów integracji społecznej, sprzyjając budowaniu więzi międzyludzkich oraz wspierając lokalną tożsamość. W miarę jak rośnie dominacja dużych dyskontów, lokalna społeczność traci ważne elementy swojej codziennej struktury, co może prowadzić do osłabienia poczucia przynależności i zmniejszenia zaangażowania mieszkańców w życie publiczne.

Ekonomicznie, zmiana ta skutkuje redystrybucją środków – pieniądze wydawane przez mieszkańców trafiają do centralnych struktur korporacyjnych, co ogranicza potencjał lokalnych przedsiębiorców do rozwoju własnych biznesów. W efekcie, lokalna gospodarka staje się mniej elastyczna i bardziej podatna na globalne kryzysy ekonomiczne, ponieważ traci elementy niezależności i różnorodności handlowej, które mogłyby stanowić o jej odporności. Ponadto, proces ten ma również wpływ na rynek pracy – zamykanie małych sklepów często wiąże się z redukcją miejsc pracy, co dodatkowo pogłębia problemy społeczne, zwłaszcza w mniejszych miejscowościach, gdzie alternatywne formy zatrudnienia są ograniczone.

W obliczu tych wyzwań niezbędne jest podjęcie działań mających na celu wsparcie małych rodzinnych przedsiębiorstw, poprzez tworzenie sprzyjających warunków do prowadzenia działalności handlowej na lokalnym rynku. Wdrożenie programów rewitalizacyjnych, które będą promować zróżnicowaną ofertę handlową oraz wspierać lokalnych przedsiębiorców, może przyczynić się do przywrócenia równowagi między dużymi sieciami dyskontowymi, a tradycyjnymi sklepami. Tylko poprzez kompleksowe i zintegrowane podejście, uwzględniające zarówno aspekty ekonomiczne, jak i społeczne, możliwe będzie zahamowanie negatywnych trendów oraz stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi lokalnej, zrównoważonej gospodarki.

W ostatnich latach dynamiczny rozwój handlu elektronicznego stał się jednym z głównych czynników przyczyniających się do upadku małych, lokalnych sklepów. Konsumenci, przyzwyczajeni do wygody i szerokiego asortymentu oferowanego przez platformy e-commerce, coraz częściej rezygnują z tradycyjnych zakupów w sklepach stacjonarnych, co prowadzi do stopniowej erozji rynku lokalnego. Małe sklepy, które przez wiele lat stanowiły serce lokalnych społeczności, nie dysponują odpowiednimi zasobami, aby konkurować z globalnymi gigantami handlu online, inwestującymi ogromne środki w rozwój nowoczesnych technologii, logistykę oraz zaawansowane systemy sprzedaży i marketingu internetowego. W rezultacie, konkurencyjne ceny oraz szeroka oferta dostępna w Internecie przyciągają konsumentów, którzy szukają oszczędności oraz komfortu zakupów bez konieczności wychodzenia z domu.

Niestety, małe sklepy nie są w stanie sprostać dynamicznym zmianom na rynku, gdyż ograniczone środki finansowe i brak specjalistycznej wiedzy technologicznej uniemożliwiają im szybkie wdrożenie rozwiązań e-commerce. Brak inwestycji w nowoczesne systemy sprzedaży internetowej i obsługi klienta online przekłada się na utratę konkurencyjności w porównaniu z dużymi platformami handlowymi. Skutkiem tego jest nie tylko spadek liczby klientów odwiedzających sklepy stacjonarne, ale również malejące obroty, co prowadzi do zamykania się tych placówek. Zanik małych sklepów powoduje szereg negatywnych konsekwencji dla lokalnych społeczności – tracone są miejsca pracy, a także ogranicza

się dostęp mieszkańców do zróżnicowanej oferty lokalnej, co wpływa na osłabienie więzi społecznych i tożsamości regionu.

Ponadto, rozwój e-commerce sprzyja centralizacji kapitału w dużych, międzynarodowych korporacjach, co powoduje, że pieniądze wydawane przez konsumentów przelatują przez lokalną gospodarkę, zamiast być reinwestowane w rozwój lokalnych przedsiębiorstw. W dłuższej perspektywie, taka koncentracja środków wpływa negatywnie na dynamikę gospodarczą regionu, prowadząc do dalszej dezintegracji lokalnego rynku detalicznego oraz osłabienia lokalnej infrastruktury handlowej. Aby przeciwdziałać temu negatywnemu trendowi, niezbędne są działania wspierające małych przedsiębiorców, w tym programy dofinansowania, szkolenia z zakresu nowoczesnych technologii oraz kampanie promujące zakupy lokalne. Tylko poprzez zintegrowane podejście, łączące wsparcie finansowe, technologiczne i promocyjne, możliwe będzie zahamowanie postępującej erozji małych sklepów oraz przywrócenie równowagi w lokalnym rynku detalicznym, co w konsekwencji przyczyni się do zrównoważonego rozwoju całego regionu.

Bardzo często mieszkańcy Nieborowa decydują się na podejmowanie zatrudnienia w sąsiednich miastach, takich jak Łowicz i Skierniewice, gdzie nie tylko wykonują swoje obowiązki zawodowe, ale także dokonują zakupów oraz uczestniczą w bogatym życiu kulturalno-edukacyjnym. Choć taka mobilność może na pierwszy rzut oka świadczyć o aktywności i otwartości mieszkańców na nowe możliwości, w rzeczywistości ma to szereg negatywnych konsekwencji dla gospodarki gminy Nieborów. Przede wszystkim, fakt, że mieszkańcy pracują poza granicami gminy, skutkuje odpływem zarobionych środków do Łowicza i Skierniewic. Pieniądze te, zamiast być wykorzystywane do wzmacniania lokalnej gospodarki poprzez konsumpcję i inwestycje w infrastrukturę, trafiają do budżetów innych jednostek samorządu terytorialnego, co osłabia potencjał finansowy Nieborowa. Dodatkowo, gdy mieszkańcy dokonują zakupów w miastach, lokalne sklepy i przedsiębiorstwa tracą szansę na generowanie obrotów, które mogłyby przyczynić się do rozwoju lokalnego rynku detalicznego oraz wzrostu zatrudnienia w gminie. Brak lokalnych nakładów finansowych przekłada się na ograniczone możliwości inwestycji w rozwój infrastruktury, modernizację placówek oświatowych oraz wsparcie dla lokalnych inicjatyw kulturalnych i społecznych, co w długofalowej perspektywie pogłębia problem stagnacji gospodarczej Nieborowa. Co więcej, uczestnictwo mieszkańców w życiu kulturalno-edukacyjnym poza granicami gminy oznacza, że potencjał kreatywny oraz kapitał społeczny nie jest wykorzystywany do budowania silniejszej lokalnej tożsamości i wspólnoty, co mogłoby stanowić impuls do rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjnych projektów. W rezultacie, model ten prowadzi do tzw. drenażu finansowego, gdzie dochody generowane przez mieszkańców ostatecznie nie krążą wewnątrz gminy, a Gmina Nieborów traci potencjalne środki na finansowanie kluczowych inwestycji publicznych. Taki stan rzeczy osłabia zarówno strukturę ekonomiczną, jak i społeczną gminy, utrudniając osiągnięcie zrównoważonego rozwoju oraz poprawę jakości życia jej mieszkańców.

Miejscowość Nieborów wraz z zabytkową Arkadią stanowią niezwykle ważny punkt na mapie turystycznej regionu, oferując bogate dziedzictwo kulturowe, historyczne atrakcje oraz unikalne walory architektoniczne, które przyciągają wielu turystów. Niestety, mimo wysokiego potencjału, obserwuje się, że odwiedzający najczęściej decydują się jedynie na jednodniowe wizyty, co w efekcie negatywnie wpływa na dalszy rozwój turystyki w tym obszarze. Taki model turystyczny ogranicza możliwość pełnego wykorzystania walorów turystycznych regionu, ponieważ krótkie pobyty uniemożliwiają turystom zapoznanie się z pełnią oferty kulturalnej, gastronomicznej oraz rekreacyjnej, a także wpływają na niewystarczający rozwój lokalnej infrastruktury noclegowej i usługowej. Konieczne staje się więc przemyślenie strategii, która pozwoli na zatrzymanie turystów na dłużej i stworzenie warunków, w których mogliby oni nie tylko zwiedzać, ale również odpoczywać, integrować się z lokalną społecznością oraz korzystać z bogatej oferty kulturalnej regionu. W tym kontekście warto rozważyć rozwój infrastruktury turystycznej, obejmującej rozbudowę istniejących i tworzenie nowych obiektów noclegowych, wprowadzenie atrakcyjnych pakietów turystycznych łączących zwiedzanie zabytków z lokalnymi wydarzeniami kulturalnymi oraz rekreacyjnymi, a także intensyfikację działań promocyjnych skierowanych do różnych grup odbiorców. Działania takie mogłyby obejmować organizację festiwali, targów rzemiosła, warsztatów kulinarnych czy tematycznych spacerów historycznych, które nie tylko

wydłużą czas pobytu gości, ale również umożliwią głębsze poznanie regionu i budowanie więzi z lokalną społecznością. Współpraca pomiędzy samorządem, przedsiębiorcami oraz organizacjami pozarządowymi może przyczynić się do stworzenia kompleksowej oferty, która odpowie na potrzeby zarówno turystów indywidualnych, jak i rodzin czy grup zorganizowanych, co w dłuższej perspektywie przełoży się na wzrost wpływów do budżetu gminy oraz podniesienie prestiżu regionu jako atrakcyjnego ośrodka turystycznego. Kluczowe znaczenie ma także inwestycja w nowoczesne technologie informacyjne, które umożliwią efektywną promocję oferty turystycznej online, ułatwią rezerwację noclegów oraz organizację atrakcji, co w rezultacie pozwoli na stworzenie spójnego systemu wsparcia dla turystyki. W rezultacie, poprzez wdrożenie przemyślanych i kompleksowych działań mających na celu zatrzymanie turystów na dłużej, można liczyć na istotny wzrost nie tylko w sektorze turystycznym, ale również na korzystny efekt dla całej gospodarki regionu, umacniając jednocześnie pozycję Nieborowa i Arkadii jako kluczowych atrakcji turystycznych w regionie.

Fotografia 1. Pałac w Nieborowie

Źródło: Fotografia własna

W Gminie Nieborów obserwujemy niepokojący trend odpływu młodych, wykształconych mieszkańców, którzy w poszukiwaniu lepszych perspektyw zawodowych i rozwojowych decydują się na emigrację do miast lub centrów akademickich. Taki proces, określany często mianem "drenażu mózgu", skutkuje znaczną utratą potencjału ludzkiego, który jest kluczowy dla innowacyjnego i dynamicznego rozwoju lokalnej gospodarki. Młodzi ludzie, dysponujący nowoczesną wiedzą i umiejętnościami, są często motorem napędowym dla powstawania nowych przedsiębiorstw, inicjowania projektów badawczo-rozwojowych oraz podnoszenia konkurencyjności regionalnej gospodarki. Ich odejście oznacza więc nie tylko utratę siły roboczej, ale także ograniczenie zdolności gminy do generowania innowacji, co w długoterminowej perspektywie przekłada się na spowolnienie rozwoju gospodarczego.

Brak młodego pokolenia wpływa również negatywnie na strukturę demograficzną regionu – zmniejszenie liczby osób aktywnych zawodowo prowadzi do obniżenia bazy podatkowej, która jest niezbędna do finansowania inwestycji w infrastrukturę, edukację czy usługi publiczne. Mniejsza liczba mieszkańców oznacza również mniejszy rynek konsumencki, co z kolei ogranicza możliwości rozwoju lokalnego handlu i usług. Efektem tego jest spirala, w której malejące dochody gminy ograniczają jej zdolność do realizacji kluczowych projektów rozwojowych, a brak inwestycji jeszcze bardziej zniechęca młodych ludzi do osiedlania się i podejmowania działalności gospodarczej na terenie gminy.

Dodatkowo, emigracja wykształconych osób prowadzi do utraty kapitału intelektualnego, który mógłby być wykorzystany do rozwoju lokalnych inicjatyw, współpracy międzysektorowej oraz podnoszenia

jakości życia w regionie. Młodzi, ambitni mieszkańcy często angażują się w projekty społeczne i kulturalne, które kształtują lokalną tożsamość oraz przyczyniają się do budowania społeczności opartej na innowacyjności i przedsiębiorczości. Ich brak skutkuje więc osłabieniem potencjału kreatywnego, który mógłby być kluczowym czynnikiem napędzającym rozwój gospodarczy gminy. W dłuższej perspektywie odpływ młodych i wykształconych mieszkańców powoduje stagnację ekonomiczną, utrudnia adaptację do zmieniających się warunków rynkowych oraz osłabia konkurencyjność regionu w stosunku do bardziej dynamicznych obszarów, które potrafią przyciągać i zatrzymywać talenty.

W obliczu tych wyzwań, konieczne staje się opracowanie strategii, która nie tylko zachęci młodych ludzi do pozostania w gminie lub powrotu po zdobyciu doświadczenia zawodowego, ale również stworzy warunki sprzyjające rozwojowi lokalnych przedsiębiorstw, podnoszeniu kwalifikacji zawodowych oraz integracji środowisk akademickich z sektorem gospodarczym. Wdrożenie programów wsparcia, inwestycje w infrastrukturę technologiczną oraz promocja lokalnych inicjatyw mogą przyczynić się do zatrzymania odpływu kapitału ludzkiego i przekształcenia gminy w atrakcyjne miejsce do życia i rozwoju zawodowego. Takie działania są kluczowe dla odwrócenia negatywnych trendów i zapewnienia stabilności oraz długofalowego wzrostu gospodarczego gminy Nieborów.

Zrównoważony rozwój i dywersyfikacja gospodarcza stanowią kluczowe elementy strategii, które mogą wpłynąć na stabilizację i wzrost lokalnej gospodarki gminy. W obliczu wyzwań, takich jak problemy w sektorze rolniczym, handlowym czy usługowym, niezwykle istotne staje się poszukiwanie nowych obszarów działalności, które pozwolą na zmniejszenie zależności od tradycyjnych sektorów oraz stworzenie bardziej elastycznej i odpornej na kryzysy struktury gospodarczej. Przykładowo, rozwój turystyki tematycznej, w tym turystyki kulinarnej czy historycznej, może wykorzystać unikalne walory kulturowe i przyrodnicze regionu, przyciągając nie tylko turystów, ale również inwestorów zainteresowanych budową infrastruktury noclegowej, gastronomicznej i rekreacyjnej. Taki model turystyki umożliwi nie tylko przedłużenie czasu pobytu gości, co przekłada się na większe obroty w lokalnych przedsiębiorstwach, ale również wzmacnia tożsamość regionalną i promuje lokalne tradycje. Równolegle, inwestycje w sektor energetyki odnawialnej, takie jak instalacje fotowoltaiczne, elektrownie wiatrowe czy wykorzystanie biogazu, mogą przyczynić się do poprawy jakości środowiska naturalnego oraz stworzyć nowe, zielone miejsca pracy, co zwiększy niezależność energetyczną gminy i pozwoli na generowanie dodatkowych środków finansowych. Z kolei rozwój sektora IT, obejmujący m.in. usługi informatyczne, programowanie czy wsparcie technologiczne, otwiera perspektywy dla młodych, wykształconych mieszkańców, którzy mogą realizować innowacyjne projekty i zakładać własne startupy, przyczyniając się do zatrzymania odpływu kapitału ludzkiego oraz budowania nowoczesnej, opartej na wiedzy gospodarki. Dywersyfikacja źródeł dochodów pozwala gminie na zmniejszenie ryzyka wynikającego z ewentualnych niepowodzeń poszczególnych sektorów oraz umożliwia bardziej zrównoważony rozwój, w którym korzyści płynące z różnych obszarów synergicznie wspierają siebie nawzajem. Wdrożenie takiej strategii wymaga jednak współpracy między lokalnymi władzami, przedsiębiorcami oraz instytucjami edukacyjnymi, co umożliwi wymianę wiedzy, pozyskanie niezbędnych funduszy i wsparcia oraz stworzenie odpowiedniej infrastruktury, która będzie sprzyjać rozwojowi nowych gałęzi gospodarki. W rezultacie, zrównoważony rozwój i dywersyfikacja gospodarcza nie tylko przyczynią się do zwiększenia konkurencyjności gminy na arenie regionalnej i krajowej, ale również poprawią jakość życia mieszkańców poprzez stworzenie nowych miejsc pracy, zwiększenie wpływów budżetowych oraz rozwój nowoczesnych usług i technologii, co w długoterminowej perspektywie stanowi fundament stabilności i wzrostu gospodarczego Nieborowa.

Bierność części społeczeństwa, przejawiająca się między innymi w niechęci do zakładania własnych firm, stanowi istotny problem, który negatywnie wpływa na rozwój gospodarczy gminy. W szczególności, długotrwałe bezrobocie osób powyżej 50. roku życia jest widocznym symptomem tej tendencji. Brak inicjatywy i oporu przed podejmowaniem ryzyka przedsiębiorczego skutkuje zamknięciem się na nowe możliwości, a także ogranicza przepływ świeżych pomysłów, które mogłyby stanowić impuls dla rozwoju lokalnych przedsiębiorstw. W efekcie, potencjał rozwojowy regionu zostaje znacząco osłabiony, ponieważ dynamiczny rozwój gospodarczy wymaga aktywnego udziału wszystkich

grup wiekowych, w tym przede wszystkim młodszych, ale również doświadczonych osób, które mogłyby dzielić się wiedzą i doświadczeniem z zakresu zarządzania i innowacji.

Niechęć do zakładania własnych firm wśród mieszkańców prowadzi do utrwalenia status quo, w którym dominują tradycyjne, często przestarzałe formy działalności gospodarczej. Osoby powyżej 50. roku życia, które stanowią sporą część lokalnej populacji, często borykają się z trudnościami w dostosowaniu się do szybko zmieniających się realiów rynkowych oraz wymagań związanych z nowoczesnymi technologiami. Taka sytuacja powoduje, że nie tylko spada liczba nowych przedsiębiorstw, ale również ogranicza się transfer wiedzy i innowacji, co w dłuższej perspektywie wpływa na stagnację gospodarczą. Brak przedsiębiorczości wśród tej grupy wiekowej przekłada się również na mniejszą zdolność regionu do tworzenia miejsc pracy oraz generowania dodatkowych dochodów, które mogłyby być reinwestowane w rozwój infrastruktury i usług publicznych.

Co więcej, długotrwałe bezrobocie osób w wieku powyżej 50 lat wpływa negatywnie na ogólną sytuację demograficzną i społeczną gminy. Taki stan rzeczy generuje efekt spiralny – bezrobocie zmniejsza motywację do poszukiwania nowych form aktywności zawodowej, co z kolei prowadzi do jeszcze większego odpływu talentów i kapitału ludzkiego z regionu. W rezultacie, ograniczony rozwój gospodarczy, brak innowacji oraz niski poziom przedsiębiorczości prowadzą do pogłębiania problemów strukturalnych, co wpływa na obniżenie konkurencyjności gminy na tle innych regionów. Aby przeciwdziałać tej tendencji, niezbędne są inicjatywy wspierające rozwój przedsiębiorczości wśród wszystkich grup wiekowych, w tym szczególnie osób powyżej 50. roku życia, poprzez programy szkoleniowe, doradztwo biznesowe oraz wsparcie finansowe dla nowych przedsięwzięć. Takie działania mogłyby przyczynić się do ożywienia lokalnej gospodarki, zwiększenia liczby miejsc pracy i wprowadzenia świeżych idei, które są kluczowe dla długofalowego rozwoju gminy.

2.3. Sfera środowiskowa

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji, kolejnym kryterium oceny jest stan środowiska naturalnego.

Położenie, geomorfologia i klimat

Według podziału fizyczno-geograficznego J. Kondrackiego obszar Gminy Nieborów znajduje się na terenie prowincji Niżu Środkowoeuropejskiego (31), makroregion Nizina Środkowomazowiecka (318.7), mezoregion Równina Łowicko – Błońska (318.72).

Równina rozciąga się na przestrzeni 3100 km² na południe od Równiny Kutnowskiej w postaci płaskiego poziomu denudacyjnego z granicznymi wysokościami n.p.m. od 78m (w dolinie rz. Bzury) do 110m w okolicach Bełchowa. Cały teren opada łagodnie w kierunku północno – wschodnim. Z wyjątkiem dolin rzecznych spadki terenu nie przekraczają 5%, średnia wysokość obszaru gminy nad poziomem morza wynosi 90 m. Rzeźba obszaru jest słabo urozmaicona pod względem hipsometrycznym. Teren poddany był działalności procesów denudacyjnych przez ponad 150 tys. lat. Różny charakter oddziaływania tych procesów wiąże się ze zmianami warunków klimatycznych. W warunkach klimatu zimnego (w czasie zlodowacenia Warty) występował zespół procesów i zjawisk peryglacjalnych. W warunkach klimatu umiarkowanego dominowały procesy erozji rzecznej (działalność akumulacyjna).

Na obszarze gminy wyróżnia się następujące jednostki geomorfologiczne:

- płaska i rozległa dolina rz. Bzury – o równoleżnikowym przebiegu usytuowana na dnie Pradoliny Warszawsko – Berlińskiej (formowana w procesach aluwialnych w strefie peryglacjalnej faz leszczyńskiej i poznańskiej stadiału głównego zlodowacenia Wisły). Szerokość terasy zalewowej, akumulacyjnej jest zmienna (dochodzi do 1,3 km szerokości) wypełniona głównie utworami piaszczystymi z dużą ilością substancji organicznych (torfów, namulów). Północna granica doliny ma charakter wyraźnej krawędzi. Terasy nadzalewowe są zróżnicowane, lewobrzeżny charakteryzuje się

silną redukcją, prawobrzeżny (erozyjno – akumulacyjny) ma zmienną szerokość i łagodnie przechodzi w obszar równinnej wysoczyzny morenowej.

– równinna wysoczyzna morenowa – usytuowana w północnej części obszaru, rozciąga się w postaci pasa o przebiegu równoleżnikowym. Wytworzona z lodowcowych glin zwałowych o znacznej miąższości, często ponad 20m. Szerokość strefy wynosi około 3000-4000m w rejonie Nieborowa i Bąkowa. Obszar wysoczyzny charakteryzuje się płaskim, monotonnym krajobrazem. Jest mocno zawodniony, pocięty gęstą siecią cieków wodnych i rzeczek w większości bez nazwy, spływających z południa ku pradolinie Bzury. Cieki te nie mają wykształconych dolin (z wyjątkiem rz. Skierniewki) ich koryta są wąskie w części uregulowane. Cieki te wraz ze swoimi strefami przydennymi stanowią jedyne istotniejsze elementy rzeźby w bardzo monotonnej morfologii obszaru.

– płaska równina aluwialna – ukształtowana u podnóża Wysoczyzny Skierniewickiej, w południowej części obszaru. Równina jest morfogenetycznym zapisem sedimentacji wodnolodowcowej w okresie zlodowacenia północnopolskiego. Charakteryzuje się monotonią w zakresie ukształtowania powierzchni. Zbudowana w przewodzie z utworów piaszczystych o miąższości 0,5 do 12m, głębiej zalegają gliny zwałowe o miąższości 1,5 – 4,0m. W obszarze występują wyniesienia starszych gliniastych utworów świadczące o istnieniu obszarów bardzo podmokłych i zabagnionych (np. Polana Siwica).

– dolina rz. Skierniewki – o przebiegu południkowym i nachyleniu północnym. Szerokość terasy zalewowej jest niewielka. Fragmentami koryto rzeki znacznie wcina się w podłoże terenu. Terasy nadzalewowe przechodzą łagodnie w obszar równinnej wysoczyzny morenowej lub równinę aluwialną. Ich powstanie związane jest z okresami klimatu chłodnego i rozwojem procesów peryglacjalnych. Kształtowanie współczesnego systemu doliny rozpoczęło się w czasie deglacjacji. Tworzenie doliny po ustąpieniu lądolodu predysponowane było obniżeniami pozostawionymi przez lodowiec.

Obszar gminy położony jest we wschodniej części XVII regionu klimatycznego Środkowopolskiego - zgodnie z regionalizacją klimatyczną Polski Alojzego Wosia (Atlas Rzeczypospolitej, 1993 r.). Klimat Gminy wykazuje niewielkie zróżnicowanie przestrzenne wartości poszczególnych elementów meteorologicznych. Dużym zróżnicowaniem cechują się jedynie dane dotyczące opadów atmosferycznych. W skali całego roku przeważają wiatry zachodnie (ok 20%), południowo- zachodnie (ok. 15%) i południowo- wschodnie (ok. 10%). Istotną cechą jest stosunkowo rzadkie występowanie wiatrów bardzo silnych.

Cechą klimatu jest możliwość występowania ostrych fal mrozu w marcu, kwietniu a nawet maju, co powoduje duże straty w rolnictwie i sadownictwie. Średnia roczna temperatura waha się od 7,6 do 8,0°C, liczba dni upalnych 5 - 6/rok, liczba dni gorących 34 - 37/rok, liczba dni mroźnych około 40/rok, liczba dni bezmroźnych 231/rok. Gmina posiada wysoki w stosunku do krajowego (max 24,8°C) wskaźnik termiczny 23°C. Wskaźnik usłonecznienia względnego w roku waha się w granicach 35 - 37%. Roczna suma promieniowania słonecznego wynosi 86,3 kcal/cm.

Ocena warunków klimatycznych¹³:

- korzystne warunki solarne (suma promieniowania słonecznego 86,3 kcal/cm²),
- sprzyjające warunki termiczne (wysoki wskaźnik termiczny), długi okres wegetacyjny 214 dni w roku przy długim lecie oraz krótkiej lub średniej zimy,
- korzystne warunki biometeorologiczne (wskaźnik biometeorologiczny od 1,8 do 1,9),
- niedostateczna ilość opadów atmosferycznych w stosunku do wysokiej wartości rocznej sumy parowania terenowego w połączeniu z okresami bezopadowymi mogą powodować suszę atmosferyczną, glebową lub hydrologiczną.

¹³ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nieborów (IV edycja) powiat łowicki, województwo łódzkie

Ogólnie warunki klimatyczne na terenie gminy uznaje się za korzystne pod względem potrzeb gospodarczych.

Surowce mineralne

Na terenie gminy Nieborów zasoby surowców mineralnych są niewielkie. Znajduje się tam jedno złożo kopalni „Nieborów”.

Poniżej przedstawiono informacje na temat ww. złoża z podaniem stanu jego zasobów geologicznych bilansowych i przemysłowych na podstawie „Bilansu zasobów złóż kopalni w Polsce wg stanu na 31 XII 2022 r.” Warszawa 2023 r.

Tabela 20 Złożo surowców mineralnych na terenie Gminy Nieborów wg stanu na 31.12.2022 r.

Nazwa złoża	Stan zag. złoża	Zasoby		Wydobycie
		Geologiczne bilansowe	Przemysłowe	
Surowce ilaste ceramiki budowlanej				
Nieborów	R	3	-	-

Oznaczenia stanu zagospodarowania złoża:

R – złożo o zasobach rozpoznanych szczegółowo (w kat. A + B + C1, a w przypadku ropy i gazu – w kat. A + B)

Źródło: „Bilans zasobów złóż kopalni w Polsce wg stanu na 31 XII 2022 r.” Warszawa 2023 r.

Wody¹⁴

Wody powierzchniowe

Obszar gminy Nieborów położony jest w dorzeczu Wisły, w środkowej części zlewni Bzury. Niewielki fragment obszaru gminy, część wsi Dzierżówek i Bełchów, znajduje się w podzlewni rzeki Zwierzyniec, będącej dopływem Bzury. Podstawowym ciekim wodnym przepływającym przez obszar gminy jest rzeka Bzura wraz z dopływami Skierniewką i Rawką.

Monitoring wód powierzchniowych płynących jest realizowany w oparciu o wyznaczone tzw. jednolite części wód powierzchniowych (JCWP), czyli jednorodne pod względem hydromorfologicznym oraz biologicznym oddzielne i znaczące części wód. W granicach administracyjnych gminy zlokalizowane są następujące Jednolite Części Wód Powierzchniowych rzeczne (JCWP) bez zlewni:

- RW20002427299 - Bzura od Rawki do ujścia,
- RW2000192726999 - Rawka od Korabiewki do ujścia,¹⁵
- RW200017272569 – Zwierzyniec,¹⁶
- RW2000172725989 - Dopływ z Jeziorka Południowego,
- RW2000172725989 - Bzura od Uchanki do Rawki bez Rawki,
- RW2000172725969 - Dopływ ze Skowrody Północnej,
- RW2000172725929 - Dopływ z Nieborowa,
- RW2000192725899 - Skierniewka od dopł. spod Dębowej Góry do ujścia,
- RW2000172725949 - Dopływ z Sypienia,
- RW20001727259929 - Dopływ spod Skierniewic.

Na terenie gminy nie występują Jednolite Części Wód Powierzchniowych jeziornych.

¹⁴ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Nieborów na lata 2023-2026 z perspektywą do roku 2030

¹⁵ JCWP Rawka od Korabiewki do ujścia przepływa na niewielkim fragmencie obszaru Gminy Nieborów, przy jej północno – wschodniej granicy. Zgodnie z kartą charakterystyki JCWP Rawka od Korabiewki do ujścia, przepływa ona przez obszar Gminy Nieborów (źródło: ISOK).

¹⁶ JCWP Zwierzyniec przepływa na niewielkim fragmencie obszaru Gminy Nieborów, wzdłuż jej zachodniej granicy. Zgodnie z kartą charakterystyki JCWP Zwierzyniec, przepływa ona przez obszar Gminy Nieborów (źródło: ISOK).

Wody Podziemne

Według podziału JCWPd na 172 części, teren gminy Nieborów zlokalizowany jest na obszarze dwóch jednolitych części wód podziemnych. W przeważającej części znajduje się on w obrębie JCWPd nr 63 (PLGW200063). Tylko północno - wschodnia część gminy położona jest w zasięgu JCWPd nr 65 (PLGW200065).

Zagrożenia powodzią

Na terenie gminy Nieborów występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią:

- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat (Q 1%),
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat (Q 10%).

Na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują przepisy odrębne dotyczące ochrony przed powodzią. Tereny te obejmują głównie dolinę rzek Bzura oraz Łupia-Skierniewka, który przebiegają przez obręby: Bełchów, Dzierzgówek, Dzierzgów, Bobrowniki, Arkadia, Mysłaków, Janowice, Bednary Wieś, Bednary Kolonia, Kompina oraz Patoki. Na występowanie lokalnych podtopień narażone mogą być również tereny w bezpośrednim sąsiedztwie mniejszych cieków i zbiorników wodnych.

Na obszarze gminy Nieborów nie występują wały przeciwpowodziowe.

Potencjalne zagrożenia wód powierzchniowych i podziemnych¹⁷

Zanieczyszczenia wód powierzchniowych powodowane są głównie przez działalność antropogeniczną na terenie zlewni. Do głównych zagrożeń zasobów i jakości wód na terenie gminy Nieborów należy zaliczyć:

- emisję ścieków komunalnych,
- odprowadzanie ścieków nieoczyszczonych lub niedostatecznie oczyszczonych.

Istotnym źródłem presji na środowisko wodne jest niedostateczna sanitacja wiejskich obszarów rolniczych. Rozproszenie zabudowy mieszkaniowej w niektórych częściach gminy sprawia, że budowa kanalizacji sanitarnej jest często ekonomicznie nieuzasadniona. W takiej sytuacji, mieszkańcy obszarów nieskanalizowanych korzystają z przydomowych oczyszczalni ścieków oraz ze zbiorników bezodpływowych (szamb), opróżnianych przez wyspecjalizowane firmy. Korzystanie z nieszczelnego szamba grozi skażeniem bakteriologicznym gleby oraz wody wokół posesji, a zanieczyszczenia chemiczne są wchłaniane przez rośliny, w tym warzywa i zboża. Szkodliwe związki chemiczne rozprzestrzeniają się także na większe odległości, skażając wody podziemne. Ponadto zagrożeniem może być również eksploatacja przydomowych oczyszczalni ścieków, z których niedostatecznie oczyszczone ścieki bytowe mogą bez kontroli być wprowadzane do gruntu, zanieczyszczając wody podziemne. Przydomowe oczyszczalnie oraz zbiorniki bezodpływowe znajdują się na obszarach, na których na ogół nie funkcjonuje kanalizacja sanitarna. Są to obszary rozproszone, gdzie podłączenie budynków do kanalizacji jest obecnie ekonomicznie nieuzasadnione, ze względu na wysokie koszty.

¹⁷ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Nieborów na lata 2023-2026 z perspektywą do roku 2030

Formy ochrony przyrody

Na terenie gminy występują następujące formy ochrony przyrody¹⁸:

• Bolimowski Park Krajobrazowy

Obszar Bolimowskiego Parku Krajobrazowego jest największym i najmniej zdeformowanym systemem przyrodniczym, jaki znajduje się na rozległym obszarze Polski Centralnej. Park leży na terenie gmin: Nieborów, Nowy Kawęczyn, Wiskitki, Skierniewice, Puszcza Mariańska, Kowiesy, Bolimów. Całkowita powierzchnia parku wynosi 20 512,32 ha, natomiast jego otulina 3 102,4299 ha¹⁹. Otulinę stanowi pas gruntu o szerokości 200 m równoległy do granic zewnętrznych i wewnętrznych Parku.

Na terenie województwa łódzkiego ustala się następujące szczególne cele ochrony Parku ze względu na wartości przyrodnicze²⁰:

- zachowanie swobodnie meandrującej, nieuregulowanej nizinnej rzeki Rawki i jej dopływów oraz jej doliny ze starorzeczami, oczkami wodnymi, zabagnieniami, łęgami, zapustami, łąkami i pastwiskami,
- zachowanie pozostałości dawnych puszczy, tworzących obecnie Puszcze Bolimowską, bogactwa szaty roślinnej, obejmującej liczną grupę chronionych i rzadkich gatunków roślin i zbiorowisk roślinnych,
- zachowanie bogactwa populacji zwierząt, ze szczególnym uwzględnieniem owadów, płazów, gadów i ptaków,
- zachowanie śródleśnych polan oraz kompleksów łąk i pastwisk,
- zachowanie drożności korytarzy ekologicznych.

Park Bolimowski chroni dobrze zachowane fragmenty Puszczy Bolimowskiej, Wiskickiej i Jaktorowskiej. Największą powierzchnię stanowią zbiorowiska leśne: bory sosnowe i mieszane z dominującą sosną oraz domieszką dębu, brzozy, grabu, lipy, klonu w drzewostanie oraz kruszyną, jarzębiną, leszczyną, dereniem i jałowcem w podszybie. W Puszczy żyje 16 gatunków ssaków łownych m.in.: łosie, sarny, daniela, jelenie, dziki, lisy i bobry. Na podmokłych łąkach doliny Rawki bytują bociany czarne i białe, zimorodki, brodzie, derkacze, bekasy, łabędzie nieme, żurawie, kaczki i wiele innych.

• Obszar chronionego krajobrazu Pradoliny Warszawsko – Berlińskiej

Obszar Chronionego Krajobrazu Pradolina Warszawsko-Berlińska zajmuje powierzchnię 36 650 ha. Przedmiotem ochrony obszaru jest zachowanie walorów przyrodniczych części pradolina powstałej w okresie plejstoceńskim, łączącej dolinę Wisły z doliną Warty. Wyznaczony Obszar wchodzi w skład sieci obszarów chronionych i korytarzy ekologicznych.

• Zespół przyrodniczo krajobrazowy Nieborów

Powierzchnia zespołu przyrodniczo – krajobrazowego wynosi 46,35 ha, jest to fragment Zespołu pałacowo-ogrodowego w Nieborowie wkomponowany w otaczające drzewostany leśne. Charakteryzuje się krajobrazem puszczańskim gromadzącym wszystkie miejscowe gatunki roślin i zwierząt. Celem ochrony jest zachowanie walorów estetycznych naturalnego i kulturowego krajobrazu dawnego lapidarium z kompleksem rowów melioracyjnych i wilgotnych łąk.

• Rezerwat przyrody Rawka

Obszar chroniony rzeki Rawki to długość rzeki oraz teren dopływów: Krzemionki, Grabianki, Korabiewki oraz Rokity. Ponadto przedmiotem ochrony jest także nabrzeżny pas ziemi o szerokości 10 m, który obejmuje łączną powierzchnię 487 ha. Rezerwat Rawki stworzono, aby zachować naturalne warunki typowej rzece nizinnej, krajobraz jej doliny, rzadkie siedliska chronionych roślin i zwierząt.

¹⁸ Strategia Rozwoju Gminy Nieborów na lata 2021 – 2027

¹⁹ Centralny Rejestr form Ochrony Przyrody <https://crfop.gdos.gov.pl/>

²⁰ GDOŚ – centralny rejestr form ochrony przyrody

- **Rezerwat przyrody Polana Siwica**

Rezerwat stanowi obszar łąk, pastwisk, bagien, wód i lasów o łącznej powierzchni 68,220 ha²¹ i położony jest w całości na terenie Gminy Nieborów. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych charakterystycznej dla Puszczy Bolimowskiej śródleśnej polany ze zbiorowiskami roślinności łąkowej i torfowej.

- **Obszar Natura 2000 Polany Puszczy Bolimowskiej**

Na terenie Gminy Nieborów utworzono obszar mający znaczenie dla Wspólnoty „Polany Puszczy Bolimowskiej” (PLH100028) o powierzchni 134,10 ha²². Obszar składa się z czterech, starych, śródleśnych polan, z których dwie najcenniejsze mają pochodzenie autogeniczne (Strożyska, Siwica), a dwie - antropogeniczne (Olszówka, Bielawy). Właściwa polanom śródleśnym przyroda najlepiej zachowała się na polanach autogenicznych. Bardzo istotnym aspektem ochrony charakteryzowanego obszaru jest fakt, iż położone wśród lasów Puszczy Bolimowskiej polany, chronione w granicach Bolimowskiego Parku Krajobrazowego, są poddawane stosunkowo znikomej antropopresji; fakt ten sprzyja zachowaniu bogatej różnorodności biologicznej polan oraz może dodatkowo wzmocnić efekt ochrony czynnej.

- **Pomniki przyrody**

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2026 r. poz. 13 ze zm.) pomnikami przyrody są „pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie”. Zgodnie z danymi zawartymi Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody na terenie gminy zlokalizowane są następujące pomniki przyrody.

²¹ Centralny Rejestr form Ochrony Przyrody <https://crfop.gdos.gov.pl/>

²² Centralny Rejestr form Ochrony Przyrody <https://crfop.gdos.gov.pl/>

Tabela 21 Wykaz pomników przyrody na terenie gminy Nieborów

Data utworzenia	Opis granicy	Typ	Opis pomnika	Rodzaj aktu nazwa	Akt prawny
26.03.1994	Leśnictwo Nieborów oddz. 109 d	Jednoobiektowy	Lipa szerokolistna	utworzenie	Rozporządzenie Nr 2 Wojewody Skierniewickiego z dnia 18 stycznia 1994 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody
26.03.1994	Leśnictwo Nieborów oddz. 109 d	Jednoobiektowy	Lipa szerokolistna	utworzenie	Rozporządzenie Nr 2 Wojewody Skierniewickiego z dnia 18 stycznia 1994 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody
26.03.1994	Leśnictwo Nieborów oddz. 109	Jednoobiektowy	Dąb szypułkowy	utworzenie	Rozporządzenie Nr 2 Wojewody Skierniewickiego z dnia 18 stycznia 1994 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody
02.09.1997	Droga wojewódzka nr 38 157 na odcinku 5 500 m. Aleja składa się z 3 odcinków: Odcinek 1 - początek na wysokości dz. 720 koniec na wysokości oddziału leśnego nr 5, biegnący wzdłuż drogi wojewódzkiej Nr 38.570 na dz. 865; Odcinek 2 - początek na wysokości działki Nr 260, koniec na wysokości działki 290; Odcinek 3 - początek na wysokości działki 821, koniec na wysokości działki 839	Wieloobiektowy (Aleja)	863 Lip, 10 Dębów, 7 Wierzb białych i kruchych, 4 Sosny, 2 Wiązy, 1 Topola biała; Ochrona zniesiona uchwałą nr XLVIII/231/2010 Rady Gminy Nieborów dla drzew: lipa 37 szt., dąb 6 szt., sosna 1 szt., sosna 1 szt., bez czarny 1 szt.	utworzenie	Rozporządzenie Nr 35 Wojewody Skierniewickiego z dnia 17 lipca 1997 r. w sprawie uznania za pomnik przyrody
				zmiana	Uchwała Nr XLVIII/231/2010 Rady Gminy Nieborów z dnia 29.01.2010 r. w sprawie uzgodnienia usunięcia drzew i krzewów rosnących w zabytkowej Alei Lipowej - pomnika przyrody na działkach drogowych A-2 na odcinku DK 70 Nieborów- Arkadia
				zmiana	Uchwała nr VI/43/19 Rady Gminy Nieborów z dnia 11 marca 2019 r. w sprawie zmniejszenia liczby drzew objętych ochroną w pomniku przyrody Aleja Lipowa odcinek 1 Arkadia - Nieborów

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Nieborów na lata 2023-2026 z perspektywą do roku 2030

Ponad to, zgodnie z Rozporządzeniem nr 29 Wojewody Skierniewickiego z dnia 21 grudnia 1998 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz.U. woj. Skierniewickiego Nr 23, poz. 268 na terenie gminy są jeszcze pomniki przyrody: oddział 5-j dąb szypułkowy oraz oddział 16-b 2 dęby szypułkowe.

- **Użytki ekologiczne**

Wg ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. z 2026 r. poz. 13 ze zm.) „Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt, i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania”. Zgodnie z danymi zawartymi Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody na terenie gminy zlokalizowanych jest 7²³ użytków ekologicznych.

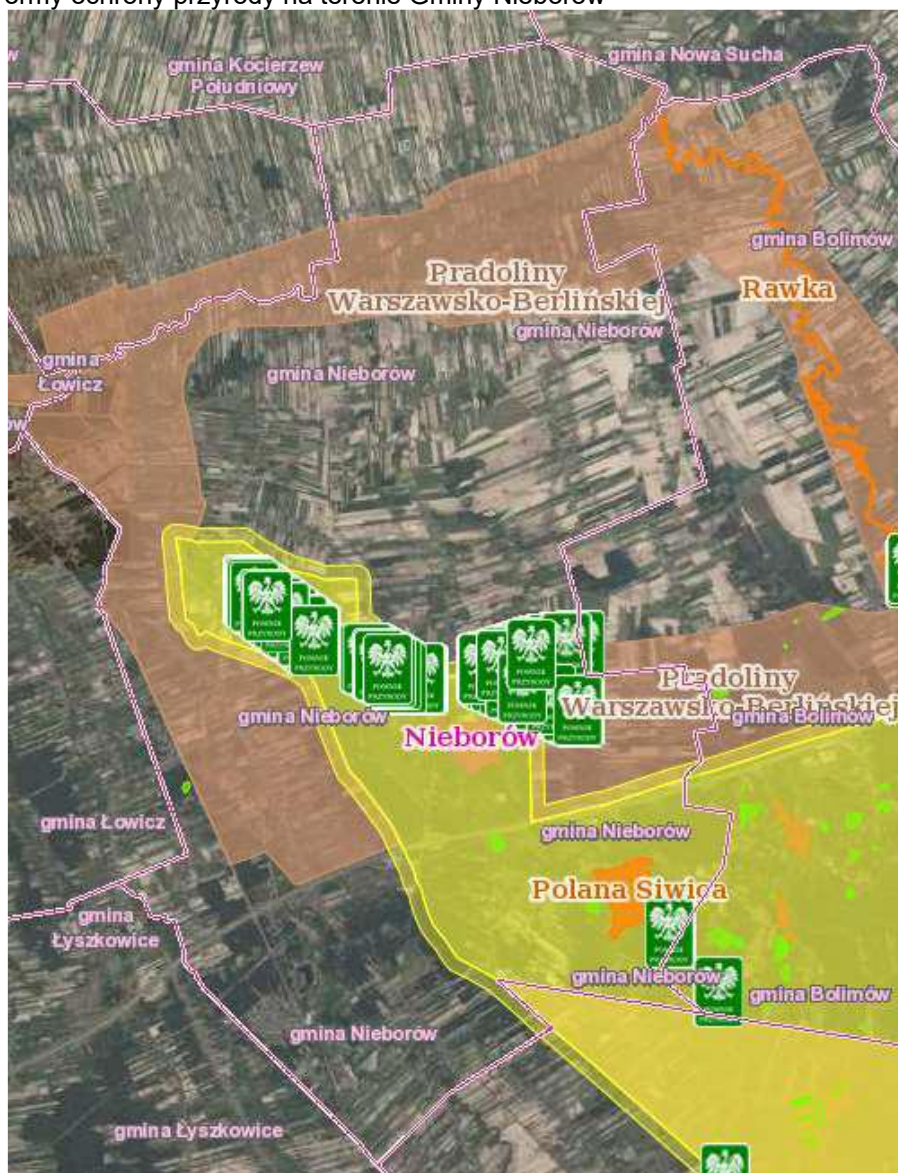
Tabela 22 Wykaz użytków ekologicznych na terenie Gminy Nieborów

data utworzenia	rodzaj użytku ekologicznego	powierzchnia [ha]	opis granicy	rodzaj aktu nazwa	akt prawny - nazwa
05.01.1999	bagno	1,58	oddział 9 d położony w Leśnictwie Nieborów, Nadleśnictwo Skierniewice, gmina Nieborów	utworzenie	Rozporządzenie Nr 30 Wojewody Skierniewickiego z 21.12.1998 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne
05.01.1999	bagno	1,47	oddział 18 Ad położony w Leśnictwie Nieborów, Nadleśnictwo Skierniewice, gmina Nieborów	utworzenie	Rozporządzenie Nr 30 Wojewody Skierniewickiego z 21.12.1998 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne
22.02.1997	bagno	0,52	oddział 91 f położony w Leśnictwie Łasieczniki, Nadleśnictwo Skierniewice	utworzenie	Rozporządzenie Nr 2 Wojewody Skierniewickiego z 15.01.1997 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne
22.02.1997	bagno	0,75	oddział 8 g położony w Leśnictwie Nieborów, Nadleśnictwo Skierniewice	utworzenie	Rozporządzenie Nr 2 Wojewody Skierniewickiego z 15.01.1997 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne
22.02.1997	bagno	0,46	oddział 25 h położony w Leśnictwie Nieborów, Nadleśnictwo Skierniewice	utworzenie	Rozporządzenie Nr 2 Wojewody Skierniewickiego z 15.01.1997 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne
22.02.1997	bagno	2,6	oddział 60 j położony w Leśnictwie Nieborów, Nadleśnictwo Skierniewice	utworzenie	Rozporządzenie Nr 2 Wojewody Skierniewickiego z 15.01.1997 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne
22.02.1997	bagno	2,27	oddział 112 b położony w Leśnictwie Nieborów, Nadleśnictwo Skierniewice	utworzenie	Rozporządzenie Nr 2 Wojewody Skierniewickiego z 15.01.1997 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Nieborów na lata 2023-2026 z perspektywą do roku 2030

²³ Według danych Nadleśnictwa Skierniewice użytek o powierzchni 0,52 położony w Leśnictwie Łasieczniki wyd. 91-f został połączony z wydzieleniem 92-h, zatem wg danych Nadleśnictwa Skierniewice użytków ekologicznych jest 8, natomiast według danych Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody jest ich 7.

Rysunek 1 Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Nieborów

Legenda:

- Pomniki Przyrody
- Użytki Ekologiczne
- Rezerваты
- Parki Krajobrazowe
- Parki Narodowe
- Obszary Chronionego Krajobrazu
- Zespoły Przyrodniczo-Krajobrazowe
- Natura 2000 - obszary ptasie
- Natura 2000 - obszary siedliskowe
- Stanowiska Dokumentacyjne

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Nieborów na lata 2023 – 2026 z perspektywą do 2030 roku

Wykazane w GPR inwestycje (remonty budynków, drobna infrastruktura drogowa, działania społeczne) ze względu na swoją skalę i charakter, co do zasady nie zaliczają się do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać

na środowisko. Są to inwestycje małej skali, realizowane na terenach już przekształconych antropogenicznie.

Tym samym, realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji nie naruszy zakazów obowiązujących na terenie Bolimowskiego Parku Krajobrazowego oraz Obszaru Chronionego Krajobrazu, a także nie wpłynie negatywnie na przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 "Polany Puszczy Bolimowskiej".

Inne obszary cenne przyrodniczo

Istotne znaczenie zwłaszcza dla terenów zabudowanych ma zieleń urządzonej. Terenami zieleni urządzonej są również cmentarze, które zajmują na terenie Gminy Nieborów powierzchnię 5,3 ha (5 cmentarzy). Najważniejszym jest cmentarz wojenny w Kompinie z 1939 r., gdzie pochowano głównie żołnierzy 26 Dywizji Piechoty Armii "Pomorze" (bitwa nad Bzurą).

Główną atrakcją Gminy jest Zespół pałacowo-ogrodowy w Nieborowie ze stałą ekspozycją wewnątrz z XVIII i XIX w. oraz manufakturą majoliki nieborowskiej. Ogród barokowy w stylu regularnym (francuskim) w Nieborowie zaprojektowany został w ostatniej dekadzie XVII w. i rozbudowany w 70. latach XVIII wieku. Dominują w nim rodzime gatunki drzew, ale najbardziej okazałe są dwa platany posadzone ok. roku 1770. Zgodnie z założeniami francuskiej szkoły ogrodowej Le Notre'a, które upowszechniły się na ziemiach polskich w latach 1720-1760, ogród nieborowski posiada położone przed południową elewacją pałacu partery kwiatowe i niskie labirynty bukszpanowe oraz szeroką aleję lipową z trawnikiem dywanowym wytyczoną na osi założenia pałacowego, otoczoną symetrycznie rozplanowanymi po obu jej bokach gabinetami i boskietami, uformowanymi ze strzyżonych szpalerów grabowo-lipowych. Od strony zachodniej ogród opiera się o wielki kanał zaprojektowany w kształcie węgelnicy. Za kanałem znajduje się park krajobrazowy.²⁴

Drugim ważnym obiektem jest romantyczny Ogród sentymentalno-romantyczny w Arkadii, pełen sztucznych ruin wg projektu m.in. Sz. B. Zuga i H. Ittara: Świątynia Diany, Akwedukt Rzymski, Dom Murgrabiego, Przybytek Arcykapłana, Domek Gotycki z Jaskinią Sybilli, Łuk Kamienny²⁵.

Lasy i gospodarka leśna

Lasy w Nieborowie, w większości mieszane, są niewątpliwym atutem gminy. Zajmują one, wraz z gruntami leśnymi powierzchnię 2237,52 ha i stanowią 21,55% jej obszaru. Obszary leśne na terenie Gminy Nieborów podlegają pod Nadleśnictwo Skierniewice. Rosną tu przeważnie: sosny, dęby, brzozy, olsze, modrzewie i wiele innych gatunków drzew. W ostatnich latach wyraźnie rośnie udział gatunków liściastych. W lasach tych żyje wiele zwierząt począwszy od borsuków po sarny i jelenie. Z ptaków można spotkać: sójki, bażanty, myszołowy i krogulce. Latem rośnie tu wiele grzybów.

Lasy Nadleśnictwa Skierniewice zaliczone są w całości do II strefy zagrożenia pożarowego. Corocznie na terenie nadleśnictwa wybucha kilka pożarów lasu. Pożary oprócz strat materialnych powodują również nieodwracalne zmiany w ekosystemie leśnym²⁶.

Powietrze atmosferyczne

Powietrze jest jednym z rodzajów kapitału przyrodniczego, stanowiącym zasób odnawialny, ale możliwy do wyczerpania. Negatywne skutki presji na powietrze rzadko ograniczają się do bliskiego otoczenia źródła. Powietrze pozbawione naturalnych granic umożliwia rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń na duże odległości. Wyemitowane zanieczyszczenia w zależności od ich charakteru, wysokości emitora, warunków meteorologicznych i topograficznych mogą przekraczać granice państw

²⁴ Muzeum w Nieborowie i Arkadii <https://www.nieborow.art.pl/>

²⁵ Strategia Rozwoju Gminy Nieborów na lata 2021 - 2027

²⁶ Strategia Rozwoju Gminy Nieborów na lata 2021 - 2027

i kontynentów. Rodzaj źródła zanieczyszczenia i związane z nim warunki wprowadzenia substancji do atmosfery są czynnikami determinującymi rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń. W literaturze przedmiotu emisje do powietrza ze względu na źródło i sposób emisji ze źródła, najczęściej dzieli się na emisje:

- ze źródeł punktowych – zorganizowaną emisję powstającą podczas wytwarzania energii i w procesach technologicznych, posiadającą emitory o wysokości od kilku do kilkuset metrów;
- ze źródeł liniowych – emisję z ciągów komunikacji samochodowej, kolejowej czy rzecznej, w której źródło emisji znajduje się blisko powierzchni ziemi;
- ze źródeł powierzchniowych (określana też jako emisja rozproszona, niska) – z indywidualnych systemów grzewczych, dużych odkrytych zbiorników, pożarów wielkoobszarowych;
- ze źródeł rolniczych – upraw i hodowli zwierząt;
- emisję niezorganizowaną – powstającą wskutek pojedynczych pożarów, prac budowlanych i remontowych, nakładania na powierzchnie warstw kryjących, przypadkowych wycieków, itp.

Zanieczyszczenie powietrza

Emisja zanieczyszczeń na terenie Gminy Nieborów występuje w postaci:

- emisji punktowej – działalność produkcyjna i sektor komunalny;
- emisji powierzchniowej – indywidualne źródła grzewcze;
- emisji z rolnictwa;
- emisji liniowej (komunikacja).

Emisja punktowa:

Zanieczyszczenia wprowadzane są również przez zakłady powodujące emisję punktową. Emisja punktowa w znacznym stopniu decyduje o ilości wprowadzanych do powietrza zanieczyszczeń, jednak jej uciążliwość w skali lokalnej jest mniejsza niż emisji powierzchniowej czy liniowej. W gminie zlokalizowane są dwa zakład produkcyjny, dla których Starosta Łowicki udzielił pozwolenia na wprowadzenie gazów lub pyłów do powietrza:

- Fabryka Maszyn XCMG – Europa Sp. z o.o.
- BRUK-BET.

Emisja powierzchniowa:

Znaczne ilości zanieczyszczeń na terenie Gminy Nieborów pochodzą z lokalnych źródeł emisji niskiej. Niska emisja zanieczyszczeń wywoływana jest przez indywidualne źródła grzewcze (piece kaflowe, kotły węglowe, olejowe, gazowe) zasilające budynki mieszkalne i użyteczności publicznej. Cechą charakterystyczną niskiej emisji jest znaczna liczba źródeł rozproszonych, wprowadzających zanieczyszczenia poprzez niskie emitory. Z uwagi na małą sprawność procesu spalania i niekorzystne warunki rozprzestrzeniania, emisja ta, w połączeniu z emisją ze źródeł komunikacyjnych, stanowi obecnie główne źródło uciążliwości odpowiedzialne za jakość powietrza na terenach zabudowanych. Zanieczyszczenie powietrza wzrasta w okresie zimowym, kiedy do atmosfery przedostają się związki pochodzące z palenisk domowych i lokalnych kotłowni. Warunki meteorologiczne półrocza chłodnego (duża wilgotność, niskie temperatury, częste inwersje potęgowane przez cisze atmosferyczne) sprzyjają przemianom chemicznym zanieczyszczeń gazowych w atmosferze na związki bardziej szkodliwe np.: szybsza przemiana dwutlenku siarki w kwas siarkowy i siarczany, często obecne w postaci kwaśnych deszczów, mgieł i osadów. Wielkość tej emisji jest trudna do oszacowania. Szacuje się, że wynosi ona od kilku do kilkunastu procent ogółu emisji na terenach o rozwiniętej sieci ciepłowniczej oraz do kilkudziesięciu procent na obszarach, których nie obejmują centralne systemy ciepłownicze, zwłaszcza na obszarach wiejskich. Dużym problemem na obszarach wiejskich nieposiadających sieci ciepłej jest powszechne palenie odpadów komunalnych w nieprzystosowanych do tego celu paleniskach domowych. Na skutek spalania odpadów w niskiej temperaturze bez systemów

oczyszczania gazów do atmosfery dostają się pyły zawierające metale ciężkie i toksyczne związki organiczne, w tym rakotwórcze dioksyny i furany. Ze względu na niskie źródło emisji palenie odpadów w domowych piecach stanowi poważne zagrożenie zdrowia dla palącego i jego sąsiadów.

Emisja liniowa:

Badania prowadzone na terenie obszarów zabudowanych w Polsce wskazują, że obok energetyki i ciepłownictwa do największych źródeł zanieczyszczenia powietrza zalicza się komunikacja drogowa. W wyniku spalania paliw w spalinowych silnikach samochodowych do powietrza atmosferycznego przedostają się zanieczyszczenia gazowe (tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla, węglowodory) oraz pyłowe, w tym zawierające związki: ołowiu, kadmu, niklu i miedzi. Zanieczyszczenia komunikacyjne utrzymują się przede wszystkim w centrach miast i przy trasach tranzytowych. Na terenie Gminy Nieborów emisja liniowa występuje wzdłuż:

- autostrady A2,
- drodze krajowej nr 70 Łowicz - Huta Zawadzka,
- drodze krajowej nr 92 Rzepin – Poznań,
- linii kolejowej Łowicz - Sochaczew,
- linii kolejowej Łowicz – Skierniewice.

Emisja z rolnictwa:

Rolnictwo jako działalność człowieka szczególnie kojarząca się z naturą, nie jest obojętne dla atmosfery. Począwszy od nasilenia erozji eolicznej i intensyfikacji pylenia z pól, kompostowania i emisji produktów rozkładu materii organicznej, hodowli zwierząt, będącej istotnym źródłem emisji amoniaku do atmosfery, rolnictwo jest poważnym źródłem zanieczyszczeń powietrza. Nowoczesne zmechanizowane rolnictwo dodatkowo emituje zanieczyszczenia powstające podczas użytkowania pojazdów i maszyn rolniczych oraz ogrzewania budynków. Do atmosfery dostają się również rozpylane pestycydy i cząstki nawozów sztucznych. Pył w rolnictwie powstaje głównie podczas prac polowych, to jest orania i zbierania plonów. Dodatkowymi źródłami są nawożenie, pyłki uprawianych roślin, wypalanie pól, transport plonów i hodowla zwierząt, w tym karmienie zwierząt zbożami.

Na obszarze Gminy Nieborów nie występuje rozwinięty przemysł ciężki oraz związane z nim źródła zanieczyszczenia powietrza. Zgodnie z danymi Urzędu Gminy Nieborów na terenie gminy nie funkcjonują przedsiębiorstwa uciążliwe dla środowiska naturalnego. Działalność gospodarcza obejmuje na tym obszarze m.in. przetwarzanie i konserwowanie owoców i warzyw, wytwarzanie produktów przemiału zbóż, produkcję maszyn i materiałów budowlanych, sprzedaż detaliczną, demontaż wyrobów i urządzeń wycofanych z eksploatacji oraz obróbkę drewna.

Zagrożenia z transportu

Zagrożenie dla mieszkańców i środowiska naturalnego gminy stanowić może transport substancji niebezpiecznych w ruchu drogowym i kolejowym. Występowanie w granicach administracyjnych gminy ważnych szlaków komunikacyjnych stanowi nie tylko potencjał jej rozwoju, ale także zwiększa możliwość wystąpienia zagrożeń związanych z transportem substancji niebezpiecznych. Główny ruch samochodowy na obszarze gminy skupiony jest na autostradzie A-2 oraz drogach krajowych nr 70 i 92. Przez obszar ten przebiegają również dwie linie kolejowe relacji Łowicz-Sochaczew oraz Łowicz - Skierniewice. Wśród innych zagrożeń, które mogą wystąpić na terenie gminy, można wyróżnić: zagrożenia chemiczne (zagrożenie toksycznymi środkami przemysłowymi i innymi substancjami chemicznymi), biologiczne: epidemie, epizootie (plagi zwierzęce), epifitozy (choroby populacji roślinnej) oraz awarie urządzeń infrastruktury technicznej (gazowe, energetyczne).

Zagrożenia hałasem²⁷

Przez hałas rozumie się dźwięki o częstotliwościach od 16 Hz do 16 000 Hz. Hałas jest zanieczyszczeniem środowiska przyrodniczego, charakteryzującym się różnorodnością źródeł i powszechnością występowania. Hałas pochodzenia antropogenicznego dzieli się, w zależności od sposobu powstawania, na hałas komunikacyjny i przemysłowy:

- hałas przemysłowy jest to hałas stworzony przez źródła zlokalizowane wewnątrz i na zewnątrz obiektów budowlanych różnego typu. Bywa on najczęstszą przyczyną skarg ludności. Wynika to między innymi z faktu, że hałasy tego typu mają najczęściej charakter ciągły, często o bardzo dokuczliwym brzmieniu. Największymi źródłami są zakłady przemysłowe, wytwórcze i rzemieślnicze,
- hałas komunikacyjny pochodzi od środków transportu lotniczego, kolejowego i drogowego. Szczególnie narażone są tereny znajdujące się w pobliżu większych tras komunikacyjnych. Wynika to z dużej dynamiki wzrostu ilości środków transportu, zwłaszcza pojazdów samochodowych notowanego w ostatnich latach oraz wzmożonego ruchu tranzytowego (towarowego i osobowego) w komunikacji międzynarodowej.

Na obszarze Gminy Nieborów nie funkcjonują zakłady przemysłowe, których działalność w znaczny sposób mogłaby stanowić potencjalne źródło hałasu. Natomiast głównym źródłem emisji hałasu komunikacyjnego do środowiska na terenie gminy może być ruch na:

- autostradzie A-2,
- drodze krajowej nr 70 Łowicz - Huta Zawadzka,
- drodze krajowej nr 92 Rzepin – Poznań,
- linii kolejowej Łowicz - Sochaczew,
- linii kolejowej Łowicz – Skierniewice.

Sfera środowiskowa – wizja lokalna

Zespół pałacowo-ogrodowy w Nieborowie stanowi jedno z najcenniejszych i najbardziej rozpoznawalnych dóbr kulturowych oraz przyrodniczych gminy, będąc jednocześnie kluczowym elementem potencjału społecznego i gospodarczego tej miejscowości. Jego unikalny charakter wynika z harmonijnego połączenia zabytkowej architektury pałacowej z malowniczo urządzonym parkiem, który przez dziesięciolecia przyciągał uwagę zarówno mieszkańców, jak i turystów z kraju oraz zagranicy. Obiekt ten, będący świadectwem bogatej historii regionu, pełni dziś funkcję centrum kulturalnego, edukacyjnego oraz rekreacyjnego, co przekłada się na wymierne korzyści ekonomiczne dla całej gminy. Dzięki organizowanym w parku wydarzeniom kulturalnym, wystawom, koncertom i festiwalom, przestrzeń ta staje się miejscem integracji społecznej, sprzyjając budowaniu tożsamości lokalnej oraz kreowaniu pozytywnego wizerunku Nieborowa. Równocześnie park pałacowy ma ogromny potencjał turystyczny, który odpowiednio wykorzystany, mógłby stanowić impuls do rozwoju sektora usługowego – od gastronomii, poprzez zakwaterowanie, aż po lokalne rzemiosło i usługi rekreacyjne – co przyczyniałoby się do zwiększenia wpływów do budżetu gminy. Warto podkreślić, że inwestycje w ten zabytkowy kompleks są inwestycjami w przyszłość regionu; modernizacja infrastruktury, zadbanie o stan zachowania historycznych budowli oraz rozwój terenów zielonych nie tylko zabezpieczą dziedzictwo kulturowe, ale również stworzą nowe miejsca pracy i zwiększą atrakcyjność inwestycyjną Nieborowa. W obliczu dynamicznych zmian społeczno-gospodarczych, rola parków pałacowych jako miejsc o znaczeniu kulturowym, edukacyjnym i turystycznym nabiera szczególnego znaczenia, umożliwiając wykorzystanie pełnego potencjału dziedzictwa, które stanowi fundament dla nowoczesnego, zrównoważonego rozwoju regionu.

Obecnie, w ramach kompleksowej opieki nad parkiem pałacowym w Nieborowie, niezwykle istotne staje się skoncentrowanie wysiłków na pielęgnacji drzew oraz zachowaniu bioróżnorodności, w tym ochronie owadów, które odgrywają kluczową rolę w utrzymaniu równowagi ekologicznej tego wyjątkowego

²⁷ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Nieborów na lata 2023-2026 z perspektywą do roku 2030

miejsca. Drzewa w parku nie tylko stanowią element dekoracyjny, nadając przestrzeni historyczny i malowniczy charakter, ale pełnią również funkcje ekologiczne, takie jak poprawa jakości powietrza, regulacja mikroklimatu oraz zapewnianie schronienia dla wielu gatunków zwierząt i roślin. Ich zdrowie i kondycja są fundamentalne dla zachowania walorów przyrodniczych parku, co wymaga regularnych zabiegów pielęgnacyjnych, w tym przycinania, nawożenia oraz ochrony przed szkodnikami i chorobami. Systematyczna opieka nad drzewami umożliwia nie tylko zachowanie ich naturalnego piękna, ale również przedłużenie ich żywotności, co w konsekwencji wpływa pozytywnie na całą infrastrukturę zieleni parku. Dla Muzeum w Nieborowie i Arkadii jednym z fundamentów działalności jest zatem opieka nad zabytkowymi i ważnymi przyrodniczo założeniami ogrodowymi. Muzeum w sposób ciągły realizuje pielęgnację drzew oraz prowadzi działania inwentaryzacyjne i badawcze. pozyskuje środki finansowe na działalność związaną z opieką nad zabytkowymi założeniami ogrodowymi, szczególnie z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi oraz Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi (m.in.: na opiekę nad drzewami sędziwymi i weteranami, na prace pielęgnacyjne w koronach drzew, na prace inwentaryzacyjne i związane z przygotowaniem gospodarki drzewostanem). Sukcesywnie usuwana jest roślinność z gatunków inwazyjnych, odtwarzane są dawne doборы roślin. Prace prowadzone są od wielu lat pod nadzorem Instytutu Ogrodnictwa - Państwowego Instytutu Badawczego w Skierniewicach. Uprawia się tradycyjne odmiany roślin szczególnie z zakresu warzywnictwa w ogrodzie kuchennym, w tym uprawy niewykorzystane w pełni, ponieważ przyczyniają się one do zachowania różnorodności genetycznej, a które mają istotną wartość kulturową i ekologiczną. Muzeum prowadzi również winnicę z kolekcją dawnych odmian winorośli, w części ogrodu kuchennego w Nieborowie, podtrzymując starodawne odmiany winorośli, historycznych i zachowując je dla przyszłych pokoleń, wprowadza gatunki rodzime i lokalnie zaadaptowane, zwłaszcza te, które były obecne historycznie lub mogły występować w podobnym okresie, aby wspierać lokalną przyrodę.

Równocześnie, zachowanie bioróżnorodności staje się jednym z priorytetów działań rewitalizacyjnych, ponieważ każdy element ekosystemu, w tym niewielkie owady, odgrywa nieocenioną rolę w funkcjonowaniu przyrody. Owady, pełniąc funkcje zapylaczy, przyczyniają się do rozmnażania roślin, a także uczestniczą w naturalnych procesach rozkładu materii organicznej, co wpływa na żyzność gleby i ogólną kondycję roślinności. Utrata tych drobnych, lecz niezwykle ważnych organizmów mogłaby zaburzyć delikatną równowagę ekologiczną, prowadząc do spadku różnorodności biologicznej i pogorszenia jakości środowiska naturalnego w parku. Dlatego też, ochrona owadów i innych drobnych organizmów stanowi integralny element strategii ochrony środowiska, wymagający wdrożenia praktyk minimalizujących użycie środków chemicznych, stosowanych do zwalczania szkodników, oraz promowania metod naturalnych, które sprzyjają zachowaniu naturalnych siedlisk tych organizmów. Muzeum chroni owady poprzez umieszczanie hoteli dla owadów, prowadzenie pasiek na terenie zabytkowego parku w Nieborowie, minimalizowanie użycia środków chemicznych do niezbędnego minimum, stosowanie naturalnych metod zwalczania chorób i szkodników roślin, dbałość o gatunki chronione, zarówno fauny jak i flory. Od wielu lat (dokładnie od 2017 r.) Muzeum promuje zachowanie bioróżnorodności oraz samowystarczalności w historycznych ogrodach bez naruszania ich kompozycji przestrzennej parków, poprzez wdrażanie nowoczesnych metod i praktyk w zarządzaniu zielenią.

Dodatkowo, dbanie o zachowanie bioróżnorodności w parku pałacowym obejmuje nie tylko ochronę fauny, ale również troskę o różnorodność flory, co przekłada się na stabilność i zdrowie całego ekosystemu. Wdrożenie działań edukacyjnych skierowanych do mieszkańców oraz odwiedzających park ma na celu podniesienie świadomości ekologicznej, co może skutkować większym zaangażowaniem społecznym w działania na rzecz ochrony środowiska. Warsztaty, prelekcje czy interaktywne wystawy przybliżające rolę drzew, owadów i innych organizmów w utrzymaniu równowagi ekologicznej, mogą stać się nie tylko źródłem wiedzy, ale także inspiracją do aktywnego udziału w ochronie przyrody. Muzeum prowadzi aktywną działalność edukacyjną, popularyzatorską oraz społeczną, w tym: szerokorozumianą edukację ekologiczną dla wszystkich grup wiekowych, od przedszkolaków po uczniów szkół podstawowych i średnich; oferuje bogaty wybór zajęć edukacyjnych, realizowanych cyklicznie i dostępnych na zamówienie dla grup zorganizowanych oraz odbiorców indywidualnych, w tym: lekcji muzealnych z elementami warsztatów, czy zajęć terenowych w ogrodach obejmujących rozpoznawanie roślin, przygotowywanie herbatek ziołowych oraz poznawanie historii

ogrodów i ich roli w środowisku przyrodniczym. Muzeum współpracuje również z Bolimowskim Parkiem Krajobrazowym, realizując wspólne działania z zakresu edukacji ekologicznej i przyrodniczej, skierowane do dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych oraz z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Łodzi.

Kompleksowe działania, które łączą systematyczną pielęgnację drzew, ochronę bioróżnorodności i edukację ekologiczną, są kluczowe dla zachowania dziedzictwa przyrodniczego parku pałacowego w Nieborowie. Wdrożenie nowoczesnych metod zarządzania zielenią oraz promowanie naturalnych procesów ekologicznych nie tylko podniesie walory estetyczne parku, ale również przyczyni się do długofalowego, zrównoważonego rozwoju całego obszaru, stanowiąc fundament dla dalszej rewitalizacji i atrakcyjności turystycznej tej wyjątkowej lokalizacji.

Zmiany klimatu, będące wynikiem globalnego ocieplenia i nasilających się zjawisk ekstremalnych, wywierają ogromny wpływ na stan przyrody w parku pałacowym w Nieborowie. W miarę jak rosną średnie temperatury oraz następują nieregularne opady, tradycyjna roślinność, która przez wieki tworzyła charakterystyczny pejzaż tego miejsca, zaczyna zanikać. Gatunki roślin, nieprzystosowane do nowych warunków klimatycznych, stopniowo tracą swoje siedliska, co skutkuje ich wymieraniem lub znacznym ograniczeniem występowania. W ich miejsce zaczynają pojawiać się inne, często mniej znane lub nawet inwazyjne gatunki, które charakteryzują się większą odpornością na suszę i ekstremalne temperatury. Ta zmiana składu gatunkowego nie tylko wpływa na estetykę parku, ale również zaburza naturalną równowagę ekosystemu. Nowo pojawiające się gatunki mogą nie być w stanie pełnić tych samych funkcji ekologicznych co rodzime rośliny, co prowadzi do zakłóceń w cyklach zapylania, zmienia relacje pomiędzy roślinami a owadami oraz wpływa na cały łańcuch pokarmowy.

Dodatkowo, zmiany klimatyczne wpływają także na dynamikę występowania owadów, które odgrywają kluczową rolę w utrzymaniu równowagi ekologicznej parku. Wraz ze zmianą składu roślinności, zmieniają się również warunki bytowe dla wielu gatunków owadów – niektóre z nich mogą się namnażać w nowych, bardziej sprzyjających warunkach, podczas gdy inne, współzależne od rodzimych roślin, stają się zagrożone wyginięciem. Taki przesuwający się balans gatunkowy może prowadzić do nieprzewidywalnych konsekwencji, w tym do zaburzenia naturalnych procesów rozkładu materii organicznej czy ograniczenia skuteczności zapylania, co dodatkowo osłabia funkcjonowanie całego ekosystemu parku.

W dłuższej perspektywie, skutki zmian klimatycznych mogą być jeszcze bardziej dotkliwe. Utrata rodzimej roślinności w parku pałacowym w Nieborowie nie tylko zmienia krajobraz, ale również osłabia naturalne mechanizmy ochronne, które sprzyjają utrzymaniu żyzności gleby i stabilności mikroklimatu. Pojawienie się nowych gatunków, choć na pierwszy rzut oka może wydawać się adaptacyjną odpowiedzią na zmieniające się warunki, często prowadzi do erozji biologicznej, zmniejszenia różnorodności gatunkowej oraz osłabienia zdolności ekosystemu do samoregulacji. W konsekwencji, nie tylko wartość przyrodnicza parku ulega obniżeniu, ale również jego potencjał jako elementu dziedzictwa kulturowego i walor turystyczny zaczyna tracić na znaczeniu, co ma negatywny wpływ na całą gospodarkę i społeczność gminy Nieborów.

W innych częściach miejscowości Nieborów pojawiają się liczne problemy związane z niekontrolowanym gromadzeniem odpadów, co stanowi poważne zagrożenie dla środowiska naturalnego oraz zdrowia mieszkańców. Śmieci są często przechowywane w sposób chaotyczny na podwórkach prywatnych, nieformalnych składowiskach czy nawet zakopywane w ziemi, co prowadzi do szeregu negatywnych konsekwencji. Takie praktyki skutkują skażeniem gleby, a w konsekwencji wód gruntowych, co stanowi ryzyko dla rolnictwa i zdatności wody do spożycia. Uwalnianie się toksyn i metali ciężkich z zakopanych odpadów może wpłynąć na degradację ekosystemów lokalnych, zaburzając równowagę przyrodniczą i ograniczając różnorodność biologiczną.

Nieodpowiedzialne składowanie śmieci przyczynia się również do powstawania nieestetycznych krajobrazów, które negatywnie oddziałują na wizerunek miejscowości. Widok niekontrolowanych stert odpadów zniechęca nie tylko mieszkańców, ale także turystów i potencjalnych inwestorów, co

w dłuższej perspektywie ogranicza rozwój gospodarczy regionu. Ponadto, takie składowiska stają się siedliskiem szkodników, gryzoni i insektów, które mogą przenosić choroby, zwiększając ryzyko epidemii i pogarszając warunki życia w otoczeniu.

Dodatkowo, problem niekontrolowanego przechowywania odpadów komplikuje się przez brak odpowiednich systemów segregacji i recyklingu, co uniemożliwia efektywne gospodarowanie odpadami. W rezultacie, zamiast trafiać do zakładowych procesów recyklingowych, śmieci zalegają w środowisku, przyczyniając się do dalszego pogorszenia stanu przyrody. Aby przeciwdziałać tym niekorzystnym zjawiskom, konieczne jest wdrożenie kompleksowych działań obejmujących edukację ekologiczną, ustanowienie regulacji dotyczących gospodarowania odpadami oraz inwestycje w nowoczesne systemy zbiórki, segregacji i recyklingu. Tylko poprzez zintegrowane podejście możliwe będzie ograniczenie negatywnego wpływu niekontrolowanego składowania śmieci, co przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców i ochrony środowiska naturalnego, stanowiąc fundament pod przyszły, zrównoważony rozwój całej miejscowości.

Fotografia 2. Podwórko w Nieborowie.

Źródło: Fotografia własna

Zanieczyszczenie powietrza stanowi poważny problem środowiskowy w Nieborowie, wynikający głównie z powszechnego stosowania tradycyjnych paliw do ogrzewania domów. Mieszkańcy często opalają swoje budynki węglem, ekogroszkiem oraz innymi frakcjami paliwowymi, co przyczynia się do emisji szkodliwych substancji do atmosfery. Spalanie tych paliw generuje między innymi pyły zawieszane, tlenki siarki, tlenki azotu oraz inne związki chemiczne, które są szkodliwe zarówno dla zdrowia ludzi, jak i dla otaczającego środowiska. W okresach zimowych, gdy intensywne ogrzewanie staje się niezbędne, problem ten nasila się, prowadząc do lokalnych przekroczeń norm zanieczyszczenia powietrza.

Negatywne skutki takiego zanieczyszczenia są wielorakie. Zanieczyszczone powietrze przyczynia się do występowania chorób układu oddechowego, takich jak astma, przewlekłe zapalenia oskrzeli czy inne schorzenia, które obciążają system opieki zdrowotnej i wpływają na jakość życia mieszkańców. Ponadto, długotrwałe narażenie na zanieczyszczenia powietrza negatywnie wpływa na funkcjonowanie całego ekosystemu, zaburzając równowagę biologiczną i pogarszając warunki życia zarówno ludzi, jak i zwierząt. Dodatkowo, zanieczyszczenia te mają potencjał do przyczyniania się do efektu cieplarnianego, co w dłuższej perspektywie może wpływać na zmiany klimatyczne i destabilizację lokalnych warunków atmosferycznych.

W obliczu tych wyzwań niezbędne jest wdrożenie nowoczesnych rozwiązań, takich jak modernizacja systemów grzewczych i przejście na czystsze, bardziej ekologiczne źródła energii. Działania te, w połączeniu z edukacją ekologiczną oraz kampaniami informacyjnymi, mogą znacząco przyczynić się do ograniczenia emisji szkodliwych substancji i poprawy jakości powietrza w Nieborowie, co w efekcie pozytywnie wpłynie na zdrowie mieszkańców oraz stan środowiska naturalnego. Gmina Nieborów stara się pomóc mieszkańcom i prowadzi programy wsparcia dla osób, które chcą instalować odnawialne źródła energii. Programy takie muszą być kontynuowane.

Ubóstwo energetyczne stanowi poważny problem w Nieborowie, który dotyka wielu mieszkańców i ma istotny wpływ na jakość życia oraz funkcjonowanie lokalnej gospodarki. W warunkach, gdzie dochody mieszkańców są często ograniczone, a systemy grzewcze w budynkach przestarzałe i mało efektywne, społeczność zmuszona jest do korzystania z tanich, ale bardzo zanieczyszczających paliw, takich jak węgiel, ekogroszek czy inne paliwa stałe. Taki stan rzeczy skutkuje nie tylko wysokimi kosztami ogrzewania, które pochłaniają znaczną część budżetu domowego, ale również powoduje, że domy nie są odpowiednio izolowane, co jeszcze bardziej zwiększa zużycie energii. W rezultacie mieszkańcy często muszą wybierać między zbyt niską temperaturą w swoich domach a ponoszeniem dodatkowych, często nieosiągalnych kosztów na modernizację systemów grzewczych i termomodernizację budynków.

Brak inwestycji w nowoczesne, energooszczędne technologie oraz niska świadomość dotycząca oszczędzania energii przyczyniają się do utrwalenia tego zjawiska. Ubóstwo energetyczne w Nieborowie nie ogranicza się jedynie do problemów finansowych – ma również poważne konsekwencje zdrowotne. Niewystarczające ogrzewanie, szczególnie w okresie zimowym, naraża mieszkańców na ryzyko wystąpienia chorób układu oddechowego, obniża komfort życia, a także wpływa negatywnie na samopoczucie i kondycję fizyczną, zwłaszcza wśród osób starszych i dzieci. Dodatkowo, stosowanie tradycyjnych paliw stałych przyczynia się do zwiększonego zanieczyszczenia powietrza, co potęguje negatywne skutki zdrowotne oraz przyczynia się do degradacji środowiska naturalnego.

Z ekonomicznego punktu widzenia, ubóstwo energetyczne powoduje, że mniejsze środki pozostają na inne formy konsumpcji czy inwestycje w rozwój lokalnej infrastruktury, co dodatkowo hamuje rozwój gospodarczy gminy. Niska efektywność energetyczna budynków przekłada się na wyższe koszty eksploatacyjne, które z kolei ograniczają możliwości finansowe mieszkańców i przedsiębiorstw, a to prowadzi do zamknięcia lokalnych inwestycji oraz dalszego odpływu kapitału z regionu. W dłuższej perspektywie, problem ubóstwa energetycznego pogłębia już istniejące trudności społeczne i ekonomiczne, osłabiając potencjał rozwojowy Nieborowa i utrudniając wdrożenie nowoczesnych rozwiązań proekologicznych.

Rozwiązanie tego problemu wymaga skoordynowanych działań ze strony władz lokalnych oraz wsparcia ze źródeł zewnętrznych, na przykład poprzez programy dofinansowań i dotacje na termomodernizację budynków oraz modernizację systemów grzewczych. Wdrożenie nowoczesnych technologii, takich jak pompy ciepła czy instalacje fotowoltaiczne, mogłoby znacząco obniżyć koszty ogrzewania i przyczynić się do zmniejszenia emisji szkodliwych substancji do atmosfery. Kluczowe jest również prowadzenie kampanii edukacyjnych, które zwiększyłyby świadomość mieszkańców na temat efektywności energetycznej i korzyści płynących z modernizacji swoich domów. Dzięki kompleksowym działaniom możliwe byłoby nie tylko złagodzenie problemu ubóstwa energetycznego, ale również poprawa warunków życia mieszkańców, ochrona środowiska oraz stymulacja lokalnego rozwoju gospodarczego, co w długofalowej perspektywie przyczyniłoby się do budowy bardziej zrównoważonej i odporniejszej społeczności w Nieborowie.

2.4. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Analizie mogą podlegać aspekty przestrzenno-funkcjonalne – w szczególności niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowanie infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakość terenów publicznych.

Poniżej przedstawiono powierzchnię sołectw w gminie.

Tabela 23 Powierzchnia sołectw w Gminie Nieborów

Obszar	Powierzchnia sołectwa [ha]
Gmina Nieborów	10376,09
Arkadia	255,09
Bednary	802,44
Bednary-Kolonia	378,02
Bełchów Osiedle	880,89
Bełchów	880,89
Bobrowniki	867,29
Chyleniec	286,55
Dzierzgów	389,56
Dzierzgówek	395,92
Janowice	279,95
Julianów	88,86
Karolew	347,38
Kompina	753,61
Michałówek	180,35
Mysłaków	1034,88
Nieborów	1986,49
Patoki	370,04
Piaski	524,77
Sypień	554

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nieborów

Struktura funkcjonalno-przestrzenna

W użytkowaniu ziemi przeważają użytki rolne, stanowiące 73,02% ogólnej powierzchni gminy. Lasy stanowią 19,07% ogólnej powierzchni. Największe nagromadzenie kompleksów leśnych występuje w południowo-wschodniej części gminy. W większości są to lasy podlegające ochronie w trybie przepisów ustawy o ochronie przyrody, bądź też o ochronie lasów. Stanowią one element północno-zachodniej części Bolimowskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny. Większość lasów położonych poza Bolimowskim PK jest własnością prywatną, państwowe zlokalizowane są w większości na terenie wsi Nieborów i Michałówek²⁸.

Gmina ma charakter rolniczy. Głównymi elementami tożsamości funkcjonalno-przestrzennej gminy, są zatem: walory przyrodnicze, cenne obiekty architektoniczne, rolnicza przestrzeń produkcyjna, zabudowa mieszkaniowa, korytarze infrastrukturalne przy głównych ciągach komunikacyjnych. Uzupełniającą rolę pełni sektor usługowy. Szansę na przyszły rozwój ma przede wszystkim sektor produkcyjny (drobna wytwórczość na bazie przetwórstwa przemysłowego i rzemiosła produkcyjnego), a także: rolniczy (przede wszystkim w oparciu o hodowlę i uprawy) i usługowy (w tym związany z turystyką i rekreacją).

²⁸ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nieborów (IV edycja)

Struktura osadnicza

Charakterystyczne dla struktury przestrzennej osadnictwa w Gminie Nieborów jest koncentracja zabudowy na styku lub w zbliżeniu do ważnych szlaków komunikacyjnych - kolejowych i drogowych. Wsie Bełchów, Dzierzgow, Dzierzgowek i Bobrowniki to duże jednostki osadnicze (ludne) usytuowane równolegle do linii kolejowej Łowicz – Skierniewice, a jednocześnie równolegle do doliny rz. Skierniewki oraz na osi starego traktu "warszawskiego" Łowicz - Skierniewice - Żyrardów - Warszawa. Linia kolejowa Łowicz - Sochaczew - Warszawa skupiła wzdłuż swej trasy zabudowę osadniczą (Bednary, Mysłaków, Sypień, Karolew). W części północnej obszaru gminy zabudowa jest podporządkowana krawężniom doliny Bzury (Kompina, Potoki i Janowice, Bednary) W ośrodkach tych nie powstały większe osiedla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Zabudowa większości wsi (z wyjątkiem osiedli zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w Bobrownikach, Bełchowie, Nieborowie i Mysłakowie) rozwinęła się w formie jednostronnej lub obustronnej zabudowy przydrogowej. Zwartość zabudowy jest różna od dużej w Kompinie i Nieborowie, Bobrownikach, Dzierzgowie i Bełchowie do luźnej w Karolewie i rozproszonej w Chyleńcu²⁹ oraz Michałowku.

Centrum administracyjno-usługowym dla gminy jest Nieborów. Na sieć osadniczą składają się miejscowości w liczbie 18 o różnej dynamice i różnych preferencjach rozwoju. Na kształtowanie sieci bezpośredni wpływ mają³⁰:

- położenie w stosunku do ciągów komunikacyjnych (PKP, drogi krajowej),
- jakość środków produkcji rolnej,
- położenie w stosunku do kompleksów leśnych Bolimowskiego Parku Krajobrazowego,
- posiadanie historycznych i kulturowych zasobów,
- pełnienia funkcji tranzytowej dla ruchu kołowego poprzez drogi krajowe i powiatowe.

Powiązania infrastrukturalne i funkcjonalne

Relacje z otoczeniem, w skali rejonu, są uwidaczniane najczytelniej na przykładzie powiązań administracyjnych, gospodarczych i usługowych. Zasięg oddziaływania gminy jest różny w poszczególnych sferach życia i posiada różną intensywność. Komplet instytucji sprawujących funkcję administracji samorządowej szczebla powiatowego oraz administracji specjalnych dla obszaru gminy jest umiejscowiony w Łowiczu. Podobnie odnosi się to do obiektów o funkcjach użyteczności publicznej w szczególności służby zdrowia, szkolnictwa ponadpodstawowego, kultury, sportu, turystyki i wypoczynku, bankowości, handlu i bezpieczeństwa publicznego. Związki gospodarcze gminy ziemskiej odnoszą się przede wszystkim do rynków zbytu produktów rolnych oraz rynków pracy.

Związki gospodarcze gminy ziemskiej odnoszą się przede wszystkim do rynków zbytu produktów rolnych oraz rynków pracy. Z uwagi na rozmieszczenie przemysłu przetwórczego produktów rolnych: przetwórnicy owoców i warzyw oraz mleczarni w Łowiczu i Skierniewicach, giełd rolnych w Warszawie i Łodzi - związki gospodarcze obszaru gminy Nieborów wykraczają daleko poza rejon łowicki. Podobne zjawisko występuje w zakresie rynku pracy.

Bezpośrednie związki gospodarcze z terenami sąsiednich gmin dotyczą:

- lokalnego zbytu produktów rolnych w Łowiczu;
- rynku pracy w Łowiczu
- wspólnego z gminą Bolimów położenia w obszarach chronionego krajobrazu i Bolimowskiego Parku Krajobrazowego;
- funkcjonowania najbliższego terytorialnie wysypiska śmieci w gminie Łowicz i Skierniewice;
- usytuowania stycznie do granicy gminy oczyszczalni ścieków w Łowiczu.

²⁹ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nieborów (IV edycja)

³⁰ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nieborów (IV edycja)

Studium i plany miejscowe – stopień pokrycia obszaru gminy i struktura przeznaczenia terenów

Cele i kierunki polityki przestrzennej, jakie realizuje samorząd na obszarze gminy określa Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nieborów. Przedmiotem Studium jest obszar gminy w granicach administracyjnych, z ludnością, zagospodarowaniem, środowiskiem przyrodniczym i kulturowym oraz z uwzględnieniem powiązań z obszarami sąsiednimi. Obowiązujące Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nieborów zostało zatwierdzone Uchwałą Nr IX/32/2015 Rady Gminy Nieborów z dnia 29 maja 2015 r.

Obecnie dla obszarów Gminy Nieborów obowiązuje 42 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W przypadku, gdy dla określonego terenu nie uchwalono miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, przedsięwzięcia realizowane są na podstawie ustalenia warunków zabudowy i zagospodarowania terenu. Gmina Nieborów na bieżąco prowadzi zamieszczanie danych przestrzennych w ww. systemie informacji przestrzennej Gminy Nieborów - nieborow.e-mapa.net. Wszystkie plany miejscowe przyjęte przez Radę Gminy Nieborów są umieszczane w tym systemie, każdorazowo po ich wejściu w życie tj. po 14 dnia od daty ukazania się uchwały zatwierdzającej w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego.

Tabela 24 Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Nazwa	Data uchwały	Dziennik	Uchwała
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów	29.05.2015		IX/32/2015
w sprawie zmiany miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów	27.07.1995	Województwa Skierniewickiego nr 16, poz. 131 z	XIII/53/95
w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów	27.11.1996	Województwa Skierniewickiego nr 2, poz. 7 z	XXIV/118/96
w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów	27.11.1996	Województwa Skierniewickiego nr 2, poz. 8 z	XXIV/119/96
w sprawie zmiany miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów	05.02.1997	Województwa Skierniewickiego nr 6, poz. 30 z 1997-03-27	XXVI/126/97
w sprawie zmiany miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów	30.09.1997	Województwa Skierniewickiego nr 28, poz. 156 z	XXXII/152/97
w sprawie zmiany miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów	29.05.1998	Województwa Skierniewickiego nr 12, poz. 109 z 1998	XXXIX/179/98
w sprawie zmiany miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów	30.08.1999	Województwa Łódzkiego nr 122, poz. 109 z 1999	XIV/56/99
w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa jednorodzinnego położonych we wsi Bobrowniki i Nieborów gmina Nieborów	30.08.1999	Województwa Łódzkiego nr 122, poz. 1331 z 1999	XIV/57/99
w sprawie zmiany miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów	27.01.2000	Województwa Łódzkiego nr 33, poz. 177 z 2000	XX/85/2000
w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Gminy Nieborów	25.04.2001	Województwa Łódzkiego nr 143, poz. 1732 z 2001	XXXV/142/2001
w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów	25.04.2001	Województwa Łódzkiego nr 157, poz. 2113 z 2001	XXXV/143/2001
w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów	28.04.2003	Województwa Łódzkiego nr 157, poz. 1543 z 2003	VIII/29/2003
w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów	28.04.2003	Województwa Łódzkiego nr 157, poz. 1544 z 2003	VIII/30/2003
w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów	20.06.2003	Województwa Łódzkiego nr 206, poz. 1958 z 2003	VIII/35/2003
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów, fragmenty obszarów wsi: Arkadia, Bednary Kolonia, Bednary Wieś, Bełchów, Bobrowniki, Dzierzgow, Dzierzgówek, Janowice, Julianów, Karolew, Kompina, Michałówek, Mysłaków, Nieborów, Patoki, Piaski i Sypień	30.08.2005	Województwa Łódzkiego nr 317, poz. 2928 z 2005-10-25	XXXV/119/05
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, gmina Nieborów, fragmenty obszarów wsi: Bednary Kolonia, Bednary Wieś, Bełchów, Chyleniec, Dzierzgow, Dzierzgówek, Karolew, Mysłaków i Nieborów	29.03.2006	Województwa Łódzkiego nr 221, poz. 1723 z 2006	XLIII/144/06
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów, fragmenty obszarów wsi: Bełchów, Mysłaków i Nieborów	17.11.2008	Województwa Łódzkiego nr 400, poz. 4145 z 2008-12-30	XXXII/127/08
w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, gminy Nieborów, fragment obszaru wsi Nieborów.	17.11.2008	Województwa Łódzkiego nr 400, poz. 4146 z 2008-12-30	XXXII/128/2008
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów, fragment obszaru wsi Dzierzgowek	12.02.2009	Województwa Łódzkiego nr 71, poz. 673 z 2009-03-27	XXXV/162/09
w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów, fragment obszaru wsi Nieborów	09.10.2009	Województwa Łódzkiego nr 354, poz. 2886 z 2009-12-03	XLIV/200/09

Nazwa	Data uchwały	Dziennik	Uchwała
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów, fragment obszaru wsi Bełchów	09.10.2009	Województwa Łódzkiego nr 354, poz. 2887 z 2009-12-03	XLIV/201/09
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów, fragmenty obszarów wsi: Arkadia i Mysłaków	28.04.2011	Województwa Łódzkiego nr 178, poz. 1767 z 2011-06-18	IX/38/2011
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów, fragmenty obszarów wsi Bełchów i Michałówek	28.04.2011	Województwa Łódzkiego nr 184, poz. 1874 z 2011-06-24	IX/39/2011
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów, fragmenty obszarów wsi: Arkadia, Bednary Kolonia, Bednary Wieś, Bełchów, Bobrowniki, Chyleniec, Dzierzgówek, Janowice, Kompina, Michałówek, Mysłaków, Nieborów, Piaski i Sypień	21.06.2011	Województwa Łódzkiego, poz. 2526 z 2011-08-23	XI/59/2011
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów, fragmenty obszarów wsi: Bednary, Bobrowniki, Chyleniec, Kompina, Mysłaków i Nieborów	13.09.2013	Województwa Łódzkiego, poz. 4573 z 2013-10-21	XLI/210/2013
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów, fragmenty obszaru wsi Nieborów	20.11.2013	Województwa Łódzkiego, poz. 5808 z 2013-12-27	XLIII/217/2013
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów, fragmenty obszarów wsi: Bednary, Bełchów, Bobrowniki, Nieborów i Sypień	29.05.2015	Województwa Łódzkiego, poz. 2735 z 2015-07-07	IX/31/2015
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów, fragment obszaru wsi Bełchów i Dzierzgów	24.06.2015	Województwa Łódzkiego, poz. 3649 z 2015-09-22	X/37/2015
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów, fragmenty wsi: Bednary, Bełchów, Bobrowniki, Dzierzgówek, Kompina, Mysłaków i Piaski	28.12.2017	Województwa Łódzkiego, poz. 351 z 2018-01-18	L/225/2017
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów, fragmenty wsi: Bednary, Bełchów, Bobrowniki, Michałówek, Nieborów i Piaski	24.06.2019	Województwa Łódzkiego, poz. 4367 z 2019-08-05	X/63/19
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów, fragment wsi Bobrowniki	28.10.2019	Województwa Łódzkiego, poz. 6299 z 2019-11-28	XVI/95/19
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów, fragmenty wsi: Bełchów, Kompina, Nieborów	30.11.2020	Województwa Łódzkiego, poz. 213 z 2021-01-20	XXXI/186/20
w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów, fragment obszaru wsi Nieborów	23.08.2021	Województwa Łódzkiego, poz. 4201 z 2021-09-10	XLII/247/21
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów, fragmenty wsi: Bednary, Bobrowniki, Kompina, Mysłaków i Nieborów	18.02.2022	Województwa Łódzkiego, poz. 1722 z 2022-03-30	XLIX/295/22
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów, fragment wsi Bobrowniki	28.12.2023	Województwa Łódzkiego, poz. 1242 z 2024-02-12	LXXII/439/23
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów, obszar położony w obrębach ewidencyjnych Bełchów i Dzierzgów	19.02.2024	Województwa Łódzkiego, poz. 2909 z 2024-04-05	LXXIV/458/24
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów, fragmenty wsi Bednary i Bełchów	27.05.2024	Województwa Łódzkiego, poz. 5496 z 2024-07-12	II/12/24
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nieborów, obszar położony w obrębie ewidencyjnym Bełchów	30.09.2024	Województwa Łódzkiego, poz. 8957 z 2024-11-05	VII/35/24

Źródło: <https://nieborow.e-mapa.net/wykazplanow/>

Zabytki

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2024 – 2027 wskazuje obiekty i obszary reprezentatywne – ocenę stanu zachowania oraz rekomendowane działania do podjęcia w latach 2024-2027. Z obszaru Gminy Nieborów wytypowano w miejscowości Nieborów:

Tabela 25 Obiekty i obszary reprezentatywne – ocena stanu zachowania (na koniec 2023 r.) oraz rekomendowane działania do podjęcia w latach 2024-2027.

Obiekt	Chronologia	Adres	Stan zachowania na 2020 r.	Stan zachowania na 2023 r.	Rekomendowane działania
założenie przestrzenne pałacowo-parkowe i ogrodowe Radziwiłłów	XVIII	Nieborów 232, Arkadia	dobry	dobry	Kontynuacja rewaloryzacji/rewitalizacji
kościół parafialny MB Bolesnej	XIX	Legionów Polskich al. 63	średni	dobry	kompleksowa rewaloryzacja/rewitalizacja

Źródło: Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2024 – 2027 (*Poprawy wymaga kontekst krajobrazowy).

Nieborów został wyróżniony w *Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2024-2027*, w którym stwierdzono, iż: „ze zbioru obiektów i obszarów zabytkowych wyselekcjonowano grupę obiektów o szczególnym znaczeniu dla krajobrazu kulturowego i tożsamości regionu, tzw. zabytki reprezentatywne”. „Dziedzictwo kulturowe determinuje tożsamość regionalną, trwałość więzi społecznych, a także standard i jakość życia. Jest także istotnym czynnikiem rozwoju turystyki, w szczególności na obszarach cennych kulturowo i krajobrazowo, terenach koncentracji dziedzictwa postindustrialnego oraz w dolinach rzecznych. Istotnym mankamentem, z punktu widzenia właściwej koordynacji działań na rzecz jego zachowania w jak najlepszym stanie, jest brak zintegrowanego i kompletnego systemu informacji o zasobie, w tym stanie i potrzebach ochrony”.

Pomniki historii i parki kulturowe

Pomnik historii to najwyższą rangą formą ochrony, dedykowana najcenniejszym w skali kraju zabytkom nieruchomym, o szczególnej wartości dla kultury, wpisanym do rejestru zabytków lub będącym parkami kulturowymi. Województwo łódzkie, z 5 obiektami uznanymi za pomniki historii, zajmuje 13. pozycję w kraju (ex aequo z lubuskim). Jednym z tych obiektów jest Nieborów i Arkadia – Zespół pałacowo-ogrodowy w Nieborowie i Ogród sentymentalno-romantyczny w Arkadii (XVIII-XIX w.)³¹ - obszar historycznie ukształtowanej przestrzeni barokowej wiejskiej rezydencji magnackiej z pałacem i rozległymi założeniami zakomponowanej zieleni oraz elementami infrastruktury towarzyszącej – ewenement w skali kraju ze względu na wybitną wartość zabytkową, unikatowość i autentyczność.

³¹ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 listopada 2017 r. w sprawie uznania za pomnik historii „Nieborowa i Arkadii – zespołu pałacowo-ogrodowego i ogrodu sentymentalno-romantycznego” (Dz.U. z 2017 r., poz. 2274).

Fotografia 3: Nieborów i Arkadia – zespół pałacowo-ogrodowy i ogród sentymtalno-romantyczny (XVIII w.)

Źródło: Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2024 – 2027

W WPOnZ na lata 2024 -2027 w ramach celu operacyjnego 2 TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU, działanie 2.1 Kreowanie marki Łódzkie poprzez elementy związane z dziedzictwem kulturowym, zadanie 2.1.3. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych, poprzez m.in.:

- promocję oraz oznakowanie obiektów na planowanych i istniejących szlakach kulturowych, z zastosowaniem jednolitego systemu identyfikacji wizualnej dziedzictwa kulturowego, wpisano m.in.:

Szlak Filmowy, na który składają się: Łódź - Miasto Filmu w Sieci Miast Kreatywnych UNESCO (w tym m.in. PWSTviT, wytwórnie i plenery filmowe, Muzeum Kinematografii, Narodowe Centrum Kultury Filmowej, Łódzka Aleja Gwiazd, Szlak Dziedzictwa Filmowego Łodzi, planowana „Żywa” Ulica Filmowa Łodzi); miejscowości z plenerami filmowymi na Szlaku Filmowe Łódzkie, m.in. w Inowłodzu, Lipcach Reymontowskich, Nieborowie, Pabianicach, Piotrkowie Trybunalskim, Sulejowie, Zgierzu.

W Nieborowie do rejestru zabytków wpisano 37 obiektów. Są to:

Tabela 26 Obiekty wpisane do rejestru zabytków

Lp.	Obiekt	Miejscowość	Datowanie	Nr rejestru z datą wpisu
1.	obora	Nieborów	pocz. XIX w.	nr 560 z 1967-08-12
2.	kuźnia	Nieborów	koniec XVIII w.	nr 557 z 1967-08-12
3.	chlew	Nieborów	pocz. XIX w.	nr 558 z 1967-08-12
4.	Grota Sybilli	Arkadia	1800 r.	nr 544 z 1967-08-12
5.	Galeria Arkadowa	Arkadia	1800 r.	nr 543 z 1967-08-12
6.	brama cyrku	Arkadia	1800 r.	nr 546 z 1967-08-12
7.	słup graniczny Księstwa Łowickiego	Patoki	1829 r.	nr 2723-VI-30 z 1961-03-16 sprostowanie z 1998-04-28
8.	kwatery wojenna z II wojny światowej	Bednary Wieś	1939 - 1945	nr 881A z 1992-04-14
9.	drzewostan przy drodze Arkadia-Nieborów	Arkadia – Zygmuntów, Zygmuntów – Nieborów,	data nieznana	nr 1150/296 z 1980-05-05

Lp.	Obiekt	Miejscowość	Datowanie	Nr rejestru z datą wpisu
		Nieborów – Łasieczniki, Nieborów – Piaski		
10.	Dom Murgrabiego	Arkadia	1800 r.	nr 540 z 1967-08-12
11.	Świątynia Diany	Arkadia	1783 r.	nr 538 z 1967-08-12
12.	Przybytek Arcykapłana	Arkadia	1783 r.	nr 539 z 1967-08-12
13.	Domek Gotycki	Arkadia	pocz. XIX w.	nr 542 z 1967-08-12
14.	kościół parafialny pw. św. Macieja	Bełchów	1866 r.	nr 973A z 1994-06-30
15.	kościół pw. Matki Boskiej Bolesnej	Nieborów	1871 - 1883	nr 521 z 1979-12-27
16.	dom dróżnika	Patoki	1. poł. XIX w.	nr 614 z 1967-08-24
17.	pałac	Nieborów	koniec XVII w.	nr 146 z 1967-08-12
18.	manufaktura d. browar	Nieborów	1. poł. XVIII w.	nr 547 z 1967-08-12
19.	dom oficjalisty północny	Nieborów	przełom XVIII/XIX w.	nr 552 z 1967-08-12
20.	dom oficjalisty południowy	Nieborów	przełom XVIII/XIX w.	nr 553 z 1967-08-12
21.	spichlerz	Nieborów	koniec XVIII w.	nr 550 z 1967-08-12
22.	oficyna pałacowa	Nieborów	1. poł. XVIII w.	nr 551 z 1967-08-12
23.	stajnia	Nieborów	koniec XVIII w.	nr 554 z 1967-08-12
24.	wozownia	Nieborów	koniec XVIII w.	nr 555 z 1967-08-12
25.	budynek zarządu	Nieborów	koniec XVIII w.	nr 556 z 1967-08-12
26.	budynek gospodarczy w parku	Arkadia	pocz. XIX w.	nr 559 z 1967-08-12
27.	oranżeria II	Nieborów	1795 r.	nr 549 z 1967-08-12
28.	akwedukt	Arkadia	1778 r.	nr 545 z 1967-08-12
29.	Łuk Grecki	Arkadia	1785 r.	nr 541 z 1967-08-12
30.	oranżeria I	Nieborów	1795 r.	nr 548 z 1967-08-12
31.	cmentarz wojenny żołnierzy polskich z II wojny światowej	Kompina	1939 r.	nr 911A z 1992-12-21
32.	cmentarz rzymskokatolicki	Nieborów	2. poł. XIX w.	nr 802A z 1991-11-20
33.	cmentarz	Bełchów	data nieznana	nr 973A z 1994-06-30
34.	Pole Nieborowskie	Nieborów	XVII w.	nr A/384 z 2019-07-24
35.	dawna rezydencja letnia Radziwiłłów – park wraz z pawilonami	Arkadia	1778 r.	nr 145 z 1967-08-12 oraz aneks nr 73 A z 1982-08-19.
36.	park pałacowy, krajobrazowy w stylu barokowym	Nieborów	koniec XVII w.	561 z 1967-08-12 oraz aneks 98 A z 1982-05-19
37.	czworak	Nieborów	koniec XIX w.	nr 786 z 27.02.1988

Źródło: Opracowano na podstawie danych z Urzędu Gminy w Nieborowie

Do Krajowej Ewidencji Zabytków wpisano następujące obiekty:

Tabela 27 Obiekty wpisane do Krajowej Ewidencji Zabytków

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Data wpisu
1.	Arkadia, Mysłaków, Nieborów, Piaski	aleja	data nieznana	01.01.78r.
2.	Arkadia - park romantyczny	brama cyrku	od 1880 r.	01.07.66r.
3.	Arkadia - park romantyczny	cyrk	ok. 1804 r.	01.06.92r.
4.	Arkadia - park romantyczny	mur z herbami	ok. 1783 r.	-
5.	Arkadia - park romantyczny	grota Sybilli	1790 - 1795	01.06.92r.
6.	Arkadia - park romantyczny	brama historyczna	1810 r.	01.09.12r.
7.	Arkadia - park romantyczny	grobowiec	1810 r.	01.09.12r.
8.	Arkadia - park romantyczny	studnia	pocz. XIX w.	01.09.12r.
9.	Nieborów	czworak	przełom XVIII/XIX w.	30.11.59r.
10.	Nieborów - zespół pałacowo-parkowy	wartownia przy bramie	poł. XIX w.	01.09.12r.
11.	Arkadia - park romantyczny	kapliczka na Wzgórzu Gotyckim	od 1810 r.	-
12.	Arkadia - park romantyczny	fragmenty lapidarne	1778 - 1813	10.07.85r.
13.	Patoki	słup graniczny	1829 r.	01.07.08r.
14.	Julianów	kapliczka	lata 30. XX w.	01.09.12r.

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Data wpisu
15.	Nieborów - zespół pałacowo-parkowy	lapidarium w parku pałacowym	koniec XVII w.	10.07.85r.
16.	Arkadia - park romantyczny	akwedukt	1784 r.	07.04.55r.
17.	Arkadia - park romantyczny	dom ogrodnika	XVIII w.	01.09.12r.
18.	Arkadia - park romantyczny	Domek Gotycki (Przybytek Nieszczęścia i Melancholii)	ok. 1800 r.	30.11.59r.
19.	Arkadia - park romantyczny	Świątynia Diany	1783 r.	30.11.59r.
20.	Bednary Wieś	kościół par. pw. św. Małgorzaty i Macieja	1896 - 1907	01.01.79r.
21.	Arkadia - park romantyczny	Dom Murgrabiego	przed 1800 r.	30.11.59r.
22.	Nieborów - zespół pałacowo-parkowy	stajnia	ok. 1790 r.	30.11.59r.
23.	Nieborów, Aleja Legionów Polskich 63/68	plebania	ok. 1900 r.	01.07.08r.
24.	Nieborów, Aleja Lipowa 92	czworak	koniec XIX w.	01.01.89r.
25.	Bednary Wieś, Dworcowa 12	dworzec kolejowy	1895 r.	01.08.09r.
26.	Nieborów, Aleja Lipowa 78	dom rządcy z owczarnią	koniec XVIII w.	30.11.59r.
27.	Arkadia - park romantyczny	dom arcykapłana	1783 r.	30.11.59r.
28.	Nieborów - zespół pałacowo-parkowy	dom ogrodnika z lodownią	1. poł. XIX w.	01.07.66r.
29.	Nieborów - zespół pałacowo-parkowy	wozownia	XVIII w.	30.11.59r.
30.	Nieborów, Aleja Lipowa 84	spichlerz	lata 70. XVIII w.	30.11.59r.
31.	Nieborów - zespół pałacowo-parkowy	dom oficjalisty (II)	ok. 1780 r.	30.11.59r.
32.	Nieborów - zespół pałacowo-parkowy	oranżeria I (mała)	ok. 1795 r.	30.11.59r.
33.	Nieborów, Aleja Legionów Polskich 65	dom ludowy	4. ćw. XIX w.	01.09.12r.
34.	Kompina 82	plebania	pocz. XX w.	01.09.12r.
35.	Kompina	kościół par. pw. św. Adalberta i Barbary	przełom XIX/XX w.	01.01.93r.
36.	Bednary Wieś	stodoła	XX w.	01.09.12r.
37.	Nieborów	zajazd	1766 - 1774	30.11.59r.
38.	Nieborów - zespół pałacowo-parkowy	oficina	1. poł. XVIII w.	30.11.59r.
39.	Nieborów - zespół pałacowo-parkowy	dom oficjalisty (I)	ok. 1780 r.	30.11.59r.
40.	Bełchów, Dworcowa 14	dworzec kolejowy	1909 r.	01.08.08r.
41.	Nieborów, Aleja Legionów Polskich 63	kościół par. pw. MB Bolesnej	1871 - 1883	01.01.79r.
42.	Bednary Wieś	kościół par. pw. św. Macieja	1866 r.	01.07.93r.
43.	Arkadia 87	dom Marii Konopnickiej	pocz. XX w.	01.09.12r.
44.	Patoki 50	dom dróżnika	lata 60. XIX w.	30.11.59r.
45.	Nieborów - zespół pałacowo-parkowy	pałac	1690 - 1696	30.11.59r.
46.	Nieborów - zespół pałacowo-parkowy	oranżeria II (duża)	ok. 1795 r.	30.11.59r.
47.	Nieborów - zespół pałacowo-parkowy	browar	1. poł. XVIII w.	30.11.59r.
48.	Bednary Wieś	cmentarz rzymskokatolicki przykościelny	poł. XIV w.	01.09.93r.
49.	Bednary Wieś	cmentarz rzymskokatolicki	2. poł. XIX w.	30.11.88r.
50.	Bełchów	cmentarz rzymskokatolicki przykościelny	2. poł. XVII w.	01.05.93r.
51.	Bełchów	cmentarz rzymskokatolicki	poł. XIX w.	30.11.88r.
52.	Nieborów, Aleja Legionów Polskich 63	cmentarz rzymskokatolicki przykościelny	XV w.	01.11.94r.
53.	Nieborów	cmentarz rzymskokatolicki	2. poł. XIX w.	20.11.84r.
54.	Karolew	cmentarz ewangelicki	2. poł. XIX w.	01.11.94r.
55.	Kompina	cmentarz rzymskokatolicki	1826 r.	30.11.88r.
56.	Kompina	cmentarz rzymskokatolicki przykościelny	poł. XV w.	01.09.93r.
57.	Kompina	cmentarz wojenny z 1939 r.	1939 r.	01.10.91r.
58.	Nieborów - zespół pałacowo-parkowy	Pole Nieborowskie	1700 - 1800	01.10.18r.
59.	Nieborów	kapliczka	przełom XVIII/XIX w.	01.09.12r.
60.	Arkadia - park romantyczny	Arkadia	1778 - 1820	01.03.80r.
61.	Nieborów - zespół pałacowo-parkowy	park pałacowy	koniec XVII w.	01.07.80r.
62.	Nieborów - zespół pałacowo-parkowy	zespół budowlany folwarku	XVIII - XIX w.	01.05.18r.

Źródło: Opracowano na podstawie danych z Urzędu Gminy w Nieborowie

Natomiast w Gminnej Ewidencji Zabytków ujęto:

Tabela 28 Wykaz obiektów zamieszczony w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Nieborowie

Lp.	Obiekt	Adres	Datowanie
1.	Akwedukt	Arkadia - park romantyczny	1784 r.
2.	Brama cyrku	Arkadia - park romantyczny	1804 r.
3.	Brama historyczna	Arkadia - park romantyczny	1810 r.
4.	Domek gotycki (przybytek Nieszczęścia i Melancholii)	Arkadia - park romantyczny	1800 r.
5.	Dom Murgrabiego	Arkadia - park romantyczny	1800 r.
6.	Dom Arcykapłana	Arkadia - park romantyczny	1783 r.
7.	Dom ogrodnika	Arkadia - park romantyczny	XVIII w.
8.	Fragmenty Lapidarialne	Arkadia - park romantyczny	1778-1813 r.
9.	Grobowiec złudzeń	Arkadia - park romantyczny	1810 r.
10.	Galeria arkadowa	Arkadia - park romantyczny	1800 r.
11.	Jaskinia Sybilli	Arkadia - park romantyczny	1790-1795 r.
12.	Kaplica na Wzgórzu gotyckim	Arkadia - park romantyczny	1810 r.
13.	Łuk grecki	Arkadia - park romantyczny	1785 r.
14.	Mur z herbami	Arkadia - park romantyczny	1783 r. (elementy z ok 1582 r.)
15.	Świątynia Diany	Arkadia - park romantyczny	1783 r.
16.	Studnia	Arkadia - park romantyczny	pocz. XIX w.
17.	Brama czasu	Arkadia - park romantyczny	1810 r.
18.	dom M. Konopnickiej	Arkadia - park romantyczny	1785 r.
19.	Kapliczka	Arkadia 17	1951 r.
20.	Pałac	Park w Nieborowie	1690-1696 r.
21.	Wartownia przy bramie	Park w Nieborowie	poł. XIX w.
22.	Oficyna	Park w Nieborowie	I poł. XVIII w.
23.	Dom oficjalisty I	Park w Nieborowie	XVIII-XIX w.
24.	Dom oficjalisty II	Park w Nieborowie	XVIII-XIX w.
25.	Browar, ob. Oficyna	Park w Nieborowie	I poł. XVIII w. (przebudowa ok. 1774 r.)
26.	Budynek gospodarczy (d. dom ogrodnika z lodownią)	Park w Nieborowie	IV ćw. XVIII w.
27.	Oranżeria I	Park w Nieborowie	1775 r.
28.	Oranżeria II	Park w Nieborowie	1775 r.
29.	Chlew	Aleja Lipowa 86, Nieborów	IV ćw. XVIII w.
30.	Kuźnia	Aleja Lipowa 86, Nieborów	IV ćw. XVIII w.
31.	Obora	Aleja Lipowa 86, Nieborów	IV ćw. XVIII w.
32.	Stajnia	Park w Nieborowie	IV ćw. XVIII w.
33.	Wozownia	Park w Nieborowie	XVIII w.
34.	Kapliczka	Nieborów	XVIII-XIX w.
35.	Kapliczka przy wejściu do zespołu pałacowo-parkowego	Park w Nieborowie	XIX-XX w.
36.	Kapliczka	przy Aleja Legionów Polskich 58, Nieborów	XVIII-XIX w.
37.	Kościół parafialny p.w. MB Bolesnej	Aleja Legionów Polskich 63, Nieborów	1871-1883 r.
38.	Plebania	Aleja Legionów Polskich 68, Nieborów	XIX w.
39.	Kapliczka	przy Aleja Legionów Polskich 38, Nieborów	XVIII-XIX w.
40.	Figura	na przeciw Aleja Legionów Polskich 81, Nieborów	XIX w.
41.	Zajazd	Aleja Lipowa 100, Nieborów	1766-1774 r.
42.	Spichlerz dawnego folwarku	Nieborów 209C	XVIII w.
43.	Dom ludowy	Aleja Legionów Polskich 65, Nieborów	IV ćw. XIX w.
44.	Czworak	Aleja Lipowa 92, Nieborów	koniec XIX w.
45.	Budynek zarządu folwarku	Aleja Lipowa 78, Nieborów	IV ćw. XVIII w.
46.	Kwatera wojenna na cmentarzu rzymsko-katolickim	ul. Szkolna 9, Bednary	1939-1945 r.

Lp.	Obiekt	Adres	Datowanie
47.	Dworzec kolejowy	ul. Dworcowa 14, Bednary	I ćw. XX w.
48.	Kościół parafialny p.w. św. Małgorzaty i Macieja	ul. Szkolna 9, Bednary	1896-1907 r. (rest. 1918-1925 r.)
49.	Kapliczka	Aleja Legionów Polskich, Bednary (przy stacji benzynowej)	XIX w.
50.	Stodoła murowana	ul. Szkolna 36, Bednary	XX w.
51.	Kościół parafialny p.w. św. Macieja	Bełchów 109A	1886 r. (rozb. 1900 r.)
52.	Kaplica pogrzebowa	Bełchów 109A	XIX-XX w.
53.	Kapliczka	Bełchów	XIX-XX w.
54.	Dworzec kolejowy	ul. Dworcowa 12, Bełchów	pocz. XX w.
55.	Kapliczka	Bobrowniki	1920 r.
56.	Kapliczka	Dzierzgów	XX w.
57.	Kaplica poświęcona poległym w latach 1919-1920	Aleja Legionów Polskich 35, Julianów	I. 30 XX w.
58.	Kościół	Kompina	1897-1900 r. (odb. 1946 r.)
59.	Kapliczka	Kompina (mur ogrodzenia plebani, róg południowo-zachodni)	1920 r.
60.	Plebania	Kompina 82	pocz. XX w.
61.	Stajnia w zagrodzie	Kompina 9	XIX-XX w.
62.	Dom	Kompina 19	XIX-XX w.
63.	Dom	Kompina 74	1929 r.
64.	Dom	Kompina 81	I ćw. XX w.
65.	Dom	Kompina 91	XIX-XX w.
66.	Stajnia przy domu	Kompina 91	XIX-XX w.
67.	Most drewniany	Kompina	XX w.
68.	Kapliczka	Kompina	1920 r.
69.	Kapliczka	Kompina	1920 r.
70.	Dom	Sypień 36	II poł. XIX w.
71.	Kapliczka	Sypień	XX w.
72.	Słup graniczny Księstwa Łowickiego	Patoki	1829 r.
73.	Dom dróżnika	Patoki 50	I poł. XIX w.
74.	Kapliczka	Patoki 44	I ćw. XX w.
75.	Tama przy parku	Arkadia - park romantyczny	XIX w.
76.	Kolumna	Arkadia - park romantyczny	1810 r.
77.	Kapliczka	Arkadia 17	1951 r.
78.	Kapliczka	Bełchów 129	XIX-XX w.
79.	Park romantyczny z pawilonami	Arkadia	IV ćw. XVII-XIX w.
80.	Park	Park w Nieborowie	1690 r.
81.	Cmentarz rzymsko-katolicki	Aleja Legionów Polskich, Nieborów	II poł. XIX w.
82.	Cmentarz przykościelny przy kościele par. p.w. MN Bolesnej	Aleja Legionów Polskich 63, Nieborów	1876-1883 r.
83.	Cmentarz przykościelny	ul. Szkolna 36, Bednary	XIX w.
84.	Cmentarz rzymsko-katolicki	ul. Szkolna 9, Bednary	XX w.
85.	Cmentarz przykościelny przy Kościele par. p. w. św. Macieja Apostoła	Bełchów 109A	1900 r.
86.	Cmentarz grzebalny	Bełchów 93	XX w.
87.	Cmentarz przykościelny	Kompina	ok. 1900 r.
88.	Cmentarz grzebalny	Kompina	XX w.
89.	Aleja do cmentarza grzebalnego	Kompina	XX w.
90.	Cmentarz wojenny z II wojny światowej	Kompina 87	1939 r.
91.	Cmentarz ewangelicki	Karolew	XX w.

Lp.	Obiekt	Adres	Datowanie
92.	Aleje drzew Arkadia-Nieborów-Łasieczniki	Arkadia, Nieborów, Piaski	XVIII w.
93.	strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej w miejscowości Arkadia	Arkadia	
94.	strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej dla miejscowości Nieborów	Nieborów	
95.	strefa ścisłej ochrony krajobrazu założenia Arkadia - Nieborów	Arkadia - Nieborów	

Źródło: Opracowano na podstawie danych z Urzędu Gminy w Nieborowie

ZJAWISKO NEGATYWNE W SFERZE PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNEJ

Zjawisko negatywne: koncentracja problemów technicznych związana z występowaniem obiektów zabytkowych wpisanych do GEZ

Wskaźnik: udział obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków na danym obszarze w ogólnej liczbie obiektów zabytkowych w Gminie Nieborów [%]

Do Gminnej Ewidencji Zabytków (GEZ) z terenu Gminy Nieborów wpisano 95 obiektów. W tabeli poniżej przedstawiono ich zestawienie, kolorem pomarańczowym oznaczono liczbę obiektów powyżej średniej dla gminy, co wskazuje na obszary koncentracji zjawiska.

Tabela 29 Udział obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków na danym obszarze w ogólnej liczbie obiektów zabytkowych w Gminie Nieborów [%]

obszar	liczba obiektów zabytkowych wpisanych do GEZ	wskaźnik [%]
Gmina ogółem	98*	8,33³²
Arkadia	26	26,53
Bednary	7	7,14
Bednary-Kolonia	0	Brak
Bełchów Osiedle	0	Brak
Bełchów	7	7,14
Bobrowniki	1	1,02
Chylenieć	0	Brak
Dzierzgów	1	1,02
Dzierzgówek	0	Brak
Janowice	0	Brak
Julianów	1	1,02
Karolew	1	1,02
Kompina	16	16,33
Michałówek	0	Brak
Mysłaków	0	Brak
Nieborów	32	32,65
Patoki	3	3,06
Piaski	1	1,02
Sypień	2	2,04

(* w GEZ znajduje się 95 obiektów / obszarów, jednak „Aleję drzew Arkadia-Nieborów-Łasieczniki”, wpisana pod adresem: Arkadia, Nieborów, Piaski, przypisano do 3 sołectw na terenie, których jest położona oraz strefę ścisłej ochrony krajobrazu założenia Arkadia – Nieborów przypisano do 2 sołectw, stąd w tabeli zamiast 95 obiektów wpisano ich 98.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nieborów

³² Wartość referencyjna dla gminy

Sfera przestrzenno-funkcjonalna – wizja lokalna

Nieborów charakteryzuje się zwartą strukturą przestrzenną, w której centralnym punktem jest wejście do Pałacu usytuowanego przy Alei Lipowej. To właśnie to miejsce, będące symbolem historycznego dziedzictwa gminy, wyznacza orientacyjny punkt całej miejscowości i nadaje jej niepowtarzalny charakter. Mimo niewielkich rozmiarów, Nieborów posiada dobrze zorganizowany układ funkcjonalny, w którym kluczowe obszary usługowe i handlowe koncentrują się przede wszystkim w rejonie Alei Lipowej oraz Alei Legionów. To właśnie tam znajdują się liczne placówki handlowe, punkty usługowe, kawiarnie, restauracje oraz inne lokalne przedsiębiorstwa, które wspólnie tworzą tętniące życiem centrum społeczne i gospodarcze miejscowości. Centralizacja usług w tych rejonach nie tylko ułatwia mieszkańcom dostęp do niezbędnych dóbr i usług, ale również sprzyja ożywieniu przestrzeni publicznej, stwarzając dogodne warunki do spotkań i integracji społecznej.

Jednocześnie, struktura Nieborowa pozostaje zwartą i uporządkowaną, co umożliwia harmonijne współistnienie funkcji mieszkalnych, usługowych oraz gospodarczych. W obrębie tej zwartej struktury wyróżniają się także tereny przemysłowe, które choć stanowią mniejszy procent zabudowy, odgrywają istotną rolę w generowaniu miejsc pracy i wpływów do budżetu gminy. Ich lokalizacja poza głównymi arteriami handlowymi zapewnia równowagę pomiędzy różnymi funkcjami przestrzennymi, jednocześnie minimalizując potencjalne konflikty między intensywnym ruchem gospodarczym a spokojem obszarów mieszkalnych. Takie zagospodarowanie przestrzenne pozwala na efektywne wykorzystanie dostępnego terenu, zachowując równowagę między dziedzictwem kulturowym a nowoczesnymi potrzebami mieszkańców.

Układ przestrzenny Nieborowa, z centralnym punktem przy Alei Lipowej i skoncentrowaniem usług oraz handlu w rejonie Alei Lipowej i Alei Legionów, stanowi fundament funkcjonalnego rozwoju miejscowości. Ta spójna struktura umożliwia nie tylko sprawną komunikację i dostępność lokalnych usług, ale również tworzy warunki do dalszej rewitalizacji i zrównoważonego rozwoju. W efekcie, mimo niewielkich rozmiarów, Nieborów prezentuje modelowo zorganizowaną przestrzeń wiejską, w której historyczne dziedzictwo współgra z nowoczesnymi funkcjami, co sprzyja poprawie jakości życia mieszkańców oraz stymuluje rozwój gospodarczy regionu.

Teren przemysłowy przy ulicy Karola Boreckiego stanowi jeden z najbardziej palących problemów przestrzennych w Nieborowie, wpływając negatywnie na cały wizerunek i funkcjonowanie miejscowości. Choć na tym obszarze działa kilka małych firm, magazynów oraz punktów usługowych, stan obiektów jest bardzo zły. Budynki przemysłowe i powiązane z nimi infrastruktury są zaniedbane, a ich wygląd daleki od standardów, które powinny charakteryzować nowoczesne i bezpieczne środowisko pracy. Na terenie tym panuje chaos, gdzie rozrzucone odpady, stare pojazdy, złom oraz góry zużytych opon tworzą nieestetyczne, a jednocześnie niebezpieczne środowisko.

Zaniedbany teren przemysłowy nie tylko psuje estetykę przestrzeni publicznej, ale także stwarza realne zagrożenia ekologiczne i zdrowotne. Odpady i złom mogą prowadzić do skażenia gleby oraz wód gruntowych poprzez przedostawanie się substancji chemicznych, co negatywnie wpływa na całą lokalną florę i faunę. Zanieczyszczenia wydzielane przez zużyty sprzęt i nagromadzony złom przyczyniają się również do pogorszenia jakości powietrza, co w okresach intensywnego użytkowania ogrzewania może potęgować problem smogu i negatywnie wpływać na zdrowie, zwłaszcza wśród osób starszych oraz dzieci. Wpływ tego terenu przemysłowego na całość Nieborowa jest dalekosiężny. Nie tylko obniża on walory estetyczne i kulturowe miejscowości, ale również demoralizuje społeczność, obniżając jej poczucie bezpieczeństwa i dumy z własnego otoczenia. Mieszkańcy codziennie muszą znosić widok nieuporządkowanych stert odpadów, co wpływa na ich samopoczucie oraz ogranicza możliwości rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i turystyki. Wizerunek Nieborowa, budowany przez wieki na bazie bogatej historii i dziedzictwa kulturowego, jest poważnie nadszarpnięty przez obecność tak zaniedbanego obszaru, co odstrasza potencjalnych inwestorów oraz turystów. W konsekwencji, cały region traci na atrakcyjności, a wartość nieruchomości w sąsiedztwie obszaru przemysłowego maleje, co prowadzi do dalszego odpływu kapitału z gminy.

Dodatkowo, brak właściwej organizacji przestrzennej tego terenu generuje konflikt funkcjonalny – z jednej strony powinien on wspierać działalność gospodarczą, a z drugiej negatywnie wpływa na jakość życia mieszkańców, którzy muszą zmagać się z hałasem, zanieczyszczeniami oraz obniżonym standardem przestrzeni publicznej. Taka sytuacja komplikuje planowanie przyszłych inwestycji oraz modernizację infrastruktury, co w długofalowej perspektywie hamuje rozwój nie tylko samego obszaru przemysłowego, ale również całego Nieborowa.

Podsumowując, teren przemysłowy przy ulicy Karola Boreckiego, ze względu na swój wyraźnie zaniedbany stan, jest jednym z głównych czynników negatywnie wpływających na rozwój przestrzenny, funkcjonalny i wizerunkowy Nieborowa. Aby przywrócić równowagę i poprawić jakość życia mieszkańców, niezbędne są kompleksowe działania rewitalizacyjne, obejmujące modernizację obiektów, usunięcie nagromadzonych odpadów, a także wdrożenie zrównoważonych rozwiązań zarządzania przestrzenią przemysłową. Tylko takie zintegrowane podejście pozwoli nie tylko na poprawę warunków lokalnych, ale również przyczyni się do odbudowy pozytywnego wizerunku całej miejscowości, stwarzając solidne podstawy dla przyszłego rozwoju gospodarki i społeczności w Nieborowie.

Fotografia 4. Teren przemysłowy w miejscowości Nieborów

Źródło: Fotografia własna

W Nieborowie zauważalne są również liczne zaniedbania dotyczące niektórych podwórek, gdzie nagromadzenie odpadów stało się poważnym problemem. W wielu miejscach, zamiast zadbanej, czystej przestrzeni, widoczny jest bałagan wynikający z nieodpowiedniego gospodarowania odpadami. Śmieci, zarówno te codziennego użytku, jak i odpady budowlane czy organiczne, zalegają w podwórkach, co nie tylko psuje estetykę otoczenia, ale również stwarza zagrożenia zdrowotne dla mieszkańców. Takie zaniedbane przestrzenie sprzyjają rozwojowi szkodników oraz niekorzystnym procesom biologicznym, które mogą negatywnie wpływać na jakość życia. Dodatkowo, problem ten wpływa na wizerunek całej miejscowości, obniżając jej atrakcyjność dla potencjalnych inwestorów oraz turystów, a także utrudnia realizację działań rewitalizacyjnych. W rezultacie, uporządkowanie i systematyczne dbanie o podwórkę stają się niezbędnym elementem strategii poprawy stanu przestrzennego Nieborowa, co pozwoli nie tylko na podniesienie standardu życia mieszkańców, ale również na stworzenie bardziej przyjaznego i estetycznego otoczenia.

Fotografia 5. Stan podwórka w centrum Nieborowa

Źródło: Fotografia własna

Nieborów wyróżnia się doskonałymi połączeniami drogowymi z resztą kraju, co stanowi jeden z kluczowych atutów tej miejscowości. Strategicznie położony nieopodal wjazdu na autostradę A2, Nieborów zapewnia mieszkańcom, przedsiębiorcom oraz turystom szybki i komfortowy dojazd do głównych ośrodków gospodarczych oraz kulturalnych regionu. Bliskość autostrady przekłada się na znaczne ułatwienia w transporcie zarówno osób, jak i towarów, co pozytywnie wpływa na rozwój lokalnej gospodarki oraz zwiększa atrakcyjność Nieborowa dla potencjalnych inwestorów. Wewnętrzny układ drogowy w miejscowości również prezentuje się bardzo korzystnie. Dobrze zorganizowana sieć dróg, logiczne rozmieszczenie arterii komunikacyjnych oraz sprawny system ruchu wewnętrznego umożliwiają mieszkańcom łatwy dostęp do najważniejszych punktów funkcjonalnych, takich jak centrum handlowe, obiekty usługowe, czy tereny przemysłowe. Taka infrastruktura komunikacyjna nie tylko podnosi komfort codziennych dojazdów, ale również sprzyja rozwojowi lokalnych przedsiębiorstw poprzez ułatwienie logistycznych operacji i szybką mobilność pracowników. Dzięki temu, że Nieborów posiada solidne zaplecze komunikacyjne, cała miejscowość zyskuje na atrakcyjności zarówno w aspekcie ekonomicznym, jak i społecznym. Łatwość przemieszczania się po mieście oraz szybki dostęp do autostrady A2 stanowią fundament pod dalsze działania rewitalizacyjne oraz strategiczne planowanie rozwoju przestrzennego. Taki stan infrastruktury umożliwia nie tylko sprawną komunikację wewnętrzną, ale również integrację z regionalnymi i krajowymi sieciami transportowymi, co jest niezbędne dla dalszego dynamicznego rozwoju Nieborowa.

Choć w ostatnich latach poczyniono istotne inwestycje w infrastrukturę rowerową, jej rola w dalszym rozwoju miejscowości i całej gminy pozostaje niezmiernie ważna. Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych umożliwia mieszkańcom szybki, ekologiczny i zdrowy sposób przemieszczania się, co przekłada się na zmniejszenie natężenia ruchu samochodowego, ograniczenie emisji szkodliwych substancji do atmosfery oraz poprawę stanu środowiska naturalnego. Dla lokalnej społeczności rower staje się nie tylko praktycznym środkiem transportu – ułatwiając codzienne dojazdy do pracy, szkoły czy sklepu – ale również symbolem nowoczesnego, proekologicznego podejścia do komunikacji.

Równocześnie, rozwój infrastruktury rowerowej otwiera nowe możliwości w obszarze turystyki. Coraz większa liczba turystów decyduje się na aktywny wypoczynek i zwiedzanie regionu na rowerze, co sprawia, że dobrze zaprojektowane trasy rowerowe stają się atrakcyjnym dodatkiem do oferty turystycznej Nieborowa. Dzięki nim odwiedzający mogą w bezpieczny i komfortowy sposób odkrywać unikalne walory kulturowe i przyrodnicze miejscowości – od zabytkowych pałaców i parków pałacowych, po malownicze zakątki zielonych terenów. Takie połączenie funkcjonalności dla mieszkańców

i atrakcyjności dla turystów przekłada się na wzrost popytu na usługi lokalne, a co za tym idzie – na rozwój sektora usługowego oraz generowanie nowych miejsc pracy w branży turystycznej.

Inwestycje w infrastrukturę rowerową, takie jak budowa nowych ścieżek, wyznaczenie bezpiecznych przejazdów, rozbudowa parkingów rowerowych czy punkty serwisowe, stanowią solidną podstawę dla zrównoważonego rozwoju gminy. Takie rozwiązania wpływają korzystnie nie tylko na poprawę jakości życia mieszkańców, ale również na atrakcyjność Nieborowa jako miejsca przyjaznego dla odwiedzających. Połączenie nowoczesnej infrastruktury z dbałością o środowisko sprzyja budowaniu pozytywnego wizerunku miejscowości, przyciągając zarówno inwestorów, jak i turystów, którzy coraz częściej szukają destynacji oferujących aktywne formy wypoczynku.

Podsumowując, inwestycje w infrastrukturę rowerową są kluczowym elementem rozwoju Nieborowa, wpływając pozytywnie na codzienne funkcjonowanie mieszkańców oraz stymulując rozwój turystyki. To rozwiązanie integruje aspekty ekologiczne, społeczne i ekonomiczne, przyczyniając się do budowy nowoczesnej, zrównoważonej i atrakcyjnej przestrzeni publicznej, która z korzyścią oddziałuje na całą gminę.

W Nieborowie zauważalny jest poważny problem związany z niedostosowaniem chodników oraz innej infrastruktury do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych. Wiele chodników w miejscowości jest w złym stanie – spękane, nierówne i pozbawione odpowiednich udogodnień, co stanowi poważną barierę dla mieszkańców o ograniczonej mobilności. Nierówna nawierzchnia zwiększa ryzyko potknięć i upadków, a występujące progi, zarówno na skrzyżowaniach, jak i przy wejściach do budynków użyteczności publicznej, znacząco utrudniają poruszanie się, szczególnie w przypadku osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami ruchowymi. Brak dostosowanych rozwiązań, takich jak obniżone progi, rampy czy antypoślizgowe nawierzchnie, sprawia, że codzienne korzystanie z przestrzeni publicznej staje się wyzwaniem. To nie tylko ogranicza niezależność i mobilność mieszkańców, ale także wpływa negatywnie na ich bezpieczeństwo i komfort życia. Osoby, które z powodu uciążliwych warunków chodników nie mogą swobodnie się przemieszczać często rezygnują z korzystania z lokalnych usług, sklepów czy placówek zdrowia, co dodatkowo pogłębia izolację społeczną.

Niedostosowanie infrastruktury do potrzeb wszystkich grup społecznych ma także szersze konsekwencje dla wizerunku całej miejscowości. Estetyka i funkcjonalność przestrzeni publicznej odgrywają kluczową rolę w budowaniu pozytywnego obrazu Nieborowa jako nowoczesnego i przyjaznego miejsca do życia. Zaniedbane chodniki i bariery architektoniczne odstraszaają nie tylko mieszkańców, ale również potencjalnych inwestorów oraz turystów, co w dłuższej perspektywie hamuje rozwój gospodarczy i społeczny regionu. Rozwiązanie tego problemu wymaga podjęcia kompleksowych działań modernizacyjnych. Konieczne jest przeprowadzenie remontów chodników, wymiana uszkodzonych nawierzchni oraz instalacja udogodnień, takich jak rampy, obniżone progi i poręcze. Takie interwencje nie tylko poprawią bezpieczeństwo i komfort użytkowników, ale również przyczynią się do zwiększenia dostępności przestrzeni publicznej dla osób o różnorodnych potrzebach. Wdrożenie standardów uniwersalnego projektowania w przestrzeni jest kluczowe, aby wszyscy mieszkańcy, niezależnie od wieku czy sprawności, mogli korzystać z dobrodziejstw infrastruktury.

Podsumowując, niedostosowane chodniki i inne elementy infrastruktury w Nieborowie stanowią poważną przeszkodę dla osób starszych i niepełnosprawnych, wpływając negatywnie na ich codzienne życie, bezpieczeństwo oraz integrację społeczną. Modernizacja tych obszarów jest niezbędna, aby poprawić jakość życia mieszkańców, podnieść atrakcyjność miejscowości oraz stworzyć warunki sprzyjające zrównoważonemu rozwojowi gminy.

Fotografia 6. Nieborów, Aleja Lipowa.

Źródło: Fotografia własna

Komunikacja publiczna w Nieborowie realizowana jest przez lokalnych przewoźników autobusowych, jednak z roku na rok obserwuje się systematyczny spadek liczby połączeń. Ta tendencja ma poważne konsekwencje dla mieszkańców, którzy coraz częściej zmuszeni są do korzystania z samochodów prywatnych. W miarę jak oferta transportu publicznego maleje, osoby o ograniczonych środkach finansowych – w tym osoby ubogie – tracą możliwość korzystania z tańszego i bardziej dostępnego środka komunikacji. Brak regularnych i wygodnych połączeń autobusowych utrudnia im codzienne dojazdy do miejsc pracy, placówek edukacyjnych, ośrodków zdrowia oraz innych niezbędnych instytucji, co prowadzi do pogłębienia wykluczenia społecznego.

Problem ten dotyka także młodzieży, która coraz częściej doświadcza trudności związanych z ograniczonym dostępem do środków transportu. Młodzi ludzie, którzy nie dysponują własnym samochodem, napotykają na bariery w dostępie do edukacji, szkoleń, a także aktywności kulturalnych i społecznych. Niewystarczająca liczba połączeń autobusowych ogranicza ich możliwości rozwoju, mobilności oraz integracji ze społecznością, co w dłuższej perspektywie może negatywnie wpływać na ich perspektywy zawodowe i osobiste.

Malejąca oferta transportu publicznego wynika często z ograniczeń budżetowych oraz braku inwestycji w modernizację infrastruktury komunikacyjnej. Lokalne władze nie dysponują wystarczającymi środkami, aby rozszerzyć i udoskonalić sieć połączeń, co skutkuje spadkiem rentowności przewozów autobusowych. W efekcie, osoby, które mogłyby korzystać z tańszego transportu zbiorowego, zostają zmuszone do korzystania z prywatnych pojazdów. Ten trend nie tylko pogłębia nierówności społeczne, ale również prowadzi do zwiększenia zatłoczenia dróg, wzrostu emisji spalin oraz pogorszenia jakości powietrza w regionie.

Zależność od samochodów prywatnych wpływa negatywnie nie tylko na osoby o niskich dochodach i młodzież, ale również na całą społeczność, generując dodatkowe koszty eksploatacyjne i problemy komunikacyjne. Zwiększone natężenie ruchu drogowego przekłada się na dłuższe czasy podróży, większe ryzyko wypadków oraz dodatkowe koszty związane z utrzymaniem i eksploatacją infrastruktury drogowej. Wszystko to wprowadza dodatkowy stres ekonomiczny i społeczny, który hamuje zrównoważony rozwój gminy.

Podsumowując, malejąca liczba połączeń autobusowych w Nieborowie prowadzi do zwiększenia zależności mieszkańców od samochodów prywatnych, co w szczególności uderza w osoby

ubogie oraz młodzież. Ograniczony dostęp do sprawnego i ekonomicznego transportu publicznego skutkuje wykluczeniem społecznym, utrudnia codzienne funkcjonowanie oraz przyczynia się do degradacji środowiska. Konieczne jest więc podjęcie działań, które przywrócą atrakcyjność i funkcjonalność komunikacji publicznej, aby zapewnić wszystkim mieszkańcom równy dostęp do mobilności oraz wspierać zrównoważony rozwój całej społeczności.

2.5. Sfera techniczna

Analizie podlegają również problemy techniczne – w szczególności degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz niefunkcjonowanie rozwiązań technicznych, umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

ZJAWISKA NEGATYWNE W SFERZE TECHNICZNEJ

Poniżej przedstawiono zestawienie liczby nieruchomości wymagających prowadzenia prac remontowych/ termomodernizacyjnych (izolacja ścian, dachu, wymiana okien i drzwi) na nieruchomościach będących w posiadaniu Gminy Nieborów. Podano liczbę tych nieruchomości, obliczono średnią wartość dla gminy, a następnie kolorem pomarańczowym oznaczono wartości od niej wyższe, wskazując obszary koncentracji występowania zjawiska negatywnego.

Zjawisko negatywne: koncentracja problemów związanych z koniecznością prowadzenia prac remontowych/ termomodernizacyjnych na nieruchomościach będących w posiadaniu Gminy Nieborów

Wskaźnik: udział liczby nieruchomości wymagających prowadzenia prac remontowych/ termomodernizacyjnych w liczbie budynków ogółem będących w posiadaniu Gminy Nieborów [szt.]

Mieszkaniowy zasób gminy Nieborów tworzą lokale mieszkalne położone w budynkach, w których wyodrębniono własność lokali (wspólnoty mieszkaniowe), jak i w budynkach, w których nie wyodrębniono własności lokali, stanowiących w całości własność gminy Nieborów.

Tabela 30 Udział liczby nieruchomości wymagających prac remontowych/ termomodernizacyjnych w liczbie budynków ogółem będących w posiadaniu Gminy Nieborów [szt.]

obszar	liczba nieruchomości	liczba nieruchomości wymagających prowadzenia prac remontowych/ termomodernizacyjnych w budynkach będących w posiadaniu Gminy Nieborów[szt.]
Gmina ogółem	38	1,89³³
Arkadia	0	brak
Bednary	0	brak
Bednary-Kolonia	0	brak
Bełchów Osiedle	6	6
Bełchów	0	brak
Bobrowniki	2	0
Chyleniec	0	brak
Dzierzgów	0	brak
Dzierzgówek	0	brak
Janowice	0	brak
Julianów	0	brak
Karolew	0	brak
Kompina	5	5
Michałówek	0	brak

³³ Wartość referencyjna

obszar	liczba nieruchomości	liczba nieruchomości wymagających prowadzenia prac remontowych/ termomodernizacyjnych w budynkach będących w posiadaniu Gminy Nieborów[szt.]
Gmina ogółem	38	1,89³³
Mysłaków	0	brak
Nieborów	25	25
Patoki	0	brak
Piaski	0	brak
Sypień	0	brak

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy Nieborów w latach 2024 – 2028

Od 2020 r. na terenie gminy funkcjonuje sieć kanalizacyjna o długości 2,00 km. W 2023 r. liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania wynosiła 89 szt. W tym samym roku do sieci kanalizacyjnej podłączonych było 3,0% budynków mieszkalnych. Miejscowość Bobrowniki należy do Aglomeracji Łowicz, w której znajduje się również Miasto Łowicz i Gmina Łowicz. Ścieki bytowe z Aglomeracji są oczyszczane w oczyszczalni ścieków komunalnych zlokalizowanej w Łowiczu. W pozostałej części gminy, niepodłączonej do sieci kanalizacyjnej, podstawową infrastrukturę techniczną w zakresie gospodarki ściekowej stanowią przydomowe oczyszczalnie ścieków i zbiorniki bezodpływowe³⁴. Zbiorniki bezodpływowe (szamba) stanowią potencjalne zagrożenie dla środowiska.

Zjawisko negatywne: zagrożenie dla środowiska wynikające z dużej ilości bezodpływowych zbiorników ścieków

Wskaźnik: liczba bezodpływowych zbiorników ścieków do liczby mieszkańców ogółem na danym obszarze [szt./os.]

Obliczono wartość referencyjną dla Gminy Nieborów ogółem, kolorem pomarańczowym oznaczono wartości od niej wyższe, wskazując obszary o wysokim natężeniu zjawiska negatywnego.

Tabela 31 Liczba bezodpływowych zbiorników ścieków w stosunku do liczby mieszkańców ogółem na danym obszarze z uwzględnieniem średniej dla Gminy [szt./os.]

	liczba ludności - 2023 r. [os.]	liczba bezodpływowych zbiorników ścieków [szt.]	wskaźnik [szt./os.]
Gmina ogółem	9205	2354	0,26³⁵
Arkadia	247	49	0,20
Bednary	934	253	0,27
Bednary-Kolonia	351	89	0,25
Bełchów Osiedle	1500	392	0,26
Bełchów	637	179	0,28
Bobrowniki	1166	230	0,20
Chylenieć	58	16	0,28
Dzierzgow	420	130	0,31
Dzierzgowek	442	128	0,29
Janowice	179	41	0,23
Julianów	78	13	0,17
Karolew	148	47	0,32
Kompina	352	74	0,21
Michałówek	45	12	0,27
Mysłaków	1173	287	0,24
Nieborów	914	253	0,28
Patoki	161	43	0,27
Piaski	191	57	0,30
Sypień	209	61	0,29

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nieborów

³⁴ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Nieborów na lata 2023-2026 z perspektywą do roku 2030

³⁵ Wartość referencyjna

Sfera techniczna – wizja lokalna

W gminie i miejscowości Nieborów dominuje stare budownictwo jednorodzinne, które często nie posiada właściwej izolacji termicznej, co niesie ze sobą szereg negatywnych konsekwencji. Wiele budynków, wybudowanych kilkadziesiąt lat temu, nie spełnia dzisiejszych standardów energooszczędności, przez co ciepło wytworzone w sezonie zimowym ucieka na zewnątrz. Brak odpowiedniego docieplenia ścian, dachów oraz nieefektywne okna powodują, że mieszkańcy muszą intensywniej korzystać z systemów grzewczych, co skutkuje wysokimi kosztami ogrzewania. W efekcie domy te obciążają budżety rodzinne, a jednocześnie przyczyniają się do zwiększonego zużycia energii, co ma negatywny wpływ na środowisko naturalne poprzez wzrost emisji szkodliwych substancji i gazów cieplarnianych.

Niedostateczna izolacja budynków wpływa także na komfort życia mieszkańców. Niska efektywność energetyczna przekłada się na utrzymanie niewystarczająco wysokich temperatur wewnątrz domów, co szczególnie w okresie zimowym może powodować dyskomfort i problemy zdrowotne, zwłaszcza u osób starszych oraz dzieci. Dodatkowo, niewłaściwie zaizolowane budynki są bardziej podatne na występowanie wilgoci i kondensacji pary wodnej, co sprzyja rozwojowi pleśni, grzybów i bakterii. Takie warunki nie tylko pogarszają estetykę wewnątrz, ale również mogą negatywnie oddziaływać na zdrowie mieszkańców, zwiększając ryzyko infekcji dróg oddechowych i alergii. Problem przestarzałego budownictwa ma również szersze implikacje dla rozwoju całej gminy. Brak modernizacji i termomodernizacji domów obniża atrakcyjność inwestycyjną miejscowości, ograniczając możliwości pozyskiwania nowych mieszkańców oraz inwestorów zainteresowanych osiedlaniem się w nowoczesnym i energooszczędnym otoczeniu. W dłuższej perspektywie, stan budynków przekłada się na obniżenie wartości nieruchomości, co może wpłynąć na spowolnienie rozwoju gospodarczego regionu. Ponadto, niewydolność energetyczna budynków sprzyja utrwalaniu się problemu ubóstwa energetycznego, ponieważ rodziny zmuszone do wydawania dużej części swoich dochodów na ogrzewanie domów mają ograniczone możliwości inwestowania w inne sfery życia, co pogłębia wykluczenie społeczne. Rozwiązaniem problemu byłaby kompleksowa modernizacja istniejącego budownictwa, obejmująca docieplenie elewacji, wymianę okien na energooszczędne, a także modernizację systemów grzewczych. Wdrożenie programów wsparcia finansowego dla mieszkańców, umożliwiających przeprowadzenie niezbędnych remontów, mogłoby przyczynić się do poprawy efektywności energetycznej budynków, zmniejszenia kosztów ogrzewania oraz poprawy komfortu życia. W efekcie, inwestycje te miałyby pozytywny wpływ nie tylko na indywidualnych mieszkańców, ale również na całą gminę, podnosząc jej atrakcyjność, wspierając rozwój zrównoważony oraz poprawiając jakość środowiska naturalnego.

Fotografia 7. Zabudowa jednorodzinna w Nieborowie

Źródło: Fotografia własna

W Nieborowie znajduje się kilka domów wielorodzinnych, których stan techniczny i wizualny można określić jako zły lub średni, co stanowi istotny problem dla komfortu mieszkańców oraz ogólnej atrakcyjności osiedla. W wielu z tych budynków obserwuje się liczne zaniedbania, wynikające z przestarzałej infrastruktury oraz braku systematycznych remontów. Budynki te charakteryzują się często niewystarczającą izolacją termiczną, co prowadzi do znacznych strat ciepła w sezonie zimowym, a w konsekwencji – do podwyższonych kosztów ogrzewania dla mieszkańców. Dodatkowo, stare instalacje elektryczne oraz wodno-kanalizacyjne wymagają pilnej modernizacji, gdyż ich awarie mogą stwarzać realne zagrożenie dla bezpieczeństwa użytkowników oraz przyczyniać się do powstawania wilgoci, pleśni i innych problemów zdrowotnych.

Estetyka budynków wielorodzinnych również pozostawia wiele do życzenia. Zaniedbane elewacje, popękane fasady oraz niewłaściwie utrzymane klatki schodowe wpływają negatywnie na wizerunek całego osiedla, obniżając wartość nieruchomości i zniechęcając potencjalnych nowych mieszkańców czy inwestorów. Takie warunki sprzyjają powstawaniu atmosfery zaniedbania, co dodatkowo wpływa na obniżenie komfortu życia oraz integracji społecznej mieszkańców, którzy czują się mniej bezpiecznie w otoczeniu nieodpowiednio utrzymanych budynków.

Problem budynków wielorodzinnych o złym lub średnim stanie technicznym ma również wymiar ekonomiczny. Wysokie koszty eksploatacji, wynikające z nieefektywnego ogrzewania i częstych napraw, obciążają budżety domowe, co w dłuższej perspektywie może pogłębiać problemy społeczne, takie jak ubóstwo energetyczne. Mieszkańcy, zmuszeni do ponoszenia dodatkowych wydatków, mają ograniczone możliwości inwestowania w poprawę swojego standardu życia, co wpływa negatywnie na ogólny rozwój społeczności.

W kontekście rewitalizacji, stan domów wielorodzinnych wymaga pilnej interwencji. Konieczne są kompleksowe działania modernizacyjne, obejmujące docieplenie budynków, wymianę zużytych instalacji, a także renowację elewacji i modernizację części wspólnych. Tego rodzaju inwestycje przyczynią się do poprawy efektywności energetycznej, obniżenia kosztów eksploatacyjnych oraz zwiększenia komfortu i bezpieczeństwa mieszkańców. W dłuższej perspektywie, rewitalizacja budynków wielorodzinnych wpłynie również na poprawę wizerunku całej miejscowości, co może stymulować dalszy rozwój gospodarczy i społeczny regionu.

Podsumowując, zaniedbany stan kilku domów wielorodzinnych w miejscowości Nieborów stanowi poważne wyzwanie, które wymaga kompleksowych działań modernizacyjnych. Poprawa ich kondycji technicznej i estetycznej nie tylko podniesie standard życia mieszkańców, ale również wzmocni atrakcyjność osiedla, przyczyniając się do zrównoważonego rozwoju całej społeczności.

Fotografia 8. Zabudowa wielorodzinna.

Źródło: Fotografia własna

Fotografia 9. Mieszkania przy Alei Lipowej

Źródło: Fotografia własna

W Nieborowie zauważalne są również liczne obiekty pustostany, które systematycznie niszczą i pozostawiają negatywny ślad w krajobrazie urbanistycznym. Opuszczone budynki i nieruchomości, nieużytkowane od dłuższego czasu, stanowią nie tylko widoczny dowód zaniedbań, ale także realne zagrożenie dla estetyki całej miejscowości oraz komfortu jej mieszkańców. Z biegiem lat pustostany ulegają dalszej degradacji – elewacje się łuszczą, okna są wybite, a konstrukcje narażone są na działanie warunków atmosferycznych, co przyspiesza proces ich niszczenia. Takie obiekty często stają się miejscami, które przyciągają wandalów, co dodatkowo pogłębia problem i zwiększa poczucie niepewności wśród mieszkańców. Pustostany mają również poważne konsekwencje ekonomiczne. Zajmują atrakcyjne lokalizacje, które mogłyby zostać wykorzystane do celów mieszkaniowych, usługowych lub kulturalnych, przyczyniając się do ożywienia przestrzeni. Ich obecność obniża wartość sąsiednich nieruchomości, co z kolei wpływa na ogólny rozwój gminy. Brak inwestycji w rewitalizację tych obiektów skutkuje odpływem potencjalnych inwestorów oraz ogranicza możliwości rozbudowy i modernizacji przestrzeni publicznej. W efekcie pustostany stają się barierą dla nowych projektów urbanistycznych i spowalniają proces rewitalizacji całej miejscowości. Co więcej, obiekty pustostanów często nie są objęte żadnym planem zagospodarowania, co skutkuje chaotycznym rozwojem i brakiem spójności w strukturze urbanistycznej. W ich bezczynności kryje się potencjał do przekształcenia ich w nowoczesne przestrzenie, które mogłyby służyć jako centra kulturalne, mieszkalne lub biznesowe. Jednak bez odpowiedniej interwencji ze strony władz lokalnych i wsparcia finansowego ze źródeł zewnętrznych, te cenne tereny pozostaną niewykorzystane, pogłębiając negatywny wizerunek miejscowości.

Podsumowując, pustostany są jednym z istotnych problemów przestrzenno-funkcjonalnych, które negatywnie wpływają na estetykę, bezpieczeństwo oraz rozwój gospodarczy regionu. Kompleksowe działania rewitalizacyjne, obejmujące renowację, adaptację lub w niektórych przypadkach, całkowitą przebudowę tych obiektów, są niezbędne, aby przekształcić te zaniedbane przestrzenie w aktywa, które przyczynią się do ożywienia społecznego i ekonomicznego całej gminy.

Fotografia 10. Stan obiektów przy Alei Lipowej

Źródło: Fotografia własna

Na terenie miejscowości Nieborów znajdują się liczne obiekty zabytkowe, które stanowią cenny element dziedzictwa kulturowego i historycznego regionu. Odpowiednio zagospodarowane, mogą one stać się kluczowym filarem rewitalizacji, przyczyniając się zarówno do ożywienia przestrzeni, jak i wzrostu atrakcyjności turystycznej. Zabytkowe budowle czy elementy architektury urbanistycznej świadczą o bogatej historii, a ich adaptacja do współczesnych potrzeb – na przykład poprzez przekształcenie w centra kulturalne, galerie sztuki, muzea, lokale gastronomiczne czy przestrzenie coworkingowe – pozwoli na ich ponowne wykorzystanie w sposób funkcjonalny i ekonomicznie opłacalny. Takie przedsięwzięcia nie tylko zachowują autentyczność i tożsamość regionu, ale również przyciągają inwestorów, turystów oraz nowych mieszkańców, tworząc impuls do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. Dodatkowo, obiekty te mogą pełnić rolę miejsc spotkań, edukacji i promocji kultury, co w dłuższej perspektywie wzmacnia integrację społeczności oraz podnosi jakość życia mieszkańców. Wdrożenie kompleksowych programów rewitalizacyjnych, które łączą ochronę zabytków z ich nowoczesnym zagospodarowaniem, stanowi więc istotny krok w kierunku ożywienia przestrzennego, poprawy wizerunku miejscowości oraz budowy fundamentów pod trwały rozwój regionu.

W całej Gminie Nieborów to właśnie miejscowość Nieborów zmagają się z największymi problemami technicznymi, co czyni ją kluczowym obszarem, który powinien być objęty programem rewitalizacji. Jako centrum administracyjne, gospodarcze i kulturalne gminy, Nieborów koncentruje intensywną aktywność, a zarazem wykazuje najbardziej widoczne oznaki degradacji infrastrukturalnej, które negatywnie wpływają na komfort życia mieszkańców oraz wizerunek regionu.

W Nieborowie można zaobserwować, że przestarzałe budownictwo – zarówno domy jednorodzinne, jak i budynki wielorodzinne – cechuje się niewystarczającą izolacją termiczną, co prowadzi do wysokich kosztów ogrzewania i pogłębiania problemu ubóstwa energetycznego. Zaniedbane elewacje, niewłaściwie utrzymane instalacje i częste awarie infrastruktury technicznej wpływają bezpośrednio na obniżenie standardu życia mieszkańców. Dodatkowo, problem pustostanów oraz zniszczonych obiektów, które stopniowo niszczą swoją strukturę, powoduje, że atrakcyjność przestrzeni gwałtownie spada.

Na uwagę zasługuje również problem stanu terenów przemysłowych, szczególnie przy ulicy Karola Boreckiego, gdzie znajdują się małe firmy, magazyny oraz punkty usługowe, ale których zaniedbany stan – widoczny w postaci nagromadzonych odpadów, starych pojazdów, złomu czy zużytych opon – znacząco obniża jakość przestrzeni i wpływa negatywnie na całokształt funkcjonowania Nieborowa. Tego typu zaniedbania odbijają się nie tylko na estetyce, ale także na jego potencjale gospodarczym oraz atrakcyjności dla inwestorów i turystów.

Kolejnym istotnym problemem są nieodpowiednio przystosowane chodniki oraz infrastruktura publiczna, które nie uwzględniają potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami. Nierówności, spękane nawierzchnie oraz obecność progów stanowią bariery architektoniczne, które ograniczają mobilność mieszkańców, pogłębiają wykluczenie społeczne i obniżają jakość życia.

Dodatkowo, zmniejszająca się liczba połączeń komunikacyjnych realizowanych przez lokalnych przewoźników skutkuje zwiększeniem zależności od samochodów prywatnych, co nie tylko generuje problemy komunikacyjne, ale również potęguje emisję zanieczyszczeń i wpływa na pogorszenie stanu środowiska naturalnego. W rezultacie mieszkańcy, w szczególności osoby ubogie oraz młodzież, tracą dostęp do efektywnego i ekonomicznego transportu publicznego, co dodatkowo ogranicza ich możliwości rozwoju osobistego i zawodowego.

2.6 Podsumowanie negatywnych zjawisk/ problemów

Negatywne zjawiska / problemy na obszarze Gminy Nieborów obejmują:

- Starzenie się społeczeństwa;
- Konieczność korzystania z pomocy społecznej;
- Przemoc w rodzinie;
- Bezrobocie i pogorszenie jakości życia mieszkańców;
- Zmniejszenie bazy podatkowej i rynku konsumenckiego;
- Wykluczenie społeczne osób ubogich i seniorów;
- Brak poczucia bezpieczeństwa i dumy z otoczenia;
- Negatywny wpływ stanu przestrzeni na integrację społeczną;
- Ograniczoną mobilność, samodzielność i uczestnictwo społeczne;
- Upadek tradycyjnego rolnictwa jako filaru lokalnej gospodarki. Zanik małych, rodzinnych firm, które były trzonem lokalnej gospodarki;
- Niską konkurencyjność małych gospodarstw wobec większych podmiotów. Spadek dochodów z upraw;
- Brak innowacyjności i modernizacji w produkcji rolnej; ograniczony dostęp do technologii i inwestycji;
- Migrację młodego pokolenia i brak następców w rolnictwie;
- Brak dostępu do nowoczesnych narzędzi finansowych i technologicznych;
- Trudności z realizacją inwestycji infrastrukturalnych;
- Likwidację małych sklepów na rzecz dużych dyskontów. Zanikanie miejsc integracji społecznej. Standaryzacja oferty handlowej, utrata lokalnego charakteru;
- Zmniejszenie liczby miejsc pracy w lokalnym handlu;

- Niewykorzystany kapitał społeczny i kreatywny mieszkańców;
- Dominację turystyka jednodniowa – brak dłuższych pobytów;
- Brak pełnej infrastruktury turystycznej (gastronomia, zakwaterowanie, rekreacja). Niewystarczające wykorzystanie potencjału turystycznego parku dla rozwoju sektora usługowego;
- Niewystarczające inwestycje w modernizację zabytkowych obiektów;
- Ryzyko utraty atrakcyjności inwestycyjnej bez aktywnego wsparcia rewitalizacyjnego;
- Spadek bioróżnorodności – m.in. ubożenie fauny i flory parku;
- Ograniczenie funkcji ochronnych parku (m.in. stabilizacja mikroklimatu, żyzność gleby);
- Utratę estetyki i wartości przyrodniczo-historycznej krajobrazu;
- Niską świadomość ekologiczną mieszkańców i turystów. Brak szerokich działań edukacyjnych wspierających zaangażowanie społeczne w ochronę przyrody;
- Nielegalne i niekontrolowane składowanie odpadów;
- Utratę walorów estetycznych przestrzeni publicznej;
- Zanieczyszczenie powietrza (pyły, tlenki siarki, azotu) z powodu spalania węgla i innych paliw;
- Wysokie koszty ogrzewania i niską efektywność energetyczną budynków. Niewystarczające inwestycje w odnawialne źródła energii i termomodernizację. Zły stan techniczny budynków, niska izolacja cieplna;
- Koncentrację problemów technicznych związaną z występowaniem obiektów zabytkowych wpisanych do GEZ;
- Zły stan techniczny budynków przemysłowych, które nie spełniają standardów bezpieczeństwa i estetyki. Negatywny wpływ na estetykę miejscowości – obniżenie walorów kulturowych i turystycznych;
- Spadek wartości nieruchomości w sąsiedztwie zaniedbanych terenów;
- Brak systematycznego dbania o porządek na prywatnych posesjach;
- Niedostosowanie przestrzeni do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych. Zagrożenie dla bezpieczeństwa i samodzielności mieszkańców o ograniczonej mobilności. Bariery architektoniczne – splekania, progi, brak ramp i udogodnień.
- Zagrożenie wykluczeniem komunikacyjnym osób niezmotywowanych (młodzież, osoby ubogie, seniorzy). Izolacja społeczna osób z ograniczoną mobilnością. Trudności w dostępie do edukacji, pracy i usług dla osób niezmotywowanych;
- Zwiększone zatłoczenie dróg i emisję spalin przez rosnącą zależność od samochodów;
- Koncentrację problemów związanych z koniecznością prowadzenia prac remontowych/termomodernizacyjnych na nieruchomościach będących w posiadania Gminy Nieborów;
- Zagrożenie dla środowiska wynikające z dużej ilości bezodpływowych zbiorników ścieków;
- Przeszarzałe budownictwo jednorodzinne – brak izolacji termicznej, niska efektywność energetyczna budynków;
- Pogorszenie estetyki wewnątrz i warunków mieszkaniowych. Spadek wartości nieruchomości z powodu złego stanu technicznego;
- Brak remontów i konserwacji części wspólnych budynków;

- Zagrożenie bezpieczeństwa i estetyki – miejsca dewastacji, wandalizmu. Spadek wartości okolicznych nieruchomości;
- Niewydolną infrastrukturę techniczną – awarie instalacji wodno-kanalizacyjnych, elektrycznych;

3. OBSZAR REWITALIZACJI GMINY NIEBORÓW

Zgodnie z ustawą z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji, przed przystąpieniem do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji, gmina musi wyznaczyć obszar zdegradowany oraz obszar podlegający rewitalizacji (Art. 8). Zgodnie z zapisami Art. 9 ustawy o rewitalizacji obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- 1) gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub
- 2) środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
- 3) przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub
- 4) technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Z podsumowania diagnozy sfery społecznej oraz pogłębionej diagnozy sfery społecznej wynika, iż obszarem Gminy Nieborów znajdującym się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych jest obszar sołectw: Bednary, Bobrowniki, Dzierzgów, Janowice oraz Nieborów. Na obszarze tym odnotowano występowanie następujących zjawisk negatywnych:

- starzenie się społeczeństwa;
- konieczność korzystania z pomocy społecznej ogółem oraz z powodu: ubóstwa, bezrobocia oraz niepełnosprawności;
- bezrobocie;
- przemocy w rodzinie.

Wytyczenie obszaru zdegradowanego

Zgodnie z zapisami Art. 9 ustawy o rewitalizacji obszar zdegradowany to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych

w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z negatywnych zjawisk: gospodarczych lub środowiskowych lub przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych. W poniższej tabeli przedstawiono sołectwa, prezentując liczbę zjawisk negatywnych w sferze społecznej oraz pozostałe negatywne zjawiska występujące w sferach innych niż społeczna, opisane wcześniej w diagnozie, wraz z wynikami analiz wskaźnikowych, dla tychże sołectw, w porównaniu do wartości referencyjnych dla gminy. Wartości wskaźników gorsze od wartości referencyjnych dla gminy oznaczono kolorem pomarańczowym.

Tabela 32 Wytyczenie obszaru zdegradowanego w oparciu o występowanie negatywnych zjawisk – podsumowanie diagnozy

		Zjawiska negatywne			
		zmniejszanie aktywności gospodarczej mieszkańców	koncentracja problemów technicznych związana z występowaniem obiektów zabytkowych wpisanych do GEZ	koncentracja problemów związanych z koniecznością prowadzenia prac remontowych/termomodernizacyjnych na nieruchomościach będących w posiadaniu Gminy Nieborów	zagrożenie dla środowiska wynikające z dużej ilości bezodpływowych zbiorników na ścieki
		Wskaźniki			
Obszar	koncentracja negatywnych zjawisk społecznych	udział liczby wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w stosunku do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2023 r. [%]	udział obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków na danym obszarze w ogólnej liczbie obiektów zabytkowych w Gminie Nieborów [%]	liczba nieruchomości wymagających prowadzenia prac remontowych/termomodernizacyjnych w budynkach będących w posiadaniu Gminy Nieborów [szt.]	liczba bezodpływowych zbiorników na ścieki do liczby mieszkańców ogółem na danym obszarze [szt./os.]
Gmina Nieborów	średnia liczby zjawisk negatywnych niekorzystnych względem wartości referencyjnej dla gminy = 3,05	0,50	8,33	1,89	0,26
Arkadia	2	0,68	26,53	brak	0,20
Bednary	5	0,91	7,14	brak	0,27
Bednary-Kolonia	3	0,00	brak	brak	0,25
Bełchów Osiedle	3	0,55	brak	6	0,26
Bełchów	2	0,52	7,14	brak	0,28
Bobrowniki	5	0,29	1,02	0	0,20
Chyleniec	1	3,45	brak	brak	0,28
Dzierzgów	7	0,76	1,02	brak	0,31
Dzierzgowek	3	0,00	brak	brak	0,29
Janowice	5	0,00	brak	brak	0,23
Julianów	2	0,00	1,02	brak	0,17
Karolew	3	0,00	1,02	brak	0,32
Kompina	2	0,52	16,33	5	0,21
Michałówek	0	0,00	brak	brak	0,27
Mysłaków	2	0,84	brak	brak	0,24
Nieborów	7	0,56	32,65	25	0,28
Patoki	1	0,00	3,06	brak	0,27
Piaski	3	0,00	1,02	brak	0,30
Sypień	2	0,00	2,04	brak	0,29

Źródło: Opracowanie własne

Obszar zdegradowany w Gminie Nieborów, czyli obszar, gdzie stwierdzono koncentrację występowania negatywnych zjawisk społecznych i odnotowano co najmniej jedno zjawisko negatywne w innej sferze niż społeczna, **obejmuje sołectwa: Bednary, Dzierzgów i Nieborów**. W tabeli poniżej przedstawiono wskaźniki dla obszaru zdegradowanego.

Tabela 33 Wytyczenie obszaru zdegradowanego w oparciu o występowanie negatywnych zjawisk – podsumowanie

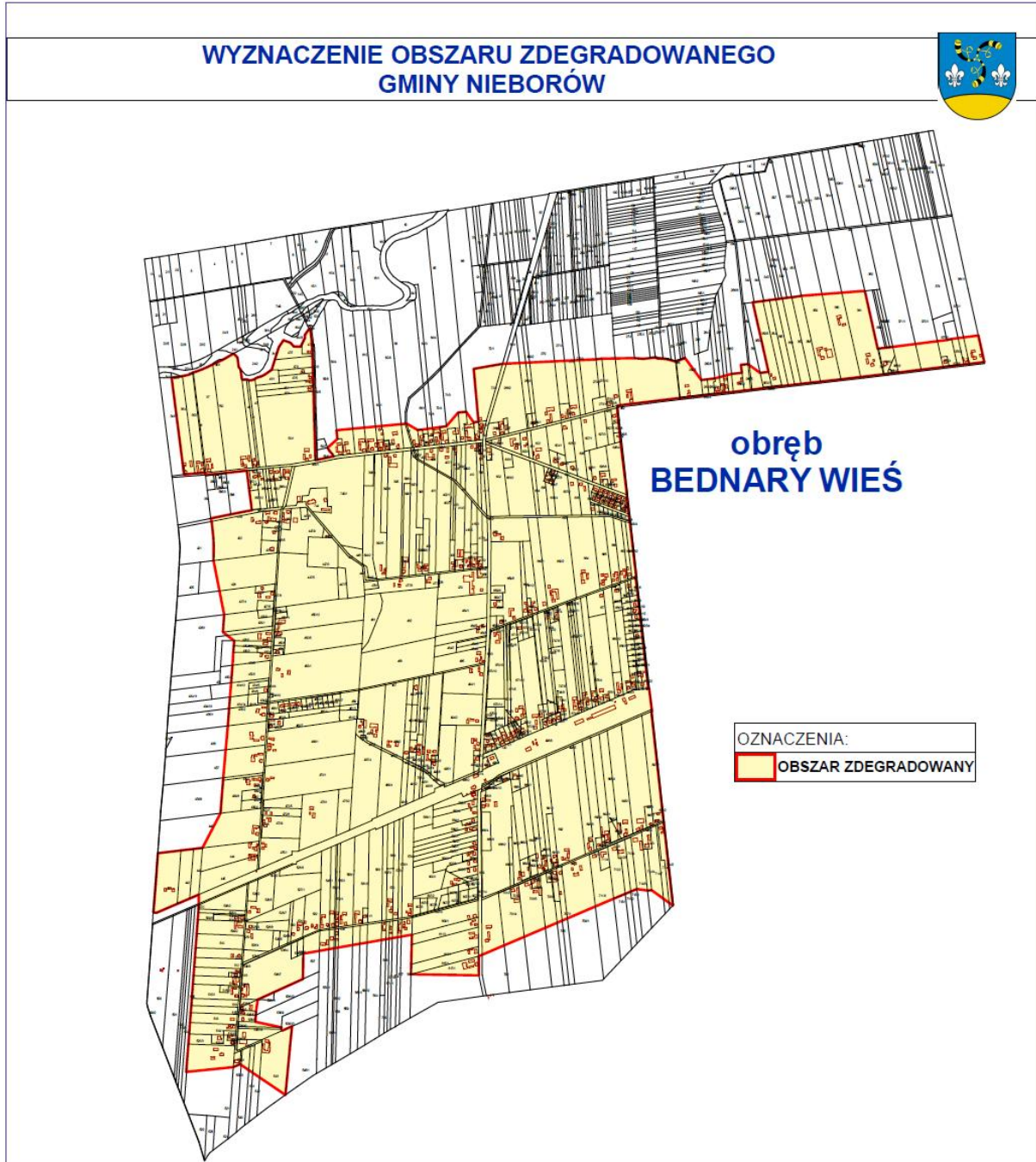
		Zjawiska negatywne			
		zmniejszanie aktywności gospodarczej mieszkańców	koncentracja problemów technicznych związana z występowaniem obiektów zabytkowych wpisanych do GEZ	koncentracja problemów związanych z koniecznością prowadzenia prac remontowych/termomodernizacyjnych na nieruchomościach będących w posiadaniu Gminy Nieborów	zagrożenie dla środowiska wynikające z dużej ilości bezodpływowych zbiorników na ścieki
		Wskaźniki			
Obszar	koncentracja negatywnych zjawisk społecznych	udział liczby wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w stosunku do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2023 r. [%]	udział obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków na danym obszarze w ogólnej liczbie obiektów zabytkowych w Gminie Nieborów [%]	liczba nieruchomości wymagających prowadzenia prac remontowych/termomodernizacyjnych w budynkach będących w posiadaniu Gminy Nieborów [szt.]	liczba bezodpływowych zbiorników na ścieki do liczby mieszkańców ogółem na danym obszarze [szt./os.]
Gmina Nieborów	średnia liczby zjawisk negatywnych niekorzystnych względem wartości referencyjnej dla gminy = 3,05	0,50	8,33	1,89	0,26
Bednary	5	0,91	7,14	0	0,27
Dzierzgów	7	0,76	1,02	0	0,31
Nieborów	7	0,56	32,65	25	0,28

Źródło: Opracowanie własne

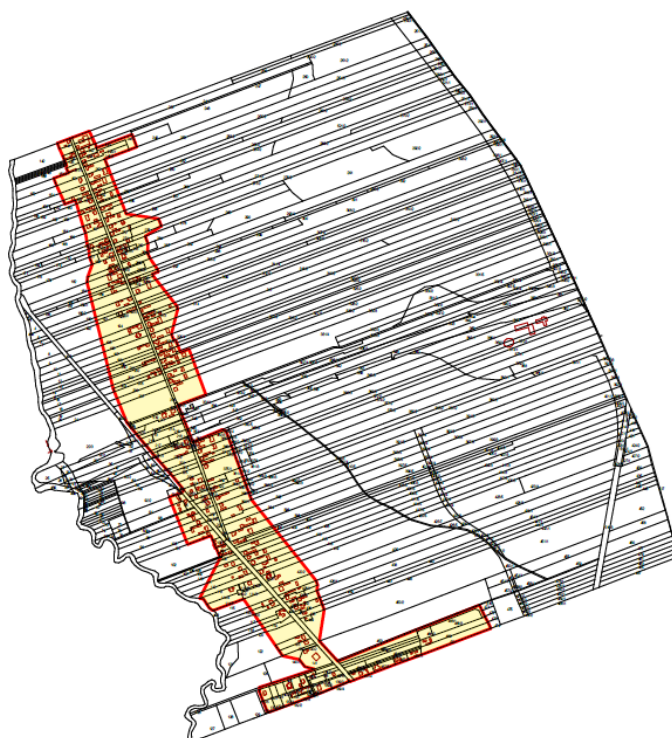
Obszar zdegradowany obejmuje zatem 3 podobszary. Zgodnie z analizą wskaźnikową oraz przeprowadzoną wizją lokalną kumulują się tam problemy: społeczne, gospodarcze, środowiskowe, funkcjonalno-przestrzenne oraz techniczne. Analizę wskaźnikową potwierdza przeprowadzona wizja lokalna i opisane na jej podstawie problemy wskazane w poszczególnych sferach wcześniej w diagnozie.

Na rysunkach poniżej przedstawiono podobszary zdegradowane.

Rysunek 2 Podobszar zdegradowany - Bednary

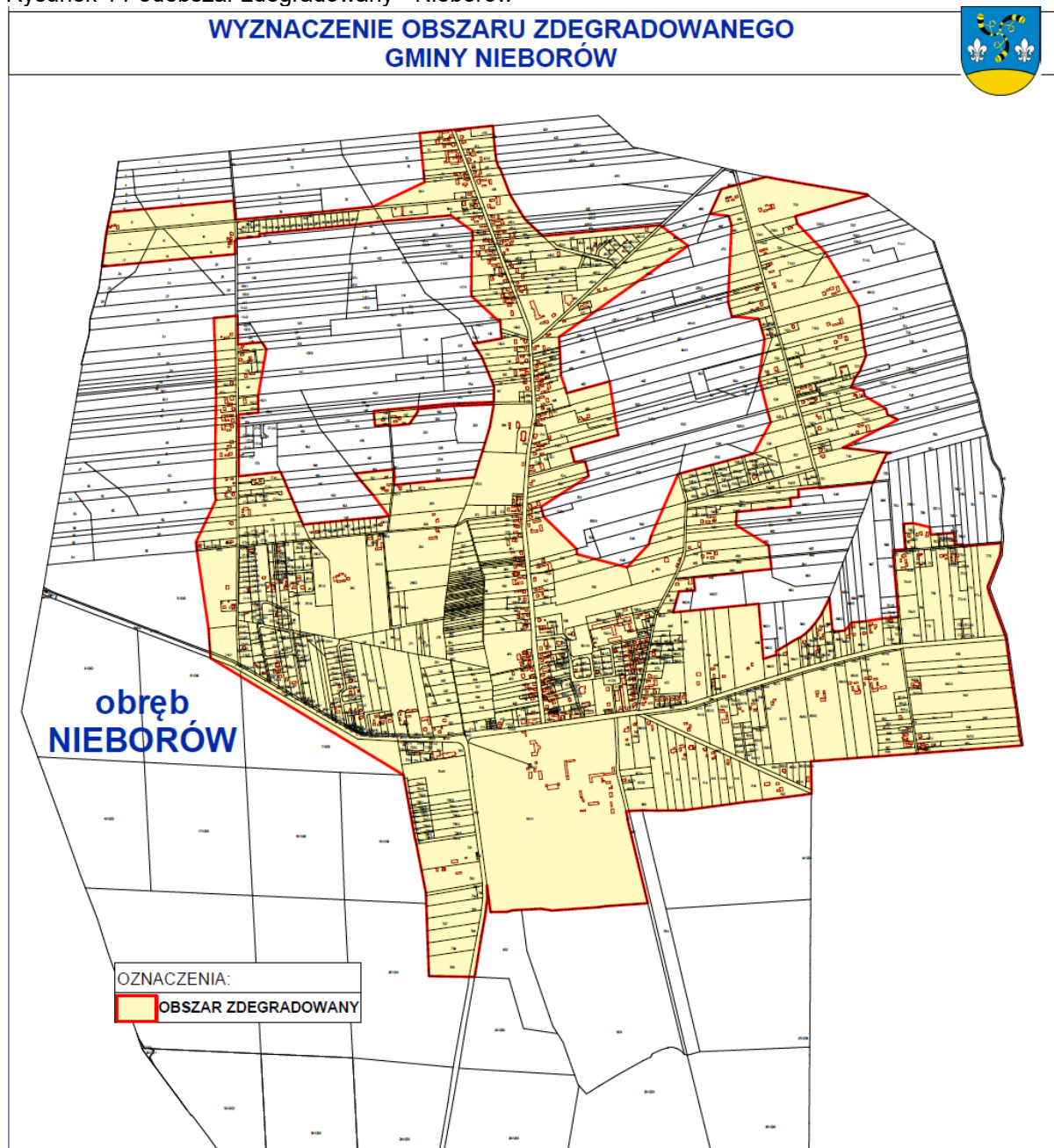

**WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO
GMINY NIEBORÓW**

**obręb
DZIERZGÓW**

OZNACZENIA:
 OBSZAR ZDEGRADOWANY

Granice wytyczonych 3 podobszarów zdegradowanych obejmują tereny zamieszkałe w sołectwach.

Zgodnie z tabelą poniżej:

- maksymalna powierzchnia obszaru zdegradowanego, czyli podobszarów: Bednary, Dzierzgów i Nieborów, wynosi 3178,49 ha i stanowi **30,63%** powierzchni Gminy Nieborów,
- liczba mieszkańców obszaru zdegradowanego, czyli podobszarów: Bednary, Dzierzgów i Nieborów wynosi 2 268 osób i stanowi **24,64%** liczby mieszkańców Gminy Nieborów.

Tabela 34 Powierzchnia oraz liczba ludności w Gminie Nieborów oraz na obszarze zdegradowanym, czyli w podobszarach: Bednary, Dzierzgów i Nieborów

		max. powierzchnia [ha]	liczba ludności
obszar zdegradowany	Podobszar Bednary	802,44	934
	Podobszar Dzierzgów	389,56	420
	Podobszar Nieborów	1986,49	914
Razem obszar zdegradowany		3178,49	2268
Gmina Nieborów		10376,09	9205
udział % obszaru zdegradowanego w stosunku do gminy ogółem		30,63%	24,64%

Źródło: Diagnoza w poprzednich rozdziałach

Mając na uwadze powyższe, na terenie zdegradowanym wyznaczono **obszar rewitalizacji**.

Zgodnie z Art. 10 pkt 1. „Obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację, wyznacza się jako obszar rewitalizacji.”

Zgodnie zaś z Art. 10 pkt 2 ustawy o rewitalizacji „obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic”.

Zgodnie z powyższym nie można uznać całego obszaru zdegradowanego za obszar rewitalizacji – nie zostałyby spełnione przesłanki zawarte w ustawie.

Dlatego, zgodnie z ustawą, **wytyczono obszar rewitalizacji**, stanowiący część obszaru zdegradowanego, **cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk**. Delimitacji posłuży tabela podsumowująca występowanie negatywnych zjawisk.

W tabeli poniżej wpisano liczbę negatywnych zjawisk w sferach innych niż społeczna dla każdego z sołectw z obszaru zdegradowanego. Obliczono średnią i oznaczono wartości od niej wyższe.

Tabela 35 Wytyczenie obszaru rewitalizacji w oparciu o występowanie negatywnych zjawisk

obszar	liczba negatywnych zjawisk społecznych	liczba zjawisk negatywnych w sferach innych niż społeczna
Bednary	5	2
Dzierzgów	7	2
Nieborów	7	4
Obszar zdegradowany		8; średnia = 2,66

Źródło: Opracowanie własne

Obszar rewitalizacji obejmuje zatem granice podobszaru zdegradowanego Nieborów, gdzie stwierdzono występowanie większej od średniej dla gminy liczby zjawisk negatywnych poza sferą społeczną. W sferze społecznej zdiagnozowano tam występowanie 7 zjawisk negatywnych.

Zachowano przewidziane ustawą limity:

Limit dotyczący powierzchni obszaru rewitalizacji:

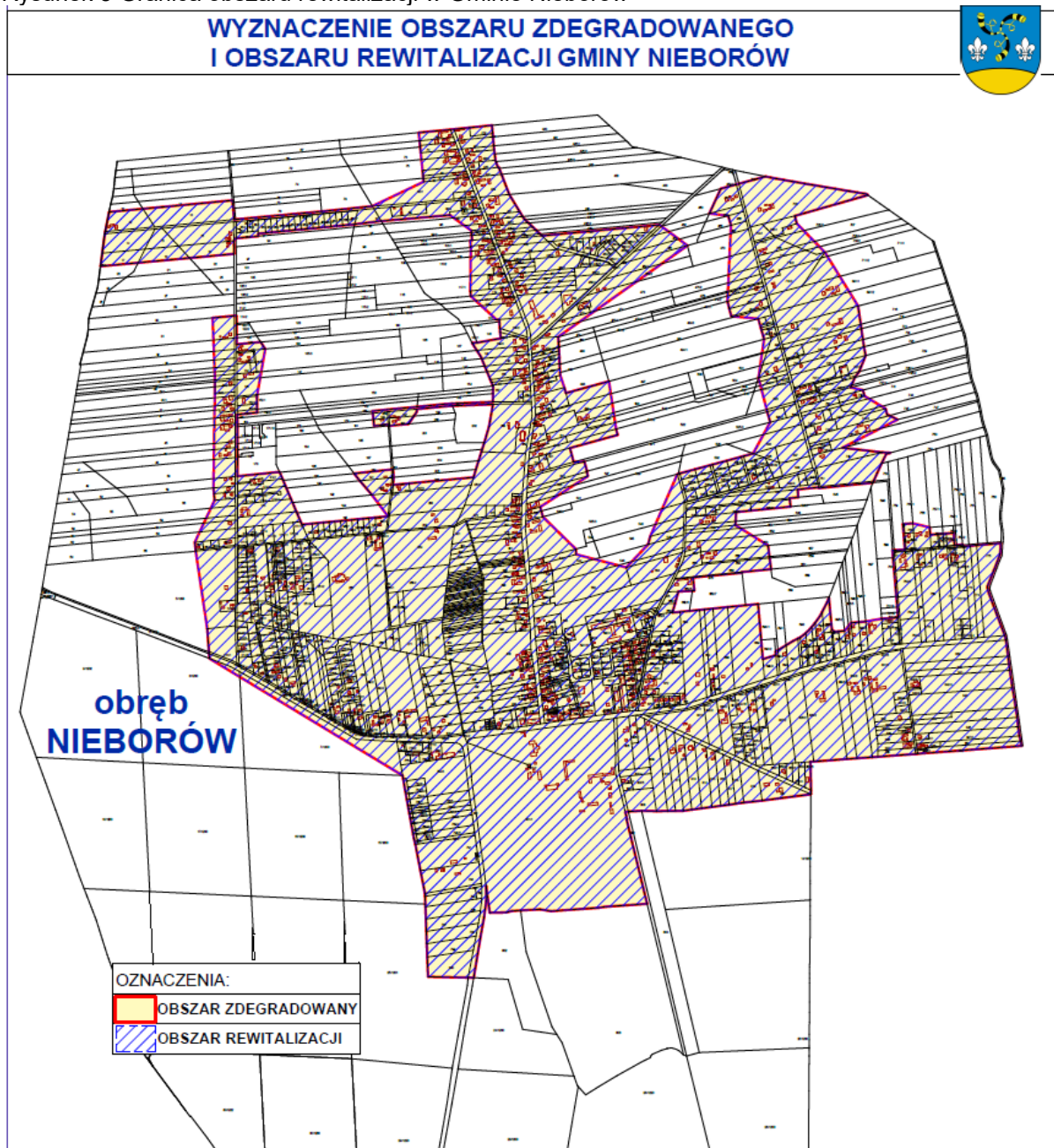
Obszar rewitalizacji zawiera się w granicach sołectwa Nieborów, którego powierzchnia wynosi 1 986,49 ha, co stanowi maksymalnie 19,14% powierzchni Gminy Nieborów. Kryterium dotyczące powierzchni pozostaje zatem spełnione.

Limit dotyczący liczby mieszkańców obszaru rewitalizacji

Podobszar zdegradowany Nieborów zamieszkuje 914 osób, co stanowi 9,93% mieszkańców Gminy Nieborów. Kryterium dotyczące ludności pozostaje zatem spełnione.

Poniżej na rysunku przedstawiono granice obszaru rewitalizacji.

Rysunek 5 Granica obszaru rewitalizacji w Gminie Nieborów

Podsumowując, na obszarze rewitalizacji (sołectwo Nieborów) stwierdzono występowanie następujących zjawisk negatywnych w sferze społecznej (wskazano także wartości referencyjne wskaźników dla gminy):

Tabela 36 Wskaźniki obszaru rewitalizacji dla sfery społecznej w odniesieniu do wskaźników referencyjnych dla Gminy Nieborów

Obszar	zjawiska negatywne							
	starzenie się społeczeństwa		konieczność korzystania z pomocy społecznej			przemoc w rodzinie	bezrobocie	
	wskaźniki							
	udział liczby osób w wieku przedprodukcyjnym w liczbie mieszkańców ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%]	liczba osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%]	udział liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem na danym obszarze w 2023 r.				liczba funkcjonujących Procedur Niebieska Karta w stosunku do liczby ludności ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%]	udział liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze w 2023 r. [%]
ogółem			ubóstwo	bezrobocie	niepełnosprawność			
Gmina Nieborów ³⁶	19,99	20,87	0,65	0,28	0,2	0,2	0,14	2,2
Obszar rewitalizacji – sołectwo Nieborów	19,69	21,77	1,2	0,44	0	0,44	0,22	2,99

Źródło: Opracowanie własne

³⁶ Wartości referencyjne

POGŁĘBIONA DIAGNOZA SFERY SPOŁECZNEJ DLA OBSZARU, NA KTÓRYM ZDIAGNOZOWANO WYSTĘPOWANIE ZJAWISK KRYZYSOWYCH

Liczba mieszkańców obszaru rewitalizacji zmniejszyła się w 2023 r. w porównaniu do roku 2020 o 2,25%, podczas gdy wartość referencyjna dla gminy wyniosła -1,2%.

Tabela 37 Liczba mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz gminy ogółem w latach 2020 - 2023

obszar	2020	2021	2022	2023
Gmina Nieborów	9317	9302	9238	9205
Obszar rewitalizacji – sołectwo Nieborów	935	923	916	914

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nieborów

Analiza struktury wieku ludności wskazuje, iż wartości wskaźników na obszarze rewitalizacji są niekorzystne względem wskaźników referencyjnych dla gminy ogółem w każdej z trzech grup wieku.

Tabela 38 Struktura wieku ludności zamieszkałej obszar rewitalizacji oraz gminę ogółem w 2023 r.

obszar	liczba ludności			
	ogółem	w wieku przedprodukcyjnym	w wieku produkcyjnym	w wieku poprodukcyjnym
Gmina Nieborów	9205	1840	5444	1921
Obszar rewitalizacji – sołectwo Nieborów	914	180	535	199

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nieborów

Tabela 39 Udział % poszczególnych grup wieku na obszarze rewitalizacji oraz w gminie ogółem w 2023 r. [%]

obszar	udział ludności wg grup wieku w liczbie mieszkańców ogółem [%]		
	w wieku przedprodukcyjnym	w wieku produkcyjnym	w wieku poprodukcyjnym
Gmina Nieborów	19,99	59,14	20,87
obszar rewitalizacji – sołectwo Nieborów	19,69	58,83	21,77

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nieborów

Oznacza to, że obszar rewitalizacji objęty jest zjawiskiem starzenia się społeczeństwa. Możliwe skutki, jakie niesie za sobą to zjawisko to w szczególności:

- Problemy na rynku pracy – mniej osób w wieku produkcyjnym oznacza brak rąk do pracy, zwłaszcza w rolnictwie i lokalnych firmach.
- Spadek dochodów gminy – mniejsza liczba podatników powoduje niższe wpływy do budżetu gminy, co ogranicza możliwości inwestycyjne.
- Większe obciążenie systemu opieki zdrowotnej i społecznej – wzrasta zapotrzebowanie na usługi medyczne i opiekę dla seniorów, a gmina może nie mieć wystarczających zasobów, by sprostać temu wyzwaniu.
- Zanikanie społeczności lokalnych – wyludnianie się wsi i brak nowych mieszkańców prowadzą do zamykania szkół, sklepów i innych placówek usługowych.

W diagnozie opisano już problem korzystania mieszkańców z pomocy społecznej. Pomoc społeczna to system wsparcia dla osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, np. z powodu ubóstwa, bezrobocia, choroby czy niepełnosprawności. Korzystanie z niej ma zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki, które mogą wpływać na jednostkę, rodzinę oraz społeczeństwo. Dzięki korzystaniu z pomocy społecznej mieszkańcy obszaru rewitalizacji mogą zaspokoić podstawowe potrzeby (żywność, mieszkanie, opieka zdrowotna). Zmniejsza się skrajne ubóstwo i wykluczenie społeczne. Pomoc społeczna umożliwia dostęp do usług opiekuńczych i rehabilitacyjnych, a dzięki programom socjalnym seniorzy mogą godniej funkcjonować w społeczeństwie. Zasiłki rodzinne, dofinansowanie do posiłków w szkołach czy programy typu „800+” poprawiają warunki życia dzieci i chronią je przed negatywnymi skutkami biedy i wykluczenia społecznego. Z drugiej strony długotrwałe korzystanie z zasiłków może prowadzić do rezygnacji z poszukiwania pracy - niektórzy beneficjenci uzależniają się od świadczeń i przestają podejmować aktywność zawodową. Osoby korzystające

z pomocy społecznej mogą być postrzegane jako „leniwe” lub „niezaradne życiowo”. Może prowadzić to do wykluczenia społecznego i poczucia wstydu. Niektórzy beneficjenci nadużywają systemu, np. pracując „na czarno” i jednocześnie pobierając świadczenia. W skrajnych przypadkach może dochodzić do pokoleniowego przekazywania zależności od pomocy społecznej. Pomoc społeczna odgrywa ważną rolę w redukcji ubóstwa i wspieraniu osób w trudnej sytuacji, ale jej długotrwałe korzystanie może prowadzić do negatywnych skutków, takich jak bierność zawodowa czy uzależnienie od świadczeń. Kluczowe jest więc tworzenie mechanizmów, które nie tylko pomagają finansowo, ale także zachęcają do aktywizacji zawodowej i integracji społecznej szczególnie w obszarze rewitalizacji.

W okresie ostatnich lat można zauważyć spadek liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Jednak w wielu rodzinach występujące problemy są trudne do przezwyciężenia ze względu na utrwalony charakter. Ponadto w wielu rodzinach problemy występują równocześnie.

Rodzina jest najważniejszym środowiskiem życia człowieka, kształtującym osobowość, system wartości, poglądy i styl życia. Ważną rolę w prawidłowo funkcjonującej rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy rodzicami, oparte na miłości i zrozumieniu. W przypadku dezorganizacji, rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, role wewnątrz rodzinne ulegają zaburzeniu, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi. Do kategorii zachowań negatywnych o dużej szkodliwości społecznej bez wątpienia należy zaliczyć przemoc w rodzinie. Stosowanie przemocy przez jednego z członków rodziny destabilizuje funkcjonowanie całej rodziny. Jej skutkiem mogą być nie tylko szkody w sferze zdrowia fizycznego i psychicznego, ale również długotrwałe negatywne konsekwencje dla rozwoju dzieci. Specyfika przemocy domowej jest niejednokrotnie trudna do rozpoznania i trwa wiele lat. Związek emocjonalny ofiary ze sprawcą, brak wiary w możliwość zmiany sytuacji sprawiają, że ofiary nie ujawniają przemocy i trzymają ją w tajemnicy. Ponadto traktowanie przemocy jako prywatnej sprawy rodziny powoduje, że wiele jej przypadków nie wychodzi na jaw.

Ograniczenie zdolności danej osoby do samodzielnej egzystencji stanowi barierę w wypełnianiu ról w środowisku rodzinnym, w miejscu zamieszkania czy pracy. Powodem może być obniżona sprawność ruchowa, intelektualna, psychofizyczna, funkcjonowania w społeczeństwie spowodowana wadami wrodzonymi, przewlekłymi chorobami, przebytymi urazami, a także obniżeniem się sprawności fizycznej i umysłowej wraz ze starzeniem się organizmu. Osoby starsze, chorujące i niepełnosprawne skarżą się na trudny dostęp do lekarzy specjalistów i rehabilitacji, niskie emerytury, samotność, brak wsparcia ze strony rodziny. Ponadto na terenie Gminy Nieborów brak jest infrastruktury wsparcia osób starszych w formie ośrodków zapewniających opiekę całodobową lub pobyt dzienny.

Osoby starsze najczęściej potrzebują usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zleconą przez lekarza pielęgnację oraz zapewnienia kontaktów z otoczeniem. Dla większości osób wymagających usług opiekuńczych – opiekę zapewnia rodzina. Członkowie rodziny, którzy nie podejmują pracy z tytułu sprawowania opieki nad niepełnosprawnymi rodzicami lub dzieckiem pobierają z tego tytułu świadczenia opiekuńcze: świadczenia pielęgnacyjne, zasiłki dla opiekuna, specjalne zasiłki opiekuńcze. Seniorzy rzadko pobierają zasiłki stałe czy zasiłki okresowe z pomocy społecznej, ponieważ zazwyczaj posiadają uprawnienia do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego. W związku z tym ich dochód przekracza kryterium dochodowe określone w ustawie o pomocy społecznej i nie kwalifikują się do w/w zasiłków. Natomiast w grupie długotrwale chorujących oraz niepełnosprawnych beneficjentów GOPS jest sporo osób w wieku aktywności zawodowej, którzy są niezdolni do pracy z powodu wyniszczającego zdrowie trybu życia (alkoholizm). Uzależnienie rozumiane jest jako stan psychiczny i fizyczny, który wynika z interakcji organizmu z substancją psychoaktywną. Charakteryzuje się on zmianami zachowania oraz koniecznością przyjmowania substancji w sposób okresowy bądź ciągły. Uzależnienie należy rozumieć także jako silną i nabytą potrzebę zażywania konkretnych substancji takich jak: alkoholu (alkoholizm), narkotyków (narkomania), leków (lekomania) oraz wykonywania określonych czynności (np. uprawianie hazardu, korzystanie z Internetu, robienie zakupów itp.). Uzależnienie może przynieść negatywne konsekwencje. Utrudnia prawidłowe funkcjonowanie, prowadzi do utraty zdrowia, przestępczości, dysfunkcji w rodzinie oraz wykluczenia społecznego.

Określenie rzeczywistej skali zjawiska uzależnień jest bardzo trudne, ponieważ niejednokrotnie mają one nieuświadomiony charakter i są trudne do zdiagnozowania.

Jak wskazała diagnoza, problemem na obszarze rewitalizacji jest również bezrobocie. Poniżej przedstawiono wskaźniki obrazujące poziom zjawiska, uwzględniając bezrobocie długotrwałe oraz osoby bezrobotne *po 50 roku życia*.

Tabela 40 Bezrobocie na obszarze rewitalizacji w 2023 r.

obszar	udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]		
	ogółem	bezrobotni długotrwałe	bezrobotni po 50 r.ż.
Gmina Nieborów	2,20	1,05	0,68
obszar rewitalizacji – sołectwo Nieborów	2,99	1,31	1,12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nieborów oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Łowiczu

Dane wskazują, że obszar rewitalizacji zmagają się z większymi problemami na rynku pracy niż gmina w ujęciu ogólnym. Analizując dane dotyczące bezrobocia w Gminie Nieborów oraz w jej obszarze rewitalizacji, można zauważyć istotne różnice:

- Wyższe wskaźniki dla obszaru rewitalizacji w porównaniu do wartości referencyjnej dla gminy ogółem we wszystkich trzech przypadkach;
- Wskazuje to na większe problemy z zatrudnieniem w obszarze rewitalizacji, co może być związane z ograniczoną dostępnością miejsc pracy lub trudniejszymi warunkami gospodarczymi. Może się to również wiązać z niską aktywnością zawodową mieszkańców. Dodatkowo starsze osoby mogą mieć trudności w dostosowaniu się do wymagań rynku pracy, co sugeruje potrzebę wsparcia w postaci szkoleń lub programów aktywizujących.

Przeanalizowano również aktywność społeczną mieszkańców. W tym celu skorzystano z analiz dotyczących frekwencji wyborczej w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2024 r. Frekwencja dla Gminy Nieborów ogółem wyniosła 35,52%, przy czym na obszarze rewitalizacji było to 34,75%. Wyniki te świadczą o mniejszym zaangażowaniu mieszkańców obszaru w życie społeczne. Może to wynikać z różnych przyczyn i mieć poważne konsekwencje dla funkcjonowania demokracji. Obywatele mogą nie wierzyć, że ich głos ma realny wpływ na decyzje polityczne. Niska frekwencja często świadczy o rozczarowaniu klasą polityczną i poczuciu, że wybory nie przynoszą rzeczywistych zmian. Ludzie mogą uważać, że niezależnie od tego, kto wygra, ich codzienne życie się nie zmieni, mają poczucie braku kontroli nad decyzjami podejmowanymi przez władze, co skutkuje apatią wyborczą. Część osób nie bierze udziału w wyborach, ponieważ nie interesuje się polityką lub nie ma wystarczającej wiedzy na temat kandydatów i programów wyborczych. Może to świadczyć o braku edukacji obywatelskiej i słabej promocji aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym. Ludzie mogą nie identyfikować się z żadnym z kandydatów i nie widzieć wśród nich osób, które reprezentują ich poglądy. Często w wyborach lokalnych frekwencja jest niższa, gdy mieszkańcy nie czują bezpośredniego związku z decyzjami podejmowanymi na szczeblu samorządowym. Niektórzy wyborcy rezygnują z głosowania jako formę protestu przeciwko polityce rządu, partii politycznych lub systemowi wyborczemu. Brak udziału w wyborach może być biernym sposobem wyrażenia niezadowolenia z aktualnej sytuacji w kraju.

Wskaźniki dla obszaru rewitalizacji poza sferą społeczną przedstawiają się następująco:

Tabela 41 Wskaźniki obszaru rewitalizacji dla pozostałych sfer w odniesieniu do wskaźników referencyjnych dla Gminy Nieborów

obszar	Zjawiska negatywne			
	zmniejszanie aktywności gospodarczej mieszkańców	koncentracja problemów technicznych związana z występowaniem obiektów zabytkowych wpisanych do GEZ	koncentracja problemów związanych z koniecznością prowadzenia prac remontowych/termomodernizacyjnych na nieruchomościach będących w posiadaniu Gminy Nieborów	zagrożenie dla środowiska wynikające z dużej ilości bezodpływowych zbiorników na ścieki
	Wskaźniki			
	udział liczby wyrejstrowanych podmiotów gospodarczych w stosunku do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2023 r. [%]	udział obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków na danym obszarze w ogólnej liczbie obiektów zabytkowych w Gminie Nieborów [%]	liczba nieruchomości wymagających prowadzenia prac remontowych/termomodernizacyjnych w budynkach będących w posiadaniu Gminy Nieborów [szt.]	liczba bezodpływowych zbiorników na ścieki do liczby mieszkańców ogółem na danym obszarze [szt./os.]
Gmina Nieborów ³⁷	0,50	8,33	1,89	0,26
Obszar rewitalizacji – sołectwo Nieborów	0,56	32,65	25	0,28

Źródło: Opracowanie

Obszar rewitalizacji zlokalizowany jest w miejscowości Nieborów, która pełni kluczową rolę jako centrum administracyjne, gospodarcze i kulturalne gminy oraz która ma największe znaczenie dla rozwoju lokalnego, co czyni ją naturalnym punktem odniesienia dla całego regionu. To właśnie w Nieborowie koncentrują się największe problemy gospodarcze, które mają wpływ na całą strukturę funkcjonowania gminy. W centrum tym obserwuje się systematyczny spadek liczby małych, rodzinnych przedsiębiorstw, które przez długie lata stanowiły podstawę lokalnej gospodarki. Utrata tych firm, spowodowana m.in. dominacją sieci handlowych, rozwojem e-handlu oraz zmieniającymi się preferencjami konsumentów, skutkuje odpływem lokalnych środków finansowych i ogranicza możliwość reinwestycji w rozwój infrastruktury oraz usług publicznych.

Równocześnie, sektor rolniczy, będący tradycyjnym filarem gospodarczym gminy, także ulega stopniowemu zanikowi. Małe gospodarstwa, zmagające się z niską innowacyjnością i ograniczonym dostępem do nowoczesnych technologii, nie są w stanie sprostać rosnącym wymaganiom rynku, co prowadzi do obniżenia dochodów rolników i dalszej dezintegracji lokalnej struktury ekonomicznej. Problem ten jest szczególnie widoczny w Nieborowie, gdzie historycznie rolnictwo odgrywało ważną rolę, ale dziś traci na znaczeniu na rzecz innych sektorów.

Dodatkowym czynnikiem, który pogłębia problemy gospodarcze obszaru rewitalizacji, jest odpływ młodych, wykształconych mieszkańców, którzy decydują się szukać lepszych perspektyw zawodowych poza granicami gminy. Ten drenaż kapitału ludzkiego nie tylko osłabia potencjał innowacyjny regionu, ale również zmniejsza bazę konsumencką, co wpływa negatywnie na lokalne sklepy i usługi. W efekcie, gmina traci nie tylko środki finansowe, ale także cenny kapitał intelektualny, który mógłby być motorem rozwoju nowych inicjatyw gospodarczych.

Niezwykle istotny jest także problem bierności części społeczeństwa, szczególnie wśród osób powyżej 50. roku życia, które często wykazują niechęć do zakładania własnych firm. Długotrwałe bezrobocie i brak inicjatywy przedsiębiorczej w tej grupie wiekowej powodują, że potencjał lokalny pozostaje niewykorzystany, a brak nowych inwestycji i projektów gospodarczych dodatkowo pogłębia stagnację

³⁷ Wartości referencyjne

ekonomiczną Nieborowa. Taki stan rzeczy prowadzi do utrwalenia negatywnych trendów, które hamują rozwój nie tylko samego centrum, ale całej gminy.

W świetle powyższych problemów, obszar rewitalizacji wymaga pilnej interwencji w ramach programu rewitalizacji. Skoncentrowane działania w tej lokalizacji mają potencjał, by nie tylko przywrócić dynamikę gospodarczą poprzez wsparcie dla małych przedsiębiorstw, modernizację infrastruktury oraz stymulowanie innowacyjnych inicjatyw, ale także zatrzymać odpływ kapitału ludzkiego i finansowego. Inwestycje skierowane na rewitalizację centrum pozwolą na odnowienie przestrzeni publicznych, rozwój oferty kulturalnej i edukacyjnej, a także stworzenie przyjaznego środowiska dla przedsiębiorczości. Efekt kaskadowy takich działań może przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców nie tylko w Nieborowie, ale i w pozostałych częściach gminy, co w długofalowej perspektywie wpłynie na wzrost konkurencyjności regionu oraz stabilizację jego sytuacji gospodarczej.

Podsumowując, miejscowość Nieborów, będąc sercem gminy, koncentruje największe wyzwania gospodarcze, które wymagają natychmiastowej reakcji. Włączenie tej lokalizacji do programu rewitalizacji jest kluczowe dla odwrócenia negatywnych trendów i stworzenia fundamentów pod przyszły, zrównoważony rozwój całego regionu.

Obszar rewitalizacji w Nieborowie, będącym centralnym punktem gminy, wyróżnia się szeregiem problemów środowiskowych. W Nieborowie obserwuje się nasilające zanieczyszczenie powietrza, wynikające głównie z powszechnego stosowania tradycyjnych paliw do ogrzewania domów, takich jak węgiel, ekogroszek oraz inne frakcje paliwowe. Emisja szkodliwych substancji, takich jak pyły zawieszane, tlenki siarki i azotu, w połączeniu z ubóstwem energetycznym, skutkuje pogorszeniem jakości powietrza, co negatywnie wpływa na zdrowie mieszkańców i stan lokalnego ekosystemu. Tradycyjne systemy grzewcze, które często nie są poddawane modernizacji, generują wysokie koszty ogrzewania, ograniczając możliwości finansowe mieszkańców na inwestycje w termomodernizację, co z kolei utrwala cykl zanieczyszczenia i degradacji środowiska.

Kolejnym poważnym problemem jest niekontrolowane gospodarowanie odpadami, które w Nieborowie przybiera formę chaotycznie ulokowanych składowisk, przechowywanych na podwórkach czy zakopywanych w ziemi. Takie praktyki prowadzą do skażenia gleby oraz wód gruntowych, a także negatywnie wpływają na estetykę i wizerunek miejscowości. Zanieczyszczone tereny przyciągają szkodniki i stwarzają zagrożenia epidemiologiczne, co dodatkowo obniża jakość życia mieszkańców i zniechęca potencjalnych inwestorów oraz turystów.

Zmiany klimatyczne, które obserwujemy na całym świecie, mają również swoje odzwierciedlenie w Nieborowie. Wraz z rosnącymi temperaturami i nieregularnymi opadami, tradycyjna roślinność ulega degradacji, a w jej miejsce pojawiają się gatunki mniej rodzime, często inwazyjne, które zaburzają naturalną równowagę ekosystemu. Utrata rodzimych gatunków roślin wpływa na spadek bioróżnorodności, co ma daleko idące konsekwencje dla funkcjonowania całego systemu przyrodniczego, w tym dla populacji owadów, pełniących kluczową rolę w procesach zapylania i utrzymaniu żyzności gleby.

Warto również podkreślić, że jednym z najcenniejszych elementów dziedzictwa Nieborowa jest park pałacowy, który jednak wymaga pilnej interwencji w celu ochrony drzew oraz zachowania bioróżnorodności. Systematyczna pielęgnacja zieleni, ochrona siedlisk owadów oraz ograniczenie stosowania szkodliwych środków chemicznych są niezbędne, aby utrzymać wysoką wartość przyrodniczą i estetyczną tego obszaru. W kontekście zmian klimatycznych i rosnącej degradacji środowiska, działania te nabierają szczególnego znaczenia, gdyż mają bezpośredni wpływ na stabilność ekosystemu i atrakcyjność turystyczną parku, który stanowi jeden z kluczowych elementów potencjału społecznego i gospodarczego gminy.

Uwzględniając powyższe problemy – potrzebna jest modernizacja systemów grzewczych, termomodernizacja budynków, rozwój odnawialnych źródeł energii oraz efektywne gospodarowanie odpadami, co przyczyni się do poprawy jakości powietrza i ochrony lokalnych zasobów naturalnych. Dodatkowo, inwestycje w ochronę i rozwój terenów zielonych, w tym w park pałacowy, stworzą

fundament pod dalszy rozwój turystyki i poprawę estetyki miejscowości, co wpłynie pozytywnie na zdrowie mieszkańców i wizerunek regionu. Skierowanie działań na rozwiązanie problemów środowiskowych, umożliwi również wdrożenie programów edukacyjnych, które podniosą świadomość ekologiczną społeczeństwa i zaangażują mieszkańców w działania na rzecz ochrony środowiska. Tylko poprzez zintegrowane podejście, łączące modernizację infrastruktury, ochronę przyrody oraz rozwój technologii odnawialnych źródeł energii, możliwe będzie odwrócenie negatywnych trendów i stworzenie trwałego fundamentu dla zrównoważonego rozwoju lokalnego.

Wszystkie te problemy skupione w obszarze rewitalizacji, wskazują na konieczność podjęcia pilnych działań, które pozwolą na odwrócenie negatywnych trendów. Dzięki nim możliwa będzie zarówno poprawa jakości życia mieszkańców, ale również przyciągnięcie inwestorów, rozwój turystyki oraz budowa pozytywnego wizerunku gminy na przyszłość.

3.1. Analiza potrzeb i potencjałów obszaru rewitalizacji

Analiza potrzeb – potrzeby rewitalizacyjne:

Rewitalizacja Gminy Nieborów wymaga kompleksowego podejścia, które uwzględni potrzeby społeczno-gospodarcze, infrastrukturalne oraz środowiskowe. Poniżej przedstawiono najważniejsze potrzeby rewitalizacyjne, które powinny zostać uwzględnione w planie rewitalizacji gminy:

- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i negatywnym trendom demograficznym;
- Wzmacnianie aktywności obywatelskiej, kulturalnej i międzypokoleniowej;
- Budowanie partnerstwa z mieszkańcami w procesach przemian przestrzennych. Uatrakcyjnienie i usprawnienie przestrzeni wspólnych;
- Stymulowanie lokalnej przedsiębiorczości i rynku pracy;
- Unowocześnienie zasobów mieszkaniowych i obiektów użyteczności publicznej;
- Rozbudowa i modernizacja kluczowej infrastruktury technicznej;
- Zwiększenie dbałości o ekosystem i gospodarkę zasobami naturalnymi;

Potencjał obszaru rewitalizacji

Sołectwo Nieborów, pełniące rolę siedziby gminy, charakteryzuje się znaczącym potencjałem, który może stać się podstawą skutecznej rewitalizacji i rozwoju społeczno-gospodarczego. Niezwykle istotnym atutem miejscowości jest jej dziedzictwo historyczno-kulturowe, którego symbolem pozostaje barokowy pałac wzniesiony według projektu Tylmana z Gameren oraz otaczający go Zespół pałacowo-ogrodowy w Nieborowie, stanowiący jeden z najważniejszych przykładów architektury i sztuki ogrodowej w Polsce. Pałac, będący obecnie oddziałem Muzeum Narodowego w Warszawie, wraz z Ogrodem sentymentalno-romantycznym w Arkadii, przyciąga corocznie tysiące turystów z kraju i z zagranicy, co dowodzi jego znaczenia jako generatora ruchu turystycznego i potencjalnego motoru rozwoju lokalnej gospodarki. Dziedzictwo kulturowe, bogata historia związana z kardynałem Michałem Stefanem Radziejowskim oraz rodziną Ogińskich i Radziwiłłów, a także zachowane w miejscowości tradycje i lokalna tożsamość stanowią silną podstawę budowania marki Nieborowa jako miejsca wyjątkowego, łączącego dziedzictwo z nowoczesnymi funkcjami społecznymi i kulturalnymi. Wskazany obszar włączono do obszaru zdegradowanego a następnie obszaru rewitalizacji ze względu na planowaną realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych w jego bezpośrednim sąsiedztwie, co wpłynie pozytywnie na wzmocnienie potencjału pomnika historii. Poprzez uporządkowanie estetyki i funkcjonalności przyległych terenów, przedsięwzięcie w istotny sposób wzmacnia potencjał kulturowy tego zabytkowego

kompleksu. Nowoczesna, a zarazem spójna z otoczeniem infrastruktura, tworzy godną oprawę dla obiektu o znaczeniu ponadregionalnym, przyczyniając się do budowy zintegrowanego i atrakcyjnego wizerunku całego obszaru rewitalizacji.

Obok dziedzictwa kulturowego, sołectwo posiada również potencjał wynikający z korzystnego położenia geograficznego i dostępności komunikacyjnej. Bliskość autostrady A2, a także nieduża odległość od Łowicza, Łodzi i Warszawy, sprawiają, że Nieborów jest dogodnie skomunikowany z dużymi ośrodkami miejskimi, co zwiększa jego atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną. Położenie w dolinie rzeki Bzury, w otoczeniu terenów zielonych Bolimowskiego Parku Krajobrazowego, stwarza dodatkowe walory przyrodnicze i rekreacyjne, które mogą być wykorzystane do rozwoju funkcji wypoczynkowych, sportowych i edukacyjnych. Potencjał środowiskowy podkreślają także liczne szlaki turystyczne i możliwości organizowania aktywnych form wypoczynku, takich jak spływy kajakowe, wycieczki rowerowe czy spacer po historycznych założeniach parkowych.

Na płaszczyźnie społecznej Nieborów wyróżnia się obecnością instytucji publicznych i kulturalnych, w tym placówek oświatowych, instytucji kultury i obiektów sportowych, które stanowią fundament dla rozwoju aktywności społecznej mieszkańców. Istnieją tu grupy społeczne i lokalne organizacje, które mogą odegrać kluczową rolę w animowaniu działań rewitalizacyjnych i budowaniu więzi międzypokoleniowych. Silnym zasobem jest także przywiązanie mieszkańców do miejsca oraz ich gotowość do udziału w przedsięwzięciach służących poprawie jakości życia. Dzięki temu proces rewitalizacji może opierać się na zaangażowaniu społecznym, integracji i współpracy różnych środowisk, co zwiększa jego trwałość i skuteczność.

Na szczególną uwagę zasługuje także potencjał gospodarczy związany z ruchem turystycznym, który – odpowiednio wsparty działaniami rewitalizacyjnymi – może generować nowe miejsca pracy i sprzyjać rozwojowi lokalnych przedsiębiorstw, zwłaszcza w sektorze usługowym, gastronomicznym, noclegowym i rękodzielniczym. Możliwość tworzenia produktów turystycznych opartych na unikalnych zasobach kulturowych i przyrodniczych sprzyja aktywizacji gospodarczej, a zarazem podnosi prestiż i rozpoznawalność miejscowości.

Potencjał obszaru rewitalizacji w Nieborowie wynika przede wszystkim z unikalnego dziedzictwa historyczno-kulturowego, atrakcyjnego położenia geograficznego, walorów środowiskowych oraz aktywności społecznej mieszkańców. Te zasoby, w połączeniu z planowanymi działaniami inwestycyjnymi i społecznymi, mogą przyczynić się do trwałej poprawy jakości życia lokalnej społeczności, wzrostu atrakcyjności turystycznej i gospodarczej miejscowości oraz wzmocnienia jej roli jako ważnego ośrodka kultury i turystyki w regionie.

4. POWIĄZANIE GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI WOJEWÓDZTWA I GMINY

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Nieborów jest zgodny z innymi dokumentami strategicznymi na szczeblu lokalnym. Oto krótki opis komplementarności:

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego oraz Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Łodzi

Program wpisuje się w wizję Planu o brzmieniu: „REGION SPÓJNY TERYTORIALNIE I WIZERUNKOWO, KREATYWNY I KONKURENCYJNY W SKALI KRAJU I EUROPY, O NAJLEPSZEJ DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ, WYRÓŻNIAJĄCY SIĘ ATRAKCYJNOŚCIĄ INWESTYCYJNĄ I WYSOKĄ JAKOŚCIĄ ŻYCIA.”

W Planie zapisano również: „(...) Przyjęto, że podniesienie poziomu cywilizacyjnego obszarów wiejskich będzie realizowane poprzez wzmocnienie potencjałów rozwojowych ośrodków gminnych, poprawę dostępu do usług publicznych, poprawę jakości kapitału ludzkiego i społecznego, ograniczenie skali ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz zapewnienie dobrej dostępności komunikacyjnej i infrastrukturalnej. W rozwoju obszarów wiejskich kluczową rolę odgrywać będzie ochrona środowiska przyrodniczego i przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym i antropogenicznym.” W przytoczonym fragmencie podkreślono aspekty szczególnie ważne dla realizacji niniejszego GPR. Widoczne jest ogromne powiązanie pomiędzy zapisami dokumentów.

Poniżej przedstawiono kierunki działań i działania, w które szczególnie wpisuje się GPR:

Tabela 42 Kierunki działań i działania zawarte w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego oraz Planie Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Łodzi*, w które szczególnie wpisuje się GPR

Kierunek działań	działanie
OSADNICTWO	
CEL SZCZEGÓŁOWY I. REGION SPÓJNY, O ZRÓWNOWAŻONYM SYSTEMIE OSADNICZYM	
I.5. Rozwój miast o znaczeniu lokalnym i wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich	I.5.1. wzrost zasięgu oddziaływania przestrzennego miast o znaczeniu lokalnym, w tym m.in.: rozwój terenów rekreacyjnych i sportowych, z uwzględnieniem potrzeb różnych grup wiekowych ludności we wszystkich miastach o znaczeniu lokalnym oraz w gminach wiejskich.
TRANSPORT	
CEL SZCZEGÓŁOWY II. REGION O WYSOKIEJ JAKOŚCI I DOSTĘPNOŚCI INFRASTRUKTURY TRANSPORTOWEJ	
II.1. Rozwój systemu powiązań drogowych zewnętrznych i wewnętrznych	II.1.5 budowa, przebudowa lub rozbudowa wybranych dróg lokalnych (powiatowych, gminnych)
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	
CEL SZCZEGÓŁOWY IV. REGION O WYSOKIEJ JAKOŚCI ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	
IV.3. Poprawa jakości powietrza,	IV.3.1. wdrażanie uchwały antysmogowej oraz programów ochrony powietrza dla stref, w których notuje się przekroczenia poziomu dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń
IV.5. Zachowanie i wzrost różnorodności biologicznej,	IV.5.1. ochronę, wzbogacanie lub odtwarzanie różnorodności biologicznej
IV.7. Przeciwdziałanie zagrożeniom	IV.7.6. przeciwdziałanie skutkom i adaptacja do zmian klimatu
DZIEDZICTWO KULTUROWE	
CEL SZCZEGÓŁOWY V. REGION O DOBRZE ZACHOWANYM DZIEDZICTWIE KULTUROWYM	
V.1. Zachowanie materialnych zasobów dziedzictwa kulturowego	V.1.6. poprawę stanu zachowania i właściwe wykorzystanie dziedzictwa kulturowego regionu
V.2. Zachowanie niematerialnych zasobów dziedzictwa kulturowego	V.2.3. kreowanie sieci ośrodków historycznych o randze europejskiej, krajowej, regionalnej i lokalnej
TURYSTYKA I REKREACJA	
CEL SZCZEGÓŁOWY VI. REGION O WYSOKIEJ ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ	
VI.1. Rozwój różnorodnych form turystyki w obszarach i ośrodkach recepcji turystycznej	VI.1.1. wzmacnianie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej
VI.3 Budowanie rozpoznawalnej marki turystyczne	VI.3.1. kształtowanie wizerunkowych produktów turystycznych
KRAJOBRAZ I ŁAD PRZESTRZENNY	
CEL SZCZEGÓŁOWY VII. REGION O KRAJOBRAZIE WYSOKIEJ JAKOŚCI	
VII.2. Ochrona i wzmacnianie walorów krajobrazu kulturowego	VII.2.1. poprawę jakości przestrzeni publicznych, szczególnie w otoczeniu obiektów zabytkowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Łodzi*

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (SRWŁ 2030)

GPR jest spójny z wizją Strategii o brzmieniu: *HARMONIJNIE ROZWIJAJĄCE SIĘ WOJEWÓDZTWO W CENTRUM POLSKI, PRZYJAZNE RODZINOM, MIESZKAŃCOM MIAST I OBSZARÓW WIEJSKICH. REGION, W KTÓRYM NOWOCZESNA GOSPODARKA IDZIE W PARZE Z OCHRONĄ WALORÓW KULTUROWYCH I PRZYRODNICZYCH.*

Poniżej przedstawiono cele strategiczne, cele operacyjne oraz kierunki działań, w które szczególnie wpisuje się GPR:

Tabela 43 Cele strategiczne, cele operacyjne oraz kierunki działań zawarte w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (SRWŁ 2030)*, w które szczególnie wpisuje się GPR

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Kierunek działań
NOWOCZESNA I KONKURENCYJNA GOSPODARKA	1.2. Podnoszenie jakości kapitału ludzkiego	1.2.2 Upowszechnienie kształcenia zawodowego i ustawicznego 1.2.3 Aktywizacja osób nieaktywnych zawodowo, w tym bezrobotnych 1.2.4. Rozwój kompetencji kluczowych
OBYWATELSKIE SPOŁECZEŃSTWO RÓWNYCH SZANS	2.1. Rozwój kapitału społecznego	2.1.1. Budowa zaufania społecznego, rozwijanie postaw społecznych i obywatelskich, promowanie wartości rodzinnych 2.1.2. Zwiększenie uczestnictwa w kulturze i rozwój usług kultury 2.1.3. Rozwój sektora sportu, turystyki i rekreacji 2.1.4. Wzmacnianie tożsamości regionalnej i lokalnej
	2.2. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców	2.2.1. Podniesienie świadomości prozdrowotnej i wzmocnienie działań profilaktycznych
	2.3. Ograniczenie skali ubóstwa i wykluczenia społecznego	2.3.1. Wsparcie dla rodzin i osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem 2.3.2. Rozwój placówek i usług świadczonych w środowisku lokalnym (deinstytucjonalizacja usług) 2.3.3. Rozwój ekonomii społecznej i solidarnej
ATRAKCYJNA I DOSTĘPNA PRZESTRZEŃ	3.1. Adaptacja do zmian klimatu i poprawa jakości zasobów środowiska	3.1.1. Poprawa jakości powietrza
	3.2. Ochrona i kształtowanie krajobrazu	3.2.1. Ochrona wartości i kształtowanie dziedzictwa kulturowego 3.2.2. Ochrona i wykorzystanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych 3.2.3. Rewaloryzowanie, poszerzanie i wzbogacanie przestrzeni o atrakcyjnie zaaranżowane tereny zieleni
	3.3. Zwiększenie dostępności transportowej	3.3.1. Zwiększenie dostępności drogowej województwa
Cel horyzontalny		Kierunek działań
Efektywnie i odpowiedzialnie zarządzane województwo		a. Podnoszenie wiedzy i umiejętności z zakresu planowania i zarządzania rozwojem pracowników administracji samorządowej wszystkich szczebli
		b. Upowszechnienie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w zarządzaniu rozwojem
		d. Prowadzenie zintegrowanej i terytorialnie ukierunkowanej polityki zrównoważonego rozwoju przestrzennego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (SRWŁ 2030)*

Strategia Rozwoju Gminy Nieborów na lata 2021 - 2027

Strategia Rozwoju Gminy Nieborów na lata 2021 – 2027 zawiera następujące cele:

Tabela 44 Cele strategiczne oraz cele operacyjne w *Strategii Rozwoju Gminy Nieborów na lata 2021 - 2027*, w które wpisuje się GPR

Cele Strategiczne	Cel 1	Cel 2	Cel 3
	Tworzenie warunków dla rozwoju gospodarczego Gminy Nieborów	Poprawa jakości środowiska naturalnego, adaptacja do zmian klimatu oraz kształtowanie ładu przestrzennego Gminy Nieborów	Wzmacnianie kapitału społecznego Gminy Nieborów
Cele Operacyjne	1.1 Tworzenie warunków na rzecz dalszego rozwoju oraz budowy infrastruktury turystycznej	2.1 Poprawa jakości powietrza	3.1 Poprawa edukacji oraz stwarzanie warunków do rozwoju osobistego
	1.2 Tworzenie warunków dla rozwoju gospodarczego poprzez zwiększenie dostępności i funkcjonalności infrastruktury komunikacyjnej	2.2 Zapobieganie zanieczyszczeniu wód, gleb oraz ekosystemów	3.2 Zwiększenie dostępności infrastruktury kultury, sportu i rekreacji dla wszystkich grup społecznych
	1.3 Wsparcie przedsiębiorców, rolników i stwarzanie warunków do powstawania nowych miejsc pracy	2.3 Przeciwdziałanie skutkom suszy i powodzi	3.3 Gospodarne i efektywne zarządzanie gminą
	1.4 Zachowanie ładu przestrzennego i estetyki Gminy Nieborów, wzmacnianie istniejących i wspieranie nowych funkcji		

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne planowane do realizacji w Gminie Nieborów w istotny sposób przyczyniają się do osiągania celów strategicznych i operacyjnych zawartych w Strategii Rozwoju Gminy Nieborów. Dzięki ich kompleksowemu charakterowi – obejmującemu zarówno działania infrastrukturalne, społeczne, jak i środowiskowe – wspierają zrównoważony rozwój gminy na wielu poziomach.

Rewitalizacja obejmie przestrzenie publiczne, co zwiększa ich atrakcyjność dla mieszkańców i turystów, wspierając rozwój lokalnej turystyki. Poprawa dostępności transportowej i jakości dróg lokalnych w ramach projektów rewitalizacyjnych usprawnia komunikację i sprzyja rozwojowi gospodarczemu. Rewitalizacja obejmie zagospodarowanie zdegradowanych przestrzeni, co przyczynia się do poprawy estetyki gminy oraz przywracania funkcjonalności terenom zaniedbanym.

Tworzenie warunków dla edukacji umożliwi prowadzenie zajęć dla dzieci, młodzieży i dorosłych, sprzyjając rozwojowi kompetencji mieszkańców. Projekty rewitalizacyjne zawierają komponenty związane z rozwojem infrastruktury dostępnej dla różnych grup społecznych. W ramach rewitalizacji wdrażane są narzędzia partycypacyjne (np. Komitet Rewitalizacji), które zwiększają zaangażowanie mieszkańców w procesy decyzyjne i wspierają transparentność oraz jakość zarządzania.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne nie tylko przeciwdziałają skutkom degradacji społecznej, gospodarczej i przestrzenno-funkcjonalnej, ale też aktywnie wspierają realizację celów rozwojowych Gminy Nieborów, zwiększając jej konkurencyjność, spójność społeczną oraz atrakcyjność inwestycyjną i mieszkaniową.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Nieborów na lata 2024-2030

Wizja Strategii została sformułowana w następujący sposób:

Nieborów – gmina dążąca do zapewnienia bezpieczeństwa i wysokiego standardu życia mieszkańców, dostosowana do bieżących potrzeb społecznych.

Misję Gminy Nieborów, wobec przedstawionej wizji, a także dotychczas prowadzonych działań, przedstawiono następująco:

Nieborów – gmina bezpieczna i otwarta dla mieszkańców, która:

- *zapewnia profesjonalną pomoc społeczną, efektywnie rozwiązuje problemy społeczne oraz bytowe mieszkańców, wspiera osoby potrzebujące pomocy i sprzyja ich rozwojowi;*
- *prowadzi aktywną i efektywną politykę prozdrowotną, zwłaszcza dla seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami (a także ich opiekunów);*
- *umożliwia i sprzyja integracji społeczności lokalnej, ze szczególnym uwzględnieniem integracji międzypokoleniowej.*

Cel główny Strategii to:

Nieborów – Gmina bezpieczna, kreująca warunki do pełnego wspierania mieszkańców, poprzez realizację bieżących potrzeb społecznych.

Cele Strategiczne:

- I Rozwój systemu wsparcia rodziny ze szczególnym uwzględnieniem rodzin dysfunkcyjnych.*
- II Aktywizacja i integracja osób/grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, ze szczególnym uwzględnieniem polityki senioralnej oraz osób z niepełnosprawnościami.*
- III Efektywna polityka prozdrowotna, zwłaszcza w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom.*

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne zaplanowane do realizacji w Gminie Nieborów są ściśle powiązane z wizją, misją oraz celami strategicznymi zawartymi w Strategii i stanowią praktyczne narzędzie do ich osiągnięcia. Wdrażane projekty odpowiadają na konkretne potrzeby społeczne i wzmacniają fundamenty lokalnej wspólnoty poprzez:

- modernizację przestrzeni publicznych, co zwiększa poczucie bezpieczeństwa i komfort użytkownika;
- poprawę stanu infrastruktury technicznej i społecznej;
- tworzenie miejsc wspólnych sprzyjających integracji społecznej i aktywności lokalnej;
- zapewnienie dostępu do usług i inicjatyw wspierających rozwój osobisty i zawodowy.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne obejmują działania wspierające osoby zagrożone wykluczeniem, a także inwestycje w infrastrukturę. Rewitalizacja wspiera rozwój lokalnych inicjatyw zdrowotnych i profilaktycznych, a także tworzenie przyjaznych przestrzeni do aktywności fizycznej i rekreacji dla osób starszych i z niepełnosprawnościami. W ramach projektów rewitalizacyjnych przewidziano działania integrujące mieszkańców, co sprzyja budowaniu więzi społecznych, w tym międzypokoleniowych.

Realizacja projektów rewitalizacyjnych tworzy kompleksowe warunki do wsparcia mieszkańców w różnych aspektach życia. Poprawa infrastruktury oraz wdrażanie projektów społecznych wzmacniają poczucie stabilności i realnego wsparcia w lokalnej społeczności:

- Programy społeczne i edukacyjne w ramach rewitalizacji wspierają rodziny w trudnej sytuacji życiowej.
- Projekty rewitalizacyjne obejmują organizację czasu dla wszystkich grup społecznych, wiekowych oraz budowanie dostępnych przestrzeni publicznych.

- Planowane działania wspierają włączenie tych grup w życie lokalnej społeczności.
- W ramach inwestycji możliwe jest tworzenie przestrzeni do alternatywnych form spędzania wolnego czasu, co stanowi istotny element przeciwdziałania uzależnieniom wśród dzieci, młodzieży i dorosłych.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Jak zapisano w Studium: „Obszarami inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym na terenie Gminy Nieborów są wg Studium:

- tereny dróg gminnych i dróg wewnętrznych proponowanych do zaliczenia jako drogi publiczne, na których realizowane będą podstawowe zadania w zakresie budowy i utrzymania nawierzchni jezdni i chodników oraz sieci infrastruktury technicznej i ścieżki rowerowe,
- tereny istniejących szkół podstawowych, domów ludowych, strażnic ochotniczych straży pożarnych, boisk sportowych i siedziby administracji gminnej,
- tereny urządzeń infrastruktury technicznej w tym ujęć wody i oczyszczalni ścieków oraz tereny cmentarzy.”

Ponad to: „Uwarunkowania rozwoju pozwalają na określenie potrzeb i jednocześnie możliwości rozwojowych gminy. Wnioskami z analizy potrzeb i możliwości rozwojowych są przyjęte cele strategiczne rozwoju i generalna misja jaką będzie pełnić gmina.

Misja rozwoju gminy.

"Kształtowanie gminy jako dynamicznie rozwijającego się, wielofunkcyjnego i zintegrowanego z regionem i miastem Łowicz, obszarem ziemskim:

- dbającego o wzrost poziomu życia mieszkańców,
 - chroniącego wartości historyczne i przyrodnicze,
 - tworzącego sprzyjające warunki dla rozwoju przedsiębiorczości,
 - tworzącego sprzyjające warunki dla rozwoju rekreacji niedzielnej i pobytowej,
 - wspierającego rozwój szkolnictwa, kultury oraz sportu,
 - otwartego na inwestorów".

Powyższe główne cele przekładają się na cele szczegółowe obejmujące wszystkie ważniejsze sfery życia gminy.

Cele ekonomiczne obejmują:

- rozwój lokalnego rynku pracy,
- rozwój nowych małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych,
- rozwój usług o znaczeniu lokalnym,
- restrukturyzację rolnictwa.

Cele społeczne obejmują:

- zapewnienie dogodnych warunków zamieszkania,
- zapewnienie stanu wyposażenia w usługi zaspokajające potrzeby lokalne,
- zapewnienie sprawnej obsługi komunikacyjnej,
- zapewnienie wyposażenia w infrastrukturę techniczną.

Cele przyrodnicze obejmują:

- zahamowanie procesów degradacji środowiska,
- zachowanie istniejących wartości środowiska,
- ochronę zasobów będących podstawą rozwoju,
- poprawę zdrowotnych warunków życia mieszkańców,
- zachowanie wartości krajobrazowych, krajoznawczych i rekreacyjnych,

- ochronę i optymalną eksploatację złóż kopalin.

Cele kulturowe obejmują:

- zachowanie tożsamości kulturowej obszaru,
- zachowanie otwartych przestrzeni o wybitnych walorach krajobrazu przyrodniczo – kulturowego,
- wpisanie na listę pomników historii, zespołu pałacowo-parkowego w Nieborowie i parku w Arkadii wraz z łączącymi je alejami.

Cele przestrzenne obejmują:

- uporządkowanie struktury zabudowy gminy,
- wyeliminowanie konfliktów wynikających z różnych sposobów użytkowania terenów.

Podstawowym zadaniem Samorządu jest zabezpieczenie interesów publicznych społeczności, którą reprezentuje. Duża część tych działań jest osadzona w gospodarce przestrzennej, należą do nich:

- zapewnienie terenów dla inwestycji, w tym inwestycji publicznych,
- budowa systemów transportu i infrastruktury technicznej oraz obiektów infrastruktury społecznej,
- ochrona wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych,
- restrukturyzacja użytkowania terenów i ich zagospodarowanie,
- likwidacja terenów zdegradowanych.”

Gminny Program Rewitalizacji realizuje zatem wprost założenia Studium mówiące o likwidacji terenów zdegradowanych. Zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne pozwolą na realizację wszystkich przedstawionych wyżej celów, ze względu na wielopłaszczyznowe podejście do rewitalizacji obszaru wymagającego wsparcia. Zaplanowano przedsięwzięcia dotyczące zabytków, infrastruktury technicznej (m.in. drogowej, w tym ciągów pieszo-rowerowych) oraz projekty społeczne, które będą mieć wpływ zarówno na społeczeństwo jak i gospodarkę, infrastrukturę oraz przestrzeń (w wymiarze kulturowym i środowiskowym).

5. WIZJA STANU OBSZARU PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI

Po zakończeniu procesu rewitalizacji sołectwo Nieborów stanie się nowoczesnym, dynamicznie rozwijającym się ośrodkiem o silnej tożsamości kulturowej i społecznej, który w pełni wykorzystuje swoje zasoby historyczne, przyrodnicze i gospodarcze. Przestrzeń, która dotychczas wymagała interwencji i uporządkowania, zostanie przekształcona w obszar przyjazny mieszkańcom, turystom i inwestorom, stanowiąc atrakcyjne centrum życia społecznego, kulturalnego i gospodarczego gminy.

Dzięki poprawie infrastruktury turystycznej oraz stworzeniu warunków do organizacji wydarzeń artystycznych, kulturalnych i edukacyjnych, Nieborów stanie się ważnym punktem na mapie turystyki krajowej i międzynarodowej. Wzmocnienie powiązań komunikacyjnych i estetyczne uporządkowanie przestrzeni publicznych sprawią, że turyści będą postrzegać miejscowość nie tylko jako cel krótkiej wizyty, lecz także jako miejsce, w którym warto spędzić więcej czasu i skorzystać z szerokiej oferty usług lokalnych.

Przestrzeń miejscowości zostanie dostosowana do potrzeb współczesnych mieszkańców poprzez rewitalizację zdegradowanych terenów i budynków oraz stworzenie atrakcyjnych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych. Ulice, place i skwery zyskają nową jakość – zostaną wyposażone w małą architekturę, zieleni, oświetlenie energooszczędne oraz elementy zwiększające bezpieczeństwo. W efekcie przestrzeń publiczna stanie się miejscem spotkań, integracji i rekreacji, a jej uporządkowana

i estetyczna forma będzie budowała poczucie dumy mieszkańców i wzmacniała ich przywiązanie do miejsca.

Społeczność lokalna po procesie rewitalizacji będzie bardziej zintegrowana i aktywna. Zwiększenie dostępności do oferty kulturalnej, edukacyjnej i sportowej, a także stworzenie nowych przestrzeni dla działalności organizacji pozarządowych, grup mieszkańców i inicjatyw oddolnych, wzmocni więzi społeczne i poczucie wspólnoty. Zniwelowane zostaną bariery społeczne, a mieszkańcy, zwłaszcza osoby starsze, młodzież oraz grupy zagrożone wykluczeniem, będą miały zapewnione lepsze warunki do aktywnego uczestnictwa w życiu lokalnym. Działania rewitalizacyjne stworzą szansę na rozwój kapitału społecznego, pobudzenie aktywności obywatelskiej i kształtowanie postaw prospołecznych.

Proces rewitalizacji przyniesie również korzyści w sferze gospodarczej. Wzmocnienie potencjału turystycznego miejscowości oraz uporządkowanie przestrzeni stworzą warunki do rozwoju małej przedsiębiorczości, szczególnie w branży gastronomicznej, noclegowej, rękodzielniczej i usługowej. Nowe miejsca pracy oraz możliwości prowadzenia działalności gospodarczej wpłyną na zwiększenie dochodów mieszkańców, a jednocześnie przyczynią się do podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej Nieborowa. Przestrzeń po rewitalizacji stanie się przyjazna przedsiębiorcom i sprzyjająca innowacyjnym formom aktywności gospodarczej opartym na wykorzystaniu lokalnych zasobów.

Istotnym elementem wizji jest również ochrona środowiska naturalnego i zrównoważone gospodarowanie przestrzenią. Po zakończeniu procesu rewitalizacji miejscowość będzie dysponować uporządkowaną infrastrukturą wodno-kanalizacyjną, nowoczesnymi i energooszczędnymi rozwiązaniami w zakresie oświetlenia oraz transportu, a także terenami zielonymi pełniącymi funkcję rekreacyjną i ekologiczną. Wzrośnie świadomość mieszkańców w zakresie ochrony środowiska i racjonalnego korzystania z zasobów naturalnych, co znajdzie odzwierciedlenie w codziennym życiu społeczności lokalnej.

Obszar rewitalizacji po zakończeniu działań zostanie w pełni dostosowany do potrzeb osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami, co pozwoli im na aktywne uczestniczenie w życiu społecznym i kulturalnym miejscowości. Nowa infrastruktura będzie projektowana zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego i standardami dostępności, dzięki czemu przestrzenie publiczne, budynki użyteczności publicznej, miejsca rekreacji i obiekty kulturalne staną się bezpieczne, funkcjonalne i komfortowe dla wszystkich użytkowników, niezależnie od ich wieku czy stanu zdrowia. Likwidacja barier architektonicznych, zastosowanie udogodnień technicznych oraz wprowadzenie rozwiązań zwiększających dostępność komunikacyjną i informacyjną sprawi, że osoby o szczególnych potrzebach będą mogły swobodnie korzystać z całej oferty rewitalizowanej przestrzeni.

Równolegle rozwinięta zostanie dedykowana oferta kulturalna i edukacyjna, skierowana właśnie do seniorów i osób z niepełnosprawnościami. Powstaną programy aktywizujące, warsztaty artystyczne, zajęcia edukacyjne oraz wydarzenia integracyjne, które pozwolą tym grupom na rozwój osobisty, spędzanie czasu w gronie innych mieszkańców oraz budowanie poczucia przynależności do wspólnoty lokalnej. Dzięki rewitalizacji Nieborów stanie się miejscem włączającym, otwartym i przyjaznym, gdzie każdy, niezależnie od wieku i ograniczeń zdrowotnych, będzie miał możliwość korzystania z przestrzeni, oferty i potencjału, jakie daje miejscowość.

Ważnym elementem wizji obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji jest także stworzenie nowoczesnego i innowacyjnego zaplecza edukacyjnego, odpowiadającego na potrzeby dzieci i młodzieży w zmieniającym się świecie. Przedszkole i szkoła w Nieborowie zostaną wyposażone w infrastrukturę oraz narzędzia wspierające kreatywność, pracę zespołową i rozwój kompetencji przyszłości. Sale dydaktyczne będą nowoczesne, jasne i funkcjonalne. Wprowadzone zostaną metody projektowe, które pozwolą uczniom łączyć wiedzę z różnych dziedzin w ramach jednego zadania, co rozwinię w nich umiejętność krytycznego myślenia i innowacyjnego podejścia do wyzwań.

Szczególne znaczenie będzie miało wdrożenie nowoczesnych technologii cyfrowych, w tym rozwiązań opartych na sztucznej inteligencji. Dzięki nim uczniowie zyskają dostęp do spersonalizowanych programów edukacyjnych, które pozwolą im uczyć się w tempie dostosowanym do ich możliwości

i zainteresowań. W praktyce oznacza to wykorzystanie platform edukacyjnych wspieranych przez AI, które analizują postępy ucznia i proponują mu indywidualne ścieżki rozwoju, a także interaktywne materiały dydaktyczne i gry edukacyjne, które w przystępny sposób rozwijają umiejętności analityczne i cyfrowe. Dzięki takim narzędziom dzieci będą mogły nie tylko zdobywać wiedzę, lecz także uczyć się, jak korzystać z technologii odpowiedzialnie i twórczo.

Uczniowie będą mogli rozwijać swoje zainteresowania w dziedzinie robotyki, programowania, ekologii czy nauk przyrodniczych. Wprowadzone zostaną także nowoczesne narzędzia wspierające rozwój kompetencji językowych, np. interaktywne systemy do nauki języków obcych czy wirtualne laboratoria językowe.

Ogromne znaczenie będzie miało także położenie nacisku na edukację prospołeczną i ekologiczną. Dzieci i młodzież będą angażowane w projekty lokalne, np. związane z ochroną środowiska, kulturą czy historią miejscowości, co pozwoli im lepiej rozumieć otaczającą rzeczywistość i budować więź z lokalną społecznością. Rozwijane będą programy zdrowotne i sportowe, w tym zajęcia ruchowe w nowoczesnych strefach rekreacyjnych i boiskach powstałych w ramach rewitalizacji, które pozwolą na harmonijny rozwój psychofizyczny.

Wizja zakłada również ścisłą współpracę placówek oświatowych z instytucjami kultury oraz z rodzicami, tak aby proces edukacyjny miał charakter otwarty, interdyscyplinarny i spójny. Powstanie szeroka oferta zajęć pozalekcyjnych i kół zainteresowań – od zajęć artystycznych i teatralnych, przez warsztaty z nowych technologii, aż po programy rozwoju umiejętności miękkich, takich jak komunikacja, mediacja czy współpraca w grupie. W ten sposób szkoła i przedszkole w Nieborowie staną się nowoczesnymi centrami edukacji i wychowania, które przygotowują młode pokolenie nie tylko do dalszej nauki, lecz także do życia w dynamicznie zmieniającym się społeczeństwie.

Po przeprowadzeniu rewitalizacji obszar Nieborowa stanie się miejscem, w którym dzieci i młodzież zyskają dostęp do najwyższej jakości edukacji opartej na nowoczesnych technologiach, pracy zespołowej i rozwoju kreatywności. Dzięki temu będą mogły w pełni wykorzystać swój potencjał i rozwijać umiejętności kluczowe w XXI wieku, a miejscowość zyska wizerunek nowoczesnego, otwartego i przyjaznego środowiska, które stawia na przyszłość młodego pokolenia

Wizja Nieborowa po rewitalizacji zakłada, że będzie to miejscowość harmonijnie łącząca przeszłość z przyszłością. Historyczne dziedzictwo zostanie zachowane i wyeksponowane, a jednocześnie powstaną nowe funkcje społeczne, gospodarcze i kulturalne odpowiadające współczesnym potrzebom mieszkańców i przyjezdnych. Miejscowość stanie się przestrzenią atrakcyjną, bezpieczną, dostępną i otwartą, w której każdy mieszkaniec znajdzie miejsce dla siebie i będzie mógł uczestniczyć w procesie dalszego rozwoju. Nieborów po rewitalizacji będzie wizytówką gminy, symbolem jej bogatej historii, a jednocześnie przykładem nowoczesnego podejścia do odnowy przestrzeni i społeczności lokalnych.

6. CELE REWITALIZACJI I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Działania rewitalizacyjne na terenie Gminy Nieborów będą realizowane w oparciu o jasno sprecyzowane cele, które zostały opracowane z uwzględnieniem lokalnej specyfiki oraz realnych potrzeb mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją. Założenia te bazują na wynikach wcześniejszej analizy problemów i skupiają się przede wszystkim na przeciwdziałaniu zidentyfikowanym niekorzystnym zjawiskom. Przyjęte cele są spójne z obowiązującymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy oraz wpisują się w długofalową wizję rozwoju tego obszaru po zakończeniu procesu rewitalizacji.

Poniżej przedstawiono zestawienie celów oraz odpowiadających im kierunków działań.

Cel 1.

Wzmacnianie zaangażowania społecznego mieszkańców

Kierunki działań / Cele szczegółowe:

- 1.1 Inicjowanie działań sprzyjających integracji społecznej i aktywności obywatelskiej.
- 1.2 Kształtowanie i umacnianie więzi z miejscem zamieszkania oraz lokalną wspólnotą.
- 1.3 Ograniczanie zjawisk marginalizacji i wspieranie grup narażonych na społeczne wykluczenie.
- 1.4 Rozwijanie kompetencji zawodowych i wspieranie aktywizacji na rynku pracy.
- 1.5 Wspieranie rozwoju mikroprzedsiębiorczości i lokalnych inicjatyw gospodarczych.
- 1.6 Upowszechnianie dostępu do kultury i tworzenie warunków do uczestnictwa w życiu kulturalnym.
- 1.7 Wzmacnianie potencjału trzeciego sektora i inicjatyw oddolnych.
- 1.8 Ograniczanie negatywnych zjawisk społecznych i promowanie postaw prospołecznych.

Celem nadrzędnym działań rewitalizacyjnych jest budowanie silnej, aktywnej i odpowiedzialnej społeczności lokalnej poprzez szeroko zakrojone działania integrujące mieszkańców oraz wzmacniające ich zaangażowanie w życie wspólnoty. Fundamentem tych działań jest przekonanie, że to właśnie ludzie — ich relacje, aktywność i poczucie przynależności — są kluczowym czynnikiem sukcesu procesu rewitalizacji. Zintegrowana społeczność staje się nie tylko odbiorcą przemian, ale również ich uczestnikiem i współtwórcą.

Istotnym elementem jest rozwój tożsamości lokalnej, budowanie więzi z miejscem zamieszkania oraz stwarzanie przestrzeni do wspólnego działania. Inicjatywy społeczne mają sprzyjać większemu uczestnictwu mieszkańców w życiu lokalnym oraz podnosić ich świadomość obywatelską. Działania te są ukierunkowane na przeciwdziałanie izolacji społecznej, ograniczenie zjawisk wykluczenia oraz wsparcie osób zagrożonych marginalizacją, w tym seniorów, osób z niepełnosprawnościami, osób bezrobotnych czy młodzieży w trudnej sytuacji.

Kluczowym komponentem celu jest także wsparcie rozwoju zawodowego i przedsiębiorczości – poprzez organizację szkoleń, doradztwa zawodowego oraz inicjatyw aktywizujących osoby biernie zawodowo. Promowanie mikroprzedsiębiorczości i lokalnych inicjatyw gospodarczych pozwoli nie tylko na pobudzenie aktywności ekonomicznej, ale także na trwałe wzmocnienie potencjału społeczno-gospodarczego obszaru rewitalizacji.

Niezwykle ważnym aspektem pozostaje również rozwój oferty kulturalnej – dostępnej, różnorodnej i uwzględniającej potrzeby różnych grup mieszkańców. Kultura stanowi narzędzie integracji, edukacji oraz budowania tożsamości i wspólnych wartości. W tym kontekście szczególnego znaczenia nabiera rola organizacji pozarządowych i inicjatyw oddolnych, które powinny być aktywnie wspierane poprzez granty, współpracę partnerską oraz udostępnianie przestrzeni do działania.

Uzupełnieniem tych działań będą programy profilaktyczne i edukacyjne skierowane na ograniczanie patologii społecznych, wzmacnianie pozytywnych postaw oraz promowanie odpowiedzialności, solidarności i zaangażowania. Tylko takie kompleksowe podejście pozwoli zbudować trwałą kapitał społeczny i zapewnić mieszkańcom realny wpływ na kierunki rozwoju ich najbliższego otoczenia.

Cel 2.

Kształtowanie warunków sprzyjających wysokiej jakości życia mieszkańców obszarów objętych rewitalizacją

Kierunki działań / Cele szczegółowe:

- 2.1 Rozwój przestrzeni służących rekreacji, wypoczynkowi i integracji społecznej.
- 2.2 Podejmowanie działań na rzecz poprawy czystości powietrza i ograniczenia emisji zanieczyszczeń.
- 2.3 Rozbudowa i dostosowanie infrastruktury technicznej z uwzględnieniem potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami, jako element aktywizacji społecznej i ekonomicznej.
- 2.4 Zwiększanie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców poprzez poprawę infrastruktury.
- 2.5 Wzmacnianie działań na rzecz ochrony środowiska naturalnego i podnoszenia jego jakości.
- 2.6 Wdrażanie rozwiązań łagodzących skutki zmian klimatycznych i wzmacniających odporność lokalnej infrastruktury.

Celem działań rewitalizacyjnych w ramach drugiego obszaru jest stworzenie warunków sprzyjających wysokiej jakości życia mieszkańców. W tym kontekście priorytetem jest rozwój dostępnych i estetycznych przestrzeni służących rekreacji, wypoczynkowi i integracji społecznej, które pozytywnie wpływają na dobrostan i więzi sąsiedzkie. Takie miejsca stają się przestrzenią aktywności międzypokoleniowej i wspólnego spędzania czasu, co przekłada się na wzrost zaangażowania mieszkańców w życie lokalnej społeczności.

Równolegle podejmowane będą działania zmierzające do poprawy jakości powietrza, w tym ograniczania emisji zanieczyszczeń, które mają bezpośredni wpływ na zdrowie mieszkańców. Kluczowe będzie również wspieranie właścicieli budynków w modernizacji nieruchomości, ze szczególnym uwzględnieniem rozwiązań ograniczających tzw. niską emisję. Dzięki temu możliwe będzie nie tylko zmniejszenie negatywnego wpływu na środowisko, ale również obniżenie kosztów eksploatacyjnych dla mieszkańców.

Istotnym aspektem będzie rozbudowa i dostosowanie infrastruktury technicznej do potrzeb wszystkich grup społecznych, w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami. Tego rodzaju inwestycje nie tylko poprawią komfort codziennego życia, ale również stworzą warunki do aktywizacji społecznej i zawodowej. Podjęte działania zwiększą dostępność przestrzeni publicznej i wzmocnią poczucie sprawczości wśród mieszkańców.

Równie ważna będzie poprawa bezpieczeństwa na obszarach objętych rewitalizacją. Inwestycje w oświetlenie, uporządkowanie przestrzeni oraz eliminację zaniedbanych i niebezpiecznych miejsc pozwolą ograniczyć ryzyko dewastacji, aktów wandalizmu i przestępczości. W rezultacie mieszkańcy będą mogli czuć się pewniej w swoim najbliższym otoczeniu, co przełoży się na ich jakość życia.

Dodatkowo podejmowane będą działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego, w tym poprawy stanu zieleni, czystości terenów publicznych oraz gospodarowania zasobami w sposób zrównoważony. W dłuższej perspektywie, celem jest wdrażanie rozwiązań adaptacyjnych wobec zmian klimatu, takich jak zrównoważone systemy odwodnienia, retencja wody czy zazielenianie przestrzeni. Dzięki takim działaniom infrastruktura lokalna stanie się bardziej odporna na ekstremalne zjawiska pogodowe, a środowisko – lepiej chronione dla przyszłych pokoleń.

Cel 3.

Udoskonalenie układu przestrzennego i funkcjonalnego obszaru rewitalizacji jako impulsu dla rozwoju społecznego, gospodarczego i turystycznego

Kierunki działań / Cele szczegółowe:

- 3.1 Rewitalizacja przestrzeni publicznych w celu pobudzenia lokalnej aktywności społeczno-gospodarczej oraz wzrostu atrakcyjności turystycznej.
- 3.2 Wzmacnianie efektywności energetycznej.
- 3.3 Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego regionu jako czynnika wspierającego rozwój turystyki i lokalnej gospodarki.
- 3.4 Zwiększenie estetyki, funkcjonalności i dostępności przestrzeni w celu integracji społecznej i aktywizacji ekonomicznej mieszkańców.

Celem trzecim działań rewitalizacyjnych jest usprawnienie struktury przestrzenno-funkcjonalnej obszaru objętego rewitalizacją w taki sposób, aby pobudzić rozwój społeczny, gospodarczy i turystyczny. Kluczowe znaczenie ma modernizacja i ożywienie przestrzeni publicznych – placów, ulic, skwerów i terenów rekreacyjnych – które mają stać się miejscami spotkań, aktywności lokalnej oraz atrakcyjnymi punktami dla odwiedzających. Dzięki takim zmianom przestrzeń zyska nowe funkcje, sprzyjające integracji mieszkańców i napędzaniu lokalnej przedsiębiorczości.

Istotnym elementem będzie także poprawa efektywności energetycznej budynków. Modernizacja budynków oraz poprawa standardu technicznego tych obiektów przełożą się na wyższą jakość świadczonych usług i większą dostępność dla mieszkańców. Inwestycje te mają również pozytywny wpływ na efektywność energetyczną i koszty utrzymania infrastruktury publicznej.

Równolegle prowadzone będą działania służące zachowaniu i wypromowaniu lokalnego dziedzictwa kulturowego, które stanowi ważny atut Nieborowa. Obiekty zabytkowe, tradycyjna architektura i układy przestrzenne mogą zostać ponownie wkomponowane w tkankę współczesnego życia społecznego i gospodarczego. Ich właściwe wykorzystanie stanie się nie tylko wyrazem troski o tożsamość miejsca, ale też motorem dla rozwoju turystyki i usług.

Uzupełnieniem tych działań będzie poprawa estetyki, funkcjonalności oraz dostępności przestrzeni wspólnej – poprzez remonty, niwelację barier architektonicznych, nowe elementy małej architektury i zieleń. Ulepszona przestrzeń publiczna zwiększy komfort życia, sprzyjać będzie aktywności społecznej oraz stworzy przyjazne otoczenie dla inwestycji i lokalnych inicjatyw. W rezultacie rewitalizacja przestrzeni stanie się realnym narzędziem integracji społecznej i pobudzania rozwoju lokalnej gospodarki.

Potrzeby rewitalizacyjne, cele rewitalizacji, kierunki działania – komplementarność problemowa

Poniżej przedstawiono potrzeby rewitalizacyjne, odpowiadające im cele i kierunki działania.

potrzeba rewitalizacyjna	cel rewitalizacji	kierunek działania
Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i negatywnym trendom demograficznym	Cel 1. Wzmacnianie zaangażowania społecznego mieszkańców	1.1 Inicjowanie działań sprzyjających integracji społecznej i aktywności obywatelskiej. 1.2 Kształtowanie i umacnianie więzi z miejscem zamieszkania oraz lokalną wspólnotą. 1.3 Ograniczanie zjawisk marginalizacji i wspieranie grup narażonych na społeczne wykluczenie. 1.4 Rozwijanie kompetencji zawodowych i wspieranie aktywizacji na rynku pracy. 1.5 Wspieranie rozwoju mikroprzedsiębiorczości i lokalnych inicjatyw gospodarczych. 1.6 Upowszechnianie dostępu do kultury i tworzenie warunków do uczestnictwa w życiu kulturalnym. 1.7 Wzmacnianie potencjału trzeciego sektora i inicjatyw oddolnych. 1.8 Ograniczanie negatywnych zjawisk społecznych i promowanie postaw prospołecznych.
	Cel 2. Kształtowanie warunków sprzyjających wysokiej jakości życia mieszkańców obszarów objętych rewitalizacją	2.1 Rozwój przestrzeni służących rekreacji, wypoczynkowi i integracji społecznej. 2.3 Rozbudowa i dostosowanie infrastruktury technicznej z uwzględnieniem potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami, jako element aktywizacji społecznej i ekonomicznej. 2.4 Zwiększanie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców poprzez poprawę infrastruktury.
	Cel 3. Udoskonalenie układu przestrzennego i funkcjonalnego obszaru rewitalizacji jako impulsu dla rozwoju społecznego, gospodarczego i turystycznego	3.1 Rewitalizacja przestrzeni publicznych w celu pobudzenia lokalnej aktywności społeczno-gospodarczej oraz wzrostu atrakcyjności turystycznej. 3.2 Wzmacnianie efektywności energetycznej 3.4 Zwiększenie estetyki, funkcjonalności i dostępności przestrzeni w celu integracji społecznej i aktywizacji ekonomicznej mieszkańców.

potrzeba rewitalizacyjna	cel rewitalizacji	kierunek działania
Wzmacnianie aktywności obywatelskiej, kulturalnej i międzypokoleniowej	Cel 1. Wzmacnianie zaangażowania społecznego mieszkańców	1.1 Inicjowanie działań sprzyjających integracji społecznej i aktywności obywatelskiej. 1.2 Kształtowanie i umacnianie więzi z miejscem zamieszkania oraz lokalną wspólnotą. 1.6 Upowszechnianie dostępu do kultury i tworzenie warunków do uczestnictwa w życiu kulturalnym. 1.7 Wzmacnianie potencjału trzeciego sektora i inicjatyw oddolnych. 1.8 Ograniczanie negatywnych zjawisk społecznych i promowanie postaw prospołecznych.
	Cel 2. Kształtowanie warunków sprzyjających wysokiej jakości życia mieszkańców obszarów objętych rewitalizacją	2.1 Rozwój przestrzeni służących rekreacji, wypoczynkowi i integracji społecznej. 2.3 Rozbudowa i dostosowanie infrastruktury technicznej z uwzględnieniem potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami, jako element aktywizacji społecznej i ekonomicznej. 2.4 Zwiększanie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców poprzez poprawę infrastruktury. 2.5 Wzmacnianie działań na rzecz ochrony środowiska naturalnego i podnoszenia jego jakości.
	Cel 3. Udoskonalenie układu przestrzennego i funkcjonalnego obszaru rewitalizacji jako impulsu dla rozwoju społecznego, gospodarczego i turystycznego	3.1 Rewitalizacja przestrzeni publicznych w celu pobudzenia lokalnej aktywności społeczno-gospodarczej oraz wzrostu atrakcyjności turystycznej. 3.3 Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego regionu jako czynnika wspierającego rozwój turystyki i lokalnej gospodarki. 3.4 Zwiększenie estetyki, funkcjonalności i dostępności przestrzeni w celu integracji społecznej i aktywizacji ekonomicznej mieszkańców.

potrzeba rewitalizacyjna	cel rewitalizacji	kierunek działania
Budowanie partnerstwa z mieszkańcami w procesach przemian przestrzennych. Uatrakcyjnienie i usprawnienie przestrzeni wspólnych.	Cel 1. Wzmacnianie zaangażowania społecznego mieszkańców	1.1 Inicjowanie działań sprzyjających integracji społecznej i aktywności obywatelskiej. 1.2 Kształtowanie i umacnianie więzi z miejscem zamieszkania oraz lokalną wspólnotą. 1.5 Wspieranie rozwoju mikroprzedsiębiorczości i lokalnych inicjatyw gospodarczych. 1.6 Upowszechnianie dostępu do kultury i tworzenie warunków do uczestnictwa w życiu kulturalnym. 1.7 Wzmacnianie potencjału trzeciego sektora i inicjatyw oddolnych.
	Cel 2. Kształtowanie warunków sprzyjających wysokiej jakości życia mieszkańców obszarów objętych rewitalizacją	2.1 Rozwój przestrzeni służących rekreacji, wypoczynkowi i integracji społecznej. 2.2 Podejmowanie działań na rzecz poprawy czystości powietrza i ograniczenia emisji zanieczyszczeń. 2.3 Rozbudowa i dostosowanie infrastruktury technicznej z uwzględnieniem potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami, jako element aktywizacji społecznej i ekonomicznej. 2.4 Zwiększanie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców poprzez poprawę infrastruktury. 2.5 Wzmacnianie działań na rzecz ochrony środowiska naturalnego i podnoszenia jego jakości. 2.6 Wdrażanie rozwiązań łagodzących skutki zmian klimatycznych i wzmacniających odporność lokalnej infrastruktury.
	Cel 3. Udoskonalenie układu przestrzennego i funkcjonalnego obszaru rewitalizacji jako impulsu dla rozwoju społecznego, gospodarczego i turystycznego	3.1 Rewitalizacja przestrzeni publicznych w celu pobudzenia lokalnej aktywności społeczno-gospodarczej oraz wzrostu atrakcyjności turystycznej. 3.3 Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego regionu jako czynnika wspierającego rozwój turystyki i lokalnej gospodarki. 3.4 Zwiększenie estetyki, funkcjonalności i dostępności przestrzeni w celu integracji społecznej i aktywizacji ekonomicznej mieszkańców.

potrzeba rewitalizacyjna	cel rewitalizacji	kierunek działania
Stymulowanie lokalnej przedsiębiorczości i rynku pracy	Cel 1. Wzmacnianie zaangażowania społecznego mieszkańców	1.4 Rozwijanie kompetencji zawodowych i wspieranie aktywizacji na rynku pracy. 1.5 Wspieranie rozwoju mikroprzedsiębiorczości i lokalnych inicjatyw gospodarczych. 1.7 Wzmacnianie potencjału trzeciego sektora i inicjatyw oddolnych.
	Cel 2. Kształtowanie warunków sprzyjających wysokiej jakości życia mieszkańców obszarów objętych rewitalizacją	2.3 Rozbudowa i dostosowanie infrastruktury technicznej z uwzględnieniem potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami, jako element aktywizacji społecznej i ekonomicznej.
	Cel 3. Udoskonalenie układu przestrzennego i funkcjonalnego obszaru rewitalizacji jako impulsu dla rozwoju społecznego, gospodarczego i turystycznego	3.1 Rewitalizacja przestrzeni publicznych w celu pobudzenia lokalnej aktywności społeczno-gospodarczej oraz wzrostu atrakcyjności turystycznej. 3.3 Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego regionu jako czynnika wspierającego rozwój turystyki i lokalnej gospodarki. 3.4 Zwiększenie estetyki, funkcjonalności i dostępności przestrzeni w celu integracji społecznej i aktywizacji ekonomicznej mieszkańców.

potrzeba rewitalizacyjna	cel rewitalizacji	kierunek działania
Unowocześnienie zasobów mieszkaniowych i obiektów użyteczności publicznej	Cel 1. Wzmacnianie zaangażowania społecznego mieszkańców	1.2 Kształtowanie i umacnianie więzi z miejscem zamieszkania oraz lokalną wspólnotą. 1.3 Ograniczanie zjawisk marginalizacji i wspieranie grup narażonych na społeczne wykluczenie.
	Cel 2. Kształtowanie warunków sprzyjających wysokiej jakości życia mieszkańców obszarów objętych rewitalizacją	2.1 Rozwój przestrzeni służących rekreacji, wypoczynkowi i integracji społecznej. 2.2 Podejmowanie działań na rzecz poprawy czystości powietrza i ograniczenia emisji zanieczyszczeń. 2.3 Rozbudowa i dostosowanie infrastruktury technicznej z uwzględnieniem potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami, jako element aktywizacji społecznej i ekonomicznej. 2.4 Zwiększanie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców poprzez poprawę infrastruktury. 2.5 Wzmacnianie działań na rzecz ochrony środowiska naturalnego i podnoszenia jego jakości. 2.6 Wdrażanie rozwiązań łagodzących skutki zmian klimatycznych i wzmacniających odporność lokalnej infrastruktury.
	Cel 3. Udoskonalenie układu przestrzennego i funkcjonalnego obszaru rewitalizacji jako impulsu dla rozwoju społecznego, gospodarczego i turystycznego	3.1 Rewitalizacja przestrzeni publicznych w celu pobudzenia lokalnej aktywności społeczno-gospodarczej oraz wzrostu atrakcyjności turystycznej. 3.2 Wzmacnianie efektywności energetycznej 3.4 Zwiększenie estetyki, funkcjonalności i dostępności przestrzeni w celu integracji społecznej i aktywizacji ekonomicznej mieszkańców.

potrzeba rewitalizacyjna	cel rewitalizacji	kierunek działania
Rozbudowa i modernizacja kluczowej infrastruktury technicznej	Cel 1. Wzmacnianie zaangażowania społecznego mieszkańców	1.5 Wspieranie rozwoju mikroprzedsiębiorczości i lokalnych inicjatyw gospodarczych.
	Cel 2. Kształtowanie warunków sprzyjających wysokiej jakości życia mieszkańców obszarów objętych rewitalizacją	2.2 Podejmowanie działań na rzecz poprawy czystości powietrza i ograniczenia emisji zanieczyszczeń. 2.3 Rozbudowa i dostosowanie infrastruktury technicznej z uwzględnieniem potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami, jako element aktywizacji społecznej i ekonomicznej. 2.4 Zwiększanie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców poprzez poprawę infrastruktury. 2.5 Wzmacnianie działań na rzecz ochrony środowiska naturalnego i podnoszenia jego jakości. 2.6 Wdrażanie rozwiązań łagodzących skutki zmian klimatycznych i wzmacniających odporność lokalnej infrastruktury.
	Cel 3. Udoskonalenie układu przestrzennego i funkcjonalnego obszaru rewitalizacji jako impulsu dla rozwoju społecznego, gospodarczego i turystycznego	3.1 Rewitalizacja przestrzeni publicznych w celu pobudzenia lokalnej aktywności społeczno-gospodarczej oraz wzrostu atrakcyjności turystycznej. 3.2 Wzmacnianie efektywności energetycznej

potrzeba rewitalizacyjna	cel rewitalizacji	kierunek działania
Zwiększenie dbałości o ekosystem i gospodarkę zasobami naturalnymi	Cel 1. Wzmacnianie zaangażowania społecznego mieszkańców	1.1 Inicjowanie działań sprzyjających integracji społecznej i aktywności obywatelskiej. 1.8 Ograniczanie negatywnych zjawisk społecznych i promowanie postaw prospołecznych.
	Cel 2. Kształtowanie warunków sprzyjających wysokiej jakości życia mieszkańców obszarów objętych rewitalizacją	2.1 Rozwój przestrzeni służących rekreacji, wypoczynkowi i integracji społecznej. 2.2 Podejmowanie działań na rzecz poprawy czystości powietrza i ograniczenia emisji zanieczyszczeń. 2.5 Wzmacnianie działań na rzecz ochrony środowiska naturalnego i podnoszenia jego jakości. 2.6 Wdrażanie rozwiązań łagodzących skutki zmian klimatycznych i wzmacniających odporność lokalnej infrastruktury.
	Cel 3. Udoskonalenie układu przestrzennego i funkcjonalnego obszaru rewitalizacji jako impulsu dla rozwoju społecznego, gospodarczego i turystycznego	3.2 Wzmacnianie efektywności energetycznej

7. OPIS PRZEDSIĘWZIĘĆ

7.1. Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne

W poniższych tabelach przedstawiono kluczowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne, które są niezbędne do realizacji celów Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Nieborów. Bez tych działań obszar rewitalizacji nie będzie w stanie przewyczyć obecnej kryzysowej sytuacji. Projekty te są skierowane na precyzyjnie zidentyfikowany obszar rewitalizacji, wyznaczony na podstawie szczegółowej diagnozy. Zapewniono, że projekty są komplementarne i wzajemnie się uzupełniają, zarówno tematycznie, jak i w odniesieniu do różnych sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej. Dzięki temu Gminny Program Rewitalizacji będzie miał kompleksowy wpływ na cały obszar rewitalizacji.

Zadbano o to, aby działania nie były fragmentaryczne i nie dotyczyły wyłącznie jednej sfery. Zaproponowano, aby projekty społeczne obejmowały cały obszar rewitalizacji, zakładając ich pośrednie oddziaływanie również na pozostałe wytyczone obszary zdegradowane. Pozytywne oddziaływanie na tereny poza wyznaczonym obszarem rewitalizacji będzie stanowiło dodatkową wartość projektów, co jest szczególnie pożądane.

Grupa docelowa

Grupą docelową podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych są wszyscy mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Odbiorcami będą także:

- pracownicy oraz odbiorcy pomocy społecznej,
- turyści odwiedzający gminę,
- oraz pośrednio pozostali mieszkańcy Gminy Nieborów.

Ze względu na charakter zaplanowanych inwestycji, użytkownikami efektów projektów infrastrukturalnych będą również osoby spoza obszaru rewitalizacji. Grupę odbiorców stanowią dzieci, młodzież, dorośli i seniorzy, a także osoby bezrobotne oraz planujące założyć własną działalność gospodarczą.

Poniższe przedsięwzięcia mogą być łączone, aby jeszcze skuteczniej realizować cele Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Nieborów.

Planowane podstawowe projekty rewitalizacyjne:

Przedsięwzięcie 1.	
Nazwa projektu	Kompleksowa rewitalizacja miejscowości Nieborów
Podmiot realizujący	Gmina Nieborów
Lokalizacja	obszar podlegający rewitalizacji Obiekty kubaturowe: <ul style="list-style-type: none">– budynek dawny Zajazd w Nieborowie dz. nr ew. 417, obręb 0016 Nieborów;– budynek Czworak murowany w dawnym folwarku, dz. nr ew. 588/3, obręb 0016 Nieborów. Przebudowa dróg, oświetlenie: <ol style="list-style-type: none">1. Dz. nr ewid. 875, obręb 0016 Nieborów;

	<p>2. Dz. nr ewid. 230/1, 231/1, 231/4, 238/3, 240/2, 245/2, 251/5, 250/6, obręb 0016 Nieborów;</p> <p>3. Dz. nr ewid. 276/10, 278/4, obręb 0016 Nieborów;</p> <p>4. Dz. nr ewid. 450/17, 456/1, 449/2, 450/16, obręb 0016 Nieborów;</p> <p>5. Dz. nr ewid. 868, obręb 0016 Nieborów.</p>
Realizowane cele GPR	<p>1.2 Kształtowanie i umacnianie więzi z miejscem zamieszkania oraz lokalną wspólnotą.</p> <p>1.3 Ograniczanie zjawisk marginalizacji i wspieranie grup narażonych na społeczne wykluczenie.</p> <p>1.8 Ograniczanie negatywnych zjawisk społecznych i promowanie postaw prospołecznych.</p> <p>2.1 Rozwój przestrzeni służących rekreacji, wypoczynkowi i integracji społecznej.</p> <p>2.2 Podejmowanie działań na rzecz poprawy czystości powietrza i ograniczenia emisji zanieczyszczeń.</p> <p>2.3 Rozbudowa i dostosowanie infrastruktury technicznej z uwzględnieniem potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami, jako element aktywizacji społecznej i ekonomicznej.</p> <p>2.4 Zwiększanie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców poprzez poprawę infrastruktury.</p> <p>2.5 Wzmacnianie działań na rzecz ochrony środowiska naturalnego i podnoszenia jego jakości.</p> <p>2.6 Wdrażanie rozwiązań łagodzących skutki zmian klimatycznych i wzmacniających odporność lokalnej infrastruktury.</p> <p>3.1 Rewitalizacja przestrzeni publicznych w celu pobudzenia lokalnej aktywności społeczno-gospodarczej oraz wzrostu atrakcyjności turystycznej.</p> <p>3.2 Wzmacnianie efektywności energetycznej.</p> <p>3.3 Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego regionu jako czynnika wspierającego rozwój turystyki i lokalnej gospodarki.</p> <p>3.4 Zwiększenie estetyki, funkcjonalności i dostępności przestrzeni w celu integracji społecznej i aktywizacji ekonomicznej mieszkańców.</p>
Oddziaływanie przedsięwzięcia	sfera społeczna, sfera gospodarcza, sfera przestrzenno-funkcjonalna, sfera środowiskowa, sfera techniczna
Główny problem	Nieborów zmaga się z problemem pogarszającego się stanu technicznego cennych zabytków architektury oraz niedostosowaną do współczesnych potrzeb infrastrukturą przestrzeni publicznych. Obiekty takie jak dawny Zajazd („Kaffen house”) czy Czworak murowany w dawnym folwarku, mimo ich dużej wartości historycznej i kulturowej, ulegają degradacji, co prowadzi do utraty walorów estetycznych i funkcjonalnych. Ponadto w sołectwie występują niedostatki w zakresie nowoczesnej infrastruktury komunikacyjnej, oświetlenia przestrzeni publicznych oraz miejsc integracji mieszkańców. Zdiagnozowane problemy obniżają atrakcyjność turystyczną gminy, utrudniają rozwój lokalny i ograniczają możliwości aktywizacji społecznej mieszkańców.
Cel przedsięwzięcia	Celem projektu jest kompleksowa rewitalizacja sołectwa Nieborów poprzez zachowanie i przywrócenie wartościowych funkcji obiektom zabytkowym,

	<p>poprawę estetyki przestrzeni publicznych oraz stworzenie warunków do rozwoju społecznego i gospodarczego. Projekt ma na celu nie tylko odnowienie substancji materialnej, ale także zwiększenie atrakcyjności turystycznej i kulturowej miejscowości oraz wzmocnienie integracji lokalnej społeczności.</p> <p>Przedsięwzięcie zakłada zatem nie tylko modernizację dwóch obiektów kubaturowych zlokalizowanych przy alei Lipowej, ale również wykreowanie wokół nich atrakcyjnego, bezpiecznego i dostępnego układu przestrzeni publicznych, który stanie się naturalnym zapleczem dla realizowanych tam funkcji społecznych, kulturalnych i integracyjnych. Przebudowa dróg, ciągów pieszo–rowerowych oraz modernizacja oświetlenia we wskazanych lokalizacjach stanowią funkcjonalne i przestrzenne dopełnienie działań prowadzonych przy głównych obiektach. Tworzą one spójny system komunikacyjny i przestrzenny, który zapewni bezpieczny, wygodny i dostępny dojazd oraz dojście do kluczowych punktów przedsięwzięcia, poprawi powiązania pomiędzy poszczególnymi jego elementami, a tym samym wzmocni efekt rewitalizacyjny. Usunięcie zdegradowanej infrastruktury drogowej i przestarzałego oświetlenia jest niezbędne, aby w pełni wykorzystać potencjał modernizowanych obiektów, zachęcić mieszkańców do korzystania z nowo utworzonych funkcji i zwiększyć atrakcyjność całego obszaru objętego rewitalizacją.</p>
<p>Zakres realizowanych zadań inwestycyjnych</p>	<p>W ramach projektu przewiduje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kapitalny remont budynku dawnego Zajazdu w Nieborowie („Kaffen house”) przy Alei Lipowej 100, wpisanego do wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków (utrzymanie funkcji: budynek komunalny dla osób najuboższych), w tym m.in. prace w ramach poszycia dachowego, wyposażenie w centralne ogrzewanie, • kapitalny remont budynku Czworaka murowanego w dawnym folwarku przy Alei Lipowej 92, wpisanego do rejestru zabytków (nr 786 z dnia 27.02.1988 r.) oraz ujętego w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków, (utrzymanie funkcji: budynek komunalny dla osób najuboższych), w tym m.in. wymiana poszycia dachowego, stolarka okienna, • przebudowę/budowę dróg na terenie miejscowości (do 15% wartości projektu) oraz montaż oświetlenia w wybranych lokalizacjach poprzez instalację nowoczesnych latarni LED, • przebudowę ciągu pieszo-rowerowego wzdłuż Alei Lipowej (odcinek od ul. Łąkowej do ul. Spacerowej) wraz z ustawieniem elementów małej architektury, takich jak ławki i kosze. • przebudowa i budowa infrastruktury sieciowej na obszarze objętym projektem <p>Możliwe są drobne zmiany w projekcie po wykonaniu dokumentacji projektowej (lub PFU). Projektant uwzględni w ten sposób uwarunkowania techniczne i lokalizacyjne.</p> <p>W przypadku obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską, realizacja działań odbędzie się wyłącznie w zakresie uprzednio zaakceptowanym przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.</p>
<p>Zakres realizowanych</p>	<p>Projekt zakłada nadanie odnowionym obiektom funkcji sprzyjających aktywizacji społecznej mieszkańców. Dawny Zajazd oraz Czworak będą pełniły rolę lokali komunalnych dla najuboższych mieszkańców gminy. Modernizacja ciągu</p>

zadań społecznych	pieszo-rowerowego oraz infrastruktury oświetleniowej i rekreacyjnej będzie służyć mieszkańcom jako miejsce bezpiecznego spędzania czasu wolnego, rekreacji i integracji międzypokoleniowej.
Wpływ realizacji przedsięwzięcia na niwelację zdiagnozowanych problemów	Realizacja projektu przyczyni się do zahamowania procesu degradacji obiektów zabytkowych i ich ponownego włączenia do życia społecznego i gospodarczego gminy. Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych zwiększy atrakcyjność turystyczną Nieborowa, a także wpłynie pozytywnie na wizerunek gminy. Inwestycje w infrastrukturę komunikacyjną, pieszo-rowerową i oświetleniową podniosą komfort życia mieszkańców, poprawią bezpieczeństwo i stworzą warunki do większej integracji społecznej. Projekt wzmocni lokalną tożsamość, pobudzi aktywność społeczną i gospodarczą oraz zwiększy możliwości rozwoju turystyki i usług.
Szacowana wartość projektu (w PLN)	15 000 000,00
Okres realizacji	2027-2028
Prognozowane produkty i rezultaty	Liczba obiektów poddanych rewitalizacji – 2 sztuki Liczba osób odwiedzających Nieborów rocznie – 14 000 osób Długość dróg poddanych rewitalizacji – 0,9 km
Pomiar rezultatów	Dane Gminy Nieborów
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Działania zapewniające dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami zostaną wyszczególnione w projekcie technicznym. Działania te będą zgodne ze <i>Standardami dostępności dla polityki spójności 2021-2027</i> . Odrestaurowane obiekty zostaną dostosowane do standardów projektowania uniwersalnego poprzez eliminację barier architektonicznych, zastosowanie podjazdów i odpowiednio szerokich drzwi, a także wprowadzenie oznaczeń kontrastowych i elementów ułatwiających poruszanie się osobom z dysfunkcją wzroku (o ile wyrazi na to zgodę konserwator zabytków). Ciągi pieszo-rowerowe zostaną wyposażone w bezpieczne nawierzchnie, a elementy małej architektury – ławki i kosze – zostaną rozmieszczone w sposób ułatwiający korzystanie osobom starszym i z ograniczeniami mobilności. Oświetlenie LED poprawi widoczność i bezpieczeństwo po zmroku. Dzięki tym rozwiązaniom zrewitalizowana przestrzeń będzie dostępna i przyjazna dla wszystkich grup społecznych.

Przedsięwzięcie 2	
Nazwa projektu	Warsztaty międzypokoleniowe z zakresu m.in. obsługi komputera, AI, rękodzielnictwa, gier i zabaw z dawnych lat
Podmiot realizujący	Gmina Nieborów, organizacje pozarządowe, OSP
Lokalizacja	obszar podlegający rewitalizacji
Realizowane cele GPR	1.1 Inicjowanie działań sprzyjających integracji społecznej i aktywności obywatelskiej. 1.2 Kształtowanie i umacnianie więzi z miejscem zamieszkania oraz lokalną wspólnotą.

	<p>1.3 Ograniczanie zjawisk marginalizacji i wspieranie grup narażonych na społeczne wykluczenie.</p> <p>1.4 Rozwijanie kompetencji zawodowych i wspieranie aktywizacji na rynku pracy.</p> <p>1.5 Wspieranie rozwoju mikroprzedsiębiorczości i lokalnych inicjatyw gospodarczych.</p> <p>1.6 Upowszechnianie dostępu do kultury i tworzenie warunków do uczestnictwa w życiu kulturalnym.</p> <p>1.7 Wzmacnianie potencjału trzeciego sektora i inicjatyw oddolnych.</p> <p>1.8 Ograniczanie negatywnych zjawisk społecznych i promowanie postaw prospołecznych.</p> <p>2.1 Rozwój przestrzeni służących rekreacji, wypoczynkowi i integracji społecznej.</p> <p>3.1 Rewitalizacja przestrzeni publicznych w celu pobudzenia lokalnej aktywności społeczno-gospodarczej oraz wzrostu atrakcyjności turystycznej.</p> <p>3.3 Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego regionu jako czynnika wspierającego rozwój turystyki i lokalnej gospodarki.</p> <p>3.4 Zwiększenie estetyki, funkcjonalności i dostępności przestrzeni w celu integracji społecznej i aktywizacji ekonomicznej mieszkańców.</p>
Oddziaływanie przedsięwzięcia	sfera społeczna;
Główny problem	W Gminie Nieborów widoczny jest deficyt przestrzeni i działań sprzyjających integracji międzypokoleniowej oraz ograniczony dostęp mieszkańców do zróżnicowanych form aktywności edukacyjnej, kulturalnej i społecznej. Brak miejsc umożliwiających systematyczne spotkania osób młodszych i starszych prowadzi do osłabienia więzi społecznych, stopniowego zanikania tradycji oraz zwiększonego zagrożenia izolacją niektórych grup, w szczególności seniorów.
Cel przedsięwzięcia	Podstawowym celem projektu jest wzmocnienie relacji międzypokoleniowych i aktywizacja mieszkańców poprzez organizację warsztatów, spotkań i wydarzeń łączących różne grupy wiekowe. Projekt ma służyć rozwijaniu kompetencji cyfrowych, manualnych i społecznych, umożliwiać wymianę doświadczeń między pokoleniami oraz podtrzymywać lokalne tradycje. Dzięki temu przedsięwzięcie przyczyni się do budowania więzi społecznych, zwiększenia aktywności obywatelskiej oraz integracji całej wspólnoty lokalnej.
Zakres realizowanych zadań inwestycyjnych	W części inwestycyjnej planuje się adaptację odpowiednich pomieszczeń do prowadzenia zajęć, wyposażenie ich w sprzęt komputerowy, materiały edukacyjne, zestawy do zajęć rękodzielniczych oraz elementy niezbędne do organizacji gier i spotkań międzypokoleniowych.
Zakres realizowanych zadań społecznych	<p>Projekt obejmie cykl działań animacyjnych i edukacyjnych, w których uczestniczyć będą przedstawiciele różnych grup wiekowych. Wśród działań przewiduje się:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Warsztaty komputerowe z uwzględnieniem AI – prowadzone przez młodzież dla seniorów, obejmujące naukę obsługi komputera, Internetu, poczty elektronicznej i aplikacji mobilnych.

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Zajęcia rękodzielnicze – prowadzone przez osoby starsze, podczas których przekazywane będą tradycyjne techniki twórcze, takie jak haft, szydelko, wikliniarstwo czy tworzenie biżuterii. 3. Warsztaty gier i zabaw tradycyjnych – spotkania, na których starsi mieszkańcy zaprezentują młodszym dawne zabawy, sprzyjające wspólnemu spędzaniu czasu i poznawaniu lokalnych zwyczajów. 4. Spotkania integracyjne – organizacja otwartych wydarzeń, takich jak pikniki, wieczory tematyczne czy sąsiedzkie dni integracyjne, wspierających budowanie relacji i wspólnoty międzypokoleniowej.
Wpływ realizacji przedsięwzięcia na niwelację zdiagnozowanych problemów	Realizacja projektu przyczyni się do ograniczenia dystansu między grupami wiekowymi, przeciwdziałania samotności i wykluczeniu społecznemu oraz do aktywizacji mieszkańców. Dzięki wspólnym działaniom młodszy i starsi będą mogli lepiej rozumieć swoje potrzeby, co wzmocni solidarność międzypokoleniową i pozwoli na rozwój umiejętności przydatnych w życiu codziennym. Projekt będzie również sprzyjał kultywowaniu lokalnych tradycji, co zwiększy poczucie tożsamości i wspólnoty wśród mieszkańców. W efekcie Gmina Nieborów zyska wizerunek miejsca otwartego, sprzyjającego współpracy, aktywności społecznej i międzypokoleniowej integracji.
Szacowana wartość projektu (w PLN)	300 000,00 PLN Przewiduje się wkład środków UE.
Okres realizacji	2026 - 2027
Prognozowane produkty i rezultaty	Rezultatem projektu będzie organizacja cyklicznych warsztatów i spotkań międzypokoleniowych dostępnych dla mieszkańców w różnym wieku. Zwiększona liczba uczestników oraz ich zaangażowanie w życie społeczne wpłyną na poprawę jakości życia w gminie oraz na wzmocnienie więzi międzyludzkich. Projekt pozwoli również na budowanie pozytywnego wizerunku Gminy Nieborów jako miejsca przyjaznego integracji i rozwojowi społecznemu. Liczba uczestników projektu – 50 osób.
Pomiar rezultatów	Dane Gminy Nieborów
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Działania związane z dostępnością będą w pełni zgodne ze Standardami dostępności dla polityki spójności 2021–2027. Sale zostaną wyposażone w ergonomiczne meble i odpowiednie oświetlenie, aby zapewnić komfort osobom z ograniczeniami ruchowymi czy wzrokowymi. Materiały edukacyjne zostaną przygotowane w wersjach dostosowanych do potrzeb osób z dysfunkcjami wzroku i słuchu. W razie potrzeby uczestnicy otrzymają wsparcie asystenckie. Organizatorzy zadbają o indywidualne podejście, dostosowując tempo i metody prowadzenia zajęć tak, aby każda osoba mogła aktywnie uczestniczyć w warsztatach. Dzięki temu projekt będzie dostępny i przyjazny dla wszystkich grup społecznych.

Przedsięwzięcie 3	
Nazwa projektu	Organizacja spotkań promujących idee wolontariatu dla osób zamieszkujących w obszarze rewitalizacji
Podmiot realizujący	Gmina Nieborów, organizacje pozarządowe
Lokalizacja	obszar podlegający rewitalizacji

Realizowane cele GPR	<p>1.1 Inicjowanie działań sprzyjających integracji społecznej i aktywności obywatelskiej.</p> <p>1.2 Kształtowanie i umacnianie więzi z miejscem zamieszkania oraz lokalną wspólnotą.</p> <p>1.3 Ograniczanie zjawisk marginalizacji i wspieranie grup narażonych na społeczne wykluczenie.</p> <p>1.4 Rozwijanie kompetencji zawodowych i wspieranie aktywizacji na rynku pracy.</p> <p>1.6 Upowszechnianie dostępu do kultury i tworzenie warunków do uczestnictwa w życiu kulturalnym.</p> <p>1.7 Wzmacnianie potencjału trzeciego sektora i inicjatyw oddolnych.</p> <p>1.8 Ograniczanie negatywnych zjawisk społecznych i promowanie postaw prospołecznych.</p> <p>2.1 Rozwój przestrzeni służących rekreacji, wypoczynkowi i integracji społecznej.</p> <p>3.1 Rewitalizacja przestrzeni publicznych w celu pobudzenia lokalnej aktywności społeczno-gospodarczej oraz wzrostu atrakcyjności turystycznej.</p> <p>3.4 Zwiększenie estetyki, funkcjonalności i dostępności przestrzeni w celu integracji społecznej i aktywizacji ekonomicznej mieszkańców.</p>
Oddziaływanie przedsięwzięcia	sfera społeczna;
Główny problem	W Gminie Nieborów widoczny jest niski poziom aktywności mieszkańców w działaniach wolontariackich, przy jednoczesnym braku wystarczającego wsparcia dla osób starszych, które często zmagają się z samotnością i ograniczonym dostępem do codziennej pomocy. Jednym z kluczowych wyzwań jest niedostateczna świadomość społeczna dotycząca wartości wolontariatu oraz brak rozwiązań systemowych, które ułatwiłyby łączenie seniorów potrzebujących wsparcia z mieszkańcami gotowymi do niesienia pomocy.
Cel przedsięwzięcia	Projekt ma na celu zwiększenie zaangażowania mieszkańców Gminy Nieborów w inicjatywy wolontariackie poprzez organizację cyklicznych warsztatów, spotkań i działań promujących ideę wzajemnej pomocy. Przedsięwzięcie będzie służyło rozwijaniu kompetencji społecznych, wzmacnianiu empatii oraz budowaniu poczucia wspólnoty i odpowiedzialności społecznej. Ważnym elementem projektu jest również stworzenie lokalnej sieci wsparcia seniorów, w której mieszkańcy różnych pokoleń będą mogli współpracować na rzecz poprawy jakości życia osób starszych.
Zakres realizowanych zadań inwestycyjnych	W części inwestycyjnej przewidziana jest adaptacja przestrzeni do organizacji zajęć i spotkań, w tym wyposażenie sal w sprzęt multimedialny, materiały edukacyjne, promocyjne oraz elementy zapewniające komfort i bezpieczeństwo uczestników.
Zakres realizowanych zadań społecznych	<p>Projekt obejmie szeroki wachlarz działań edukacyjnych, animacyjnych i integracyjnych:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Spotkania edukacyjne – prowadzone przez przedstawicieli organizacji pozarządowych i doświadczonych wolontariuszy,

	<p>prezentujące ideę wolontariatu, jego społeczne znaczenie oraz możliwości zaangażowania w pomoc osobom starszym.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Warsztaty praktycznych umiejętności – zajęcia rozwijające wiedzę z zakresu wsparcia seniorów, prowadzenia rozmowy wspierającej, organizacji czasu wolnego, a także podstaw udzielania pierwszej pomocy. 3. Spotkania sieciujące – umożliwiające wymianę doświadczeń między wolontariuszami i nawiązywanie współpracy z instytucjami oraz organizacjami działającymi na rzecz seniorów. 4. Lokalne kampanie promujące wolontariat – działania informacyjne prowadzone w mediach społecznościowych, prasie lokalnej oraz poprzez materiały drukowane, których celem będzie popularyzacja idei wolontariatu i zachęcanie nowych osób do udziału w inicjatywie.
Wpływ realizacji przedsięwzięcia na niwelację zdiagnozowanych problemów	Projekt pozwoli na wzmocnienie postaw obywatelskich i solidarności społecznej w Gminie Nieborów. Dzięki realizowanym działaniom wzrośnie liczba mieszkańców gotowych angażować się w wolontariat, co poprawi jakość życia osób starszych i zmniejszy ich poczucie izolacji. Rozwój wolontariatu przyczyni się również do budowania trwałych więzi międzyludzkich i sąsiedzkich oraz do zwiększenia świadomości społecznej w zakresie potrzeb seniorów. W dłuższej perspektywie projekt wpłynie na poprawę spójności społecznej, wzrost aktywności obywatelskiej i pozytywne postrzeganie Gminy Nieborów jako miejsca otwartego, wspierającego integrację i współpracę międzypokoleniową.
Szacowana wartość projektu (w PLN)	300 000,00 PLN Przewiduje się wkład środków UE.
Okres realizacji	2027 - 2028
Prognozowane produkty i rezultaty	W wyniku realizacji projektu zorganizowane zostaną regularne spotkania, warsztaty i wydarzenia promujące wolontariat. Zwiększenie liczby aktywnych wolontariuszy oraz ich zaangażowanie w pomoc seniorom wpłynie na poprawę jakości życia osób starszych, wzmocni więzi społeczne i zbuduje trwałe relacje międzyludzkie. Projekt przyczyni się także do pozytywnego wizerunku Gminy Nieborów jako gminy wspierającej aktywność społeczną, empatię i współdziałanie. Ilość osób uczestniczących w projekcie – 40 osób
Pomiar rezultatów	Dane Gminy Nieborów
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Projekt zostanie zrealizowany zgodnie ze Standardami dostępności dla polityki spójności 2021–2027. Sale będą wyposażone w ergonomiczne meble i dostosowane oświetlenie, aby zapewnić komfort osobom z ograniczeniami ruchowymi lub wzrokowymi. Materiały edukacyjne i informacyjne zostaną przygotowane w wersjach dostosowanych do osób z dysfunkcjami wzroku i słuchu. Przewidziane jest również wsparcie asystenckie dla osób z niepełnosprawnościami ruchowymi lub poznawczymi. Organizatorzy zapewnią indywidualne podejście, dostosowując tempo i formy zajęć do możliwości uczestników, tak aby każdy mógł w pełni skorzystać z oferowanych działań. Dzięki temu projekt będzie dostępny i przyjazny dla wszystkich mieszkańców, niezależnie od ich potrzeb.

7.2. Dopuszczalne przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Poniżej zamieszczono charakterystykę pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, realizujących kierunki działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk występujących w obszarze rewitalizacji.

1. E-urząd – wdrażanie technologii informacyjnych

Planowane lata realizacji: 2029

Szacunkowy koszt: 1 mln zł

Podmiot odpowiedzialny: Gmina Nieborów

Projekt koncentruje się na kompleksowej modernizacji systemów administracyjnych Gminy Nieborów poprzez wdrożenie nowoczesnych technologii informacyjnych, w tym rozwiązań opartych na sztucznej inteligencji. Kluczowe działania obejmują uruchomienie platformy e-urzędu, umożliwiającej mieszkańcom załatwianie spraw urzędowych online w sposób szybki i intuicyjny, digitalizację dokumentacji oraz wdrożenie systemów zarządzania informacją wspieranych przez AI, które pozwolą na automatyzację procesów, sprawniejsze przetwarzanie danych i szybsze rozpatrywanie wniosków. Ważnym elementem będzie także zastosowanie inteligentnych asystentów głosowych i chatbotów opartych na sztucznej inteligencji, które ułatwią mieszkańcom dostęp do informacji o usługach urzędu, procedurach czy wymaganych dokumentach.

Projekt przewiduje również organizację szkoleń dla pracowników urzędu, obejmujących obsługę nowych systemów oraz praktyczne wykorzystanie narzędzi AI w codziennej pracy administracyjnej. Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do zwiększenia efektywności pracy urzędu, skrócenia czasu obsługi interesantów, a także ograniczenia zużycia papieru dzięki digitalizacji obiegu dokumentów.

Wdrożenie sztucznej inteligencji umożliwi lepsze dopasowanie usług publicznych do indywidualnych potrzeb mieszkańców oraz poprawi dostępność dla osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym, takich jak seniorzy czy mieszkańcy bez własnego środka transportu. Dzięki temu każdy mieszkaniec, niezależnie od wieku i miejsca zamieszkania, będzie mógł korzystać z usług administracyjnych online w sposób prosty i wygodny.

Projekt wpisuje się w kierunki rozwoju nowoczesnej administracji publicznej, odpowiada na wyzwania cyfryzacji i stanowi ważny krok w stronę budowania inteligentnej gminy.

2. Budowa OZE na budynkach publicznych i prywatnych

Planowane lata realizacji: 2026 - 2027

Szacunkowy koszt: 6 mln

Podmiot odpowiedzialny: Gmina Nieborów

Projekt obejmuje budowę instalacji odnawialnych źródeł energii (OZE) zarówno na budynkach użyteczności publicznej, jak i na budynkach prywatnych na terenie gminy w obszarze rewitalizacji. Inwestycja zakłada przede wszystkim montaż instalacji fotowoltaicznych, które umożliwią wytwarzanie energii elektrycznej na potrzeby własne oraz zwiększą udział energii odnawialnej w bilansie energetycznym gminy. Realizacja projektu pozwoli obniżyć koszty utrzymania obiektów publicznych i gospodarstw domowych, poprawi efektywność energetyczną oraz przyczyni się do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych. Wdrożenie tego typu rozwiązań podniesie także świadomość ekologiczną mieszkańców i wesprze gminę w działaniach na rzecz ochrony klimatu oraz zrównoważonego rozwoju.

3. Interaktywne tablice informacyjne w przestrzeni publicznej

Planowane lata realizacji: 2028

Szacunkowy koszt: 0,3 mln

Podmiot odpowiedzialny: Gmina Nieborów

Projekt zakłada budowę i wdrożenie spójnego systemu informacji wizualnej w sołectwie Nieborów. Przedsięwzięcie obejmuje instalację tablic informacyjnych, kierunkowych i turystycznych, a także elementów małej architektury wspierających orientację w przestrzeni. Celem projektu jest poprawa estetyki przestrzeni publicznej, ułatwienie mieszkańcom i turystom poruszania się po miejscowości oraz podniesienie atrakcyjności Nieborowa jako miejsca o dużych walorach historycznych i kulturowych. Inwestycja wpłynie na lepszą identyfikację obiektów i miejsc istotnych dla społeczności lokalnej, a także wzmocni wizerunek gminy jako przyjaznej i otwartej.

8. SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE ORAZ RAMOWY HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU

Głównym źródłem finansowania zaplanowanych działań rewitalizacyjnych będą środki publiczne. Możliwe jest finansowanie projektów m.in. ze środków takich jak: Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, środki budżetu państwa (Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, środki rządowe), środki województwa łódzkiego (samorząd województwa) oraz środki pochodzące z budżetu Gminy Nieborów.

Szacunkowe ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji zostały zaprogramowane na cały okres realizacji Programu tj. na lata 2026 – 2030, uwzględniając możliwości finansowania z różnych źródeł.

Nie planuje się realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach działania FELD.05.02 Rewitalizacja obszarów miejskich.

Wykaz przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Poniżej zamieszczono wykaz podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych wraz z podmiotami je realizującymi, szacunkowymi kosztami ich realizacji i możliwymi źródłami finansowania.

Tabela 45 Wykaz podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych wraz z podmiotami je realizującymi, szacowaną wartością oraz możliwymi źródłami finansowania

Nazwa podstawowego przedsięwzięcia rewitalizacyjnego	Podmiot realizujący	Szacowana wartość [PLN]	Możliwe źródła finansowania
Kompleksowa rewitalizacja miejscowości Nieborów	Gmina Nieborów	15 mln	Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, Działanie FELD.05.03: 85%, Wojewódzki Konserwator Zabytków: 5% Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej: 5% Budżet Gminy Nieborów: 5%
Warsztaty międzypokoleniowe z zakresu m.in. obsługi komputera, AI, rękodzielnictwa, gier i zabaw z dawnych lat	Gmina Nieborów, organizacje pozarządowe, OSP	300 tys.	LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS): 100%
Organizacja spotkań promujących idee wolontariatu dla osób zamieszkujących w obszarze rewitalizacji	Gmina Nieborów, organizacje pozarządowe	300 tys.	Budżet Gminy Nieborów: 10% Ministerstwo Edukacji Narodowej: 40% Samorząd województwa łódzkiego: 50%

Poniżej wskazano przedsięwzięcia dopuszczalne wraz z planowanym czasem realizacji, kosztami, możliwymi źródłami finansowania oraz podmiotem odpowiedzialnym za ich realizację.

Tabela 46 Wykaz dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych wraz z planowanymi latami realizacji, szacunkowym kosztem, możliwymi źródłami finansowania oraz podmiotami odpowiedzialnymi za realizację

Nazwa dopuszczalnego przedsięwzięcia rewitalizacyjnego	Planowane lata realizacji	Szacowana wartość [PLN]	Możliwe źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny
E-urząd – wdrażanie technologii informacyjnych	2029	1 mln	Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, Działanie FELD.01.04: 85% Budżet Gminy Nieborów: 15%	Gmina Nieborów
Budowa OZE na budynkach publicznych i prywatnych	2026 - 2027	6 mln	Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, Działanie FELD.02.05: 85% Budżet Gminy Nieborów: 5% środki prywatne – 10%	Gmina Nieborów
Interaktywne tablice informacyjne w przestrzeni publicznej	2028	300 tys.	Budżet Gminy Nieborów: 100%	Gmina Nieborów

Harmonogram realizacji podstawowych przedsięwzięć ujętych w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Nieborów

Harmonogram może ulec zmianie i jest uzależniony od konkursów ogłaszanych przez Instytucje Zarządzające programami UE i innymi.

Tabela 47 Harmonogram realizacji podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Nieborów

Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne	2026	2027	2028	2029	2030
Kompleksowa rewitalizacja miejscowości Nieborów					
Warsztaty międzypokoleniowe z zakresu m.in. obsługi komputera, AI, rękodzielnictwa, gier i zabaw z dawnych lat					
Organizacja spotkań promujących idee wolontariatu dla osób zamieszkujących w obszarze rewitalizacji					

Harmonogram dla przedsięwzięć dopuszczalnych:

Tabela 48 Harmonogram realizacji dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Nieborów

Dopuszczalne przedsięwzięcia rewitalizacyjne	2026	2027	2028	2029	2030
E-urząd – wdrażanie technologii informacyjnych					
Budowa OZE na budynkach publicznych i prywatnych					
Interaktywne tablice informacyjne w przestrzeni publicznej					

9. MECHANIZMY INTEGROWANIA DZIAŁAŃ ORAZ PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

W ramach GPR uwzględniono szeroki wachlarz zintegrowanych działań, które służą realizacji założeń rewitalizacji oraz zapewniają spójność dokumentu we wszystkich jego kluczowych wymiarach, odnoszących się do planowanych inicjatyw i projektów. Priorytetem podejmowanych działań jest wszechstronne podejście do rozwiązywania problemów występujących na terenach objętych degradacją.

Poniżej wskazano mechanizmy służące zachowaniu spójności przedsięwzięć na poziomie programowym, z uwzględnieniem kontekstu przestrzennego, zakresu problematyki, aspektów instytucjonalno-organizacyjnych, ciągłości w czasie oraz źródeł finansowania:

1. Spójność przestrzenna: Działania są planowane w sposób, który zapewnia ich wzajemne uzupełnianie się na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, co pozwala na osiągnięcie synergii i kompleksowe rozwiązanie problemów przestrzennych.
2. Spójność problemowa: Projekty i przedsięwzięcia są dostosowane do zidentyfikowanych problemów, takich jak bezrobocie, ubóstwo, starzenie się społeczności oraz problemy środowiskowe, techniczne i gospodarcze, co pozwala na ich skuteczne rozwiązanie.
3. Spójność instytucjonalno-proceduralna: W ramach programu opracowano jasne procedury i mechanizmy współpracy między instytucjami odpowiedzialnymi za realizację projektów, co zapewnia efektywne zarządzanie i koordynację działań.
4. Spójność międzyokresowa: Działania są planowane i realizowane w sposób ciągły, z uwzględnieniem długoterminowych celów i efektów, co pozwala na trwałe osiągnięcie założonych rezultatów.
5. Spójność finansowa: Projekty są finansowane z różnych źródeł, co zapewnia stabilność finansową programu i umożliwia realizację wszystkich zaplanowanych działań.

SPÓJNOŚĆ PRZESTRZENNA

- mechanizmy zachowania komplementarności działań w ujęciu przestrzennym

Przeprowadzona analiza pozwoliła wyodrębnić obszar o największym nasileniu niekorzystnych zjawisk społecznych i gospodarczych, a także problemy środowiskowe, techniczne i przestrzenno-funkcjonalne na terenie Gminy Nieborów. Planowane działania rewitalizacyjne skupiają się właśnie na tym obszarze i są bezpośrednio z nim powiązane.

Efektom realizacji projektów będzie poprawa jakości życia nie tylko mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją, ale również osób zamieszkujących inne części gminy, szczególnie tam, gdzie istnieje potrzeba aktywizacji społecznej i gospodarczej. Inicjatywy te, opracowane na podstawie diagnozy oraz procesu konsultacji społecznych, zostały zaplanowane w sposób komplementarny, tak aby wzajemnie się uzupełniały pod względem przestrzennym i funkcjonalnym.

Warto zaznaczyć, że poszczególne przestrzenie objęte interwencją tworzą spójną całość – ich wzajemne oddziaływanie wzmacnia efekt rewitalizacji. Kompleksowa realizacja zaplanowanych działań umożliwi przezwyciężenie kryzysu w najbardziej zdegradowanych częściach gminy, przyczyniając się do ich ożywienia społecznego, gospodarczego, technicznego i przestrzennego. W rezultacie wskazane tereny staną się bardziej włączające i przyjazne dla mieszkańców.

Dodatkowo, zakłada się, że niektóre przedsięwzięcia będą miały charakter szerszy – oddziaływać będą również na inne miejscowości, w których obserwuje się podobne problemy. Aby umożliwić równy dostęp do realizowanych działań, przewidziano zapewnienie odpowiedniego transportu publicznego, który ułatwi mieszkańcom przemieszczanie się między miejscowościami i udział w programach wsparcia.

SPÓJNOŚĆ PROBLEMOWA

- mechanizmy zachowania komplementarności działań w ujęciu problemowym

Mechanizmy zachowania komplementarności działań w ujęciu problemowym w Gminie Nieborów opierają się na ścisłym powiązaniu projektów inwestycyjnych i społecznych, które wzajemnie się uzupełniają, odpowiadając na zdiagnozowane problemy obszaru rewitalizacji. Z jednej strony podejmowane są działania infrastrukturalne, takie jak projekt „**Kompleksowa rewitalizacja miejscowości Nieborów**”, obejmujący remonty i modernizacje obiektów zabytkowych, przebudowę ciągów pieszo-rowerowych, poprawę oświetlenia i estetyki przestrzeni publicznych. Dzięki nim powstają trwałe, wysokiej jakości przestrzenie sprzyjające integracji, rekreacji i budowaniu lokalnej tożsamości. Z drugiej strony wdrażane są projekty miękkie, nakierowane na rozwój kapitału społecznego, które pozwalają wykorzystać potencjał zmodernizowanych obiektów i przestrzeni.

Do tej grupy działań należą m.in. **warsztaty międzypokoleniowe**, w ramach których mieszkańcy w różnym wieku mogą spotykać się i uczyć od siebie nawzajem. Zajęcia z obsługi komputera i nowych technologii, w tym elementów związanych z wykorzystaniem sztucznej inteligencji, prowadzone przez młodszych mieszkańców dla seniorów, wspierają przełamywanie barier cyfrowych i zapobiegają wykluczeniu technologicznemu osób starszych. Jednocześnie zajęcia z rękodzielnictwa oraz gier i zabaw z dawnych lat, prowadzone przez seniorów, pozwalają zachować lokalne tradycje i wzmacniają więzi międzypokoleniowe. Dzięki temu nowo zrewitalizowane przestrzenie stają się miejscem rzeczywistej wymiany doświadczeń, aktywności i budowania wspólnoty lokalnej.

Komplementarnym przedsięwzięciem są także działania promujące ideę wolontariatu, skierowane w szczególności do mieszkańców obszaru rewitalizacji. Organizowane spotkania i kampanie informacyjne służą rozwijaniu postaw obywatelskich, solidarności międzyludzkiej i odpowiedzialności społecznej. Mieszkańcy zdobywają wiedzę o możliwościach angażowania się w wolontariat, uczą się, jak wspierać osoby starsze i potrzebujące, a jednocześnie sami doświadczają wartości wspólnego działania. Powiązanie tych działań z procesem rewitalizacji przestrzeni publicznych sprawia, że wolontariat nie pozostaje tylko teorią – jego praktyczne zastosowanie odbywa się właśnie w odnowionych budynkach i miejscach, które zaczynają pełnić funkcję lokalnych centrów integracji.

Zachowanie spójności problemowej oznacza więc, że każdy z projektów wpisuje się w nadrzędny cel rewitalizacji, jakim jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, poprawa jakości życia mieszkańców oraz wzmocnienie więzi lokalnych. Projekty inwestycyjne tworzą bazę infrastrukturalną i estetyczną, bez której działania społeczne nie miałyby odpowiedniego zaplecza. Z kolei projekty społeczne nadają sens i życie odnowionej przestrzeni, angażując mieszkańców i wzmacniając poczucie wspólnoty. Oba typy działań wzajemnie się przenikają i uzupełniają, prowadząc do trwałej zmiany w obszarze rewitalizacji.

Dzięki temu mechanizmowi komplementarności Gmina Nieborów realizuje spójny, zrównoważony model rewitalizacji, w którym odnowiona przestrzeń publiczna staje się nie tylko miejscem estetycznym i funkcjonalnym, ale przede wszystkim przestrzenią wspólnotową, otwartą na różnorodne potrzeby mieszkańców. Wdrożenie tych działań sprawia, że rewitalizacja nie ogranicza się do fizycznej modernizacji obiektów, ale obejmuje także odbudowę więzi międzyludzkich, podnoszenie kompetencji mieszkańców, promocję nowoczesnych rozwiązań cyfrowych i technologicznych, a także rozwój postaw prospołecznych i obywatelskich.

SPÓJNOŚĆ INSTYTUCJONALNO-PROCEDURALNA

- mechanizmy zachowania komplementarności działań w ujęciu instytucjonalno-proceduralnym

W celu zapewnienia spójności i wzajemnego uzupełniania się działań na poziomie programu, przewidziano ich realizację we współpracy pomiędzy Urzędem Gminy w Nieborowie, Komitetem

Rewitalizacji oraz Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Nieborowie. Kluczowe znaczenie dla skuteczności całego procesu będzie miało wprowadzenie systemu monitoringu, obejmującego regularne gromadzenie i analizę danych sprawozdawczych obrazujących postępy w realizacji założeń programu. Zgodnie z uchwałą nr XVIII/118/25 Rady Gminy Nieborów z dnia 27 października 2025 r. w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji Komitet Rewitalizacji stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy rewitalizacji z organami Gminy Nieborów w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniotwórczo doradczą Wójta Gminy Nieborów. Zgodnie z Zarządzeniem Nr 98/2025 z dnia 29 grudnia 2025 r. w sprawie powołania Komitetu Rewitalizacji na potrzeby realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Nieborów, w skład Komitetu weszło trzech przedstawicieli Urzędu Gminy Nieborów oraz przedstawiciel Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nieborowie. Obsługę organizacyjną i techniczną Komitetu zapewnia Wójt Gminy Nieborów poprzez komórki organizacyjne Urzędu Gminy Nieborów.

Współpraca między jednostkami ma charakter systemowy i stały, obejmuje:

- koordynację działań rewitalizacyjnych na poziomie gminy,
- wzajemne konsultacje, wymianę wiedzy i informacji,
- współdziałanie na etapie planowania, realizacji i monitoringu programu.

Działania mają być komplementarne, co oznacza, że:

- Urząd Gminy Nieborów odpowiada za zarządzanie procesem,
- Komitet Rewitalizacji pełni funkcję opiniotwórczo doradczą Wójta Gminy Nieborów,
- GOPS wnosi perspektywę społeczną i zapewnia integrację działań społecznych z inwestycyjnymi.

Zadania

Urząd Gminy Nieborów pełni funkcję lidera i koordynatora procesu. Jego zadania obejmują m.in.:

- Opracowanie i aktualizację dokumentów strategicznych oraz operacyjnych.
- Koordynację harmonogramów projektów i działań rewitalizacyjnych.
- Zapewnienie obsługi administracyjnej, technicznej i organizacyjnej Komitetu Rewitalizacji (na zlecenie Wójta).

Komitet stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy rewitalizacji z organami Gminy Nieborów w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniotwórczo doradczą Wójta Gminy Nieborów. Komitet wydaje opinie dotyczące przygotowania, prowadzenia i oceny projektów, zmian w dokumentach, monitoringu i ewaluacji. Reprezentuje interesy różnych grup: mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji społecznych, instytucji. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Nieborowie jest kluczowy dla komponentu społecznego rewitalizacji: identyfikuje i diagnozuje problemy społeczne na obszarze rewitalizacji, prowadzi działania ukierunkowane m.in. na integrację społeczną, wsparcie rodzin i osób zagrożonych wykluczeniem, współpracuje przy przygotowaniu projektów społecznych.

Struktura prac w procesie rewitalizacji

A. Poziom strategiczny

- Wójt Gminy Nieborów – przewodniczy i nadzoruje, odpowiada za realizację programu.
- Urząd Gminy Nieborów – zarządzanie, planowanie, sprawozdawczość, monitoring.
- Komitet – forum konsultacyjne, opiniotwórcze.

B. Poziom operacyjny

- Jednostki organizacyjne Urzędu Gminy Nieborów realizują projekty infrastrukturalne.
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Nieborowie współpracuje przy realizacji projektów społecznych.
- Komórki Urzędu Gminy Nieborów odpowiadają za komunikację i współpracę z mieszkańcami.

C. Poziom społeczny - Komitet zapewnia udział interesariuszy, czyli m.in. – mieszkańców, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, prowadzi konsultacje, zbiera opinie, zgłasza potrzeby.

System monitoringu i przepływ informacji

- Urząd Gminy Nieborów gromadzi dane dotyczące postępów projektów (inwestycyjnych, społecznych, środowiskowych).
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Nieborowie przekazuje dane społeczne – m.in. o aktywizacji, problemach, uczestnictwie w programach.
- Komitet Rewitalizacji analizuje dane i przygotowuje opinie oraz rekomendacje.
- Wójt Gminy Nieborów podejmuje decyzje dotyczące zmian, aktualizacji i kierunków działań.

Monitoring jest prowadzony regularnie, zgodnie z zapisami programu.

W ramach działań informacyjnych planowane jest również uruchomienie specjalnej platformy internetowej na stronie Urzędu Gminy, na której zamieszczane będą aktualne informacje o realizowanych projektach i osiągniętych rezultatach. Umożliwi to społeczności lokalnej bieżący wgląd w zakres podejmowanych interwencji oraz ocenę ich wpływu na rozwiązywanie zidentyfikowanych problemów społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych na terenach objętych rewitalizacją. Dzięki temu mieszkańcy będą mogli aktywnie uczestniczyć w procesie przemian i monitorować efektywność wdrażanych działań.

SPÓJNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA

- mechanizmy zachowania komplementarności działań w ujęciu międzyokresowym

W procesie realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych na obszarze sołectwa Nieborów kluczowym elementem planowania i wdrażania jest zapewnienie komplementarności działań w ujęciu międzyokresowym. Oznacza to takie projektowanie i realizowanie zadań, aby w kolejnych etapach rewitalizacji działania wzajemnie się uzupełniały, tworzyły trwałe efekty rozwojowe oraz pozwalały na stopniową i zrównoważoną transformację obszaru rewitalizacji.

Program rewitalizacji w Nieborowie stanowi kolejny etap działań zmierzających do poprawy jakości życia mieszkańców oraz wsparcia zrównoważonego rozwoju tego obszaru. Dotychczas zrealizowano tu następujące projekty, na które Urząd Gminy pozyskał wsparcie finansowe ze środków zewnętrznych:

- Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021 – 2027:
 - o Ochrona środowiska naturalnego gminy Nieborów poprzez instalację odnawialnych źródeł energii – etap II;
 - o Centrum kultury i turystyki w gminie Nieborów;
 - o Zakup średniego samochodu ratowniczo-gaśniczego dla Ochotniczej Straży Pożarnej w Bednarach.
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2007 – 2013 oraz 2014-2020:
 - o Ochrona środowiska naturalnego gminy Nieborów poprzez instalację odnawialnych źródeł energii;
 - o Budowa punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych w Gminie Nieborów;
 - o Rozwój kreatywności uczniów z terenu Gminy Nieborów;
 - o Żłobek w Dzierzgówku +;
 - o Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej w Gminie Nieborów;
 - o Takie rozwiązanie wszystkim się opłaca, dziecko oddam do żłobka i do pracy wracam – ułatwienie 16 osobom sprawującym opiekę nad dziećmi do trzech lat, powrotu na rynek pracy dzięki utworzeniu pierwszego żłobka na terenie Gminy Nieborów;

- Rozbudowa infrastruktury turystycznej w gminie Nieborów w celu zwiększenia dostępności do atrakcji turystycznych regionu;
- Równamy w Górę - Kompleksowy program wspierający rozwój jakości edukacji w szkołach podstawowych Gminy Nieborów;
- Budowa Zintegrowanego Systemu e-Usług Publicznych Województwa Łódzkiego (Wrota Regionu Łódzkiego)"
- Kompleksowy program rozwojowy w szkołach podstawowych w Gminie Nieborów.
- Państwowe Fundusze Celowe:
 - Modernizacja kompleksu sportowego "Moje Boisko-Orlik 2012" w miejscowości Dzierzgówek;
 - Remont drogi gminnej w miejscowości Nieborów - Al. Lipowa;
 - Przebudowa drogi gminnej w m. Nieborów, ul. Północna;
 - Zakup autobusu podmiejskiego, hybrydowego do przewozu dzieci w wieku szkolnym z terenów, na których funkcjonowały PGR-y w gminie Nieborów;
 - Remont drogi gminnej w m. Bednary;
 - Budowa nowej siedziby Gminnej Biblioteki Publicznej: Biblioteka. Centrum Animacji i Kultury im. Marii Konopnickiej w Nieborowie;
 - Rozbudowa ścieżek rowerowych na terenie Gminy Nieborów;
 - Budowa stacji uzdatniania wody w miejscowości Nieborów;
 - Remont drogi gminnej w m. Nieborów;
 - Remont drogi gminnej w m. Bednary;
 - Remont Kwatery Żołnierzy Wojska Polskiego z 1939 r. na cmentarzu rzymsko-katolickim w Bednarach w gm. Nieborów;
 - Przebudowa drogi gminnej Nieborów-Sypień;
 - Remont drogi gminnej w miejscowości Dzierzgówek gm. Nieborów;
 - Realizacja zadania w ramach Funduszu Dróg Samorządowych na drodze powiatowej nr 2704E odcinek Bobrowniki Bełchów;
 - Przebudowa drogi gminnej Mysłaków-Nieborów.
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich:
 - Perła w dolinie Bzury. Promocja dziedzictwa kulturowo-historycznego oraz walorów turystycznych obszaru LGD;
 - Budowa trzech odcinków sieci wodociągowej rozdzielczej oraz przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Nieborów;
 - Budowa sieci kanalizacji sanitarnej ciśnieniowej wraz z przyłączami w msc. Bobrowniki gm. Nieborów;
 - Organizacja lekcji i warsztatów muzealnych dla grup szkolnych z terenu Gminy Nieborów;
 - Jubileusz 80-lecia Szkoły Podstawowej w Nieborowie.
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi:
 - Zakup średniego samochodu ratowniczo-gaśniczego dla Ochotniczej Straży Pożarnej w Bednarach" - dofinansowanie na wkład własny;
 - Kampania informacyjno-edukacyjna dla Gminy Nieborów;
 - Utworzenie punktu dydaktycznego Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Kopernika w Dzierzgówku;
 - Utworzenie punktu dydaktycznego Zespół Placówek Oświatowych w Nieborowie;
 - Utworzenie w przestrzeni publicznej terenów zieleni wraz z bazami edukacyjnymi - Nieborów;
 - Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej w Gminie Nieborów - Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Dzierzgówku;
 - Utworzenie w przestrzeni publicznej terenów zieleni wraz z bazami edukacyjnymi – Bobrowniki - urządzenie terenów zieleni wraz z małą architekturą na stacji odpoczynku przy ścieżce rowerowej;

- Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej im. Władysława Broniewskiego w Bełchowie;
- Termomodernizacja budynku GOK przy Aleja Legionów Polskich 26 w Nieborowie;
- Nadbudowa budynku katechetycznego ze zmianą sposobu użytkowania na świetlicę wiejską w Dzierzgowku;
- Termomodernizacja budynku komunalnego, mieszkalnego w Bełchowie ul. Przemysłowa 14, gm. Nieborów;
- Docieplenie budynku mieszkalnego przy Aleja Legionów Polskich 92 w Nieborowie;
- Eko-pracownia młodego odkrywcy w Szkole Podstawowej w Bełchowie;
- Docieplenie budynku przy Aleja Legionów Polskich 26 w Nieborowie;
- Eko-pracownia w Szkole Podstawowej im. Marii Konopnickiej w Mysłakowie „Eko-Mysłakolandia”;
- Pracownia Młodego Ekologa XXI wieku w Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Bednarach;
- Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nieborów;
- Ekopracownia – „Przyrodniczy skarbiec w Szkole Podstawowej w Zespole Placówek Oświatowych w Nieborowie”;
- Utworzenie EKOPRACOWNI w Gimnazjum nr 2 w Dzierzgowku.
- Polska Cyfrowa:
 - Cyfrowa Gmina;
 - Zdalna Szkoła + wsparcie Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej;
 - Zdalna Szkoła – wsparcie Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej w systemie kształcenia zdalnego;
 - Rozwój kompetencji cyfrowych mieszkańców Gminy Nieborów” w ramach projektu grantowego pn. „E-aktywni mieszkańcy województwa kujawsko-pomorskiego i łódzkiego.
- MALUCH +:
 - Utworzenie w 2021 r. dodatkowych miejsc opieki dla 16 dzieci w Gminnym Żłobku w Dzierzgowku.

W procesie realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych na obszarze sołectwa Nieborów niezwykle istotnym elementem planowania i wdrażania jest zapewnienie spójności oraz komplementarności działań w ujęciu międzyokresowym. Oznacza to takie projektowanie i etapowanie inwestycji oraz projektów społecznych, aby stanowiły one logiczną i funkcjonalną całość, a w kolejnych okresach programowania możliwe było ich rozwijanie, uzupełnianie oraz wzmacnianie trwałych efektów rewitalizacji. Zachowanie tej ciągłości pozwala nie tylko na skuteczniejsze wykorzystanie środków zewnętrznych, ale także na stopniową i zrównoważoną transformację obszaru rewitalizacji, odpowiadającą na rosnące i zmieniające się potrzeby mieszkańców.

Program rewitalizacji w Nieborowie stanowi kontynuację wieloletnich działań podejmowanych przez Gminę, ukierunkowanych na poprawę jakości życia, wzmacnianie lokalnych zasobów i rozwój społeczno-gospodarczy. Gmina konsekwentnie korzysta z różnych źródeł finansowania – od funduszy unijnych, przez programy krajowe, aż po fundusze celowe i regionalne – co umożliwia realizację inwestycji komplementarnych wobec siebie. Dzięki temu możliwe było stworzenie solidnej podstawy infrastrukturalnej i społecznej, na której obecny program rewitalizacji będzie się dalej opierał.

W dotychczasowej perspektywie zrealizowano szereg projektów infrastrukturalnych, środowiskowych, edukacyjnych i społecznych. Wśród nich znalazły się działania finansowane z Funduszy Europejskich dla Łódzkiego 2021–2027, takie jak instalacja odnawialnych źródeł energii czy utworzenie centrum kultury i turystyki, a także doposażenie lokalnych jednostek straży pożarnej. Wcześniejsze lata przyniosły inwestycje z Regionalnych Programów Operacyjnych, w tym m.in. budowę punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, poprawę efektywności energetycznej obiektów publicznych, rozwój infrastruktury edukacyjnej i powstanie pierwszego żłobka w gminie. Równolegle realizowano przedsięwzięcia z programów krajowych i funduszy celowych, takie jak remonty dróg gminnych, budowa nowej biblioteki w Nieborowie, rozbudowa ścieżek rowerowych czy modernizacja obiektów sportowych.

Gmina korzystała także ze wsparcia PROW, co pozwoliło na rozwój sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, budowę przydomowych oczyszczalni oraz promocję dziedzictwa historyczno-kulturowego regionu.

Zachowanie ciągłości działań było widoczne również w projektach edukacyjnych i społecznych – m.in. poprzez tworzenie ekopracowni w szkołach, programy rozwoju kompetencji cyfrowych, czy zapewnienie nowych miejsc opieki dla najmłodszych dzieci w ramach programu MALUCH+. Dzięki temu gmina nie tylko inwestowała w infrastrukturę, ale równocześnie dbała o kapitał ludzki i rozwój umiejętności mieszkańców.

Aktualny Program Rewitalizacji wpisuje się w ten długofalowy proces i wykorzystuje dotychczasowe osiągnięcia, rozszerzając je o nowe elementy odpowiadające na współczesne wyzwania. Projekty takie jak **„Kompleksowa rewitalizacja miejscowości Nieborów”**, **warsztaty międzypokoleniowe obejmujące obsługę komputera, sztuczną inteligencję, rękodzielnictwo oraz gry i zabawy z dawnych lat**, czy też **organizacja spotkań promujących ideę wolontariatu** stanowią naturalną kontynuację dotychczasowych inwestycji. Ich realizacja pozwoli na wykorzystanie zmodernizowanej infrastruktury, uzupełnienie oferty społecznej i edukacyjnej oraz dalsze wzmacnianie więzi międzypokoleniowych i obywatelskich.

Mechanizm komplementarności międzyokresowej polega zatem na tym, że wcześniejsze inwestycje w infrastrukturę techniczną, edukacyjną i społeczną tworzą solidne fundamenty, na których budowane są obecne i przyszłe działania rewitalizacyjne. Rewitalizacja w Gminie Nieborów nie ma charakteru jednorazowego, lecz jest procesem ciągłym, opartym na stopniowym uzupełnianiu, rozwijaniu i podtrzymywaniu uzyskanych efektów. Dzięki temu możliwe jest osiągnięcie trwałej poprawy jakości życia mieszkańców, wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej gminy oraz budowanie silnej, zintegrowanej społeczności lokalnej.

SPÓJNOŚĆ FINANSOWA

- mechanizmy zachowania komplementarności działań w zakresie źródeł finansowania

Prace rewitalizacyjne przewidziane w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Nieborów mają na celu stopniowe przezwyciężenie kryzysowej sytuacji występującej na wskazanym obszarze. Obecność wielu niekorzystnych zjawisk – społecznych, ekonomicznych, środowiskowych, przestrzennych i infrastrukturalnych – sprawia, że konieczne jest zaangażowanie zwiększonych środków finansowych w celu poprawy warunków życia mieszkańców i podniesienia atrakcyjności przestrzeni publicznej. Realizacja zaplanowanych przedsięwzięć będzie opierać się przede wszystkim na funduszach własnych Gminy Nieborów, uzupełnionych o wsparcie ze środków europejskich w ramach programu Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021–2027. Ponadto, w miarę dostępności i potrzeby, możliwe będzie wykorzystanie dodatkowych źródeł finansowania, takich jak środki budżetu państwa, samorządu województwa łódzkiego, a także fundusze prywatne, co pozwoli na sprawniejszą realizację działań naprawczych i rozwojowych.

W rozdziale 8, w tabeli przedstawiającej wykaz projektów, zaproponowano możliwe źródła finansowania każdego z nich.

10. OPIS STRUKTURY ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Urząd Gminy Nieborów jako instytucja wdrażająca GPR, odpowiedzialny będzie za:

- zapewnienie zgodności realizacji dokumentu z poszczególnymi dokumentami programowymi wyższego rzędu, w tym w szczególności w zakresie zamówień publicznych, zasad konkurencji, ochrony środowiska oraz przestrzegania zasad zawierania kontraktów publicznych,
- zbieranie danych statystycznych i finansowych na temat postępów wdrażania oraz przebiegu realizacji projektów w ramach GPR,
- zapewnienie przygotowania i wdrożenia planu działań w zakresie informacji i promocji GPR,
- przygotowanie rocznych raportów na temat wdrażania GPR,
- zbieranie informacji do rocznego raportu o nieprawidłowościach,
- dokonanie oceny po zakończeniu realizacji GPR.
- opracowanie i składanie wniosków o finansowanie zewnętrzne,
- bezpośrednią realizację działań przewidzianych w GPR w zakresie przygotowania przetargów, gromadzenia dokumentacji bieżącej, nadzoru nad wykonawcą pod kątem terminowości i jakości wywiązania się z zobowiązania,
- zapewnienie informowania o współfinansowaniu przez UE realizowanych projektów.

W przypadku GPR, kluczową postacią w procesie jego realizacji i monitoringu jest Wójt Gminy Nieborów. Kierując bieżącą działalnością, ma największy wpływ zarówno na sam proces opracowywania GPR, jego wdrażania, jak również oceny jego realizacji. Do najważniejszych zadań Wójta w zakresie zarządzania i monitoringu należałby bezpośredni nadzór nad wdrażaniem GPR.

Ważną rolę w procesach wdrożeniowych Dokumentu odgrywać powinien koordynator GPR jako osoba zaangażowana bezpośrednio w realizację zadań w nim wyznaczonych i dobrze zorientowana w istniejących realiach, mająca jednocześnie bezpośredni wpływ na procesy gospodarcze i społeczne zachodzące w Gminie.

Główne zadania koordynatora polegałyby na:

- bieżącej analizie stanu realizacji GPR;
- obserwacji uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych wpływających lub mogących wpłynąć na realizację GPR, w tym uwzględnienie partycypacji społecznej w monitorowaniu procesu rewitalizacji;
- prowadzeniu bazy informacji;
- wypracowaniu kryteriów oceny stanu realizacji GPR;
- aktywnym poszukiwaniu źródeł finansowania;
- kontakcie z Komitetem Rewitalizacji.

Wdrażanie na każdym etapie podlega weryfikacji i aktualizacji. Opierać powinno się ono na odpowiednim rozdziale zadań realizacyjnych w ramach struktury organizacyjnej Urzędu. Pozwala to na koncentrowanie się na konkretnym przedsięwzięciu, a tym samym zwiększa jego efektywność. System zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji został uwzględniony w ogólnym systemie zarządzania Gminą Nieborów, co pozwala na zachowanie spójności procedur, efektywne współdziałanie oraz wzajemne uzupełniania się działań różnych instytucji.

11. SYSTEM MONITORINGU I OCENY PROGRAMU REWITALIZACJI

MONITOROWANIE

Monitorowanie to proces oceny postępu realizacji projektu lub programu rewitalizacji oraz jego zgodności z wyznaczonymi celami. Kluczowym aspektem monitorowania jest analiza wyników, zarówno sukcesów, jak i niepowodzeń, oraz odpowiednie dostosowywanie dalszych działań, aby ostatecznie osiągnąć zamierzone cele. Ważnym elementem tego procesu jest opracowanie metod zbierania informacji oraz wskaźników, które będą odzwierciedlały efektywność prowadzonych działań.

Monitorowania wdrażania GPR oraz jego poszczególnych elementów dokonywać będą pracownicy Urzędu Gminy Nieborów w ramach obowiązków własnych. Monitorowanie zostało zatem uwzględnione w ogólnym systemie zarządzania Gminą Nieborów. Komórki merytoryczne i jednostki organizacyjne gminy oraz ewentualnie inne podmioty zaangażowane do współpracy będą dostarczały danych niezbędnych do realizacji monitoringu sterującego. W oparciu o uzyskane informacje Koordynator GPR opracuje Raport z monitoringu GPR. Raport z corocznego monitoringu GPR będzie zawierał informacje od wszystkich podmiotów biorących udział w realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych i będzie dotyczyć postępu w realizacji przedsięwzięć w danym roku kalendarzowym. Raport ten zostanie przedstawiony Komitetowi Rewitalizacji. Ze spotkania zostanie sporządzony protokół.

Zgodnie z art. 22 i 23 ustawy o rewitalizacji co najmniej raz na 3 lata gminny program rewitalizacji będzie podlegał ocenie aktualności i stopnia realizacji, dokonywanej przez Wójta Gminy Nieborów. Będzie to ocena o charakterze jakościowym, skoncentrowana na dokonaniu oceny aktualności i stopnia realizacji GPR, wpływu realizowanych działań rewitalizacyjnych na stopień osiągnięcia zakładanych celów strategicznych i kierunków działań GPR wraz z odniesieniem się do oceny kierunków i dynamiki zmian na obszarze rewitalizowanym. Ocena sporządzona przez Wójta Gminy Nieborów będzie podlegać zaopiniowaniu przez Komitet Rewitalizacji oraz ogłoszeniu na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej. W przypadku stwierdzenia, że gminny program rewitalizacji wymaga zmiany, Wójt Gminy Nieborów wystąpi do Rady Gminy Nieborów z wnioskiem o jego zmianę, załączając ww. opinię. W przypadku stwierdzenia, w wyniku przeprowadzonej oceny stopnia realizacji gminnego programu rewitalizacji, osiągnięcia celów rewitalizacji w nim zawartych, Rada Gminy Nieborów uchyli uchwałę w sprawie gminnego programu rewitalizacji w całości albo w części, z własnej inicjatywy albo na wniosek Wójta Gminy Nieborów. Zmiana gminnego programu rewitalizacji nastąpi w trybie, w jakim był on uchwalany.

Kluczowym partnerem w monitorowaniu GPR będzie Komitet Rewitalizacji, reprezentujący interesariuszy rewitalizacji. Aby zapewnić ciągłość procesu przygotowania i realizacji GPR, w skład Komitetu wejdą interesariusze rewitalizacji, w rozumieniu art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (tj.. Dz. U. z 2024 r. poz. 278).

Zgodnie z Art. 7 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji przystąpiono do prac zmierzających do powołania Komitetu Rewitalizacji. Dnia 4 września 2025 r.. Wójt Gminy Nieborów wydał zarządzenie nr 73/2025 w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących projektu uchwały Rady Gminy Nieborów w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji. Ogłoszenie o konsultacjach stanowiło załącznik do zarządzenia. Konsultacje trwały w terminie od 11.09.2025 r. do 17.10.2025 r.. Konsultacje miały na celu zapewnienie udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących procesu rewitalizacji oraz wymianę wiedzy, informacji, poznanie uwag i opinii w sprawie projektu Zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji. W wyznaczonym terminie zgłaszania uwag do Urzędu Gminy Nieborów nie wpłynęły żadne uwagi do projektu uchwały. Dnia 27 października 2025 r. Rada Gminy Nieborów podjęła uchwałę nr XVIII/118/25 w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji.

Zgodnie z podjętą uchwałą w skład Komitetu wejdzie nie więcej niż 10 członków. Posiedzenia Komitetu będą odbywać się nie rzadziej niż raz na rok. Informacje na temat terminu, miejsca planowanego posiedzenia Komitetu, proponowany porządek posiedzenia oraz materiały, które będą przedmiotem obrad powinny być przekazane członkom Komitetu na co najmniej 7 dni kalendarzowych przed posiedzeniem Komitetu. Z każdego posiedzenia będzie sporządzany protokół. Obsługę organizacyjną i techniczną Komitetu zapewnia Wójt Gminy Nieborów poprzez komórki organizacyjne Urzędu Gminy Nieborów.

Zarządzeniem Nr 86/2025 z dnia 27 listopada 2025 r. Wójt Gminy Nieborów ogłosił nabór na członków Komitetu Rewitalizacji. Nabór prowadzono w dniach od 01 grudnia 2025 r. do 15 grudnia 2025 r. Zarządzeniem Nr 98/2025 z dnia 29 grudnia 2025 r. został powołany Komitet Rewitalizacji Gminy Nieborów. Komitet Rewitalizacji tworzy 6 członków, w tym 3 przedstawiciele Urzędu Gminy Nieborów oraz przedstawiciel Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nieborowie.

Wszystkie informacje dotyczące ww. uchwały oraz naboru na członków Komitetu Rewitalizacji, a także prac Komitetu były i będą udostępniane w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na stronie internetowej Urzędu Gminy Nieborów.

W przypadku wykrycia problemów związanych z wdrażaniem GPR w raportach monitorujących, Komitet Rewitalizacji podejmie działania mające na celu ich rozwiązanie. Na zakończenie okresu planowania Komitet Rewitalizacji sporządzi raport końcowy, który przedstawi zrealizowane zadania w kontekście założeń Programu. Wszelkie rozbieżności między założeniami GPR a jego faktyczną realizacją zostaną omówione w tym raporcie. Raport końcowy będzie dostępny do wglądu w Urzędzie Gminy Nieborów.

OCENA SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ, EWALUACJA, WPROWADZANIE MODYFIKACJI W REAKCJI NA ZMIANY ZACHODZĄCE W OTOCZENIU PROGRAMU

W procesie monitorowania GPR przewidziano następujące fazy:

Ocenę wstępną

Przed rozpoczęciem programu oraz poszczególnych projektów w jego ramach, zostaną ustalone wszystkie ilościowe i jakościowe parametry, które będą definiować wyniki realizowanych zadań. Etapy realizacji każdego z zadań, włącznie z terminami rozpoczęcia i zakończenia, zostaną jasno określone. Ustalonych parametrów należy konsekwentnie przestrzegać przez cały okres realizacji programu i projektów.

Monitoring sterujący

Dotyczy całego okresu wdrażania projektu. Zadaniem prowadzonego monitorowania będzie wykrycie wszelkich odchyień, jakie mają miejsce w trakcie realizacji projektu.

Kontrolę końcową - ewaluację efektów

Ewaluacja rozpoczyna się już na etapie planowania i programowania, tworząc dynamiczny cykl, w którym planowanie kieruje ewaluacją, a ewaluacja wpływa na przyszłe działania. Jest to kluczowa funkcja ewaluacji, pozwalająca na zbadanie wewnętrznej logiki programu lub projektu. Ta logika opisuje relacje pomiędzy wszystkimi elementami: potrzebami, strategią, celami, nakładami, działaniami, produktami, rezultatami i wpływem. Ewaluacja, poprzez analizę spójności programu, weryfikuje, jak nakłady przekształcają się w produkty, jak te produkty prowadzą do uzyskania rezultatów i wpływu, a tym samym zaspokajania potrzeb grup docelowych.

Głównym celem ewaluacji jest zwiększenie adekwatności, efektywności i znaczenia rezultatów uzyskiwanych z programów finansowanych przez Unię Europejską. Zadaniem ewaluacji jest stałe ulepszanie skuteczności i efektywności interwencji publicznej, co obejmuje zarówno pozytywne efekty społeczne i gospodarcze, jak i zwiększenie przejrzystości oraz promocję działań podejmowanych przez władze publiczne.

Ewaluacja znajduje swoje zastosowanie w:

- identyfikacji słabych i mocnych stron,
- ocenie możliwości i ograniczeń,
- usprawnieniu zarządzania,
- wskazaniu kierunków rozwoju i priorytetów działalności sektora publicznego,
- poprawianiu błędów dla celów odpowiedzialności,
- wsparciu alokacji zasobów finansowych,
- ulepszeniu procesu decyzyjnego.

Jej szczególnym zadaniem jest dostarczanie dokładnych ocen stanu wdrożenia programów, obejmujących:

- funkcjonowanie programów,
- wydajność i trwałość w odniesieniu do założonych celów,
- wpływ na problemy, do których programy się odnoszą,
- wnioski do poprawy wdrożenia programów i projektowania nowych inicjatyw,
- identyfikację dobrych praktyk o potencjalnym szerszym zastosowaniu.

Jednym z celów ewaluacji jest zapewnienie przejrzystości wykorzystania środków publicznych poprzez przekazywanie i upowszechnianie informacji o powodzeniu lub niepowodzeniu przedsięwzięć finansowanych z programów pomocowych. Ewaluacja ma także wymiar edukacyjny, ucząc rejestrowania i stymulowania zmian, analizowania i rozumienia złożoności zjawisk. Ocena końcowa powinna określić, w jakim stopniu zakładane w GPR cele zostały osiągnięte oraz ustalić przyczyny wszelkich odchyżeń w realizacji. Ewaluacja posłuży jako podstawa do sprawdzenia, czy planowane efekty są zgodne z przyjętymi celami i ich miarami. Podczas ewaluacji zostanie również przeanalizowana skuteczność podejmowanych działań korygujących. Wnioski z ewaluacji zostaną wykorzystane podczas realizacji kolejnych, podobnych projektów w przyszłości.

12. ZAKRES ZMIAN W INNYCH UCHWAŁACH

Na dzień przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Nieborów nie przewiduje się wprowadzenia zmian w innych uchwałach.

13. SPECJALNA STREFA REWITALIZACJI

Kierując się ustawą z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji nie ustanawia się specjalnej strefy rewitalizacji w Gminie Nieborów.

14. SPOSÓB REALIZACJI PROGRAMU W ZAKRESIE PLANOWANIA I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

14.1 Zakres niezbędnych zmian w planie ogólnym gminy

Nie przewiduje się zmian w planie ogólnym gminy, który jest na etapie opracowywania. GPR musi być zgodny z tworzonym Planem Ogólnym Gminy Nieborów.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Nieborów, nie przewiduje wprowadzenia zmian w obecnym dokumencie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nieborów, które zostało zatwierdzone Uchwałą Nr IX/32/2015 Rady Gminy Nieborów z dnia 29 maja 2015 r.

14.2 Zmiany w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gminy

Na dzień przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Nieborów, nie przewiduje się wprowadzenia zmian w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, jednakże Gmina zastrzega sobie możliwość wprowadzenia zmian, w razie zmian / aktualizacji w dokumencie GPR.

15 PARTYCYPACJA SPOŁECZNA

Proces rewitalizacji obszarów zdegradowanych to długotrwałe przedsięwzięcie mające na celu ożywienie tych terenów i poprawę jakości życia ich mieszkańców. Kluczowym elementem tego procesu jest zaangażowanie różnych grup interesariuszy, co znacząco wpływa na jego sukces. Oto sposoby włączania interesariuszy w różnych etapach procesu rewitalizacji:

1. Diagnozowanie:

Diagnozowanie jest pierwszym i kluczowym krokiem w procesie rewitalizacji, umożliwiającym dogłębne zrozumienie specyfiki danego obszaru oraz potrzeb jego mieszkańców i innych interesariuszy. Na tym etapie zbierane są dane, które stanowią podstawę dla kolejnych decyzji. Mieszkańcy oraz lokalna społeczność są sercem każdego obszaru rewitalizacji, a ich doświadczenie, znajomość lokalnych problemów oraz aspiracje mają ogromne znaczenie.

Interesariusze obszaru, choć nie zawsze są stałymi mieszkańcami gminy Nieborów, również odgrywają istotną rolę w życiu tego obszaru. Mogą to być uczniowie lokalnych szkół, klienci sklepów. Organizując dla nich spotkanie i przeprowadzając ankiety, można było uzyskać cenne informacje na temat zmian, które byłyby dla nich najbardziej korzystne oraz udogodnień, jakie chcieliby widzieć w przyszłości.

Przedsiębiorcy działający w obszarze rewitalizacji odgrywają kluczową rolę w jego gospodarczym ożywieniu. Ich perspektywa jest niezbędna do zrozumienia lokalnych potrzeb gospodarczych. Organizacje pozarządowe często pełnią istotną rolę w społeczności, posiadając cenną wiedzę i doświadczenie w pracy z różnymi grupami mieszkańców.

- Konsultacje społeczne projektu Uchwały Rady Gminy Nieborów w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Nieborów

Na podstawie art. 5a ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tj.. Dz. U. z 2024 r. poz. 1465, 1572, 1907 i 1940), art. 6 ust. 2 i art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 278) oraz ogłoszenia Wójta Gminy Nieborów, w dniach od 11 kwietnia 2025 roku do 16 maja 2025 roku prowadzono konsultacje społeczne projektu Uchwały Rady Gminy Nieborów w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Nieborów.

Konsultacje miały na celu zapewnienie udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących procesu rewitalizacji oraz wymianę wiedzy, informacji, poznanie uwag i opinii dotyczących propozycji granic i sposobu wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Gminie Nieborów.

Konsultacje prowadzono w formie:

1. zbierania uwag, propozycji i opinii w wersji papierowej i elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego udostępnionego na stronie internetowej,
2. warsztatów stacjonarnych przeprowadzonych w sali konferencyjnej Urzędu Gminy Nieborów, Al. Legionów Polskich 26, 99-416 Nieborów, w dniu 23 kwietnia 2025 r. o godzinie 10:00 z możliwością przeprowadzenia konsultacji on-line dla osób chętnych,
3. zbierania uwag ustnych, osobą wyznaczoną do udzielania wyjaśnień i przyjmowania opinii była pracownik referatu GKI Pani Urszula Fijałkowska tel. 46 838 56 13 wew. 108.

Załącznikiem do ogłoszenia była mapa wyznaczająca obszar zdegradowany i obszar podlegający rewitalizacji wraz z uzasadnieniem i formularz konsultacyjny.

Na drodze konsultacji społecznych nie wprowadzono zmian w zakresie wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji. Raport z konsultacji społecznych udostępniono w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na stronie internetowej Gminy Nieborów.

2. Programowanie:

Etap programowania w procesie rewitalizacji jest kluczowy, ponieważ to wtedy określa się konkretne działania, które mają zostać podjęte w celu odnowy obszaru. Aktywne zaangażowanie różnych grup interesariuszy w ten proces zapewnia, że planowane działania będą odpowiadały rzeczywistym potrzebom społeczności i przyniosą pozytywne skutki dla obszaru. Dla mieszkańców, programowanie jest okazją do aktywnego kształtowania przyszłości ich miejsca zamieszkania. Zorganizowane warsztaty stacjonarne stanowiły platformę do dyskusji, wymiany pomysłów i wspólnego kreowania wizji odnowionego obszaru. Mieszkańcy mogli wskazywać priorytety, dzielić się obawami i oczekiwaniami oraz proponować konkretne rozwiązania. Lokalni przedsiębiorcy, jako niezbędna część ekosystemu każdego obszaru, współtworzyli strategię wsparcia dla biznesu, co zapewniło, że działania rewitalizacyjne będą sprzyjać rozwojowi gospodarczemu, a nie go hamować. Konsultacje w zakresie inwestycji umożliwiły przedsiębiorcom wskazanie, jakie udogodnienia czy infrastruktura są im potrzebne do prowadzenia i rozwijania działalności.

Organizacje pozarządowe (NGO), działające często na rzecz konkretnych grup społecznych lub zajmujące się określonymi problemami, są cennym źródłem wiedzy i doświadczenia. Współpraca z nimi w zakresie planowania działań społecznych, edukacyjnych i kulturalnych gwarantuje, że w ramach rewitalizacji zostaną podjęte działania odpowiadające na realne potrzeby i wyzwania społeczności lokalnej. Przedstawiciele organizacji byli obecni podczas tworzenia Programu.

- Komitet Rewitalizacji

Zgodnie z Art. 7 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji przystąpiono do prac zmierzających do powołania Komitetu Rewitalizacji. Dnia 4 września 2025 r.. Wójt Gminy Nieborów wydał zarządzenie nr 73/2025 w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących projektu uchwały Rady Gminy Nieborów w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji. Ogłoszenie o konsultacjach stanowiło załącznik do zarządzenia. Konsultacje trwały w terminie od 11.09.2025 r. do 17.10.2025 r.. Konsultacje miały na celu zapewnienie udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących procesu rewitalizacji oraz wymianę wiedzy, informacji, poznanie uwag i opinii w sprawie projektu Zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji.

Konsultacje prowadzono w następujących formach:

1) zbieranie uwag w postaci papierowej i elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego udostępnionego na stronie internetowej Urzędu Gminy Nieborów <https://www.nieborow.pl> i w Biuletynie Informacji Publicznej <https://www.bip.nieborow.pl> oraz w Urzędzie Gminy Nieborów (Sekretariat). Wypełniony formularz należało dostarczyć:

- a) drogą elektroniczną na adres: gmina@nieborow.pl (decydowała data wpływu do Urzędu Gminy) lub
- b) drogą korespondencyjną na adres: Urząd Gminy Nieborów, ul. Aleja Legionów Polskich 26, 99 – 416 Nieborów (decydowała data wpływu do Urzędu Gminy) lub
- c) osobiście do Urzędu Gminy Nieborów, ul. Aleja Legionów Polskich 26, 99 – 416 Nieborów, od poniedziałku do piątku w godzinach pracy Urzędu.

2) ankieta - dostępna na stronie internetowej Urzędu Gminy Nieborów <https://www.nieborow.pl> i w Biuletynie Informacji Publicznej <https://www.bip.nieborow.pl> oraz w Urzędzie Gminy Nieborów (Sekretariat). Wypełnioną ankietę należało złożyć:

- a) drogą elektroniczną na adres: gmina@nieborow.pl (decyduje data wpływu do Urzędu Gminy) lub
- b) drogą korespondencyjną na adres: Urząd Gminy Nieborów, ul. Aleja Legionów Polskich 26, 99 – 416 Nieborów (decydowała data wpływu do Urzędu Gminy) lub
- c) osobiście do Urzędu Gminy Nieborów, ul. Aleja Legionów Polskich 26, 99 – 416 Nieborów, od poniedziałku do piątku w godzinach pracy Urzędu.

3) zbieranie uwag ustnych – opinie przyjmowano w pok. nr 108, Urzędu Gminy Nieborów, ul. Aleja Legionów Polskich 26, 99 – 416 Nieborów, od poniedziałku do piątku w godzinach pracy Urzędu.

Projekt uchwały Rady Gminy Nieborów w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji z formularzem konsultacyjnym i ankietą były udostępnione w terminie trwania konsultacji społecznych:

- a) na stronie internetowej Urzędu Gminy Nieborów <https://www.nieborow.pl> i w Biuletynie Informacji Publicznej (BIP: <https://www.bip.nieborow.pl>);
- b) w Urzędzie Gminy Nieborów w godzinach pracy Urzędu (Sekretariat).

Powiadomienie o konsultacjach społecznych podano do publicznej wiadomości:

1. poprzez ogłoszenie w prasie;
2. na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy Nieborów oraz na tablicy ogłoszeń przed budynkiem Urzędu Gminy Nieborów oraz poprzez wywieszenie w widocznym miejscu na terenie objętym dokumentem poddawany konsultacjom;
3. w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie <https://www.bip.nieborow.pl> oraz na stronie internetowej Urzędu Gminy Nieborów <https://www.nieborow.pl>;
4. w sposób zwyczajowo przyjęty na terenie obszaru rewitalizacji.

W wyznaczonym terminie zgłaszania uwag do Urzędu Gminy Nieborów nie wpłynęły żadne uwagi do projektu uchwały. Raport z konsultacji społecznych został podany do publicznej wiadomości.

Następnie dnia 27 października 2025 r. Rada Gminy Nieborów **podjęła uchwałę nr XVIII/118/25 w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji**. Uchwała zawiera zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji. Zgodnie z nią Komitet Rewitalizacji, zwany dalej Komitetem, stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy rewitalizacji z organami Gminy Nieborów w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo doradcą Wójta Gminy Nieborów. Komitet uprawniony jest do opiniowania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Nieborów na etapie opracowania, a następnie jego wdrażania, monitorowania i ewaluacji oraz podejmowania inicjatyw związanych z rewitalizacją Gminy Nieborów. W skład Komitetu wejdą wchodzą przedstawiciele interesariuszy rewitalizacji, w rozumieniu art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2024 r. poz. 278). Pierwsze posiedzenie Komitetu nowej kadencji zwoła Wójt Gminy Nieborów. Na pierwszym posiedzeniu zostanie wybrany Przewodniczący oraz jego Zastępca. Z każdego posiedzenia Komitetu będzie sporządzany protokół. W posiedzeniach Komitetu mogą brać udział zaproszeni eksperci oraz inne osoby zaproszone przez Przewodniczącego Komitetu lub Wójta Gminy Nieborów. Obsługę organizacyjną i techniczną Komitetu zapewnia Wójt Gminy Nieborów poprzez komórki organizacyjne Urzędu Gminy Nieborów.

Zarządzeniem Nr 86/2025 z dnia 27 listopada 2025 r. Wójt Gminy Nieborów ogłosił **nabór na członków Komitetu Rewitalizacji**. Nabór prowadzono w dniach od 01 grudnia 2025 r. do 15 grudnia 2025 r. Zarządzeniem Nr **98/2025** z dnia 29 grudnia 2025 r. został **powołany Komitet Rewitalizacji Gminy Nieborów**.

- Gminny Program Rewitalizacji

Dnia 20 sierpnia 2025 r. Rada Gminy Nieborów podjęła uchwałę nr XVI/108/25 w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Nieborów.

Zgodnie z art. 6 oraz art. 17 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji projekt GPR został poddany konsultacjom społecznym oraz przekazany do zaopiniowania do wskazanych w ustawie podmiotów. Na podstawie Zarządzenia Nr 96/2025 Wójta Gminy Nieborów z dnia 23 grudnia 2025 r. w okresie od 01 stycznia 2026 r. do 05 lutego 2026 r. prowadzono konsultacje społeczne *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Nieborów*. Celem konsultacji było zapewnienie udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących procesu rewitalizacji, wymiana wiedzy i informacji oraz poznanie opinii w sprawie projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Nieborów.

Konsultacje prowadzono w formie:

1. zbierania uwag, propozycji i opinii w wersji papierowej i elektronicznej z wykorzystaniem formularza do zgłaszania uwag udostępnionego w wersji pisemnej w Biuletynie Informacji Publicznej <https://www.bip.nieborow.pl/> w zakładce Gminny Program Rewitalizacji oraz w Urzędzie Gminy Nieborów (Sekretariat). Wypełniony i podpisany formularz należało dostarczyć:

- a) drogą elektroniczną na adres: gmina@nieborow.pl lub
- b) drogą korespondencyjną na adres: Urząd Gminy Nieborów, Aleja Legionów Polskich 26, 99-416 Nieborów z dopiskiem „Konsultacje Społeczne projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Nieborów” lub
- c) osobiście do Urzędu Gminy Nieborów, Aleja Legionów Polskich 26, 99-416 Nieborów, od poniedziałku do piątku w godzinach pracy Urzędu.

2. spotkania informacyjnego stacjonarnego przeprowadzonego w sali konferencyjnej Urzędu Gminy Nieborów, Aleja Legionów Polskich 26, 99-416 Nieborów, w pok. 201, w dniu 12 stycznia 2026 r. o godz. 16.00,

3. zbierania uwag ustnych – opinie przyjmował Referat inwestycji i zamówień publicznych, środków zewnętrznych i spraw komunalnych, pok. 108, Urząd Gminy Nieborów, Aleja Legionów Polskich 26, 99-416 Nieborów w godzinach pracy urzędu w terminie konsultacji.

W ramach prowadzonych konsultacji społecznych wpłynął jeden formularz z uwagami, które dotyczyły Zespołu pałacowo-ogrodowego w Nieborowie oraz Ogrodu sentymentalno-romantycznego w Arkadii. Większość z uwag uwzględniono, do wszystkich odniesiono się w raporcie z konsultacji społecznych. Podczas spotkania informacyjnego nie zgłoszono uwag ani zastrzeżeń dotyczących treści projektu dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji. Pytania miały charakter informacyjny i dotyczyły głównie praktycznych aspektów wdrażania rewitalizacji.

Zgodnie z ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, Wójt Gminy Nieborów wystąpił o zaopiniowanie projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Nieborów do podmiotów, o których mowa w art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy, wskazując termin przedstawienia opinii. Zgodnie z art. 18 ust. 3 nieprzedstawienie opinii w wyznaczonym terminie uważa się za równoznaczne z pozytywnym zaopiniowaniem projektu gminnego programu rewitalizacji. Projekt GPR przekazano do następujących instytucji:

- Zarząd Powiatu Łowickiego Starostwo Powiatowe w Łowiczu,
- Zarząd Województwa Łódzkiego,
- Wojewoda Łódzki,
- Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego,
- Agencja Wywiadu,
- Komenda Wojewódzka Policji w Łodzi,
- Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Łowiczu,
- Krajowy Zasób Nieruchomości,
- Zarząd Powiatu Łowickiego Starostwo Powiatowe w Łowiczu,
- NEXERA,
- Timplus sp. z o.o.,
- PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.,
- Centralne Wojskowe Centrum Rekrutacji Ośrodek Zamiejscowy w Łodzi,
- Łódzki Wojewódzki Inspektor Sanitarny,
- Wojewódzka Stacja Sanitarno - Epidemiologiczna w Łodzi,
- Nadwiślański Oddział Straży Granicznej,
- Zarząd Dróg Wojewódzkich,
- PGE Dystrybucja S.A. Oddział w Łodzi,
- Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad,
- Oddział w Łodzi,
- Orange Polska S.A.,
- Łódzki Urząd Wojewódzki,
- Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków w Łodzi,
- Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Łodzi,
- Lasy Państwowe Nadleśnictwo Skierniewice,
- Gminna Komisja Urbanistyczno-Architektoniczna w Nieborowie,
- Komitet Rewitalizacji.

Uwagi do projektu GPR wpłynęły od: Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Łodzi, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi oraz Lasów Państwowych Nadleśnictwa Skierniewice. Po dokonaniu stosownych korekt i uzupełnień uzyskano opinie pozytywne dla projektu Gminnego Programu Gminy Nieborów. Otrzymano również pozytywną opinię z uwagami do uwzględnienia, która wpłynęła z Zarządu Województwa Łódzkiego.

Sporządzano raport podsumowujący przebieg konsultacji społecznych oraz proces opiniowania i udostępniono go na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej oraz, na żądanie osób zainteresowanych, udostępnia się w siedzibie Urzędu Gminy Nieborów.

Informacje dotyczące kolejnych etapów prac nad GPR udostępniano w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na stronie internetowej Urzędu Gminy Nieborów.

3. Wdrażanie:

Wdrażanie to etap, w którym plany i strategie rewitalizacji przechodzą do fazy realizacji. Aktywny udział różnych grup interesariuszy jest kluczowy dla skutecznego wdrożenia działań oraz ich elastycznego dostosowania do dynamicznie zmieniających się potrzeb społeczności. Mieszkańcy jako najbardziej zaangażowani interesariusze, odgrywają fundamentalną rolę w tej fazie. Mogą aktywnie uczestniczyć w projektach społecznych, takich jak organizacja zajęć i warsztatów, ale również spotkań promujących ideę wolontariatu w rewitalizowanym obszarze. Ich zaangażowanie w prace związane z rewitalizacją, wzmacnia poczucie wspólnoty i przynależności do danego miejsca. Chociaż początkowo inicjatywy spotkań będą organizowane przez gminę, w dłuższej perspektywie to sami mieszkańcy mają przejmować inicjatywę i organizować np. wydarzenia kulturalne.

Podczas realizacji prac rewitalizacyjnych lokalne przedsiębiorstwa mogą napotkać trudności związane z dostępem do swoich lokali lub utrudnieniami dla klientów. Dlatego niezbędna jest ciągła współpraca z przedsiębiorcami w zakresie planowania inwestycji, aby minimalizować te niedogodności. Wsparcie dla firm, na przykład poprzez informowanie klientów o tymczasowych zmianach czy udostępnienie alternatywnych tras dojazdu, jest kluczowe dla utrzymania ciągłości działalności gospodarczej w obszarze rewitalizacji.

Organizacje pozarządowe (NGO) odgrywają często istotną rolę w realizacji projektów społecznych, edukacyjnych i kulturalnych. Współpraca z nimi umożliwia skuteczne wdrażanie inicjatyw, które są dostosowane do konkretnych potrzeb społeczności. Mogą to być na przykład warsztaty dla młodzieży, projekty integracyjne dla różnych grup społecznych czy inicjatywy artystyczne, które ożywiają przestrzeń wiejską i wzbogacają kulturalnie obszar rewitalizacji.

W fazie wdrażania niezwykle ważne jest ciągle monitorowanie postępów, utrzymywanie otwartej komunikacji z interesariuszami oraz gotowość do modyfikowania działań w odpowiedzi na napotkane wyzwania i zmieniające się potrzeby społeczności.

Bardzo istotną rolę odegra tu Komitet Rewitalizacji, który przypomnijmy, stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy rewitalizacji z organami Gminy Nieborów w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo doradczą Wójta Gminy Nieborów. Komitet uprawniony jest do opiniowania GPR na etapie opracowania, a następnie jego wdrażania, monitorowania i ewaluacji oraz podejmowania inicjatyw związanych z rewitalizacją obszaru rewitalizacji w Gminie Nieborów.

4. Monitorowanie:

Zaangażowanie interesariuszy w proces rewitalizacji odgrywa kluczową rolę, umożliwiając lepsze zrozumienie potrzeb i oczekiwań lokalnej społeczności, co bezpośrednio przekłada się na skuteczność i akceptację podejmowanych działań. Monitorowanie stanowi istotny etap, w którym ocenia się postępy realizowanych przedsięwzięć, analizuje ich efekty oraz gromadzi dane mogące wpłynąć na ewentualne modyfikacje bądź dalsze etapy działań. Aktywna partycypacja różnych grup interesariuszy jest niezbędna do uzyskania pełnego obrazu wpływu wdrożonych inicjatyw.

Mieszkańcy obszaru rewitalizacji w Gminie Nieborów jako główni beneficjenci procesu rewitalizacji, ale również pozostali mieszkańcy gminy, pełnią kluczową rolę w monitorowaniu jej efektów. Ich opinie i doświadczenia są bezcennym źródłem informacji, które pomagają w ocenie skuteczności działań. Regularne przeprowadzanie ankiet umożliwia zbieranie informacji zwrotnej na temat realizowanych

projektów i ich wpływu na jakość życia mieszkańców. Dodatkowo, organizowane spotkania ewaluacyjne stwarzają przestrzeń do otwartej dyskusji, wymiany doświadczeń i wskazania obszarów wymagających dalszych interwencji. Ważnym elementem monitorowania jest również ocena dostępności i jakości przestrzeni publicznej, aby sprawdzić, czy działania rewitalizacyjne poprawiły jej funkcjonalność i atrakcyjność dla użytkowników.

Analiza zmian w użytkowaniu obszarów poddanych rewitalizacji, dostarcza cennych informacji na temat skutków wdrożonych działań. Dla lokalnych przedsiębiorców rewitalizacja może przynieść zarówno korzyści, jak i wyzwania. Badanie wpływu tych działań na działalność gospodarczą pozwala ocenić, czy inwestycje przyniosły oczekiwane efekty, czy też istnieje potrzeba wdrożenia dodatkowego wsparcia. Konsultacje z przedsiębiorcami pomagają identyfikować ich bieżące potrzeby i oczekiwania, co może wpłynąć na lepsze dopasowanie przyszłych projektów do wymagań lokalnego rynku.

Organizacje pozarządowe (NGO) odgrywają również ważną rolę w monitorowaniu społecznych aspektów rewitalizacji. Ewaluacja projektów realizowanych przez te organizacje umożliwia ocenę skuteczności działań w zakresie integracji społecznej, edukacji i kultury. Współpraca z NGO wzbogaca proces monitorowania dzięki ich doświadczeniu i wiedzy specjalistycznej, co pozwala na bardziej kompleksowe podejście do analizy skutków rewitalizacji.

Kluczowym elementem monitorowania jest nie tylko gromadzenie danych, ale również ich szczegółowa analiza oraz wyciąganie wniosków, które mogą wpłynąć na dostosowanie działań rewitalizacyjnych do zmieniających się potrzeb i uwarunkowań. Dzięki temu proces rewitalizacji staje się bardziej elastyczny, skuteczny i dopasowany do oczekiwań wszystkich interesariuszy, co przekłada się na trwałe i pozytywne zmiany w obszarze rewitalizacji Gminy Nieborów, a pośrednio również całej gminy.

Ponownie należy tu wskazać rolę Komitetu Rewitalizacji, który uprawniony jest do opiniowania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Nieborów na etapie opracowania, a następnie jego wdrażania, monitorowania i ewaluacji oraz podejmowania inicjatyw związanych z rewitalizacją Gminy Nieborów. Zgodnie z uchwałą nr. VIII/118/25 Rady Gminy Nieborów z dnia 27 października 2025 r. w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji, posiedzenia Komitetu mają odbywać się nie rzadziej niż raz na rok, a z każdego posiedzenia ma być sporządzany protokół.

16 OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Działając jako organ opracowujący projekt dokumentu, po dokonaniu weryfikacji przesłanek wynikających z art. 46 i art. 47 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2024 r. poz. 1112, 1881, 1940), Wójt Gminy Nieborów wydał oświadczenie w sprawie kwalifikacji projektu „Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Nieborów” w kontekście strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, w którym stwierdził, iż projekt dokumentu pn.: „Gminny Program Rewitalizacji Gminy Nieborów” nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Na każdym etapie wdrażania programu należy monitorować czy nie nastąpi konieczność przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko dla poszczególnych projektów.

Załącznik do Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Nieborów

1. Załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji.

Spis fotografii

Fotografia 1. Pałac w Nieborowie.....	30
Fotografia 2. Podwórko w Nieborowie.....	47
Fotografia 3: Nieborów i Arkadia – zespół pałacowo-ogrodowy i ogród sentymentalno-romantyczny (XVIII-XIX w.)	55
Fotografia 4. Teren przemysłowy w miejscowości Nieborów	62
Fotografia 5. Stan podwórka w centrum Nieborowa	63
Fotografia 6. Nieborów, Aleja Lipowa.....	65
Fotografia 7. Zabudowa jednorodzinna w Nieborowie	68
Fotografia 8. Zabudowa wielorodzinna.	69
Fotografia 9. Mieszkania przy Alei Lipowej	70
Fotografia 10. Stan obiektów przy Alei Lipowej.....	71

Spis rysunków

Rysunek 1 Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Nieborów	40
Rysunek 2 Podobszar zdegradowany - Bednary	78
Rysunek 3 Podobszar zdegradowany - Dzierzgów	79
Rysunek 4 Podobszar zdegradowany - Nieborów	80
Rysunek 5 Granica obszaru rewitalizacji w Gminie Nieborów	82

Spis tabel

Tabela 1 Liczba mieszkańców w Gminie Nieborów z podziałem na sołectwa w latach 2020-2023 - stan na 31 grudnia.....	4
Tabela 2 Ruch naturalny ludności na terenie Gminy Nieborów (stan w dniu 31 XII) w latach 2020-2023	5
Tabela 3 Migracje wewnętrzne i zagraniczne w Gminie Nieborów w latach 2020-2023	6
Tabela 4 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w Gminie Nieborów w latach 2020-2023	7
Tabela 5 Liczba mieszkańców według ekonomicznych grup wieku w Gminie Nieborów z podziałem na sołectwa w latach 2020-2023 - stan w dniu 31 XII	8
Tabela 6 Udział liczby osób w wieku przedprodukcyjnym w liczbie mieszkańców ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%].....	13
Tabela 7 Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%].....	14
Tabela 8 Udział liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%]	15
Tabela 9 Udział liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w liczbie ludności ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%].....	15
Tabela 10 Udział liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w liczbie ludności ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%].....	16
Tabela 11 Udział liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w liczbie ludności ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%]	16
Tabela 12 Liczba funkcjonujących Procedur Niebieska Karta w stosunku do liczby ludności ogółem na danym obszarze w 2023 r. [%]	17
Tabela 13 Udział liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze w 2023 r. [%].....	17

Tabela 14 Podsumowanie analizy zjawisk negatywnych dla sfery społecznej	19
Tabela 15 Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Nieborów wpisane do rejestru REGON wg sekcji PKD 2007 (stan w dniu 31.XII)	21
Tabela 16 Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Nieborów w latach 2020-2023	23
Tabela 17 Liczba nowo zarejestrowanych oraz wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w Gminie Nieborów w latach 2020-2023	25
Tabela 18 Powierzchnia gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych	26
Tabela 19 Udział liczby wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w stosunku do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2023 r. [%].....	26
Tabela 20 Złoże surowców mineralnych na terenie Gminy Nieborów wg stanu na 31.12.2022 r.	34
Tabela 21 Wykaz pomników przyrody na terenie gminy Nieborów.....	38
Tabela 22 Wykaz użytków ekologicznych na terenie Gminy Nieborów	39
Tabela 23 Powierzchnia sołectw w Gminie Nieborów.....	49
Tabela 24 Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	52
Tabela 25 Obiekty i obszary reprezentatywne – ocena stanu zachowania (na koniec 2023 r.) oraz rekomendowane działania do podjęcia w latach 2024-2027.....	54
Tabela 26 Obiekty wpisane do rejestru zabytków	55
Tabela 27 Obiekty wpisane do Krajowej Ewidencji Zabytków	56
Tabela 28 Wykaz obiektów zamieszczony w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Nieborowie	58
Tabela 29 Udział obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków na danym obszarze w ogólnej liczbie obiektów zabytkowych w Gminie Nieborów [%]	60
Tabela 30 Udział liczby nieruchomości wymagających prac remontowych/ termomodernizacyjnych w liczbie budynków ogółem będących w posiadaniu Gminy Nieborów [szt.].....	66
Tabela 31 Liczba bezodpływowych zbiorników ścieków w stosunku do liczby mieszkańców ogółem na danym obszarze z uwzględnieniem średniej dla Gminy [szt./os.].....	67
Tabela 32 Wytyczenie obszaru zdegradowanego w oparciu o występowanie negatywnych zjawisk – podsumowanie diagnozy	76
Tabela 33 Wytyczenie obszaru zdegradowanego w oparciu o występowanie negatywnych zjawisk – podsumowanie	77
Tabela 34 Powierzchnia oraz liczba ludności w Gminie Nieborów oraz na obszarze zdegradowanym, czyli w podobszarach: Bednary, Dzierzgow i Nieborów	81
Tabela 35 Wytyczenie obszaru rewitalizacji w oparciu o występowanie negatywnych zjawisk.....	81
Tabela 36 Wskaźniki obszaru rewitalizacji dla sfery społecznej w odniesieniu do wskaźników referencyjnych dla Gminy Nieborów.....	83
Tabela 37 Liczba mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz gminy ogółem w latach 2020 - 2023	84
Tabela 38 Struktura wieku ludności zamieszkałej obszar rewitalizacji oraz gminę ogółem w 2023 r... 84	
Tabela 39 Udział % poszczególnych grup wieku na obszarze rewitalizacji oraz w gminie ogółem w 2023 r. [%].....	84
Tabela 40 Bezrobocie na obszarze rewitalizacji w 2023 r.	86
Tabela 41 Wskaźniki obszaru rewitalizacji dla pozostałych sfer w odniesieniu do wskaźników referencyjnych dla Gminy Nieborów.....	87
Tabela 42 Kierunki działań i działania zawarte w <i>Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego oraz Planie Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Łodzi</i> , w które szczególnie wpisuje się GPR	91
Tabela 43 Cele strategiczne, cele operacyjne oraz kierunki działań zawarte w <i>Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (SRWŁ 2030)</i> , w które szczególnie wpisuje się GPR.....	92
Tabela 44 Cele strategiczne oraz cele operacyjne w <i>Strategii Rozwoju Gminy Nieborów na lata 2021 - 2027</i> , w które wpisuje się GPR.....	93
Tabela 45 Wykaz podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych wraz z podmiotami je realizującymi, szacowaną wartością oraz możliwymi źródłami finansowania	118
Tabela 46 Wykaz dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych wraz z planowanymi latami realizacji, szacunkowym kosztem, możliwymi źródłami finansowania oraz podmiotami odpowiedzialnymi za realizację	119

Tabela 47 Harmonogram realizacji podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Nieborów	119
Tabela 48 Harmonogram realizacji dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Nieborów	119

Spis wykresów

Wykres 1 Liczba mieszkańców w Gminie Nieborów ogółem w latach 2020 - 2023.....	5
Wykres 2 Przyrost naturalny na 1000 ludności na terenie Gminy Nieborów (stan w dniu 31 XII) w latach 2020-2023	5
Wykres 3 Saldo migracji w Gminie Nieborów w latach 2020-2023	6
Wykres 4 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w Gminie Nieborów w latach 2020-2023 [%]	8
Wykres 5 Liczba ludności korzystającej z pomocy społecznej w Gminie w latach 2020-2023 [%]	9
Wykres 6 Powody przyznawania pomocy społecznej latach 2020-2023	10
Wykres 7 Liczba Procedur Niebieska Karta w Gminie Nieborów w latach 2020-2023	12
Wykres 8 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych ogółem w latach 2020-2023 w Gminie Nieborów.....	12
Wykres 9 Udział zarejestrowanych bezrobotnych długotrwale, do 25 roku życia oraz powyżej 50 roku życia w liczbie ludności w wieku produkcyjnym z obszaru Gminy Nieborów w latach 2020 – 2023	13
Wykres 10 Rozkład podmiotów gospodarki narodowej wg klasy wielkości (stan na dzień 31.12.2023 r.)	24
Wykres 11 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w Gminie Nieborów w latach 2020 – 2023.....	24

Załącznik nr 2 do uchwały nr XXV/160/26
 Rady Gminy Nieborów
 z dnia 20 kwietnia 2026 r.

PODSTAWOWE KIERUNKI ZMIAN FUNKCJONALNO - PRZESTRZENNYCH GMINY NIEBORÓW

SKALA 1 : 5 000
 0 100 250m
 1ha

obręb
NIEBORÓW

OZNACZENIA:

- OBSZAR ZDEGRADOWANY**
- OBSZAR REWITALIZACJI**
- W MIEJSCOWOŚCI NIEBORÓW
w/w OBSZARZY POKRYWAJĄ SIĘ**

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE:

Kompleksowa rewitalizacja miejscowości Nieborów

budynek dawnego Zajazdu w Nieborowie - budynek komunalny dla osób najuboższych	
budynek Czworaka murowanego w dawnym folwarku - budynek komunalny dla osób najuboższych	
przebudowa dróg, oświetlenie	
przebudowa ciągu pieszo-rowerowego wzdłuż Alei Lipowej	
przebudowa i budowa infrastruktury sieciowej	

Uzasadnienie

Dnia 21 lipca 2025 r. Rada Gminy Nieborów podjęła uchwałę Nr XV/102/25 w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Nieborów. W związku z przyjęciem wyżej wymienionej uchwały oraz w oparciu o art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji (Dz. U. z 2024 r. poz. 278.), dnia 20 sierpnia 2025 r. Rada Gminy Nieborów podjęła uchwałę Nr XVI/108/25 w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Nieborów. Uchwała weszła w życie z dniem podjęcia.

Mając na uwadze powyższe zgodnie z ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2024 r. poz. 278.) sporządzono Gminny Program Rewitalizacji Gminy Nieborów.